

Projekt

**STRATEGIA
OBSZARU ROZWOJU
SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO
POWIATU
INOWROCLAWSKIEGO**

Gmina
Dąbrowa Biskupia

Gmina
Gniewkowo

Gmina
Janikowo

Gmina
Kruszwica

Gmina
Pakość

Gmina
Rojewo

Gmina
Złotniki Kujawskie

Inowrocław, lipiec 2015 r.

Spis treści

1.	WPROWADZENIE.....	3
2.	DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA.....	5
2.1.	Zasięg Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego 5	
	Powiat Inowrocławski	5
	Gmina Kruszwica	6
	Gmina Gniewkowo.....	6
	Gmina Janikowo	6
	Gmina Pakość	7
	Gmina Złotniki Kujawskie.....	8
	Gmina Dąbrowa Biskupia	8
	Gmina Rojewo	9
2.2.	PRZESTRZEŃ	9
2.3.	SPOŁECZEŃSTWO	35
2.4.	GOSPODARKA	95
2.5.	PODSUMOWANIE DIAGNOZY	103
2.6.	WNIOSKI Z DIAGNOZY	104
2.7.	ANALIZA SWOT	109
3.	TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA.....	112
4.	CELE ROZWOJOWE	121
5.	PRIORYTETY INWESTYCYJNE.....	131
6.	TRYB I ZASADY NABORU PROJEKTÓW	145
7.	LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTRUMENTY REALIZACJI	148
8.	WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W OBSZARZE.....	228
9.	SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA	232
10.	KONSULTACJE SPOŁECZNE STRATEGII.....	234
	SPIS TABEL.....	238
	SPIS WYKRESÓW	239
	ZAŁĄCZNIKI DO DIAGNOZY	
	ZAŁĄCZNIKI DO STRATEGII	

1. WPROWADZENIE

W nowej perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020, polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego będzie realizowana przy wsparciu środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Możliwe formy jej realizacji w układzie terytorialnym będą odbywały się zgodnie z założeniami polityki terytorialnej przyjętymi 4 lutego 2015 r. przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego na czterech poziomach:

- poziom wojewódzki(obejmuje miasta Bydgoszcz i Toruń oraz obszar powiązany z nimi funkcjonalnie(tzw. ZIT wojewódzki),
- poziom regionalny i subregionalny - obejmuje miasta Włocławek, Grudziądz i Inowrocław wraz z ich obszarami powiązanych z nimi funkcjonalnie(OSI miast regionalnych/subregionalnych),
- poziom ponadlokalny(powiatowy)- obejmuje obszar powiatu ziemskiego(Obszary Rozwoju Społeczno-Gospodarczego),
- poziom lokalny- rozwój w ramach realizacji idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (RLKS).

W ramach tzw. Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć na obszarze ORSG jest Starosta, który podejmuje działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego. Współdziałanie powiatu oraz pozostałych jednostek terytorialnych z obszaru powiatu odbywa się w ramach porozumienia, którego sygnatariuszami są przedstawiciele powiatu oraz poszczególnych gmin wiejskich i miejskich.

Samorząd powiatowy jest nie tylko inicjatorem rozwoju lokalnego ale i jego animatorem, który integruje środowisko lokalne: samorządy, przedsiębiorców, Trzeci Sektor, lokalne środowiska opiniotwórcze.

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego identyfikuje i zawiera charakterystykę specyfiki ORSG, wskazuje kierunki rozwoju oraz najważniejsze priorytety inwestycyjne. Dokument stanowi narzędzie informowania, wdrażania, koordynowania i kontroli w odniesieniu do procesu rozwojowego. Strategia identyfikuje i formułuje problemy ważne dla ORSG wraz ze wskazaniem sposobów ich rozwiązywania lub łagodzenia oraz cele rozwojowe. Strategia zawiera listę przedsięwzięć finansowanych zarówno w ramach polityki terytorialnej w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego jak również z uwzględnieniem innych źródeł finansowania.

W ramach Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego realizowane będą zadania, które odpowiadają na zidentyfikowane problemy i potrzeby. Zadania muszą być zgodne z założeniami Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020.

Strategia powstała przy współpracy sygnatariuszy porozumienia na rzecz rozwoju ORSG oraz instytucji i jednostek organizacyjnych działających na jego terenie, w oparciu o wyniki przeprowadzonych spotkań, konsultacji społecznych oraz złożonych przez potencjalnych beneficjentów fiszek projektowych. Opracowując Strategię Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego wykorzystano dokumenty przygotowane przez Powiat Inowrocławski oraz Gminy wchodzące w skład ORSG, dane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz ogólnodostępne informacje na temat Powiatu i Gmin.

Strategia składa się z ośmiu rozdziałów:

- Diagnoza społeczno-gospodarcza - obejmuje charakterystykę rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu z podziałem na poszczególne obszary z uwzględnieniem problemów i potencjałów oraz wniosków.
- Terytorialny wymiar wsparcia- przedstawia główne problemy rozwojowe, uwarunkowania i potencjały Powiatu Inowrocławskiego odnosząc się do poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, które przewidują zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego.
- Cele rozwojowe - cele rozwojowe operacyjne oraz strategiczne, które uwzględniają założenia innych dokumentów strategicznych.
- Priorytety inwestycyjne - zawiera tabelę przedstawiającą logikę interwencji, która wskazuje metody realizacji celów, zasięg terytorialny oraz rezultaty w postaci planowanych do osiągnięcia wskaźników.
- Tryb i zasady naboru projektów - zawiera omówienie zasad i trybu naboru projektów do Strategii.
- Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji - obejmuje listę złożonych przedsięwzięć oraz problemy i potencjały z podziałem na listę podstawową i rezerwową oraz listę projektów komplementarnych.
- Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze - lista i opis wskaźników wyznaczonych do osiągnięcia w danym obszarze.
- System wdrażania i monitorowania - opisuje zasady wdrażania i monitorowania działań ujętych w Strategii.

2. DIAGNOZA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA

2.1. Zasięg Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego stanowi obszar współpracy Powiatu Inowrocławskiego oraz siedmiu jednostek samorządu terytorialnego, będących sygnatariuszami porozumienia zawartego 10 października 2014 r.

Zgodnie z zapisami Porozumienia strony deklarują wolę współpracy w szczególności w zakresie:

- 1) promowania partnerskiego modelu współpracy;
- 2) wzmocnienia powiązań pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego tworzącymi Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego;
- 3) wspólnego diagnozowania problemów i barier rozwojowych dla całego Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego;
- 4) aktywnego współdziałania w opracowywaniu i realizacji projektów finansowanych ze środków zewnętrznych.

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego tworzą cztery gminy miejskie: Kruszwica, Gniewkowo, Janikowo, Pakość oraz trzy gminy wiejskie: Złotniki Kujawskie, Dąbrowa Biskupia, Rojewo. Miasto Inowrocław oraz gmina wiejska Inowrocław tworzą Obszar Strategicznej Interwencji.

Powiat Inowrocławski

Powiat inowrocławski zajmuje powierzchnię ok. 1225 km² położoną nad górną Notecią w południowo-zachodniej części Kujaw¹. Większy jego fragment pokrywają żyzne obszary, które od początku V w. p.n.e. poddawano procesowi intensywnego osadnictwa.

Powiat inowrocławski zajmuje południową część województwa kujawsko-pomorskiego. Jest typową równiną wznoszącą się przeciętnie od 80 do 90 m n.p.m., której 10% powierzchni pokrywają lasy, zaś 77% stanowią użytki rolne.

Powiat należy do największych w województwie kujawsko-pomorskim pod względem liczby mieszkańców (ok. 164 tys. mieszkańców), a zarazem do najgęściej zaludnionych (134 osoby na 1 km²). Powiat charakteryzuje się dużym potencjałem społecznym i gospodarczym oraz wielofunkcyjnością. Podwaliny gospodarki tworzy ponad 13 tys. różnej wielkości podmiotów gospodarczych, wśród których dominujące branże stanowią: przemysł chemiczny, metalowy, poligraficzny, meblarski i rolno-spożywczy oraz usługi.

Atutem Powiatu Inowrocławskiego są: duże zainteresowanie inwestorów zagranicznych (powiat skupia 6% ogółu podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie), uzdrowisko w Inowrocławiu jako jedno z największych i najbardziej znanych w kraju, dośrodkowy układ komunikacyjny, gleby wysokiej jakości – największy producent żywności w regionie (wysokotowarowe rolnictwo, warzywnictwo), obecność wysoko specjalistycznych produktów turystycznych (Pakość, Kruszwica, Jezioro Gopło), możliwość zagospodarowania Zbiornika Pakoskiego, korzystne położenie wobec siedzib

¹ Strategia Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego do 2020 r., s. 4.

województwa, dobra dostępność w transporcie kolejowym, silne zurbanizowanie, w tym dobra dostępność do mediów a także bogate dziedzictwo kulturowe Kujaw.

Problemami są: deficyt wody dla rolnictwa jako zagrożenie dla w pełni efektywnej gospodarki rolnej, tradycyjnie wysokie bezrobocie, wysokie wskaźniki zanieczyszczeń na tle innych powiatów. Największym akwenem wodnym jest historyczne jezioro Gopło (2125 ha), klasyfikowane równocześnie jako największy naturalny zbiornik wodny województwa kujawsko-pomorskiego.

Największe miasto powiatu, Inowrocław łączy dwie funkcje, przemysłową i uzdrowiskową. Licząca dziś 75 tys. mieszkańców historyczna stolica Kujaw jest znaczącym ośrodkiem przemysłowo-usługowym, komunikacyjnym, oświatowym, kulturalnym, a od 1875 r. także kuracyjnym.

Gmina Kruszwica

Pod względem zajmowanej powierzchni można ją zaliczyć do największych gmin regionu. Zajmuje powierzchnię 26.349,07 ha, czyli ok. 263 km². Na terenie gminy znajduje się 30 sołectw, na które składa się 58 miejscowości. Liczba ludności na koniec roku 2013 zamieszkująca Gminę wynosiła 19 607 osób. W Gminie Kruszwica wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi 74,8 osób/km². Największy udział w użytkowaniu terenu Gminy posiadają użytki rolne – 21 186,12 ha (80,4% ogólnej powierzchni Gminy). Użytki leśne zajmują powierzchnię 1 216,83 ha, co stanowi zaledwie 4,6%. Większą powierzchnię niż użytki leśne zajmują zarówno grunty pod wodami – 1 844,41 ha (7,0%) oraz grunty zabudowane i zurbanizowane – 1 520,62 ha (5,8%). 25% powierzchni gminy objęte jest obszarem chronionym NATURA 2000.

Gmina Kruszwica jest gminą o charakterze przemysłowo-rolniczym. Duży udział gruntów ornych w stosunku do całej powierzchni gminy stwarza dobre warunki dla funkcjonowania rolnictwa. Szczególnie dobrze rozwinięty jest także przemysł, który związany jest głównie z przetwórstwem rolniczym.

Gmina Gniewkowo

Gmina Gniewkowo leży w południowej części województwa kujawsko-pomorskiego. Gmina liczy 15.050 mieszkańców, gęstość zaludnienia to 84 os/km². Struktura gruntów gminy to: użytki rolne, 112,48 ha, co stanowi 63% powierzchni gminy, lasy i grunty leśne to 45,55 ha, co stanowi 25% powierzchni, pozostałe grunty to 21,38 ha, które stanowią 12% powierzchni gminy. Przez teren gminy oraz miasta Gniewkowo przebiega droga krajowa nr 15 Trzebnica-Ostróda.

Gmina Gniewkowo jest gminą miejsko-wiejską o charakterze przemysłowo - rolnym. Największe firmy z sektora rolno-spożywczego funkcjonujące na terenie Gminy to: "Bonduelle" S.A. zajmujący się przetwórstwem warzywnym, Zakłady Przetwórstwa Cykorii "Cykoria" S.A. Wierchosławice oraz nowo rozpoczęta inwestycja „Warzywa Groblewskich”.

Gmina Janikowo

Gmina Janikowo jest gminą miejsko-wiejską z przewagą ludności miejskiej (ludność miejska stanowi 67% populacji). Gmina jest położona w południowo - zachodniej części powiatu inowrocławskiego.

Powierzchnia gminy wynosi 92,3 km², z tego prawie 10 km² (950,42 ha) przypada na miasto Janikowo. Na terenie wiejskim utworzono 12 sołectw. Liczba ludności gminy Janikowo wynosi 13 609 osób. Użytki rolne stanowią 80% powierzchni gminy, lasy-1,5%, pozostałe grunty-11,1%. Obszar gminy charakteryzuje się wysokim poziomem stabilizacji demograficznej. Zauważalne zmiany demograficzne nie mają charakteru istotnych zmian. Na terenie gminy wybudowana została w 2011 roku obwodnica miasta Janikowo, która umożliwi łatwy dojazd do terenów inwestycyjnych. Odległość od węzłów autostradowych to 58 km od węzła autostradowego A1 pod Toruniem oraz 80km do węzła autostradowego A2 w Koninie.

Na terenie gminy znajduje się Jezioro Pakoskie, o długości 14,5 km, które leży w dorzeczu Noteci. Brzegi jeziora zostały zadrzewione i przystosowane dla potrzeb turystów i wędkarzy. Jezioro stanowi potencjał do uprawiania sportów wodnych oraz rekreacji. Na Jeziorze Pakoskim organizowane są Motorowodne Mistrzostwa Świata i Europy pod nazwą WaterFestival Janikowo.

Janikowo znajduje się na trasie głównych magistrali kolejowych Poznań - Toruń - Olsztyn i Poznań - Bydgoszcz - Gdańsk.

Na terenie miasta Janikowo funkcjonuje Międzynarodowe Centrum Promocji Dialogu, Współpracy Kulturalnej i Edukacji, której celem działalności jest upowszechnianie znajomości dorobku kulturowo-cywilizacyjnego narodów Świata, promowanie dialogu międzywilizacyjnego.

Gmina Pakość

Powierzchnia Gminy Pakość zajmuje 86,5 km². Na terenie gminy znajduje się 17 miejscowości i 12 sołectw. Liczba mieszkańców to 9 862 osób. Gęstość zaludnienia w gminie to 114 os/km². W strukturze gruntów gminy dominują użytki rolne, które stanowią prawie 77% powierzchni gminy, lasy zaledwie 3,4% powierzchni, łąki i pastwiska, które stanowią ponad 9% ogólnej powierzchni gminy. Bardzo urodzajne czarne ziemie zajmują 33% powierzchni ogólnej gleb. Na terenie gminy aż 2/5 stanowią gleby klas I-III A, a same tylko klasy III przekraczają połowę powierzchni gruntów. Bardzo mały jest udział gruntów słabo przydatnych.

Gmina Pakość ma w przeważającej części charakter rolniczy. Cechą charakterystyczną gminy jest powszechne występowanie w dolinie Noteci piasków i żwirów rzecznych, które są podstawą dobrze rozwiniętego wydobycia tych surowców. Na terenie Gminy na dużą skalę prowadzi się eksploatację kruszyw naturalnych - piasków i żwirów. Rocznie w Wojdalu eksploatuje się około 1 mln ton kruszyw, a w Ludkowie - około 0,5 mln ton. Łącznie jest to 1/10 całego wydobycia w województwie.

Gmina należy do obszarów o małej wartości przyrodniczej. Pomniki przyrody i użytki ekologiczne (sześć bagien w dolinie Noteci i w rejonie Łącka) to obiekty o bardzo niskiej kategorii ochrony. Przez gminę przepływa rzeka Noteć, która obecnie nie ma żadnego znaczenia transportowego oraz turystycznego. Stanowi część tak zwanej Wielkiej Pętli Wielkopolskiej (zwanej także Pętlą Wielkopolsko- Kujawską) Na terenie gminy leży północna część Jeziora Pakoskiego. Występują również zatopione wyrobiska eksploatacyjne.

Niezwykle duże znaczenie ma unikatowość i wartość kulturowa XVII - wiecznej Kalwarii Pakoskiej - będącej najważniejszym potencjałem kulturowym gminy. Kalwaria Pakoska jest

jednym z najbardziej znanych ośrodków religijno-pielgrzymkowych w północnej części kraju. Jest objęta ochroną w randze parku kulturowego. Podkreślić przy tym należy, iż jest to rzadka forma ochrony – jak dotąd w całym kraju funkcjonuje tylko ponad 20 tego typu form ochrony. Gmina Pakość znajduje się na Szlaku Piastowskim.

Gmina Złotniki Kujawskie

Gmina Złotniki Kujawskie zajmuje 13.556 ha powierzchni. Jest gminą rolniczą, charakteryzującą się wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Liczba ludności w gminie wynosi 9170 mieszkańców. Gmina charakteryzuje się dobrym położeniem geograficznym, zapewniającym łatwą komunikację z dużymi miastami regionu. Przez gminę przebiega zarówno droga krajowa jak i wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Dobra jest również dostępność środków komunikacji publicznej: PKS, PKP – przez gminę przebiega linia kolejowa. W zakresie ogólnodostępnej bazy noclegowej gmina dysponuje dwoma obiektami z bazą noclegową w Tucznie i w Złotnikach Kujawskich.

Na całym obszarze gminy przeważają gleby o dobrej i bardzo dobrej klasie bonitacyjnej. Istnieją gospodarstwa w gminie, w których uprawa roli jest podstawą utrzymania. Rolnictwo zostało zdominowane przez uprawę zbóż. W hodowli zwierząt gospodarskich najwyższy odsetek zajmuje bydło i trzoda chlewna. Na terenie gminy funkcjonuje 575 gospodarstw rolnych, z czego 573 to gospodarstwa indywidualne, zajmujące 10.623 ha użytków zielonych. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 19,39 ha.

Na terenie gminy znajdują się 33 miejscowości. 21 spośród nich to sołectwa. Gmina Złotniki Kujawskie posiada warunki do rozwoju funkcji turystycznej. Tereny gminne cechują się walorami przyrodniczo-krajobrazowymi takimi jak: zbiorowiska leśne, ukształtowanie terenu spowodowane rzeźbą polodowcową, na którą składają się pagórki morenowe, rynny jeziorne i doliny cieków, sieć jezior w miejscowości Tucznno, Lisewo Kościelne, Leszcze, liczne pomniki przyrody oraz obiekty posiadające wartości historyczno-kulturowe.

Gmina Dąbrowa Biskupia

Powierzchnia Gminy Dąbrowa Biskupia wynosi 14.744 ha. Na terenie gminy mieści się 28 miejscowości i 20 sołectw. Liczba mieszkańców wynosi 5179 osób. Gęstość zaludnienia w Gminie Dąbrowa Biskupia to 35,6 osób/km². Największy udział w strukturze gruntów gminy stanowią użytki rolne – 10.744 ha. Dominują tu gleby średniej i słabej jakości. Grunty orne zajmują 9.518 ha, łąki 621 ha, pastwiska 581 ha, lasy 2.806 ha, wody 141 ha, drogi 351 ha, torowiska kolei wąskotorowej 30 ha, zabudowania stanowią 247 ha, nieużytki 301 ha, sady 54 ha, zieleń 9 ha, użytki kopalne 1 ha, inne 2 ha, powierzchnie wyrównawczą stanowi 55 ha.

Gmina Dąbrowa Biskupia ma charakter rolniczy. Na uwagę zwraca duża liczba osób prowadzących działalność gospodarczą w zakresie „rolnictwo, leśnictwo” (57 podmiotów). Wynika to ze specyficznych form zatrudnienia w przedsiębiorstwach (gospodarstwach) zajmujących się produkcją rolną. Struktura rodzajów działalności wg wybranych sekcji PKD to handel, naprawy samochodów, transport, magazynowanie i budownictwo. W zachodnio-północnej części Gminy w 1994 roku ustanowiony został Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich, który obejmuje okolice Rejny, Niemojewa i Radojewic – łącznie 1700 ha, pozostała część należy do Gminy Inowrocław. Na terenie Nadleśnictwa utworzone zostały dwa rezerваты: rezerwat faunistyczny „Balczewo” - z łęgowiskami ptactwa błotnego i wodnego - zajmujący powierzchnię 24,4 ha oraz rezerwat florystyczny „Rejna”, zaliczany

do rezerwatów leśno-stepowych - ze stanowiskami wisienki karłowatej - zajmujący powierzchnię 5,8 ha. W kompleksie leśnictwa Rejna i Balczewo, w części zachodniej lasów, funkcjonuje także ścieżka turystyczna z odpowiednią infrastrukturą. Z inicjatywy Nadleśnictwa Gniewkowo utworzonych zostało 12 użytków ekologicznych: bagna o pow. od 0,23 ha do 23,6 ha.

W gminie Dąbrowa Biskupia wzdłuż drogi wojewódzkiej 252 znajdują się tereny zlokalizowane w miejscowościach Pieranie, Radojewice, Pieczyska i Bąkowo o powierzchni około 50 ha z przeznaczeniem na działalność gospodarczą o charakterze przemysłowym, usługowym i parki fotowoltaiczne.

Powyższe grunty są własnością Agencji Nieruchomości Rolnych i są wpisane do studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.

Gmina Rojewo

Gmina Rojewo jest jedną z najmniejszych gmin województwa kujawsko-pomorskiego o powierzchni 120 km². Liczba ludności to 4755 osób. W gminie jest 28 miejscowości. Administracyjnie gmina jest podzielona na 17 sołectw. Dominującym działem gospodarki w gminie jest rolnictwo usytuowane w południowej części gminy, gdzie występują czarne ziemie kujawskie. Północna część gminy to głównie lasy iglaste przyciągające grzybiarzy. W strukturze gruntów na terenie gminy dominują grunty orne i sady, które stanowią 67km², lasy stanowią 25km², trwałe użytki zielone zajmują 20 km², grunty rolne pod zabudową stanowią 2 km². Gmina Rojewo jest położona w centrum województwa blisko dużych ośrodków miejskich, jakimi są Bydgoszcz, Toruń, Inowrocław, co pozwala mieszkańcom korzystać z dorobku gospodarczego, kulturowego i bazy sportowo-rekreacyjnej tych miast. Mieszkańcy gminy często dojeżdżają do pracy, uczelni i obiektów kultury w sąsiadujących gminach i miastach.

Położenie geograficzne, sieć szlaków komunikacyjnych, potencjał intelektualny mieszkańców, tereny uzbrojone z możliwością przyłączy do sieci infrastruktury technicznej sprzyja to inwestowaniu na terenie gminy. Władze gminy przygotowały 15 ha terenów pod inwestycje w miejscowości Jezuicka Struga z uchwalonym planem zagospodarowania przestrzennego. Tereny te są przeznaczone na cele usługowo-przemysłowo-handlowe i wyposażone w media wraz z dojazdem drogą asfaltową.

Na terenie gminy jest zarejestrowanych 180 podmiotów gospodarczych i około 530 gospodarstw rolnych. Głównymi zakładami przemysłowymi w gminie są biogazownia w Liszkowie, ubojnia drobiu i zakład utylizacyjny w Jezuickiej Strudze, piekarnia w Rojewie. W miejscowości Żelechlin zbudowano dwie elektrownie wiatrowe. W dziedzinie obsługi ruchu turystycznego zbudowany został stylowy dwór biesiadny. Władze gminy w roku 2014 zainwestowały około 2 mln zł w infrastrukturę drogową, kanalizacyjną i wodociągową.

2.2. PRZESTRZEŃ

Transport i Komunikacja

Powiat Inowrocławski charakteryzuje się dogodnym położeniem w sieci komunikacyjnej kraju. Na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się sieć dróg kategorii krajowej, wojewódzkiej, powiatowej i gminnej. Łącznie dróg kategorii powiatowej jest 126. Przez teren powiatu inowrocławskiego przebiega 10 dróg kategorii wojewódzkiej oraz trzy drogi krajowe: nr 15, nr 25, nr 62.

Ogólna długość dróg miejskich administrowanych przez Powiat wynosi 47,524 km. Są to drogi na terenie miast: Inowrocław – 35,588 km, Pakość – 1,414 km, Janikowo – 8,250 km i Kruszwica – 2,272 km. Nawierzchnie jezdni tych dróg są w większości bitumiczne. Drogi te posiadają w swoim przekroju pas jezdni, chodniki i zieleń.

Pomimo wysokich nakładów inwestycyjnych Powiatu na infrastrukturę drogową w latach 2007-2013 nadal stopień degradacji nawierzchni ulic jest duży. Niezadawalający i zły stan techniczny posiada 37,97% (około 13,514 km) administrowanych przez Powiat nawierzchni. Nawierzchnie na większości ulic zostały wykonane wiele lat temu. W wyniku działania warunków atmosferycznych, stałego wzrostu natężenia ruchu samochodowego, wzrostu obciążenia (duże samochody o ponadnormatywnej masie) proces ten ulega przyspieszeniu.

Najlepszy stan techniczny dróg powiatowych występuje w Kruszwicy – ponad 92,5% dróg posiada stan techniczny dobry lub zadawalający. Jedynie 7,5% posiada stan niezadawalający. Najgorszy stan techniczny dróg powiatowych występuje w Janikowie, gdzie ponad 45% dróg powiatowych posiada stan niezadawalający lub zły. Stan dobry lub zadawalający posiada 55% dróg powiatowych. W Pakości stan dobry lub zadawalający posiada 83% dróg powiatowych a stan niezadawalający 17% dróg powiatowych.

Tabela 1. Drogi w powiecie inowrocławskim

Miejscowość	Udział nawierzchni bitumicznej w nawierzchni dróg	Udział dróg o dobrym stanie technicznym w ogólnej dł. dróg gminnych
Kruszwica	98,75%	19,86%
Rojewo	98,5%	20%
Pakość	98,5%	23,62%
Gniewkowo	89,31%	29,93%
Dąbrowa Biskupia	50,74%	34,10%
Inowrocław	b.d.	b.d.
Złotniki Kujawskie	b.d.	b.d.
Janikowo	b.d.	80%

Źródło: Informacje z gmin, stan na 31.12.2014 r.

Długość dróg zamiejskich administrowanych przez powiat wynosi 487,699 km. Drogi powiatowe zamiejskie posiadają 96,71% nawierzchni bitumicznych. Najlepiej pod tym względem sytuacja kształtuje się w gminie Kruszwica – 98,75%, Rojewo – 98,67% i Pakość – 98,5%, najsłabiej w gminie Gniewkowo 89,31%.

Wśród dróg powiatowych zamiejskich jest 10 dróg o nawierzchniach brukowych, gruntowych, tłuczniowych i żwirowych, o łącznej długości 15,998 km. Na przeważającej części dróg powiatowych położona jest nawierzchnia bitumiczna 471,701 km. Szerokość jezdni waha się od 3,50 m do 7,00 m.

W ostatnich latach znacznej poprawie uległ stan techniczny dróg zamiejskich układu podstawowego. W porównaniu do roku 2007 zwiększyła się liczba kilometrów dróg o dobrym stanie technicznym, natomiast zmniejszyła się liczba kilometrów dróg o niezadawalającym i złym stanie technicznym. Wg stanu na 2014 rok stan dobry posiada 46,42% dróg zamiejskich układu podstawowego (w 2007 roku było to zaledwie 5,73%), stan zadawalający 2,25%, natomiast stan niezadawalający i zły 43,64% dróg (w roku 2007 było to

65,14%).

Drogi gminne na terenie powiatu charakteryzują się w większości niezadawalającym i złym stanem technicznym. Szczególnie wysoki jest odsetek dróg o nawierzchni gruntowej. Najlepszy stan techniczny dróg gminnych występuje w gminie Janikowo – 80% dróg posiada stan techniczny dobry lub zadawalający a 20% stan niezadawalający lub zły. Najgorzej sytuacja wygląda w gminie Rojewo, gdzie 80% dróg stanowią drogi gruntowe, 20% dróg posiada stan techniczny dobry.

W gminie Kruszwica stan techniczny dobry lub zadawalający posiada 19,86% dróg gminnych, stan niezadawalający lub zły posiada 26,77% dróg, natomiast 53,37% dróg posiada nawierzchnię gruntową.

W gminie Gniewkowo stan techniczny dobry lub zadawalający posiada 29,93% dróg gminnych, stan niezadawalający lub zły posiada 3,26% dróg, natomiast 66,81% dróg posiada nawierzchnię gruntową.

W gminie Pakość stan techniczny dobry lub zadawalający posiada 23,62% dróg gminnych, stan niezadawalający lub zły posiada 14% dróg, natomiast 62,38% dróg posiada nawierzchnię gruntową.

W gminie Dąbrowa Biskupia stan techniczny dobry lub zadawalający posiada 34,10% dróg gminnych, stan niezadawalający lub zły posiada 15,9% dróg, natomiast 49,26% dróg posiada nawierzchnię gruntową.

W gminie Złotniki Kujawskie stan techniczny dobry lub zadawalający posiada 25,93% dróg gminnych, stan niezadawalający lub zły posiada 1,3% dróg, natomiast 72,77% dróg posiada nawierzchnię gruntową

Istotnym problemem w obszarze infrastruktury drogowej na terenie powiatu jest ograniczona dostępność do dróg ekspresowych. Bezpośrednio przez powiat inowrocławski nie przebiega żadna droga ekspresowa. Najbliższa wybudowana droga ekspresowa S-10 (relacji docelowej Szczecin-Płońsk) znajduje się 34 km od miasta Inowrocław i 15 km od granicy powiatu (powiatu inowrocławskiego z powiatem bydgoskim) – stanowi obwodnicę Bydgoszczy. Ta sama droga ekspresowa stanowi obwodnicę Torunia - znajduje się w odległości około 33 km od miasta Inowrocławia i 12 km od granicy powiatu.

Problemem jest również wysokie natężenie ruchu w miastach. Przebiegające przez teren powiatu inowrocławskiego trzy drogi krajowe i dziesięć dróg wojewódzkich determinują wysokie natężenie ruchu, zwłaszcza ciężkich pojazdów. Każdego roku również rośnie liczba zarejestrowanych pojazdów.

Według danych GUS w 2012 r. w powiecie zarejestrowanych było 97 835 pojazdów. W porównaniu do roku 2009 odnotowano wzrost o 14,3%. Podczas przeprowadzonego w 2010 r. generalnego pomiaru ruchu drogowego badano natężenia ruchu zarówno dla dróg krajowych jak i wojewódzkich powiatu. *Najbardziej obciążone ruchem są odcinki dróg krajowych w Inowrocławiu, gdzie zanotowano nawet ponad 20 tys. pojazdów na dobę (DK nr 15).*

Konieczna jest budowa obwodnic miast powiatu: Inowrocławia w ciągu drogi krajowej nr 15, Kruszwicy w ciągu drogi krajowej 62, Pakości oraz Gniewkowa. Szczególnie ważna jest budowa obwodnicy miasta Inowrocławia, które posiada status miasta uzdrowiskowego. Co istotne, budowa obwodnicy została już rozpoczęta.

W dalszym ciągu konieczna jest poprawa stanu technicznego dróg lokalnych, w szczególności zamiejskich, co przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz podejmowanie działań na rzecz zapewnienia dostępności do dróg ekspresowych.

Sieć ścieżek rowerowych na terenie ORSG tworzy 22,8 km ścieżek, w tym w gminie Gniewkowo – 11,5 km, gminie Kruszwica 6,3 km, gminie Pakość – 2,5 km, gminie Złotniki Kujawskie – 1,3 km, gminie Janikowo – 1,2 km (dane uzyskane z Gmin). Na terenie *gminy Dąbrowa Biskupia oraz Rojewo brak jest ścieżek rowerowych.*

Problemem jest brak spójnego systemu ścieżek rowerowych jako elementu rozwoju m.in. turystyki, który przyczyniłby się do poprawy spójności przestrzennej oraz społeczno-gospodarczej powiatu, w tym również obszarów wiejskich.

Na terenie ORSG długość ścieżek rowerowych jest niewystarczająca. Z kolei istniejące ścieżki rowerowe nie są ze sobą połączone. Uniemożliwia to przejechanie z jednej gminy do drugiej w jednym ciągu ścieżki rowerowej. Szczególnie uwidacznia się to w ruchu turystycznym, co stanowi istotną barierę. Brak sieci ścieżek rowerowych także na terenach wiejskich ogranicza bezpieczeństwo i komfort życia mieszkańców, możliwość dojazdu do pracy, instytucji publicznych. Ponadto brak infrastruktury dla ruchu rowerowego uniemożliwia zrównoważony rozwój systemu transportu.

Konieczna jest budowa sieci dróg rowerowych łączących miejscowości na obszarze gmin oraz budowa sieci dróg rowerowych łączących gminy na terenie powiatu i gminy z sąsiednich powiatów.

Rozwiązaniem zdiagnozowanego problemu jest opracowanie spójnego systemu ścieżek rowerowych w powiecie, który pozwoli na rozwój oferty turystycznej Powiatu.

W zakresie organizacji publicznego transportu drogowego, na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonuje 45 linii komunikacyjnych prowadzonych przez 10 przewoźników prywatnych. Łączna liczba przewiezionych pasażerów w 2013 r. wyniosła 2 585 216 osób. Łączny przebieg roczny na wszystkich liniach komunikacyjnych wyniósł 2 535 378 km.

Problemem na terenie powiatu jest niezadawalające skomunikowanie szczególnie obszarów wiejskich z największymi miastami wojewódzkimi oraz niewystarczająco rozwinięty system transportu publicznego na terenie powiatu, który stanowi poważną barierę w dostępie m.in. do rynku pracy, usług publicznych.

Konieczna jest dalsza modernizacja drogi wojewódzkiej 255 relacji Pakość-Strzelno oraz uruchomienie komunikacji publicznej z powiatu inowrocławskiego do aglomeracji bydgosko-toruńskiej, szczególnie z Rojewo do Solca Kujawskiego i Małej Nieszawki, miejsc o wysokiej koncentracji firm.

Problemy:

- Niezadawalający stan techniczny dróg, w szczególności dróg zamiejskich,
- Brak obwodnic miast, w szczególności Miasta Inowrocławia, Kruszewicy, Pakości i Gniewkowa,
- Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych,
- Ograniczona dostępność do dróg ekspresowych,

- Niewystarczająco rozwinięty system transportu publicznego.

Potencjały:

- Dogodne położenie w sieci komunikacyjnej, na przecięciu szlaków komunikacyjnych,
- Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa.

Wnioski:

- Budowa i modernizacja dróg lokalnych (gminnych i powiatowych),
- Budowa obwodnic miast na terenie powiatu,
- Uruchomienie komunikacji publicznej z powiatu inowrocławskiego do aglomeracji bydgosko-toruńskiej,
- Budowa ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-rowerowych na terenie powiatu,
- Budowa parkingów rowerowych.

Infrastruktura środowiska

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Powiat inowrocławski dysponuje stosunkowo dobrze rozwiniętą siecią wodno-kanalizacyjną na tle kraju i regionu. Według danych GUS na koniec 2013 roku stopień zwodociągowania na terenie powiatu inowrocławskiego wynosił 94,4%, natomiast w całym województwie kujawsko-pomorskim wynosił 91,2%, a w całym kraju 88,0%. Stopień zwodociągowania w miastach powiatu i na obszarach wiejskich jest również wyższy niż w całym województwie i kraju. W miastach na terenie powiatu do kanalizacji wodociągowej podłączonych jest 98,1% mieszkańców (w województwie jest to 96,2%, w kraju 95,5%), natomiast na terenach wiejskich 87,5% mieszkańców (w województwie 83,7%, w kraju 76,6%). Stopień skanalizowania na terenie powiatu jest również wyższy niż w całym województwie i kraju, wynosił 68,1% wobec 66,1% dla regionu i 65,1 dla kraju. W miastach na terenie powiatu stopień skanalizowania jest na podobnym poziomie jak w całym regionie i kraju, wynosi 88,8% (dla województwa 88,6%, dla kraju 87,4%). *Problemem jest niski stopień skanalizowania na terenach wiejskich, który wynosi 30% i odbiega od województwa (32,3%) oraz kraju (30,9%). Niski stopień skanalizowania na obszarach wiejskich wynika z rozproszonej zabudowy.*

W gminach powiatu najlepiej rozwinięta sieć wodociągowa występuje w gminie Janikowo (stopień zwodociągowania – 97%) i Kruszwica (stopień zwodociągowania – 94,2%). Najmniej mieszkańców podłączonych jest do sieci wodociągowej w gminie Rojewo – 78,7%.

Sieć kanalizacyjna również najlepiej rozwinięta jest w gminie Janikowo i Kruszwica. Stopień skanalizowania wynosi odpowiednio 72% i 68,2%. Najmniej mieszkańców podłączonych jest do kanalizacji w gminach wiejskich: Dąbrowa Biskupia – 24,7% oraz Rojewo – 16,6%.

W dalszym ciągu konieczny jest rozwój sieci wodno-kanalizacyjnej dostosowanej do potrzeb mieszkańców.

Tabela 2 Charakterystyka sieci wodociągowo-kanalizacyjnej na terenie powiatu inowrocławskiego

Jednostka terytorialna	ogółem		w miastach		na wsi	
	wodociąg	kanalizacja	wodociąg	kanalizacja	wodociąg	kanalizacja
	2013	2013	2013	2013	2013	2013
	%	%	%	%	%	%
POLSKA	88,0	65,1	95,5	87,4	76,6	30,9
KUJAWSKO-POMORSKIE	91,2	66,1	96,2	88,6	83,7	32,3
Powiat inowrocławski	94,4	68,1	98,1	88,8	87,5	30,0
Kruszwica	94,2	68,2	98,3	91,0	90,7	48,7
Janikowo	97,0	72,0	98,8	98,4	93,2	18,2
Gniewkowo	88,6	53,3	99,2	83,6	78,3	23,9
Pakość	88,2	40,9	87,3	60,8	89,4	13,1
Złotniki Kujawskie	90,2	48,3	0,0	0,0	90,2	48,3
Dąbrowa Biskupia²	88,9	24,7	0,0	0,0	88,9	24,7
Rojewo³	78,7	16,6	0,0	0,0	78,7	16,6

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2013 r.

Gmina Kruszwica

Na terenie gminy Kruszwica występuje niski stopień zwodociągowania oraz skanalizowania. Problemem jest przestarzała infrastruktura wodno-kanalizacyjna wybudowana przed 1990 rokiem, która wymaga częstych remontów. Na terenie gminy Kruszwica znajdują się 3 ujęcia wody: w Kruszwicy – zbudowane w 1934 roku, a całkowicie zmodernizowane w 2011 roku, w Chełmcach zbudowane w latach 1965-67, a całkowicie zmodernizowane w 2006 roku oraz w Pieckach zbudowana w 1998 roku. *Potrzeby związane z rozbudową sieci wodociągowej na terenie gminy Kruszwica to:*

- *doprowadzenie wody ze stacji uzdatniania wody w miejscowości Chełmce do mieszkańców miejscowości: Witowiczki, Witowice, Karsk, Brześć, Ostrowo, Popowo, Złotowo, Mietlica,*
- *częściowa wymiana sieci wodociągowej w miejscowościach Chełmce, Chełmiczki, Morgi,*
- *rozbudowa stacji uzdatniania wody w Pieckach o układ technologiczny, odżelaziacze i zestaw pompowy oraz doprowadzenie wody do mieszkańców miejscowości Maszenice, Gocanówko, Gocanowo, Rusinowo, Tarnówko, Kicko i Głębokie. Obecnie woda dostarczana jest przez sieć wodociągową należącą do firmy „KOM - ROL”,*

²Dane z Gminy Dąbrowa Biskupia: wodociąg ogółem 99,84%, kanalizacja ogółem 34%, wodociąg na wsi 99,84%, kanalizacja na wsi 34%

³Dane z Gminy Rojewo: wodociąg ogółem 135,4%, kanalizacja ogółem 15,6%, wodociąg na wsi 135,4%, kanalizacja na wsi 15,6%

- budowa sieci wodociągowej ze stacji uzdatniania wody w Łuszczewie, gmina Piotrków Kujawski do miejscowości Ostrówek,
- częściowa przebudowa sieci wodociągowej na terenie miasta Kruszwica,
- doprowadzenie wody do nowopowstałych działek budowlanych na terenie miasta i gminy Kruszwica.

Na terenie gminy konieczna jest budowa nowych odcinków sieci kanalizacyjnych, w miejscowościach: Chełmce, Chełmiczki, Morgi, Kobylnica, Sławsk Wielki, Bachorce, Grodzko oraz w Kruszwicy.

Gmina Janikowo

Według danych GUS na koniec 2013 roku długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wynosiła 99,8 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej 55,1 km. Gmina Janikowo posiada najlepiej rozwiniętą infrastrukturę wodociągową w powiecie, co ilustruje powyższa Tabela. Gmina Janikowo posiada również najwyższy stopień skanalizowania w powiecie – 72%. *Problemem jest jednak niski stopień skanalizowania na obszarach wiejskich, który wynosi zaledwie 18,2%.*

Konieczna jest budowa kanalizacji odbierającej ścieki od mieszkańców Gminy Janikowo położonych wokół Jeziora Pakoskiego w następujących miejscowościach: Dobieszewiczki, Wierzejewice, Pałuczyna, Kołodziejewo, Sosnowiec, Dębina, Dębowo, Ludzisko, Balice, Skalmierowice, Oldrzychowo i Góry.

Gmina Gniewkowo

Według danych GUS na koniec 2013 roku długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wynosiła 156,1 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej 46,6 km. *Problemem jest niski stopień skanalizowania, który wynosi 53,3%, w tym na obszarach miejskich 83,6%, na obszarach wiejskich zaledwie 23,9%.*

Gmina Pakość

Według danych GUS na koniec 2013 roku długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wynosiła 109,2 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej 16,5 km. Problemem jest niski stopień zwodociągowania i skanalizowania gminy. Miasto Pakość jest *najstąbiej zaopatrzonym w wodę miastem w powiecie*. Na obszarach wiejskich wskaźnik ten przekracza jednak 89%, co jest wskaźnikiem korzystnym.

Na terenie gminy Pakość również słabo rozwinięta jest sieć kanalizacyjna – stopień skanalizowania na koniec 2013 roku wynosił 40,9%, w tym na terenach wiejskich zaledwie 13,1% i jest on najniższy spośród wszystkich gmin powiatu.

Konieczna jest przebudowa kanalizacji ściekowej oraz remont sieci wodociągowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 255 relacji Pakość- Strzelno, budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej wraz z budową nawierzchni, przebudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w ul. Różanej w Pakości oraz program dofinansowania przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie gminy Pakość. Istotna jest również rozbudowa sieci kanalizacyjnej na terenach wiejskich gminy.

Gmina Złotniki Kujawskie

Według danych GUS na koniec 2013 roku długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wynosiła 172,3 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej 72,1 km. *Obszarem problemowym Gminy jest niewystarczający stopień skanalizowania.* Gmina Złotniki Kujawskie posiada własną oczyszczalnię ścieków, którą w najbliższych latach czeka modernizacja.

Przy oczyszczalni konieczna jest budowa słonecznej suszarni osadów ściekowych wraz z magazynem wysuszonego osadu. Należy wybudować kolejne kanalizacje sanitarne oraz uzupełniać na terenach aglomeracji brakujące podłączenia.

Na pozostałych obszarach, gdzie budowa nie jest opłacalna (zabudowa rozproszona) konieczna jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Gmina nie ma takiego problemu przy sieci wodociągowej. Stopień zwodociągowania na koniec 2013 roku wynosił 90,2%. Rozbudowa sieci wodociągowej dotyczy nowo realizowanych terenów inwestycyjnych, szczególnie pod budownictwo mieszkaniowe. Z zakresu ochrony jakości wód w gminie Złotniki Kujawskie zachowane są dopuszczalne standardy jakości wód, jak i wymagania normatywne dla ścieków i zanieczyszczeń odprowadzanych do wód przez gminne podmioty.

Gmina Dąbrowa Biskupia

Według danych GUS na koniec 2013 roku długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wynosiła 165,6 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej - 37,6 km. Stopień zwodociągowania na terenie gminy na koniec 2014 roku wynosił 88,9%, natomiast stopień skanalizowania 24,7%. Jednakże zgodnie z danymi otrzymanymi z Gminy Dąbrowa Biskupia w dniu 26 czerwca 2015 r. stopień zwodociągowania jest większy niż w danych pozyskanych z GUS - wynosi 99,84%, zmianie uległ również stopień skanalizowania - 34%. Niski stopień skanalizowania wynika z rozproszonej zabudowy na terenie gminy. Nie ma możliwości dalszego kanalizowania gminy, ponieważ gmina nie spełnia wskaźnika aglomeracji tj. 120 osób na 1 km przesyłowy sieci kanalizacyjnej. Na terenie gminy jest zlokalizowana jedna przemysłowa oczyszczalnia ścieków (Zakłady Mięsne Viando w Radojewicach), oczyszczalnia zakładowa przy Domu Pomocy Społecznej w Parchaniu, jedna oczyszczalnia gminna - mechaniczno - biologiczna, do której dostarczane są ścieki komunalne siecią kanalizacyjną z 8 miejscowości oraz 87 oczyszczalni przydomowych i grupowych zlokalizowanych przy indywidualnych budynkach mieszkalnych oraz użyteczności publicznej.

Konieczna jest budowa nowej oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Biskupiej lub przebudowa sieci kanalizacyjnej pod kątem przesyłu ścieków komunalnych do Gniewkowa (budowa nitki kanalizacyjnej Dąbrowa Biskupia - Lipie).

W zakresie sieci wodociągowej konieczna jest jej modernizacja - wymiana starych odcinków sieci wodociągowej zwłaszcza odcinków azbestowo-cementowych i żeliwnych na rury PCV.

Gmina Rojewo

Według danych GUS na koniec 2013 roku długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej wynosiła 135,4 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej 15,6 km. Stopień zwodociągowania na koniec 2013 roku wynosił 78,7%. *Dużym problemem jest niski stopień skanalizowania, który wynosi 16,6%.*

Konieczna jest budowa sieci kanalizacyjnej Rojewo- Ściborze oraz Rojewo - Liskowo.

Podstawą do wyboru projektów w ramach RPO WK-P 2014-2020 będzie Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych w aglomeracjach od 2 tys. do 10 tys. RLM. Program zawiera wykaz aglomeracji o Równoważnej Liczbie Mieszkańców RLM > 2 000, wraz z jednoczesnym wykazem niezbędnych przedsięwzięć w zakresie budowy, rozbudowy lub modernizacji oczyszczalni ścieków komunalnych oraz budowy i modernizacji zbiorczych systemów kanalizacyjnych, jakie należy zrealizować w tych aglomeracjach.

Tabela 3 Aglomeracje ORSG ujęte w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych

Nazwa aglomeracji	Gminy w aglomeracji	RLM aglomeracji zgodnie z rozporządzeniem (uchwałą) ustanawiającym aglomerację	Wielkość aglomeracji	Nazwa oczyszczalni	Uwagi
Kruszwica	Kruszwica	55 600	aglomeracja powyżej 10 tys. RLM	Kruszwica	W 2014r. zostały podjęte działania mające na celu zmianę granic Aglomeracji Kruszwica. Z terenu miasta Kruszwicy i gminy zostały wyłączone obszary nieurbanizowane, uprawiane rolniczo lub będące nieużytkami oraz obszary o luźnej zabudowie, dla których wskaźnik koncentracji jest mniejszy niż 120 osób na 1 km sieci i 90 mieszkańców na 1 km mieszkańców dla obszarów objętych przynajmniej jedną formą ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 14 kwietnia 2004r. o Ochroni Przyrody (Dz. U. z 2013r. poz. 527 z póź. zm.) i obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Jeziora Gopło PLH 040007 i Ostoja Nadgoplańska PB040004, znajdującego się na liście, o których mowa w art. 27 ust.1 tej ustawy tj. Natura 2000. Na tych terenach przewiduje się zastosowanie zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe oraz przydomowych podczyszczalni ścieków. Granice aglomeracji zostały wyznaczone tak, aby objąć teren o największej gęstości zaludnienia i obszary gospodarcze, których przewiduje się znaczny odpływ ścieków. Projekt nowej aglomeracji zakłada równoważną liczbę (RLM) 28 214.
Gniewkowo	Gniewkowo, Rojewo	10 129	aglomeracja powyżej 10 tys. RLM	Gniewkowo	W trakcie aktualizacji, zmiana wartości RLM na powyżej 15 tys.
Pakość	Barcin Pakość Dąbrowa	21 627	aglomeracja powyżej 10 tys. RLM	Oczyszczalnia ścieków w m. Sadłogoszcz, gmina Barcin.	Agglomeracja Pakość została uchylona Rozporządzeniem Wojewody Kujawsko - Pomorskiego Nr 37/2008 z dn. 23 października 2008 r. uchylającym rozporządzenie w sprawie wyznaczenia aglomeracji Pakość (Dz. Urz. Woj. Kuj. - Pom. nr 136/2008 poz. 2135). W dniu 30 kwietnia 2015r Rada Miejska w Pakości podjęła uchwałę nr V/41/2015 Rady Miejskiej w Pakości

					w sprawie wyrażenia opinii o projekcie uchwały Sejmiku Województwa Kujawsko -Pomorskiego w sprawie wyznaczenia aglomeracji Barcin. W dniu 22 czerwca 2015 r. Sejmik Województwa Kujawsko - Pomorskiego podjął uchwałę nr IX/166/15 wyznaczającą ww. aglomerację. Aglomeracja obejmuje (w części) gminy: Barcin, Pakość i Dąbrowa.
Janikowo	Janikowo	13 750	aglomeracja powyżej 10 tys. RLM	Zakład Produkcyjny JANIKOSODA w Janikowie	Trwa przygotowanie podziału gminy na trzy obszary: 1870 RLM, 1765 i 10115 RLM
Złotniki Kujawskie	Złotniki Kujawskie	9 060	aglomeracja 2-10 tys. RLM	Złotniki Kujawskie	Przewidziana będzie Uchwała zmniejszająca RLM. Aglomeracja Złotniki Kujawskie po aktualizacji wynosić ma 7222 RLM
Dąbrowa Biskupia	Dąbrowa Biskupia	2 053	aglomeracja 2-10 tys. RLM	Dąbrowa Biskupia	<p>Aktualnie gospodarka ściekowa w Gminie Dąbrowa Biskupia opiera się o 1 aglomerację „Dąbrowa Biskupia”, RLM aglomeracji 2053, na którą składa się 8 miejscowości objętych siecią kanalizacyjną oraz 3 miejscowości, na których zachowany jest wskaźnik aglomeracji tj. 120 osób na 1 km sieci przesyłowej.</p> <p>Jedna z tych miejscowości jest skanalizowana za pomocą oczyszczalni przydomowych wpiętych w cztery kolektory ściekowe, celem ochrony ujęcia wody pitnej – ścieki oczyszczone wyprowadzane są poza miejscowość do Kanału Parchańskiego lub do rowów melioracyjnych. Dwie miejscowości są nieskanalizowane (funkcjonują zbiorniki bezodpływowe), – ale z możliwością kanalizowania przy budowie nowej oczyszczalni o większych parametrach.</p> <p>Trzy miejscowości nie są objęte siecią kanalizacyjną, ale za to miejscowość Parchanie, w której zlokalizowane jest ujęcie wody pitnej została skanalizowana za pomocą oczyszczalni przydomowych wpiętych w 4 kolektory ściekowe.</p> <p>Agglomeracja jest obsługiwana przez 1 oczyszczalnię mechaniczno – biologiczną o przepustowości dobowej 245m³/d.</p> <p>Gmina Dąbrowa Biskupia zleciła panelowi eksperckiemu przeprowadzenia analizy, co do rozwiązań w zakresie gospodarki</p>

					<p>ściekowej na terenie gminy.</p> <p>Wstępnie zakłada się dwie koncepcje tj. : modernizację - rozbudowę istniejącej oczyszczalni w Dąbrowie Biskupiej (w tym przypadku nie planuje się zmiany aglomeracji) lub drugi wariant: zamknięcie oczyszczalni w Dąbrowie Biskupiej i budowa kolektora przesyłowego dla ścieków z aglomeracji Dąbrowa Biskupia do oczyszczalni ścieków Gniewkowo (Aglomeracja Gniewkowo). Realizacja w/w zadań przewidziana jest na lata 2016 - 2018.</p> <p>W przypadku realizacji drugiego wariantu tj. przesył ścieków do Gminy Gniewkowo, zajdzie konieczność połączenia obu w/w aglomeracji. Jest to dopiero faza wstępna projektowa.</p>
--	--	--	--	--	--

Źródło: Sprawozdanie z wykonania Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych za 2013 rok oraz dane urzędów gmin.

Gospodarka odpadami:*Odpady komunalne*

Według danych GUS na koniec 2013 roku liczba zmieszanych zebranych odpadów komunalnych wyniosła 31 711,08 ton i spadła w porównaniu do 2007 roku o 6 889,03 tony. Tendencja spadkowa odpowiada tendencji dla całego województwa kujawsko-pomorskiego, w którym odnotowano spadek zebranych odpadów komunalnych z 489 860,07 ton w 2007 roku do 442 235,07 ton w 2013 roku. W poniższej tabeli przedstawiono informacje o zbiorce odpadów komunalnych zmieszanych na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013.

Tabela 4 Zmieszane odpady komunalne zebrane na terenie powiatu inowrocławskiego.

Jednostka terytorialna	Ogółem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	t	t	T	t	t	t	t
Polska	9569619,07	9353923,21	9264627,49	9180194,28	8843480,26	8575433,11	8198782,18
Województwo Kujawsko-Pomorskie	489860,07	485112,72	484396,27	465172,99	474365,15	465155,92	442235,07
Powiat inowrocławski	38600,11	39649,55	39913,37	38100,67	36781,07	33441,24	31711,08
Dąbrowa Biskupia	437,20	375,90	516,96	591,40	592,28	469,32	374,55
Gniewkowo	3794,19	3654,84	4195,78	3795,80	3910,26	2719,96	2535,86
Janikowo	3307,03	3025,56	3011,58	2934,13	3025,85	2720,86	2344,47
Kruszwica	2505,42	3651,40	3565,16	3587,33	3465,52	3090,97	2325,70
Pakość	1857,54	1317,65	1689,93	1949,34	1511,24	1407,96	1808,13
Rojewo	301,57	245,00	289,66	386,80	422,80	471,37	450,58
Złotniki Kujawskie	264,10	350,46	288,78	448,22	474,42	613,27	1004,76

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Według Planu Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2012-2017, z perspektywą na lata 2018-2023 Powiat Inowrocławski podzielony został pomiędzy dwa regiony gospodarki odpadami komunalnymi: 5 Region Bydgosko-Toruński i 6 Inowrocławski. Do 1 stycznia 2016 r. funkcjonować będą te dwa regiony, natomiast od 1 stycznia 2016 r. tj. od uruchomienia Zakładu Termicznego Przekształcania Odpadów (ZPTOK) dla Bydgosko-Toruńskiego Obszaru Metropolitalnego Region 5 (Bydgoski) i Region 7 (Toruński) zostaną połączone w Region 5 (Bydgosko-Toruński), co zapewni strumień odpadów dla ZPTOK.

Problemem w obszarze gospodarki odpadami na terenie powiatu jest brak punktów selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w gminach: Janikowo, Złotniki Kujawskie, Dąbrowa Biskupia.

Konieczna jest budowa kompostowni odpadów zielonych z terenów komunalnych i ogrodów oraz punktu przeładunkowego składowania odpadów segregowanych w gminie Janikowo.

Odpady przemysłowe

Na terenie powiatu inowrocławskiego rośnie liczba odpadów przemysłowych. Według informacji pochodzących z Banku Danych Lokalnych w 2013 r. wytworzono i składowano 955,1 tys. ton odpadów, w 2007 roku było to 835,1 tys. ton odpadów. Tendencja wzrostowa jest również zauważalna w całym województwie kujawsko-pomorskim, w którym na koniec 2013 r. wytworzono 4605,6 tys. ton odpadów wobec 2584,4 tys. ton w 2007 roku. Najwięcej odpadów wytworzono w gminie Kruszwica – 369,6 tys. ton oraz w gminie Janikowo – 228,3 tys. ton. Na pograniczu gmin Pakość i Janikowo znajdują się bardzo duże wylewiska-składowiska odpadów przemysłowych z zakładów chemicznych Janikosoda (jest to jeden z największych tego typu obiektów w północnej części kraju).

Odpady azbestowe

Na terenie powiatu zinwentaryzowano w sumie 2 385 901 m² tj. ok. 28 321,31Mg wyrobów azbestowych. Wg „Planu gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2012-2017 z perspektywą na lata 2018-2023” na terenie województwa kujawsko-pomorskiego na koniec 2010 r. zinwentaryzowano do unieszkodliwienia 287 394,2 Mg wyrobów zawierających azbest.

Tabela 5 Ilość zinwentaryzowanych wyrobów azbestowych na terenach gmin powiatu inowrocławskiego

Gmina	m ²	Mg
Pakość	207604	2287
Rojewo	200968	2210,6
Janikowo	144160	2162,41
Złotniki Kujawskie	106404	1170,4
M. Inowrocław	51532	721
gm. Inowrocław	378058,5	4622,507

Dąbrowa Biskupia⁴	264178	4550,11
Gniewkowo	601992	6621,9
Kruszwica	475562,76	5231,19
Razem	2385901	28321,31

Źródło: Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska Powiatu inowrocławskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019.

W celu eliminowania wyrobów azbestowych na terenie powiatu inowrocławskiego konieczna jest likwidacja płyt azbestowych z pokryć dachowych na budynkach komunalnych i indywidualnych w gminach na terenie powiatu. Pozwoli to na poprawę efektywności energetycznej na terenie powiatu inowrocławskiego oraz w dalszej perspektywie poprawi bezpieczeństwo zdrowotne mieszkańców.

W dalszym ciągu problemem jest niewystarczająca infrastruktura gospodarki odpadami na terenie powiatu inowrocławskiego.

Konieczne jest przystosowanie składowiska odpadów komunalnych w Giebni (gm. Pakość) do przyjmowania zmieszanych odpadów komunalnych. W tym celu niezbędna jest budowa zakładu przetwarzania odpadów.

Konieczna jest również rekultywacja składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w obrębie geodezyjnym Stanomin.

Sieć gazowa

Powiat inowrocławski posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć gazową na tle regionu. Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2013 r. długość czynnej sieci gazowej w powiecie inowrocławskim wyniosła 348 244 m, długość czynnej sieci przesyłowej 145 729 m, natomiast długość czynnej sieci rozdzielczej to 202 515 m. Wskaźnik sieci gazowej rozdzielczej na 100 km² wynosił 16,5 km wobec 15,7 km dla całego województwa, znacznie odbiega natomiast od wskaźnika dla całego kraju (38,3 km). Bardzo słabo rozwinięta jest sieć gazowa na terenach wiejskich – wskaźnik sieci gazowej rozdzielczej na 100 km² wynosi zaledwie 1,6 km, wobec 3,3 km dla regionu oraz 22,5 km dla całego kraju. Najlepiej rozwinięta sieć gazowa występuje w gminie Pakość oraz Janikowo. Wskaźnik sieci gazowej rozdzielczej na 100 km² w gminach wynosi odpowiedni 25,1% oraz 20,1%. *Najgorzej sytuacja wygląda w gminach wiejskich: Dąbrowa Biskupia i Rojewo.*

Według danych GUS Bank Danych Lokalnych na dzień 31 grudnia 2013 r. 54,9% mieszkańców powiatu inowrocławskiego korzystało z sieci gazowej, w tym w miastach 80,9% mieszkańców a na obszarach wiejskich 6,9%. W gminach powiatu najwięcej mieszkańców korzysta z sieci gazowej w gminie Janikowo – 59,8% oraz Pakość – 52,9%, najmniej mieszkańców korzysta z instalacji gazowej na obszarach wiejskich: w Gminie Dąbrowa Biskupia – 0,1%, Rojewo 0,1%.

⁴ Dane zgodne z uchwałą Nr IV/26/2015 Rady Gminy Dąbrowa Biskupia z dnia 29 stycznia 2015 r. zmieniającej Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Dąbrowa Biskupia na lata 2013-2032.

Tabela 6 Korzystający z sieci gazowej w gminach powiatu inowrocławskiego

Jednostka terytorialna	ogółem	w miastach	na wsi
	2013	2013	2013
	%	%	%
Polska	52,4	72,3	22,0
Województwo kujawsko-pomorskie	44,8	72,2	3,6
Powiat inowrocławski	54,9	80,9	6,9
Dąbrowa Biskupia⁵	0,1	0,0	0,1
Gniewkowo	38,9	62,3	16,3
Janikowo	59,8	89,1	0,1
Kruszwica	48,4	89,9	13,0
Pakość	52,9	88,6	3,1
Rojewo⁶	0,1	0,0	0,1
Złotniki Kujawskie	9,0	0,0	9,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2013 r.

Dane wskazują, iż problemem jest ograniczona dostępność sieci gazowej na terenach wiejskich, w szczególności na tle kraju.

Konieczna jest rozbudowa sieci gazowej na obszarach wiejskich. Problemem jest również niewystarczająco rozbudowana sieć gazowa szczegółowa.

Sieć energetyczna

Sieć stacji energetycznych oraz linii przesyłowych na terenie powiatu inowrocławskiego jest dobrze rozbudowana. Według danych GUS Bank Danych Lokalnych liczba odbiorców energii elektrycznej oraz zużycie energii na terenie powiatu systematycznie w ostatnich latach wzrasta. Na koniec 2013 r. liczba odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu wyniosła 55 049 osób (w roku 2007 było to 52 968 osób). Zużycie energii elektrycznej na jednego mieszkańca w roku 2013 wyniosło 659,7 kWh, w 2007 r. 626 kWh.

Tabela 7 Zużycie energii elektrycznej w miastach na terenie powiatu inowrocławskiego

Jednostka terytorialna	energia elektryczna w miastach	
	na 1 mieszkańca	na 1 odbiorcę (gosp. dom.)
	kWh	kWh
Polska	759,8	1858,8

⁵Dane Gminy Dąbrowa Biskupia: ogółem – 0,0, w miastach – 0,0, na wsi – 0,0

⁶Dane Gminy Rojewo: ogółem – 0,0, w miastach – 0,0, na wsi – 0,0

Województwo Kujawsko-Pomorskie	656,2	1699,5
Powiat inowrocławski	595,8	1612,1
Dąbrowa Biskupia	0,0	0,0
Gniewkowo	605,7	1812,9
Janikowo	556,8	1683,4
Kruszwica	598,6	1640,6
Pakość	593,9	1844,7
Rojewo	0,0	0,0
Złotniki Kujawskie	0,0	0,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2013 r.

W dalszym ciągu problemem jest niedostateczne zaopatrzenie w energię elektryczną na obszarach wiejskich. Zużycie energii elektrycznej na jednego mieszkańca na wsi w roku 2013 wyniosło 272,2 kWh. Poniżej przedstawiono informacje na temat zaopatrzenia w energię elektryczną gospodarstw domowych z terenu powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013.

Tabela 8 Energia elektryczna w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2013

energia elektryczna w gospodarstwach domowych	jednostka miary	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu	ogółem							
	szt.	52968	52762	52764	52439	52418	54998	55049
	na wsi							
	szt.	15081	15100	15186	15157	15197	15601	15614
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu	ogółem							
	MWh	10313	10683	10788	11121	11014	10937	10822
	na wsi							
	MWh	42131	43125	43548	45038	44827	45404	44650
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu na 1 mieszkańca	ogółem							
	kWh	626,0	650,0	657,3	671,5	667,0	664,2	659,7
	na wsi							
	kWh	255,7	262,4	265,3	271,9	271,5	275,7	272,2

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

W dalszym ciągu problemem jest niedostateczne zaopatrzenie w energię elektryczną na obszarach wiejskich (gmina Dąbrowa Biskupia, Rojewo, Złotniki Kujawskie), co stanowi barierę w dostępności dla mieszkańców jak również w rozwoju przedsiębiorczości.

Konieczne jest podejmowanie działań na rzecz reelektryfikacji obszarów wiejskich. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna

Powiat inowrocławski charakteryzuje wysoka efektywność energetyczna, w szczególności dobrze rozwinięta energetyka wiatrowa. Powiat inowrocławski posiada dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej. Znajduje się w II strefie energetycznej wiatru, tj. w warunkach korzystnych, charakteryzujących się średnioroczną prędkością wiatru 3÷4 m/s. Występująca na tym obszarze energia wiatru mieści się w granicach 1000÷1250 kWh/m²/rok.

Na koniec 2013 r., w powiecie inowrocławskim znajdowało się 85 elektrowni wiatrowych o mocy nominalnej 49,685 MW. Najwięcej elektrowni wiatrowych znajduje się w gminie Pakość – 26, Dąbrowa Biskupia – 12 oraz Kruszwica – 23, Gniewkowo – 7. Aktualnie również toczą się postępowania administracyjne w sprawie lokalizacji na terenie gmin kolejnych elektrowni wiatrowych.

Tabela 9 Istniejące elektrownie wiatrowe na terenie Gminy Kruszwica

Nr kolejny farmy	Łączna liczba turbin	Łączna moc [MW]	Lokalizacja turbin/farmy		Liczba turbin na działce	Dane techniczne	
			Nr dz. ew.	Obręb ew.		Wys. masztu [m]	Śr. wirnika [m]
1.	3	450 kW	20/1	Chełmce	3	30	b.d.
2.	2	300 kW	20/2	Chełmce	2	30	b.d.
3.	1	150 kW	20/2	Chełmce	1	30	b.d.
4.	5	950 kW	202/1	Sukowy	5	28,7 – 1 szt., 32,5 – 4 szt.	23 – 1 szt. 25 – 4 szt.
5.	4	1000 kW	28/3 i 32/2	Sokolniki	4	40	b.d.
6.	2	4 MW	9	Karczyn	2	125	90
7.	2	4 MW	204/1	Sławsk Wielki	2	125	90
8.	2	4 MW	204/1	Sławsk Wielki	2	125	90
9.	1	2 MW	20/12	Polanowice	1	125	90
10.	1	1000 kW	284/2	Chełmce	1	70	54
Łączna ilość turbin elektrowni wiatrowych					23	x	x

Źródło: dane uzyskane z Urzędu Gminy Kruszwica

Na terenie powiatu inowrocławskiego pozyskiwana jest również energia z biomasy. Od 2009 r. w Liszkowie, w gminie Rojewo funkcjonuje największa w Polsce biogazownia. Moc znamionowa instalacji to 2,1 MW. Biogazownia może produkować rocznie 7 400 000 m³ biogazu, z którego można wytworzyć 10 900 MW energii elektrycznej (1,2 MW/h) oraz 23

000 MW ciepła. Biogazownia spotykała się jednak z dużymi problemami eksploatacyjnymi i protestami mieszkańców, ze względu na uciążliwe zapachy. Po zmianie użytkownika biogazowni, która nastąpiła we wrześniu 2012 r. wszystkie procesy technologiczne są rygorystycznie przestrzegane, nawet kosztem zmniejszenia liczby wytwarzanej energii elektrycznej. Obecnie moc elektryczna przy pełnym obciążeniu wynosi 1,063 MW, ale średnia produkcja miesięcznie to około 850 MWh.

W trakcie budowy są:

- biogazownia w Szarleju o mocy 1,6 MW (docelowo 3,2 MW),
- biogazownia w Radojewicach o produkcji rocznej 800 000 m biogazu oraz 1 500 MW prądu elektrycznego i 2 600 MW energii cieplnej,
- biogazownia rolnicza w Lipiu o mocy elektrycznej 0,5 MW.

Od października 2008 r. w Zakładzie „Struga” S.A. w miejscowości Jezuicka Struga funkcjonuje również produkcja tzw. „zielonej” energii elektrycznej z odpadów pochodzenia zwierzęcego. Zakład ten jest „pionierem” w produkcji tego typu energii w Polsce. Energia wytwarzana to 33 600 MWh, która w specjalnej turbinie przekształcana jest w energię elektryczną. Część tej energii wykorzystywana jest w procesie technologicznym na własne potrzeby, natomiast 15 000 do 20 000 MW energii elektrycznej rocznie jest sprzedawana do ENEA Operator Sp. z o.o.

Zgodnie z kierunkami Polityki energetycznej Polski do 2030 roku, udział odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii powinien wynosić co najmniej 15% do 2020 roku. Na terenie powiatu inowrocławskiego wskaźnik ten powinien zostać osiągnięty, gdyż według danych za 2011 r. wynosi on już 13%.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza w powiecie inowrocławskim jest tzw. emisja antropogeniczna, wynikająca z działalności człowieka. Naturalne procesy zachodzące w przyrodzie mają znaczenie marginalne i w niewielkim stopniu oddziałują na jakość powietrza. Wśród substancji emitowanych przez zakłady przemysłowe zlokalizowane na terenie powiatu przeważają zanieczyszczenia charakterystyczne dla procesu spalania paliw do celów energetycznych i technologicznych, czyli dwutlenek siarki, tlenki azotu, dwutlenek węgla i pyły.

Analiza danych statystycznych wskazuje na systematyczny spadek w ostatnich latach emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu inowrocławskiego. Emisja zanieczyszczeń pyłowych spadła w 2013 roku w porównaniu do roku 2008 o 538 ton, natomiast emisja zanieczyszczeń gazowych spadła o 7020 ton. W tabeli poniżej przedstawiono szczegółowe informacje na temat emisji i redukcji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w 2013 roku.

Tabela 10 Emisja i redukcja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych w 2013 r.

Obszar	Emisja zanieczyszczeń w tysiącach ton			Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w %	
	Pyłowe	Gazowe		pyłowe	gazowe bez CO ₂
	Ogółem	Ogółem	w tym SO ₂		
Powiat inowrocławski	1,0	2.146,2	9,8	99,5	0,6
Województwo kujawsko-pomorskie	3,4	7.938,9	19,3	99,3	36,3

Opracowanie: Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich, Starostwo Powiatowe w Inowrocławiu na podstawie: Ochrona Środowiska 2014, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2014 r.

Raport Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska za 2013 r.⁷ wskazuje, iż największa emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z procesów technologicznych w województwie kujawsko-pomorskim występuje w powiatach: inowrocławskim, świeckim, znińskim oraz we Włocławku. Powiat inowrocławski zajmuje pierwsze miejsce w regionie pod względem wielkości technologicznych zanieczyszczeń pyłowych i gazowych.

Konieczna jest dalsza poprawa efektywności energetycznej na terenie powiatu oraz zwiększenie produkcji energii ze źródeł odnawialnych na terenie powiatu, m.in. poprzez budowę, rozbudowę i przebudowę infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (np. energia wiatrowa, wodna, słoneczna, geotermalna).

W latach 2007-2013 zarówno Powiat jak i Gminy ORSG realizowały inwestycje w zakresie termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej, zwłaszcza szkół, Szpitala, urzędów gmin, świetlic. Nie były to działania kompleksowe wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Konieczna jest dalsza poprawa efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej na terenie powiatu, głównie w domach pomocy społecznej i w Szpitalu oraz w gminach: Kruszwica, Pakość, Dąbrowa Biskupia, Złotniki Kujawskie, Gniewkowo, a także w sektorze mieszkaniowym. Konieczna jest również wymiana energooszczędnego oświetlenia ulicznego na terenie miasta i gminy Janikowo a także realizacja Programu dofinansowania zakupu i montażu ekologicznych źródeł ciepła oraz zakupu i montażu instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii w Pakości. Potrzeby gmin w zakresie poprawy efektywności energetycznej ujęto w Załączniku nr 1 do Diagnozy, Tabela 20.

Dla realizacji działań w zakresie ograniczenia emisji CO₂ do atmosfery oraz poprawy efektywności energetycznej, gminy ORSG powinny dysponować planami gospodarki niskoemisyjnej, które powinny obejmować: sektor publiczny, budynki mieszkalne, przedsiębiorstwa oraz transport.

⁷ Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 roku, Bydgoszcz 2014 r.

Problemy:

- Niewystarczająco dostosowana do potrzeb mieszkańców sieć wodno-kanalizacyjna,
- Słabo rozwinięta sieć gazowa szczegółowa,
- Niedostateczne zaopatrzenie w energię elektryczną na obszarach wiejskich,
- Braki w zakresie infrastruktury technicznej dotyczącej gospodarki odpadami,
- Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.

Potencjały:

- Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej,
- Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodociągowo-kanalizacyjna na tle regionu,
- Dobrze rozwinięta sieć gazowa przesyłowa na tle regionu,

Wnioski:

- Budowa sieci wodno-kanalizacyjnej,
- Budowa, rozbudowa i modernizacja gminnych i przydomowych oczyszczalni ścieków,
- Budowa suszarni osadów ściekowych na terenie powiatu,
- Budowa sieci gazowej szczegółowej na terenie powiatu,
- Budowa/przebudowa sieci energetycznej,
- Budowa, rozbudowa, przebudowa infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (np. energia wiatrowa, wodna, słoneczna, geotermalna),
- Inwestycje w infrastrukturę do selektywnej zbiórki i przetwarzania odpadów: szkła, metalu, plastiku, papieru, odpadów biodegradowalnych oraz pozostałych odpadów komunalnych,
- Inwestycje w infrastrukturę do recyklingu, sortowania i kompostowania, infrastrukturę do zbiórki, przetwarzania i utylizacji odpadów niebezpiecznych,
- Instalacje do odzysku energii lub mechaniczno-biologiczne instalacje do utylizacji dla pozostałych odpadów,
- Kompleksowa modernizacja energetyczna (tzw. głęboka modernizacja oparta o system monitorowania i zarządzania energią) budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych, budynków mieszkaniowych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne,
- Działania na rzecz likwidacji azbestu,
- Wymiana oświetlenia ulicznego na oświetlenie energooszczędne.

Spółeczeństwo Informacyjne

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2014 tylko 74,8% gospodarstw domowych było wyposażonych w komputery, natomiast 69,9% posiadało dostęp do Internetu⁸.

Powiat inowrocławski cechuje się stosunkowo niską dostępnością do szerokopasmowego Internetu. Stanowi to barierę w rozwoju społeczeństwa informacyjnego, w tym w sięganiu do światowych zasobów informacji, rozwoju innowacyjnej gospodarki opartej na wiedzy, a także rozwoju usług publicznych oferowanych drogą elektroniczną.

Na obszarze poszczególnych gmin powiatu inowrocławskiego, zaobserwować można tzw. „białe plamy”, czyli miejsca, w których dostęp do infrastruktury teleinformatycznej jest ograniczony. Najczęściej są to tereny o niskim stopniu zurbanizowania. Według ankiety z Urzędu Komunikacji Elektronicznej najwyższy wskaźnik średniej liczby zgłoszeń o braku dostępu do Internetu na obszarze powiatu inowrocławskiego w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców zanotowano w Gminie Rojewo i wynosi on 10,49. Najwięcej zgłoszeń o braku dostępu do Internetu odnotowano w Gminie Inowrocław, dla której średnia liczba zgłoszeń wynosi 8,81⁹. Całkowita liczba zgłoszeń na terenie powiatu inowrocławskiego wynosi 27.

Tabela 11 Średnia liczba zgłoszeń o braku dostępu do Internetu z całego powiatu inowrocławskiego w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców

Gmina	Liczba zgłoszeń	Liczba mieszkańców	Średnia liczba zgłoszeń
Inowrocław (miejska)	2	75 938	0,26
Dąbrowa Biskupia (wiejska)	0	5 153	0,00
Gniewkowo (miejsko-wiejska)	1	14 941	0,67
Inowrocław (wiejska)	10	11 346	8,81
Janikowo (miejsko-wiejska)	1	13 653	0,73
Kruszwica (miejsko-wiejska)	1	20 018	0,50
Pakość (miejsko-wiejska)	7	9 977	7,02
Rojewo (wiejska)	5	4 755	10,49
Złotniki Kujawskie (wiejska)	0	9 171	0,00

Źródło: Urząd Komunikacji Elektronicznej.

⁸http://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5497/2/4/1/spoleczenstwo_informacyjne_w_polsce_2014_-_notatka.pdf

⁹ Urząd Komunikacji Elektronicznej, http://www.uke.gov.pl/mapa/?lang_id=1&map_tab=1&teryt=0407

Część gmin z terenu powiatu inowrocławskiego tj. Gmina Kruszwica, Janikowo oraz Gniewkowo znajduje się na liście użytkowników Samorządowego Informatora SMS (SISMS).

Od 2009 roku Powiat Inowrocławski oraz gminy z terenu powiatu inowrocławskiego są partnerami kluczowego projektu pn. „Infostrada Kujaw i Pomorza - usługi w zakresie e-Administracji i Informacji Przestrzennej” realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Projekt realizowany jest w dwóch podstawowych obszarach: e-Administracja i System Informacji Przestrzennej.

Pomimo budowy infrastruktury społeczeństwa informacyjnego na poziomie regionalnym, w dalszym ciągu problemem na terenie powiatu pozostaje ograniczony dostęp do Internetu szczególnie na terenach wiejskich oraz niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w sferze kultury, turystyki, gospodarki i administracji.

Wyzwaniami są: poprawa kompetencji cyfrowych mieszkańców powiatu, zwiększenie dostępności do Internetu, w tym w szczególności wśród mieszkańców terenów wiejskich, zwiększenie aktywności i jakości korzystania z usług teleinformatycznych na terenie powiatu, zwiększenie dostępu do elektronicznych usług publicznych na terenie powiatu.

Ponadto koniecznym jest wspieranie działań na rzecz tworzenia otoczenia sprzyjającego rozwojowi e-medycyny, e-kultury, e-nauki i systemów informacji przestrzennej, poprawa efektywności zarządzania oraz upowszechniania komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów, itp.), zmniejszenie wykluczenia cyfrowego na terenie powiatu, w tym wśród seniorów, osób niepełnosprawnych oraz dalsza poprawa i rozbudowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego.

Istnieje potrzeba kontynuowania działań służących poprawie i rozbudowie infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Konieczna jest budowa zintegrowanego systemu informacji o nieruchomościach i obiektach przestrzennych celem ich udostępniania samorządom, instytucjom, i innym jednostkom prowadzącym działania inwestycyjne.

Problemy:

- Niewystarczający dostęp do Internetu na terenach wiejskich,
- Niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii TIK w sferze usług publicznych (administracji, kultury, turystyki, zdrowia, edukacji)

Wnioski:

- Budowa/rozbudowa infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, w tym ułatwienie dostępu do e-usług na terenach wiejskich, miejsca publicznego korzystania z usług internetowych, budowa zintegrowanego systemu informacji o nieruchomościach i obiektach przestrzennych, itp.
- Przedsięwzięcia związane z rozwojem elektronicznych usług publicznych, szczególnie w relacjach administracja-administracja, administracja-biznes oraz administracja-obywatel, w tym projekty z zakresu e-administracji, e-zdrowia, e-kultury,
- Digitalizacja zasobów kulturalnych i przyrodniczych powiatu

Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie powiatu działa Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego w ramach funkcjonującego w Komendzie Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu Stanowiska Kierowania Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w Inowrocławiu, które umożliwia kierowanie zintegrowaną akcją niesienia pomocy na obszarze powiatu, w przypadku sytuacji kryzysowej, a także działań prowadzonych dla zapobiegania skutkom kryzysu i ich usunięcia.

Zagrożenia w obszarze bezpieczeństwa publicznego na terenie powiatu inowrocławskiego

Zagrożenia powodziowe i meteorologiczne:

Ze względu na charakterystykę hydrologiczno-meteorologiczną, powódzie i zatopienia mogą wystąpić wzdłuż koryta rzeki *Noteć* przepływającej przez powiat w rejonie miejscowości Pakość. Spowodować ją może awaria tamy czołowej na Jeziorze Pakoskim oraz długotrwałe deszcze i spowodowany tym gwałtowny przybór wody na rzece Noteć. Powyższe przyczyny mogą spowodować częściowe zalanie lub tzw. podtopienie miejscowości Pakość, położonej w bezpośredniej bliskości z rzeką. W przypadku awarii tamy czołowej podtopieniu ulegnie zachodnia część m. Pakość. Skutkami powodzi będzie zniszczenie budynków, nie przejezdność dróg, straty w uprawach, zagrożenia dla życia i zdrowia, zniszczenia infrastruktury komunalnej. Istnieje też prawdopodobieństwo ewakuacji osób z rejonów zagrożonych.

Zagrożenia pożarowe:

Požarami zagrożone są głównie rejony zwartych kompleksów leśnych, szczególnie w warunkach długotrwałej suszy i przy silnych wiatrach. Największe niebezpieczeństwo powstania pożarów występuje na terenie gminy Gniewkowo, Rojewo, Dąbrowa Biskupia, gmina Inowrocław w okolicach m. Balczewo, Rejna. Na obszarach zurbanizowanych, obszarach trudnymi do opanowania i szybko rozprzestrzeniającymi zagrożone są szczególnie stare części miast takich jak Inowrocław, Kruszwica, Gniewkowo, Pakość, w których dominuje gęsta zabudowa, palne elementy konstrukcji oraz połączenia budynków licznymi ciągami strychowymi. Potencjalne zagrożenie wybuchowe stanowią zbiorniki paliw płynnych, substancji łatwopalnych, wybuchowych oraz gazociągi przechodzące przez teren powiatu.

Główne zbiorniki wód podziemnych, które są dostępne na terenie powiatu mają wydajność szacowaną na 1 171 tys. m³/dobę. Najłatwiej dostępne są wody tzw. „czwartorzędowe” (975 tys. m³/d) będące na głębokości od 30 do 60 metrów. Wody „trzeciorzędowe” zalegają na głębokości około 120 metrów. *Zasobność tych zbiorników jest ograniczona, stąd konieczność budowy zbiorników małej retencji i oczek wodnych, które położone w najniższych miejscach napełniałyby się w okresie wczesnej wiosny i mogłyby służyć do deszczowania upraw w okresach bezdeszczowych. Wskazane byłoby również podpiętrzanie jezior w celu zwiększenia ich zasobów wodnych. W okresie wiosenno-letnim zatrzymaną wodę można by wykorzystać do deszczowania pól.* Mieszkańcy, którzy korzystają z własnych ujęć wody nie są zewidencjonowani, gdyż odwierty do głębokości 30 metrów na zwykłe korzystanie z wody do 5m³/d nie wymagają pozwolenia wodnoprawnego.

Na stan wód mają wpływ duże zakłady przemysłowe oraz gospodarstwa rolne, których zidentyfikowano 4461. W 2008 r. 860 gospodarstw prowadzących dużą hodowlę pobydowało płyty obornikowe i zbiorniki na gnojówkę i gnojowicę w ramach dostosowania do standardów Unii Europejskiej.

Zagrożenie od niebezpiecznych substancji chemicznych:

Na terenie powiatu inowrocławskiego nie występuje żaden zakład zaliczany zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 z późn. zm.) i z przepisami wykonawczymi do zakładów stwarzających duże ryzyko powstania poważnej awarii przemysłowej ze względu na ilość posiadanych substancji. **Transport celowy TSP powinien odbywać się po szlakach kolejowych i drogach kołowych zapewniających właściwe standardy bezpieczeństwa i ograniczających skutki ewentualnych katastrof dla ludzi i środowiska.**

Wypadki komunikacyjne:

W latach 2007-2014 zanotowano znaczny spadek zdarzeń drogowych na terenie powiatu inowrocławskiego. W 2014 roku na drogach powiatu inowrocławskiego odnotowano 70 wypadków i 1563 kolizji. 69 osoby zostały ranne a 12 odniosło śmierć. W porównaniu do 2007 roku odnotowano spadek wypadków drogowych we wszystkich powyższych kategoriach. W 2007 roku odnotowano 105 wypadków i 2187 kolizji. 139 osoby zostały ranne a 19 odniosło śmierć.

Głównymi przyczynami zdarzeń drogowych są: nieudzielenie pierwszeństwa przejazdu, niedostosowanie prędkości do warunków ruchu, nieudzielenie pierwszeństwa pieszemu.

Dla zapewnienia bezpieczeństwa publicznego konieczna jest także dalsza poprawa bezpieczeństwa drogowego na terenie powiatu poprzez poprawę stanu technicznego dróg powiatowych i gminnych na terenie powiatu, uzupełnienie oświetlenia ulicznego, szczególnie doświetlenie przejść dla pieszych oraz przejazdów dla rowerów na terenie powiatu, budowę obwodnic miast powiatu oraz podejmowanie skierowanych do mieszkańców działań prewencyjnych w obszarze bezpieczeństwa publicznego.

Zagrożenia epidemiologiczne

W oparciu o analizę sytuacji epidemiologicznej w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2014 można stwierdzić, że zagrożenie stanowią okresowo występujące nieprawidłowości w zakresie jakości wody pitnej na terenie powiatu.

Analiza przestępczości i wykrywalności przestępstw

Analiza przestępczości na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2014 wskazuje na wyraźny spadek przestępczości i poprawę bezpieczeństwa publicznego. Jak wskazują dane Komendy Powiatowej Policji w Inowrocławiu liczba przestępstw ogółem spadła z 4668 w 2007 roku do 3275 w 2014 roku. Jednocześnie wzrosła wykrywalność przestępstw z 64,1% w 2007 roku do 67,7 w 2014 roku.

Ochrona przeciwpożarowa

Analiza interwencji ratowniczych w poszczególnych gminach wskazuje, iż zdecydowanie największa liczba zdarzeń ratowniczych każdego rodzaju wydarzyła się w Inowrocławiu –

47% wszystkich pożarów, 38% wszystkich innych miejscowych zagrożeń, 67% alarmów fałszywych. Na terenie gminy Kruszwica jednostki ochrony przeciwpożarowej likwidowały skutki 15% wszystkich pożarów w powiecie, 15% wszystkich innych miejscowych zagrożeń, zgłoszono 7% alarmów fałszywych.

Wyposażenie Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej stanowią pojazdy gaśnicze, specjalne, operacyjne oraz kwatermistrzowskie. *Stan techniczny części pojazdów przekracza normy eksploatacji. Również stan techniczny pojazdów stanowiących wyposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych jest przestarzały i niedostosowany do bieżących potrzeb.*

Problemem jest w dalszym ciągu niewystarczające doposażenie jednostek służb publicznych w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym jednostek ochrony przeciwpożarowej w specjalistyczny sprzęt i pojazdy pożarnicze (w tym sprzęt do przeciwdziałania i usuwania skutków klęsk żywiołowych), Ochotniczych Straży Pożarnych oraz Policji.

Konieczne jest doposażenie jednostek służb publicznych w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego (ochotnicze straże pożarne, straż pożarna, policja, WOPR, straże miejskie, ratownictwo medyczne).

Konieczne jest dalsze podejmowanie działań edukacyjnych i prewencyjnych na rzecz poprawy bezpieczeństwa publicznego mieszkańców powiatu, w tym realizacja programów ograniczania przestępczości, przeciwdziałania narkomanii, przeciwdziałania przemocy w rodzinie, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Ważnym elementem włączenia społecznego jest również podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpieczeństwa publicznego (w tym pomocy przedmedycznej) poprzez organizację, m.in. debat społecznych, które pozwolą na poznanie oczekiwań społecznych mieszkańców powiatu w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz wspólne wypracowanie katalogu rozwiązań zmierzających do wzrostu poczucia bezpieczeństwa.

Integralną częścią podejmowanych działań powinna być współpraca i partnerstwo samorządów, służb publicznych i organizacji Trzeciego Sektora.

Problemy:

- Niewystarczające doposażenie jednostek służb publicznych w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego

Wnioski:

- Doposażenie jednostek służb publicznych w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego (ochotnicze straże pożarne, straż pożarna, policja, WOPR, straże miejskie, ratownictwo medyczne)

2.3. SPOŁECZEŃSTWO

Demografia

Na dzień 31 grudnia 2013 r. powiat inowrocławski zamieszkiwało 163 682 osób, w tym 84 207 kobiet i 79 475 mężczyzn, co stanowi 7,82 % mieszkańców województwa kujawsko - pomorskiego. W 2013 r. Powiat Inowrocławski wyróżniał się najwyższą spośród wszystkich powiatów gęstością zaludnienia 134 osoby na 1 km², przy czym w samym mieście Inowrocławiu odnotowano gęstość zaludnienia na poziomie 2482 osoby/1 km²).

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego zamieszkuje 77 143 osób, w tym 39 034 kobiet i 38 109 mężczyzn. Poniżej przedstawiono liczbę ludności według płci w gminach ORSG w 2013 r.

Tabela 12 Liczba ludności według płci w 2013 r.

Ludność według płci			
2013			
Lp.	Jednostka terytorialna	mężczyźni	kobiety
1.	Powiat Inowrocławski	79475	84207
2.	Dąbrowa Biskupia	2559	2617
3.	Gniewkowo	7364	7467
4.	Janikowo	6639	6891
5.	Kruszwica	9733	10116
6.	Pakość	4821	5064
7.	Rojewo	2398	2357
8.	Złotniki Kujawskie	4595	4522

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych.

Liczba mieszkańców powiatu inowrocławskiego w ciągu ostatnich lat ulega systematycznemu spadkowi. Dla porównania w 2009 roku liczba mieszkańców powiatu inowrocławskiego wynosiła 164 850 osób. W 2012 r. na terenie powiatu inowrocławskiego mieszkało 164 401 osób, w tym 84 560 kobiet oraz 79 841 mężczyzn. Na terenach miejskich powiatu mieszkało 107 034 osób (56 003 kobiet, 51 031 mężczyzn), natomiast na obszarach wiejskich 57 367 osób (28557 kobiet i 28810 mężczyzn).

Tabela 13 Ludność Powiatu Inowrocławskiego na tle kraju i województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	38115641	38135876	38167329	38529866	38538447	38533299	38495659
Województwo kujawsko-pomorskie	2066136	2067918	2 069 204	2 069 664	2 098 370	2 096 404	2 092 564
Powiat inowrocławski	164571	164213	164 850	164 525	164 965	164 401	163 682

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Jest to tendencja odwrotna do odnotowanej w województwie kujawsko-pomorskim. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w latach 2009-2013 liczba ludności województwa kujawsko-pomorskiego wzrosła o 23 360 mieszkańców.

Liczba ludności na 1 km² pozostaje na stabilnym poziomie z niewielką tendencją spadkową. Liczba kobiet na 100 mężczyzn również pozostaje na stabilnym poziomie, ale z niewielką tendencją wzrostową wskaźnika feminizacji.

Tabela 14 Gęstość zaludnienia na 1 km² w regonie i w powiecie

Jednostka terytorialna	ludność na 1 km ²						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
KUJAWSKO-POMORSKIE	115	115	115	117	117	117	116
Powiat inowrocławski	134	134	134	135	135	134	134
Dąbrowa Biskupia	35	35	35	35	35	35	35
Gniewkowo	82	82	82	84	83	83	83
Janikowo	148	148	147	149	148	148	147
Kruszwica	76	75	75	77	76	76	76
Pakość	115	115	115	116	115	115	114
Rojewo	39	39	39	40	40	40	40
Złotniki Kujawskie	66	67	67	68	68	67	67

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

W 2013 r. saldo migracji dla Powiatu Inowrocławskiego było ujemne i wynosiło -2,75. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 osób w roku 2013 wynosiło -2,7, przy wartości -2,5 w 2012 r. i -1,7 w 2010 r. oraz średniej wojewódzkiej na poziomie -1,3 w 2013 r. Saldo migracji ogółem wyniosło -451 osób, a w całym województwie -2645.

Wskaźnik przyrostu naturalnego w powiecie inowrocławskim przyjmuje wartości ujemne i ma nieznaczną tendencję wzrostową. Jest on niższy od średniej krajowej oraz średniej wojewódzkiej. W 2013 r. współczynnik przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców powiatu wyniósł -1,3, w 2012 roku wyniósł -1,2, podczas gdy współczynnik krajowy w roku 2013 to -0,5 a współczynnik województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 to -0,3.

W 2012 r. odnotowano 1481 żywych urodzeń oraz 1674 zgony. W 2013 r. odnotowano 1418 urodzeń oraz 1631 zgony. Najwyższy wskaźnik urodzeń żywych na terenie Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego w roku 2012 odnotowano w Gminie Kruszwica, natomiast najniższy w Gminie Rojewo. W 2013 r. najwyższy wskaźnik znajdował się w Gminie Gniewkowo a najniższy w dalszym ciągu odnotowano w Gminie Rojewo. Liczba zgonów w powiecie inowrocławskim w ostatnich latach kształtuje się na podobnym poziomie. Największą liczbę zgonów w roku 2012 i 2013 odnotowano w Gminie Kruszwica, natomiast najniższą w Gminie Rojewo. W gminach miejsko-wiejskich liczba urodzeń żywych w 2013 r. wynosiła: Kruszwica- 144, Gniewkowo- 145, Pakość- 88, natomiast w gminach wiejskich: Złotniki Kujawskie- 77, Rojewo-51, Dąbrowa Biskupia-63.

Tabela 15 Liczba urodzeń i zgonów na terenie powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Urodzenia	1590	1645	1754	1650	1548	1481	1418
Zgony	1667	1668	1657	1686	1670	1674	1631

Źródło. Główny Urząd Statystyczny.

Wskaźnikiem obrazującym obecne trendy demograficzne jest wskaźnik zawieranych małżeństw i rozwodów. Od roku 2008 obserwuje się systematyczny spadek liczby zawartych małżeństw na terenie powiatu inowrocławskiego. W 2008 zawarto 1166 małżeństw, podczas gdy w roku 2012 było to 853 małżeństwa. Liczba rozwodów w powiecie inowrocławskim w latach 2006-2010 wykazywała tendencję spadkową z 341 w roku 2006 do 288 w roku 2010. W 2011 roku liczba ta znacząco wzrosła do poziomu 414, natomiast w 2012 roku spadła do poziomu 340 rozwodów.

W ostatnich latach obserwuje się zmiany w strukturze wiekowej ludności świadczące o starzeniu się mieszkańców województwa. Na koniec 2012 r. liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17. roku życia (393,3 tys. osób) zmniejszyła się w stosunku do 2011 r. roku o 1,6%, a w stosunku do 2000 r. – odnotowano spadek aż o 24,6%. W 2012 r. w województwie kujawsko-pomorskim mieszkało 320,9 tys. osób w wieku od 0 do 14 lat, co oznacza o 0,8% mniejszą populację dzieci niż przed rokiem i o 21,3% mniejszą niż w 2000 r.

Tabela 16 Struktura wiekowa wg grup ekonomicznych

Wyszczególnienie	Struktura wieku ludności			Wskaźnik obciążenia demograficznego
	Przedprodukcyjny	Produkcyjny	Poprodukcyjny	
	%			
Powiat inowrocławski	17,4	64,7	17,9	54,6
Woj. kujawsko-pomorskie	18,5	63,7	17,8	57,0

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS na 2013r.

Powiat Inowrocławski cechuje się większym udziałem ludności w wieku produkcyjnym niż województwo. Posiada również mniej osób w wieku przedprodukcyjnym. Skutkiem takiej sytuacji jest wskaźnik obciążenia demograficznego wynoszący 54,6, który jest niższy niż dla województwa i oscyluje na poziomie 57,0.

Prognozy zmian liczby ludności wskazują, że w 2035 roku liczba mieszkańców województwa zmniejszy się o 8,5% czyli 177,8 tyś. osób w stosunku do liczby ludności w końcu roku 2011. Przewiduje się, że do 2035 r. w miastach województwa kujawsko-pomorskiego ubędzie 15,2% ludności w stosunku do 2011 r., natomiast na terenach wiejskich spodziewany jest w tym czasie wzrost liczby ludności o 1,8%. Zmiany te spowodują spadek wartości wskaźnika urbanizacji w województwie z 60,4% do 56,0% w 2035 r.

Powiat Inowrocławski zgodnie z prognozą demograficzną do 2035 r. pozostanie w dalszym ciągu najbardziej zurbanizowanym powiatem w województwie kujawsko-pomorskim, przy czym udział ludności miejskiej spadnie z 65,3% w 2011 r. do 63,9% w 2035 r. (tj. o 1,4 proc.).¹⁰

Analiza prognozowanych zmian liczby ludności według grup wieku wskazuje, że w latach 2011-2035 we wszystkich miastach na prawach powiatu i w miastach wszystkich powiatów województwa nastąpi wzrost wskaźnika starości. Powiat Inowrocławski należy do obszarów, w których do 2035 r. przypadając będzie relatywnie najwięcej osób w wieku 60+/65+ do liczby dzieci i młodzieży do lat 19.

Tabela 17 Prognoza demograficzna dla Powiatu Inowrocławskiego

	Ogółem	0-14	15-64	65 i więcej	Mężczyźni	Kobiety
2015	160506	23531	112166	24809	77455	83051
2020	157378	23651	104257	29470	75841	81537
2025	153264	22032	97389	33843	73768	79496
2030	147878	19292	93011	35575	71080	76798
2035	141693	16810	88957	35926	68100	73593

Źródło: Główny Urząd Statystyczny.

¹⁰Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, „Prognoza demograficzna w województwie kujawsko-pomorskim do 2035 r. dla ludności miejskiej i wiejskiej”, Bydgoszcz 2013 r.

Zgodnie z prognozą opracowaną przez Główny Urząd Statystyczny liczba ludności Powiatu Inowrocławskiego będzie sukcesywnie zmniejszać się i w 2035 r. osiągnie 86,19% stanu obecnego tj. 141.693 osoby. Z prognozowanych 160.506 osób w 2015 r. liczba mieszkańców spadnie do 157.378 w 2020 r., 153.264 w 2025 r. i 147.878 osób w 2030 r. Nastąpi wzrost liczby osób w wieku 65 i więcej o 44,8%, natomiast spadek odnotowany będzie w grupie osób w wieku 0-14 o 40% i grupie 15-64 o 26,1%. Liczba kobiet przewyższać będzie liczbę mężczyzn o 8,1%.

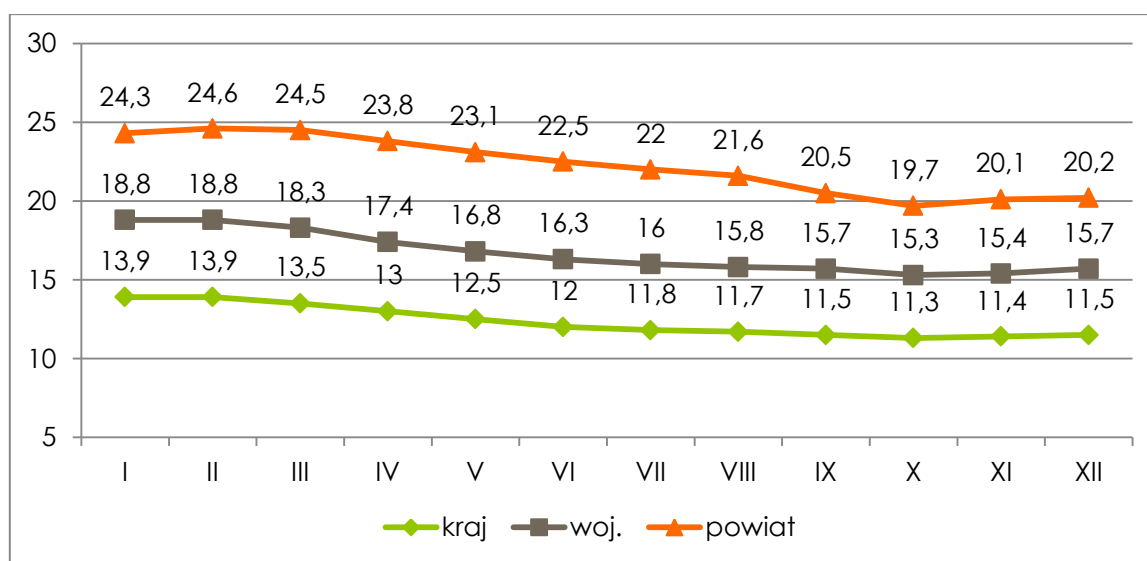
Prognozowane zmiany demograficzne determinują potrzebę budowania więzi międzypokoleniowej oraz podejmowania działań na rzecz osób starszych zarówno w zakresie pomocy społecznej, zdrowia, edukacji i rynku pracy.

Rynek pracy

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu w końcu 2014 roku stopa bezrobocia na terenie powiatu inowrocławskiego wykazywała tendencję spadkową w stosunku do danych z 2013 roku i wynosiła 20,2% w miesiącu grudniu. Powiat Inowrocławski od lat odnotowuje jedną z najwyższych wartości bezrobocia rejestrowanego na tle innych powiatów regionu.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w województwie kujawsko-pomorskim w końcu marca 2014 r. ukształtowała się na poziomie 18,3% (w kraju była niższa o 4,7 p. proc.).

Tabela 18 Stopa bezrobocia w kraju, w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie inowrocławskim w roku 2014

Źródło: WUP w Toruniu, www.wup.torun.pl

Analiza stopy bezrobocia w powiecie inowrocławskim na przełomie lat 2007 - 2014 wskazuje na taką samą tendencję jaka występowała w województwie oraz w kraju. Stopa na najniższym poziomie występowała w roku 2008, natomiast najwyższa w 2007 r.

Rok 2014 rozpoczął się ze stopą na poziomie 24,3% a zakończył się na poziomie 20,2%. Zanotowany spadek jest znaczny bo, aż o 4,2 punkty procentowe.

Tabela 19 Stopa bezrobocia w powiecie inowrocławskim w latach 2007-2014

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2007	26,8%	26,6%	26,0%	25,6%	25,0%	24,2%	24,0%	23,3%	23,4%	23,1%	22,7%	22,3%
2008	22,1%	22,1%	21,9%	20,7%	19,6%	19,0%	18,6%	18,4%	18,3%	18,2%	18,7%	19,1%
2009	19,5%	20,7%	21,0%	21,0%	20,6%	20,2%	19,7%	19,4%	19,8%	19,9%	20,1%	21,2%
2010	21,9%	22,4%	22,1%	21,6%	21,0%	20,5%	19,8%	19,2%	19,3%	19,4%	19,9%	21,7%
2011	22,3%	22,8%	23,0%	22,8%	22,6%	21,7%	21,6%	21,0%	20,9%	20,8%	21,3%	22,2%
2012	22,9%	23,4%	23,6%	23,0%	22,6%	22,1%	21,9%	22,0%	21,9%	21,8%	22,7%	23,7%
2013	24,3%	24,8%	24,8%	24,2%	23,6%	23,2%	23,1%	23,0%	23,0%	22,8%	23,2%	23,5%
2014	24,3%	24,6%	24,5%	23,8%	23,1%	22,5%	22,0%	21,6%	20,5%	19,7%	20,1%	20,2%

Źródło: WUP w Toruniu www.wup.torun.pl

Tabela 20 Liczba osób bezrobotnych w latach 2007-2014

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2007	18731	18563	18061	17679	17142	16508	16316	15773	15591	14741	14894	14992
2008	14980	15030	14863	13787	12920	12422	12090	11966	11848	11843	12222	12614
2009	12948	13928	14134	14247	13816	13415	13030	12808	13093	13159	13380	14126
2010	14776	15193	14901	14493	13982	13595	13033	12553	12695	12768	13184	13927
2011	14610	14993	15223	15036	14828	14088	14019	13522	13394	13377	13766	14168
2012	14773	15195	15342	14837	14550	14077	13937	14405	13941	13843	14507	15269
2013	15854	16304	16238	15788	15246	14983	14812	14768	14771	14639	14953	15198
2014	15695	16002	15862	15248	14724	14238	13820	13489	12618	12005	12323	12408

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Najwyższą stopę bezrobocia w powiecie zanotowano w styczniu 2007 r.- 26,8%, natomiast najniższą w październiku 2008 r. - 18,2%. Stopa bezrobocia w powiecie inowrocławskim w stosunku do województwa była wyższa ok. 5 punktów procentowych, w stosunku do kraju była wyższa ok. 10 punktów procentowych. Odstępstwo zanotowano w roku 2014 od sierpnia, w którym to stopa bezrobocia w kraju i województwie nie uległa spadkowi, natomiast stopa w powiecie spadła do poziomu 19,7%. Różnice w stopach bezrobocia były spowodowane poprawą sytuacji na lokalnym rynku pracy, nie odnoszącym się do sytuacji w kraju i w województwie.

W grudniu 2014 r. zarejestrowanych w urzędzie było 12408 osób. Najwięcej osób zarejestrowanych było w styczniu 2007 r. - 18731 osób, najmniej w październiku 2008r.- 11843 osoby.

Najwięcej osób bezrobotnych w rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. zamieszkuje Miasto Inowrocław, 5569 osób tj. 44,9% ogółu wszystkich zarejestrowanych.

Znaczny procent bo, aż 24,7% kobiet zarejestrowanych to mieszkanki Inowrocławia. Najmniej osób bezrobotnych mieszka w gminie Pakość obszar wiejski 308 osób tj. 2,5% ogółu.

Poniższa tabela przedstawia liczbę bezrobotnych uwzględniającą miejsce zamieszkania w powiecie inowrocławskim.

Tabela 21 Liczba osób bezrobotnych z podziałem na miejsce zamieszkania w latach 2007-2014

L.p.	Wyszczególnienie		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Liczba bezrobotnych 2014	
			Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Ogółem	Kobiety
1	Miasto	Inowrocław	6620	5584	6377	6419	6567	7098	6872	5569	3066
2	Miasto	Gniewkowo	646	763						539	282
	Obszar wiejski		735	806						601	309
3	Miasto	Janikowo	709	859						630	393
	Obszar wiejski		383	469						342	207
4	Miasto	Kruszwica	824	1133						658	392
	Obszar wiejski		1109	1325						834	468
5	Miasto	Pakość	639	799						493	296
	Obszar wiejski		369	462						308	189
6	Gmina	Dąbrowa Biskupia	486	602	452	439	445	524	480	409	212
7	Gmina	Inowrocław	1067	1271	934	961	965	1062	1070	902	493
8	Gmina	Rojewo	442	524	401	380	404	425	431	361	177
9	Gmina	Złotniki Kujawskie	963	1104	829	782	812	890	933	762	425
Ogółem										12408	6909
Zamieszkali na wsi										4519	2480

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu oraz dane BDL.

W latach 2007-2014 liczba osób bezrobotnych powiatu inowrocławskiego z prawem do zasiłku utrzymywała się na poziomie 20%. Na koniec 2014 r. zasiłek pobierało 18,2% osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w Powiatowym Urzędzie Pracy w Inowrocławiu.

Tabela 22 Liczba osób bezrobotnych powiatu inowrocławskiego z prawem do zasiłku w latach 2007-2014

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
os. bezrobotne	14992	12614	14126	13927	14168	15269	15198	12408
w tym kobiet	9202	7734	8002	7924	8258	8523	8317	6909
os. z zasiłkiem	2678	2489	3329	3252	3060	3122	2711	2260
udział %	17,8	19,7	23,6	23,3	21,6	20,4	17,8	18,2
w tym kobiet	1338	1329	1539	1669	1614	1512	1307	1127

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Cechą charakterystyczną bezrobocia na terenie powiatu inowrocławskiego jest *znaczna liczba osób długotrwale bezrobotnych*. W końcu 2014 roku na terenie powiatu zarejestrowanych było 7617 osób tj. 61,4% ogółu wszystkich zarejestrowanych. *Zjawisko to jest szczególnie niekorzystne gdyż wpływa na znaczny spadek motywacji do podjęcia ponownego zatrudnienia osób długotrwale pozostających bez pracy*. Niepokojącą tendencją jest również wysoki udział procentowy kobiet do ogółu zarejestrowanych osób bezrobotnych. Jak wynika z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu w latach 2007-2014 wśród osób bezrobotnych dominowały kobiety i w każdym roku stanowiły one ponad 50% zarejestrowanych. Największy udział procentowy kobiet wśród osób bezrobotnych odnotowano w roku 2007 i stanowił on 61,4%, natomiast najniższy w roku 2012-55,2%. Znaczna część tej grupy to kobiety długotrwale bezrobotne- 66,1%. 42,8% ogółu zarejestrowanych kobiet stanowią kobiety po 50 roku życia. Do charakterystycznych cech lokalnego bezrobocia należy również wysoka liczba bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie- 4519 osób, co stanowi 36,4% ogółu wszystkich zarejestrowanych. W latach 2007-2014 około 35,5% wszystkich osób zarejestrowanych zamieszkuje tereny wiejskie. Najwięcej osób z terenów wiejskich zarejestrowanych było w 2007r. 5544 osoby , najmniej w 2014r. 4 519 osoby. Spośród gmin wiejskich powiatu największą grupę bezrobotnych odnotowano w gminie Inowrocław- 902 osoby i Złotniki Kujawskie- 762 osoby.

Wysoka liczba osób zarejestrowanych z terenów wiejskich spowodowana jest m in. brakiem dojazdu do odległych ośrodków przemysłowych, brakiem możliwości podjęcia pracy w miejscu zamieszkania, co spowodowane jest charakterem rolniczym gmin w powiecie inowrocławskim. 54,8% wśród osób bezrobotnych zamieszkujących tereny wiejskie to kobiety.

Jak wynika z danych Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu, w IV kwartale 2014 r. najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lata, co stanowi 27% ogółu wszystkich zarejestrowanych. Najmniejsza grupa to osoby po 60 roku życia, stanowiące 3% zarejestrowanych. Znaczna część osób bezrobotnych zarejestrowanych to osoby po 50 roku życia. Liczebność tej grupy wykazuje tendencję wzrostową, co zgodne jest z prognozami demograficznymi dla województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu. Dane te potwierdzają tendencję występującą na rynku pracy. Pracodawcy obawiają się zatrudniać osoby młode ze względu na brak bądź ich małe doświadczenie zawodowe jak również pracowników po 50 roku życia ze względu na ich mniejszą wydajność.

Dane dotyczące osób bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy w IV kwartale 2014 roku są niepokojące i wskazują *na wysoki udział osób, które nieprzerwanie figurują w rejestrze urzędu powyżej 24 miesięcy*. Obecnie grupa ta stanowi 27% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych tj. 3314 osób. Najmniejsza grupa to osoby zarejestrowane do 1 miesiąca, która wynosi 1014 tj. 8% ogółu. *Niepokojąca jest również liczba osób zarejestrowanych od 12-24 miesięcy, która stanowi 19% ogółu wszystkich zarejestrowanych*. Czynnikiem powodującym taką sytuację może być fakt, iż na terenie powiatu inowrocławskiego zasiłki dla osób bezrobotnych przyznawane są na 12 miesięcy. Osoby, którym przysługuje prawo do zasiłku chcą z tego prawa skorzystać do końca, dopiero po zakończeniu okresu uprawniającego do zasiłku zamierzają podjąć zatrudnienie.

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych z orzeczeniem o niepełnosprawności przedstawia się na stałym poziomie od 2007 roku. Od 2011 roku obserwowany jest nieznaczny spadek bezrobotnych osób niepełnosprawnych z 670 osób zarejestrowanych w 2011 r. do 483 w roku 2014. Liczba kobiet zarejestrowanych z orzeczeniem o niepełnosprawności również ma tendencję spadkową. W 2011 roku wynosiła 380, natomiast w 2014 roku - 251.

Jednym z głównych powodów dotyczących trudności w podjęciu zatrudnienia na terenie powiatu inowrocławskiego wśród osób bezrobotnych jest brak kwalifikacji lub posiadanie kwalifikacji nieadekwatnych do wymagań rynku pracy. Osoby takie często posiadają zawód, który nie jest już poszukiwany na rynku pracy lub mają długą przerwę w wykonywaniu zawodu, która uniemożliwia im podjęcie zatrudnienia na samodzielnym stanowisku. Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu. W IV kwartale 2014 roku na terenie powiatu 31% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych- 3802, to osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Kolejną dużą grupą osób bezrobotnych na terenie powiatu inowrocławskiego są osoby bez wykształcenia, które stanowią 30% ogółu tj. 3723 osób. Najmniejszą grupą osób bezrobotnych są osoby posiadające wykształcenie wyższe, które stanowią 7% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Dane dotyczące osób pracujących w powiecie inowrocławskim na przestrzeni lat 2009-2012 w kontekście liczby osób pozostających w wieku produkcyjnym wskazują, że rok 2010 w porównaniu z rokiem 2009 charakteryzował się spadkiem liczby osób w wieku produkcyjnym z jednoczesnym wzrostem liczby pracujących osób. W roku 2011 odnotowano zupełnie odmienną tendencję, mianowicie liczba osób w wieku produkcyjnym uległa zwiększeniu przy jednoczesnym spadku liczby pracujących osób. W 2012 r. odnotowano w porównaniu z rokiem poprzedzającym spadek liczby osób w wieku produkcyjnym z jednoczesnym wzrostem osób pracujących. Ponowny znaczny spadek osób z wieku produkcyjnym jak również osób pracujących zanotowano w roku 2013 r.

Determinanty lokalnego bezrobocia to: niedopasowanie popytu i podaży na określony rodzaj pracy, niedopasowanie edukacyjnych wyborów zasobów ludzkich do realiów, nie tylko lokalnego rynku pracy ale i w szerszej perspektywie, sezonowość bezrobocia uwarunkowana porami roku (budownictwo, rolnictwo, przetwórstwo), niezagospodarowanie zasobów ludzkich na terenach byłych PGR, niski poziom wykształcenia i kwalifikacji zarejestrowanej populacji bezrobotnych, mała liczba wyspecjalizowanej kadry w zasobach zarejestrowanych, migracja osób do innych województw lub za granicę. Z uwagi na wysoką liczbę bezrobotnych dominują oferty pracy z wynagrodzeniem minimalnym brutto. Problemem jest pogłębiający się proces pauperyzacji lokalnej ludności, wysoki udział wykluczonych społecznie, szacowany wysoki, udział osób biernych zawodowo, zarejestrowanych wyłącznie dla ubezpieczenia społecznego, brak dostatecznej liczby inwestorów gotowych lokować znaczny kapitał, niska liczba ofert pracy dla osób bez kwalifikacji oraz powyżej 50 roku życia.

Opierając się na dostępnych danych dotyczących bezrobocia rejestrowanego, danych GUS i innych, zachodzi poważna obawa, że sytuacja na lokalnym rynku pracy nie ulegnie znaczącej poprawie. Prognozy GUS zakładają spadek liczby ludności zamieszkującej powiat do 141 tysięcy w roku 2035. Obserwując zachodzące zmiany (np. migrację za granicę lub do innych województw, ujemny przyrost naturalny), liczba ta może być zbyt optymistyczna. Ponadto zachodzące zmiany w infrastrukturze drogowej (np. autostrada A1, droga S15), większy potencjał gospodarczy pobliskich miast (Toruń, Bydgoszcz) oraz ich ośrodki szkolnictwa wyższego mogą spowodować znaczną marginalizację powiatu inowrocławskiego i trudności z przyciągnięciem inwestorów.

Pomimo dotychczas podejmowanych działań w obszarze rynku pracy zidentyfikowano następujące problemy: wysoka stopa bezrobocia oraz w dalszym ciągu utrzymujący się wysoki udział wśród osób bezrobotnych kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy (osoby po 50 roku życia, osoby bez kwalifikacji zawodowych, w tym długotrwale bezrobotne) oraz osób na terenach wiejskich, niedostateczna liczba ofert pracy szczególnie dla osób niepełnosprawnych, pogłębiający się odpływ migracyjny młodych, wykształconych i przedsiębiorczych osób z powiatu.

Konieczne jest zwiększenie zatrudnienia osób bezrobotnych, w tym: kobiet oraz osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, aktywizacja społeczno-zawodowa osób dotkniętych długotrwałym bezrobociem, realizacja programów w zakresie zatrudnienia lub samozatrudnienia dla osób bezrobotnych, w szczególności osób młodych do 24 roku życia oraz pomiędzy 25 a 30 rokiem życia, dla osób powyżej 50 roku życia, osób niepełnosprawnych, oraz zwiększenie działań w zakresie reorientacji zawodowej osób odchodzących z rolnictwa.

Należy podjąć działania ukierunkowane na wsparcie poszczególnych grup społecznych związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Konieczna jest współpraca PUP z gminami oraz z instytucjami pomocy społecznej i innymi podmiotami w zakresie przywrócenia na rynek pracy wykluczonych społecznie a także pomoc w tworzeniu spółdzielni socjalnych.

Problemy:

- Wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,
- Niedostateczna liczba ofert pracy szczególnie dla osób niepełnosprawnych,
- Wysoka stopa bezrobocia na obszarach wiejskich.

Wnioski:

- Realizacja programów w zakresie zatrudnienia lub samozatrudnienia dla osób bezrobotnych, w szczególności osób młodych do 24 roku życia oraz pomiędzy 25 a 30 rokiem życia, a także dla osób powyżej 50 roku życia, długotrwale bezrobotnych i kobiet,
- Rozwój mobilnych punktów aktywizacji zawodowej na obszarach wiejskich,
- Realizacja programów w zakresie zatrudnienia lub samozatrudnienia dla osób niepełnosprawnych,
- Działania na rzecz osób odchodzących z rolnictwa ukierunkowane na zmianę lub nabycie nowych kwalifikacji zawodowych.

Pomoc społeczna¹¹

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem według granic ubóstwa mierzony w ujęciu procentowym osób w gospodarstwach domowych poniżej granic minimum egzystencji w województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r. wyniósł 9,6 i w ciągu ostatnich lat wykazuje tendencję wzrostową i wyniósł w roku 2010 – 6,8, w roku 2011 – 7,4, natomiast w roku 2012 – 8,3¹².

Indeks zagrożenia ubóstwem definiowany w oparciu o wskaźniki o charakterze społeczno-ekonomicznym oraz społeczno-demograficznym dla powiatu inowrocławskiego wynosi 36. Udział rodzin wielodzietnych w liczbie rodzin ogółem wynosi 15,2%, natomiast udział liczby osób niepełnosprawnych w liczbie ludności ogółem stanowi 12,7%.

Najwyższą wartość indeksu zagrożenia ubóstwem posiadają gminy wiejskie powiatu, tj. Złotniki Kujawskie- 57, Rojewo- 55, Dąbrowa Biskupia – 53 oraz gmina Inowrocław- 52. W gminach miejsko –wieskich najwyższy wskaźnik posiada Gmina Pakość-53, Gniewkowo- 50, Kruszwica- 41 oraz Janikowo-37. W mieście Inowrocławiu wskaźnik osiąga wartość jak w całym powiecie, tj. na poziomie 36. Szczegółowe wartości indeksu zagrożenia ubóstwem ujęto w Załączniku nr 4 do Diagnozy, Tabela 1.¹³

Na terenie powiatu inowrocławskiego według stanu na 31 grudnia 2013 r. udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem wyniósł 10,6% i był niższy od wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego, który stanowi 11,5%. W powiecie inowrocławskim najniższy wskaźnik udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej odnotowano w Gminie Janikowo na poziomie 10,1%, natomiast najwyższy w Gminie Złotniki Kujawskie- 14,3%. W Gminie Rojewo i Kruszwica w ciągu ostatnich lat odnotowuje się systematyczną poprawę. W Gminie Rojewo w roku 2008 wskaźnik wyniósł 18,7%, natomiast w 2013 roku - 14,2%.

W Gminie Kruszwica wskaźnik w roku 2008 wyniósł 7,99%, podczas gdy w 2013 roku odnotowano spadek do poziomu 5,52% wśród ludności. Wzrost udziału osób korzystających z pomocy społecznej szczególnie widoczny jest w gminach : Gniewkowo z 9,9% w 2011 r. do 11,3% w 2013 r. oraz Pakość z 11,4% w 2011 r. do 12,2% w 2013 r.

W ciągu ostatnich lat widoczny jest spadek udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem szczególnie w gminach wiejskich powiatu: Rojewo, Dąbrowa Biskupia. Tylko w gminie wiejskiej Złotniki Kujawskie odnotowano zdecydowany wzrost udziału osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej z 13,7% w 2008 r. do 14,3% w 2013 r.

Szczegółowe dane dotyczące liczby osób oraz udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2008-2013 przedstawia poniższa tabela.

¹¹ Załącznik nr 4 do Diagnozy, Tabela 6 Pomoc społeczna w liczbach, Regionalne Centrum Rozwoju Społecznego w Toruniu, 2013 r.

¹² Statystyczne Vademecum Samorządowca 2013, Województwo Kujawsko-Pomorskie, Urząd Statystyczny w Bydgoszczy.

¹³ Indeks zagrożenia ubóstwem, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Toruń 2012 r.

Tabela 23 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2008-2013

Jednostka terytorialna	udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	%	%	%	%	%	%
KUJAWSKO-POMORSKIE	12,8	12,3	11,6	10,9	11,0	11,5
Powiat inowrocławski	11,9	11,3	10,3	10,0	10,1	10,6
Dąbrowa Biskupia	20,0	18,0	16,1	15,2	15,1	13,9
Gniewkowo	11,7	11,8	10,6	9,9	10,0	11,3
Janikowo	10,3	9,4	9,2	8,8	8,7	10,1
Kruszwica	15,8	13,5	11,8	11,3	10,8	10,3
Pakość	9,9	9,8	9,3	11,4	11,0	12,2
Rojewo	18,7	17,6	16,2	14,8	14,6	14,2
Złotniki Kujawskie	18,2	16,7	13,1	13,3	13,7	14,3

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Tabela 24 Osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej

Jednostka terytorialna	osoby w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	
	2012	2013
	Osoba	Osoba
KUJAWSKO-POMORSKIE	230725	240362
Powiat inowrocławski	16603	17354
Dąbrowa Biskupia	778	721
Gniewkowo	1496	1681
Janikowo	1184	1366
Kruszwica	2156	2059
Pakość	1094	1215
Rojewo	698	675
Złotniki Kujawskie	1261	1302

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Największą grupą korzystającą ze środowiskowej pomocy społecznej na terenie powiatu są osoby w wieku przedprodukcyjnym, które stanowią 19,3% ogółu osób w tym wieku w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej.

W latach 2012-2013 głównymi powodami przyznawania pomocy społecznej osobom i rodzinom przez ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu inowrocławskiego były: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała i ciężka choroba, uzależnienia, niepełnosprawność, bezradność oraz bezdomność. Powody przyznawania pomocy społecznej są zdeterminowane sytuacją na rynku pracy.

Poważnym problemem na terenie powiatu jest utrzymujący się wysoki poziom bezdomności zagrażający wykluczeniu społecznemu, szczególnie w gminie Kruszwica oraz w gminie Pakość. W powiecie inowrocławskim w latach 2006- 2010 odnotowano najwyższy w regionie wskaźnik bezdomności, w 2006 r.- 157 rodzin , w 2010 r.- 164 rodziny.

W 2012 r. w gminach powiatu najwyższą liczbę osób bezdomnych odnotowano w mieście Inowrocławiu- 180 osób, Kruszwicy- 20 osób, Pakości-14 osób. W 2014 r.¹⁴ w Kruszwicy odnotowano 16 osób bezdomnych, natomiast w Pakości- 19 osób.

Konieczne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na wsparcie osób bezdomnych (budowa schronisk dla bezdomnych, realizacja programów indywidualnego wychodzenia z bezdomności).

Najpoważniejszym problemem dotyczącym podopiecznych Ośrodków Pomocy Społecznej na terenie powiatu jest bezrobocie wynikające z kwalifikacji zawodowych niedostosowanych do sytuacji na rynku pracy. Destrukcyjne działanie zjawiska bezrobocia powoduje u podopiecznych ośrodków pomocy społecznej bierność, niską samoocenę, brak wiary we własne siły oraz generuje kolejne problemy społeczne: ubóstwo, uzależnienia, problemy opiekuńczo-wychowawcze. Konsekwencją tych procesów jest marginalizacja rodzin w społeczeństwie. Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu powiatu wspólnie z samorządami gminnymi oraz z samorządem powiatowym w latach 2007-2014 realizowały szereg programów mających na celu aktywizację społeczno-zawodową bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Pomimo realizacji dotychczasowych projektów, brakuje kompleksowego wsparcia dla osób wykluczonych społecznie.

Problemem w gminach powiatu, w szczególności w gminie Kruszwica, Gniewkowo i Pakość są niewystarczające zasoby mieszkaniowe dla osób o niskim statusie ekonomicznym.

Konieczna jest budowa lokali socjalnych, komunalnych i mieszkań chronionych w gminie Kruszwica, Gniewkowo i Pakość.

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE W INOWROCŁAWIU

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu sprawuje nadzór nad działającymi placówkami poradnictwa specjalistycznego, rodzinnego oraz ośrodkami wsparcia, domami pomocy społecznej oraz Ośrodkiem Interwencji Kryzysowej.

Do Ośrodka Interwencji Kryzysowej zgłaszają się najczęściej osoby nie będące klientami ośrodków pomocy społecznej. Od stycznia do grudnia 2014 roku z pomocy Ośrodka skorzystało 814 osób, wobec których podjęto 1718 interwencji. Najczęstszym źródłem kryzysu podobnie jak w ubiegłych latach jest: przemoc fizyczna, psychiczna, seksualna i ekonomiczna - 126, rozwody - 116, długi - 110, konflikty małżeńskie i w konkubinacie - 94, konflikty rodzinne - 58, wydarzenia traumatyczne - 39,

¹⁴Według informacji z gmin.

walka o odzyskanie władzy rodzicielskiej - 35, żałoba - 21, bezrobocie - 21, problemy dorastania - 19, ubóstwo - 12, eksmisje - 10.

Wyraźnie wzrasta liczba osób borykających się z: problemami emocjonalnymi - 114, problemami wychowawczymi i dorastania - 111, alkoholizmem (współzależnienie) - 74, zaburzeniami psychopatologicznymi, psychicznymi - 29, choroby terminalne - 25, osoby stosujące przemoc - 15.

Tabela 25 Liczba osób dotkniętych przemocą korzystających ze wsparcia Ośrodka Interwencji Kryzysowej

Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy OIK	2010	2011	2012	2013
Liczba interwencji (dotyczy przemocy)	239	313	712	633
Liczba rodzin dotkniętych przemocą	116	136	77	133
Liczba osób w rodzinie	361	466	221	347
Liczba osób którym udzielono pomocy	126	147	146	142
Liczba kobiet	109	135	124	131
Liczba mężczyzn	1	2	3	1
Liczba dzieci	16	10	19	10

Źródło: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Inowrocławiu.

W latach 2009-2013 odnotowano wzrost zjawiska przemocy na terenie powiatu. W porównaniu do 2009 r. widoczny jest wyraźny wzrost liczby rodzin dotkniętych przemocą, z 92 w 2009 r. do 231 w 2013 r. oraz liczby osób w rodzinie z 296 w 2009 r. do 846. Niepokojącym zjawiskiem jest liczba dzieci dotkniętych przemocą. W porównaniu do 2009 r., w 2013 r. odnotowano wyraźny wzrost o ponad 37%. Wzrasta również liczba rodzin, w których występuje problem alkoholowy oraz liczba zawiadomień do Policji i Sądu (Załącznik nr 4 do Diagnozy- Tabela 3).

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadzi również działania związane z kompleksową organizacją, a także koordynacją rodzinnych pieczy zastępczych. W latach 2007-2014 corocznie przy pomocy Centrum na terenie powiatu powstawało około 200 rodzin zastępczych.

Na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonuje siedem placówek opiekuńczo-wychowawczych z 96 miejscami statutowymi.

Powiat Inowrocławski jako pierwszy w województwie kujawsko-pomorskim spełnił standardy dotyczące instytucjonalnej pieczy zastępczej wytyczone ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Tak małe placówki pozwalają na stworzenie rodzinnej atmosfery, umożliwiają również opiekunom i wychowawcom poświęcenie większej ilości czasu każdemu dziecku. Placówki nr 1, 2, 3, 4, 5, i 8 mieszczą się w budynkach jednorodzinnych. Placówka nr 6 w Jaksicach, w której przebywają najmłodsze dzieci mieści się w wielofunkcyjnym budynku, natomiast placówka nr 7 dzieli swoją siedzibę z Ośrodkiem Wspierania Dziecka i Rodziny w Inowrocławiu. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywają osoby w wieku od 3 do 25 roku życia a większość z nich przebywa w pieczy zastępczej dłużej niż 1 rok.

Problemem są: niskie kompetencje wychowawcze i niewystarczające umiejętności do pełnienia roli rodzicielskich, skutkujące utrzymującą się wysoką liczbą dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej. Corocznie kilkadziesiąt rodzin (rodziców) ma ograniczoną przez sąd władzę rodzicielską poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej. W większości przypadków rodzice wcześniej objęci są nadzorem kuratora rodzinnego i opieką asystenta rodziny. W roku 2014 r. w pieczy zastępczej przebywało łącznie 415 dzieci, w trakcie procesu usamodzielnienia było 150 osób.

Powiat zabezpiecza potrzeby wszystkich rodzin zgodnie z obowiązującymi przepisami, jednak należałoby zwiększyć liczbę zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych szczególnie w celu umieszczenia w nich najmłodszych dzieci, aby stworzyć im warunki zbliżone do rodziny naturalnej. W tym celu poszukuje się kandydatów na rodziców zastępczych.

W powiecie planuje się utworzenie w każdym roku przynajmniej jednej rodziny zawodowej. Konieczna jest kontynuacja działań w zakresie budowy na terenie powiatu kolejnych małych placówek opiekuńczo-wychowawczych. Placówki takie zapewniają całodobową, kompleksową opiekę swoim wychowankom, zajęcia wychowawcze, korekcyjne, rekompensują także braki w wychowaniu w rodzinie a także przygotowują do życia społecznego, kształcą i podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny naturalnej czy zastępczej.

W powiecie inowrocławskim wśród osób niepełnosprawnych dużym problemem jest bezrobocie oraz starzejące się społeczeństwo. Na koniec 2014 r. w PUP w Inowrocławiu zarejestrowanych było 12.408 osób, w tym 6.909 kobiet i 5.499 mężczyzn, 483 to osoby niepełnosprawne. Powiatowy Zespół Orzekania o stopniu niepełnosprawności w roku 2014 wydał 3187 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, w tym 588 dla osób przed 16 rokiem życia. Z pomocy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie skorzystało 1550 osób niepełnosprawnych. Działania w zakresie rehabilitacji zawodowej oraz rehabilitacji społecznej w latach 2007-2014 zawarto w Załączniku nr 4 (Tabela 4) do Diagnozy.

Konieczna jest rehabilitacja społeczna, aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, pomoc w pozyskiwaniu pracy oraz stworzenie możliwości przekwalifikowania się, a także dokształcanie.

Z uwagi na fakt, iż najczęstszą przyczyną niepełnosprawności były choroby narządu ruchu i neurologiczne jako priorytetowe należy uznać pomoc osobom niepełnosprawnym w likwidacji barier architektonicznych m. in. poprzez budowę podjazdów do budynków, poszerzanie drzwi wejściowych, przystosowanie toalet, zakładanie poręczy, wytyczanie miejsc parkingowych dla niepełnosprawnych, dostosowywanie przejść i zakładanie sygnalizacji dla niepełnosprawnych pieszych.

Na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonuje pięć domów pomocy społecznej z 436 miejscami, które stanowią instytucjonalną formę opieki skierowaną do osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Są to: Dom Pomocy Społecznej w Inowrocławiu dla osób w podeszłym wieku, Dom Pomocy Społecznej w Ludzisku-dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, Dom Pomocy Społecznej w Parchaniu-dla osób przewlekle psychicznie chorych, Dom Pomocy Społecznej w Tarnówku - dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, Dom Pomocy Społecznej w Warzynie- dla osób przewlekle psychicznie chorych.

Problemem jest w dalszym ciągu niewystarczająca do potrzeb infrastruktura pomocy społecznej. Konieczna jest realizacja działań służących poprawie funkcjonowania, infrastruktury działających na terenie powiatu placówek pomocy społecznej, w tym likwidacji barier architektonicznych. Niezbędny jest zakup środków transportu, doposażenie, modernizacja oraz rozbudowa

obiektów pomocy społecznej a także likwidacja barier dla osób niepełnosprawnych. Konieczne jest wyposażenie placówek pomocy społecznej w nowoczesny sprzęt a także poprawa jakości świadczonych usług poprzez dostosowanie infrastruktury do obecnych standardów oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej oraz poprawa bezpieczeństwa mieszkańców domów pomocy społecznej.

Funkcjonujące na terenie powiatu domy pomocy społecznej stanowią wsparcie dla osób starszych i chorych. *Prognozy demograficzne zarówno dla Polski jak i województwa kujawsko-pomorskiego wskazują na ogólne starzenie się społeczeństwa. Dotychczasowa oferta pomocy i opieki nad osobami starszymi na terenie powiatu jest w dalszym ciągu niewystarczająca.* Charakterystykę usług opiekuńczych w gminach ORSG oraz potrzeby w tym zakresie prezentuje Tabela 5 - Usługi opiekuńcze w gminach ORSG Powiatu Inowrocławskiego - Załącznik nr 4 do Diagnozy - SPOŁECZEŃSTWO- POMOC SPOŁECZNA.

Niezbędny staje się rozwój pomocy społecznej, a także dostępność do opieki paliatywnej czy geriatricznej. Ważnym elementem jest zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, dalszy rozwój usług opiekuńczych, a przede wszystkim zwiększenie ich różnorodności oraz zachowanie równowagi pomiędzy stacjonarną pomocą a usługami opiekuńczymi. Dodatkowo w opiekę nad seniorem powinna być włączona rodzina, nawet wtedy gdy osoba starsza przebywa w instytucji świadczącej wsparcie.

Konieczna jest także społeczna edukacja przywracająca ludziom starszym właściwe im miejsce w społeczeństwie, szacunek i godność.

Na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonują również podmioty ekonomii społecznej: „Inowrocławska Spółdzielnia Socjalna” mająca siedzibę w miejscowości Łojewo, Spółdzielnia Socjalna „Rozeta” mieszcząca się w Chlewiskach, w gminie Dąbrowa Biskupia oraz spółdzielnia „Twoje Smaki” w Inowrocławiu. Na terenie powiatu inowrocławskiego działają dwa Kluby Integracji Społecznej z 20 zarejestrowanych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego: Klub Integracji Społecznej „Aktywni w Klubie” mieszczący się w Inowrocławiu oraz Klub Integracji Społecznej Fundacji „Ekspert-Kujawy” w Inowrocławiu. Z Klubów Integracji Społecznej mogą korzystać osoby wykluczone i marginalizowane społecznie, zwłaszcza: bezrobotni, uchodźcy, bezdomni, uzależnieni po okresie leczenia, niepełnosprawni w tym chorzy psychicznie i upośledzeni umysłowo. Udział w zajęciach Klubu Integracji Społecznej umożliwia odbudowanie umiejętności w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych, a także w podniesieniu kwalifikacji zawodowych. Na terenie powiatu inowrocławskiego działa jedno z czterech zarejestrowanych w regionie Centrum Integracji Społecznej mające siedzibę w Łojewie. Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy wspólnie z Polskim Towarzystwem Ekonomicznym realizuje projekt pn. „Kujawsko-Pałuckie Centrum Ekonomii Społecznej” na terenie trzech powiatów: żnińskiego, inowrocławskiego i mogileńskiego. Ponadto działa Ośrodek Wspierania Ekonomii Społecznej Fundacji Ekspert- Kujawy.

Na terenie powiatu działa również Warsztat Terapii Zajęciowej w Inowrocławiu, który jest placówką opiekuńczą zapewniającą instytucjonalną pomoc osobom niepełnosprawnym, niezdolnym do podjęcia pracy oraz możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej. Warsztat ma na celu przywrócenie osób niepełnosprawnych społeczeństwu poprzez kształtowanie w nich zdolności współżycia z innymi oraz dostosowania się i radzenia sobie w środowisku, w którym żyją.

Od 2014 r. w Kruszwicy funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy, ośrodek wsparcia, który wykonuje zadania zlecone gminie w zakresie świadczenia usług opiekuńczych dla osób przewlekle psychicznie chorych, upośledzonych umysłowo oraz wykazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych. Dom przeznaczony jest dla 50 osób z zaburzeniami psychicznymi.

W Gniewkowie w 2015 r. uruchomiono Środowiskowy Dom Samopomocy, dzienny ośrodek wsparcia dla 38 osób dorosłych, przewlekle psychicznie chorych, upośledzonych umysłowo oraz dla osób wskazujących inne przewlekle zaburzenia czynności psychicznych.

W obszarze pomocy społecznej zidentyfikowano następujące bariery rozwojowe: niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie, niewystarczającą ofertę pomocy i opieki nad osobami starszymi, utrzymujący się wysoki poziom bezdomności zagrażający wykluczeniu społecznemu, niewystarczające zasoby lokalowe dla osób o niskim statusie ekonomicznym, niewystarczające umiejętności do pełnienia roli rodzicielskiej, utrzymująca się wysoka liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.

W gminie Kruszwica zidentyfikowanymi problemami są bezdomność, problemy społeczno-zawodowe osób o niskim statusie przygotowania zawodowego oraz złe warunki mieszkaniowe rodzin osób o niskim poziomie ekonomicznym z uwzględnieniem osób niepełnosprawnych. Konieczna jest także poprawa dostępu do usług społecznych poprzez utworzenie Centrum Wsparcia Rodziny. Centrum pełnić będzie funkcje domu dziennego pobytu dla osób starszych oraz świetlicy opiekuńczo-wychowawczej dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych.

W gminie Janikowo wśród problemów w obszarze pomocy społecznej należy wskazać niewystarczającą liczbę pomieszczeń w siedzibie ośrodka pomocy społecznej, brak możliwości swobodnego prowadzenia spotkań interdyscyplinarnych, indywidualnych rozmów z klientami, brak miejsca na organizację wsparcia w postaci darów żywnościowych, brak lokalu dla wsparcia dziennego osób starszych, brak wolontariatu działającego na rzecz opieki nad osobami starszymi, bierność klientów pomocy społecznej, małe zaangażowanie tej grupy osób w rozwiązywaniu własnych problemów, zagrożenia patologiami społecznymi – przemoc, przemoc w rodzinie, narkomania, alkoholizm, uzależnienia od hazardu, lekomania.

Konieczna jest poprawa warunków lokalowych ośrodka pomocy społecznej, utworzenie klubu/domu dziennego pobytu dla osób starszych, zwiększenie/pozyskanie dodatkowych środków na realizację zadań w obszarze pomocy instytucjonalnej dla osób starszych, stworzenie sieci usług w zakresie opieki domowej, utworzenie lokalnych klubów pracy, wdrożenie programów w zakresie przeciwdziałania patologiom społecznym.

W gminie Gniewkowo problemem jest długotrwałe korzystanie społeczeństwa z przyznanych świadczeń, uzależnienie się od udzielanej pomocy, zbyt małe środki finansowe przeznaczone na pomoc społeczną, asystentów i opiekunów rodziny.

Konieczny jest udział w projektach i programach dających szansę na usamodzielnienie, objęcie pomocą większej liczby najbardziej potrzebujących osób.

W gminie Pakość wśród barier rozwojowych należy wskazać: znaczny wzrost liczby ludności starszej oraz potrzebę usług opiekuńczo –pielęgnacyjnych i finansowych, wzrost zjawiska bezdomności, brak mieszkań chronionych i lokali socjalnych, wzrost liczby osób uzależnionych.

Konieczna jest budowa wielorodzinnego budynku z lokalami socjalnymi oraz mieszkaniami chronionymi w Pakości, utworzenie i prowadzenie Domu Dziennego Pobytu i Terapii dla osób starszych w Pakości i w Gniewkowie oraz wsparcie dla rozwoju komercyjnych placówek opiekuńczych dla ludności starszej. Niezbędna jest realizacja programu aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym na terenie gminy Pakość, zapobieganie

patologii wśród młodzieży (narkomania, alkoholizm, przemoc) oraz utworzenie centrum integracji społecznej i klubów integracji społecznej.

W gminie Złotniki Kujawskie poważnym problemem jest brak ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi i osób starszych a także wysoki udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.

Konieczne jest utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi w Palczynie a także realizacja programu przeciwdziałania bezrobociu i wykluczeniu społecznemu skierowanego dla bezrobotnych mieszkańców Tuczna i Złotnik Kujawskich, osób, które utraciły pracę z powodu likwidacji cukrowni oraz mieszkańców nowo budowanego domu socjalnego.

W gminie Dąbrowa Biskupia problemem jest brak środowiskowego domu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz brak wystarczającego wsparcia dla dzieci i młodzieży oraz rodziców mających problemy opiekuńczo-wychowawcze.

Konieczna jest budowa środowiskowego domu samopomocy w Wonorzu dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz rozwój placówek wsparcia dziennego w formie świetlic.

W gminie Rojewo ograniczona współpraca między partnerami i instytucjami działającymi w społeczności lokalnej i poza nią są barierą w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Konieczne jest wykorzystanie obecnych uwarunkowań prawnych oraz możliwości poszczególnych instytucji, ścisła współpraca pomiędzy jednostkami działającymi w sferach: edukacji, ochrony zdrowia, rynku pracy, kultury i bezpieczeństwa.

W perspektywie do 2020 r. szansą na rozwiązanie problemów społecznych zdiagnozowanych na terenie powiatu jest dostępność nowych źródeł finansowania ze środków UE na wsparcie instytucjonalne dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób niepełnosprawnych, zależnych oraz dla osób starszych.

Konieczna jest dalsza realizacja inicjatyw ukierunkowanych na rozwój i poprawę dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz podejmowanie działań wspierających proces aktywizacji społecznej i zawodowej dla osób zagrożonych wykluczeniem (usługi informacyjne, edukacyjne, terapeutyczne, poradnictwo prawne, mieszkania chronione, mieszkania treningowe i wspomagane) a także rozwój podmiotów ekonomii społecznej. Niezbędne jest podejmowanie działań w zakresie podnoszenia kompetencji wychowawczych rodziców, nauki radzenia sobie z trudnymi zachowaniami dzieci i modyfikacje tych zachowań oraz działania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, w tym rozwój małych placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz realizacja programów skierowanych do rodzin zastępczych i dzieci tam przebywających, wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz osób usamodzielnianych.

Problemy:

- Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie,
- Niewystarczająca oferta pomocy i opieki nad osobami starszymi,
- Utrzymujący się wysoki poziom bezdomności zagrażający wykluczeniu społecznemu, szczególnie w gminie Kruszwica i Pakość,
- Niewystarczające zasoby lokalowe dla osób o niskim statusie ekonomicznym, zwłaszcza w gminie Kruszwica, Pakość i Gniewkowo,

- W dalszym ciągu niewystarczająca do potrzeb infrastruktura pomocy społecznej,
- Niewystarczające umiejętności do pełnienia roli rodzicielskiej,
- Utrzymująca się wysoka liczba dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej.

Potencjały:

- Dobrze rozwinięta sieć samorządowych instytucji pomocy społecznej,
- Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- Nowatorskie w skali kraju rozwiązania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej – małe placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Wnioski:

- Działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym,
- Rozwój podmiotów ekonomii społecznej,
- Wsparcie instytucjonalne dla osób starszych – domy dziennego pobytu, kluby dziennego pobytu, usługi komercyjne dla osób starszych,
- Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych, niepełnosprawnych oraz osób niesamodzielnych,
- Wsparcie osób bezdomnych (budowa schronisk dla bezdomnych, realizacja programów indywidualnego wychodzenia z bezdomności),
- Budowa lokali socjalnych, komunalnych i mieszkań chronionych,
- Rozbudowa placówek pomocy społecznej, doposażenie, likwidacja barier architektonicznych, wyposażenie placówek pomocy społecznej w nowoczesny sprzęt, poprawa jakości świadczonych usług poprzez dostosowanie infrastruktury do obecnych standardów, zwiększenie dostępności komunikacyjnej, poprawa bezpieczeństwa mieszkańców domów pomocy społecznej,
- Działania w zakresie podnoszenia kompetencji wychowawczych rodziców, nauka radzenia sobie z trudnymi zachowaniami dzieci i modyfikacje tych zachowań,
- Działania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej:
- Rozwój małych placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- Realizacja programów skierowanych do rodzin zastępczych i dzieci tam przebywających, wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz osób usamodzielnianych.

Ochrona Zdrowia

Powiat Inowrocławski to silnie rozwinięty ośrodek świadczeń specjalistycznych stacjonarnych i diagnostycznych usług zdrowotnych oraz rozbudowana infrastruktura ochrony zdrowia. Placówki służby zdrowia to dobrze wyposażony, zatrudniający specjalistów Szpital Wielospecjalistyczny im dr L. Błażka w Inowrocławiu wraz z funkcjonującą w jego strukturze przychodnią oraz podmioty opieki zdrowotnej. Jako dobrze rozwiniętą należy uznać sieć aptek oraz

ratownictwo medyczne.

Według informacji pochodzących z Banku Danych Lokalnych, liczba zakładów opieki zdrowotnej na terenie powiatu na przestrzeni ostatnich lat rośnie. Najwięcej podmiotów opieki zdrowotnej zlokalizowanych jest na terenie Gminy Pakość, Gminy Gniewkowo oraz Gminy Kruszwica. W gminach Dąbrowa Biskupia oraz Złotniki Kujawskie działają dwa podmioty prowadzące działalność leczniczą.

Problemem jest niewystarczający dostęp do opieki specjalistycznej na obszarach wiejskich.

Na przestrzeni ostatnich lat liczba praktyk lekarskich podlegała wahaniom, szczególnie w latach 2011-2012. W roku 2013 r. udzielono 78 7064 porad lekarskich. Liczba aptek ogólnodostępnych maleje, z 45 w 2011 r. do 43 w 2013 r.

W 2013 r. w powiecie inowrocławskim liczba porad podstawowej opieki zdrowotnej udzielonej na 1 mieszkańca wyniosła 4,8 i była wyższa od wskaźnika dla województwa kujawsko-pomorskiego, który wynosił 4,4. Dla porównania w 2013 r. wartość wskaźnika na poziomie powiatu wyniosła 4,8.

Tabela 26 Liczba podmiotów opieki zdrowotnej na terenie powiatu inowrocławskiego

Gmina	Liczba podmiotów prowadzących działalność leczniczą.
Gmina Kruszwica	4
Gmina Janikowo	3
Gmina Gniewkowo	5
Gmina Pakość	6
Gmina Złotniki Kujawskie	2
Gmina Dąbrowa Biskupia	4
Gmina Rojewo	3

Źródło: Opracowanie Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji z gmin. – 2015r.

Tabela 27 Podmioty opieki zdrowotnej

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Przychodnie							
Ogółem	42	45	47	44	49	50	52
Publiczne	8	8	7	4	5	-	-
Niepubliczne	34	37	40	40	44	-	-
Praktyki lekarskie							
w miastach	26	20	21	20	23	23	20
na wsi	2	1	2	4	4	4	5
Podstawowa opieka	42899	897123	862446	841577	821647	769057	787064

zdrowotna - porady							
Apteki ogólnodostępne	38	44	42	46	45	47	43
Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną	4331	3732	3907	3596	3666	3498	3807

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Liczba lekarzy w przeliczeniu na 10 tys. ludności w powiecie inowrocławskim wynosi 16,1 i kształtuje się na znacznie niższym poziomie niż wskaźnik dla województwa kujawsko-pomorskiego, który osiąga wartość 21,0. Również poniżej wartości określonych dla województwa plasują się wskaźniki liczby lekarzy dentyistów – 2,4 oraz pielęgniarek – 44,8 na 10 tys. ludności.

Dane dotyczące opieki zdrowotnej na terenie powiatu inowrocławskiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego zostały przedstawione w Załączniku nr 5 do Diagnozy.

W powiecie inowrocławskim na 10 tys. ludności przypada 5,4 lekarzy pracujących w podstawowej opiece zdrowotnej. Wskaźnik ten jest znacznie niższy niż w województwie, gdzie wynosi 8,9.

Sytuacja zdrowotna mieszkańców powiatu inowrocławskiego

Wskaźnik zdrowia opracowany za pomocą nowatorskiego Wskaźnika Lokalnego Rozwoju Społecznego na szczeblu powiatów jest powiązany przede wszystkim z poziomem warunków bytowych oraz strukturą demograficzną populacji. Związek z nakładami na służbę zdrowia (mierzonymi zaangażowaniem zasobów ludzkich), średnim poziomem dochodów oraz stopniem urbanizacji jest pozytywny, lecz siła korelacji jest słaba.¹⁵ Województwo kujawsko-pomorskie z wartością wskaźnika na poziomie 49,7 plasuje się na 11 miejscu. Wskaźnik zdrowia dla powiatu inowrocławskiego wynosi 40,74.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące wskaźnika zdrowia dla powiatu inowrocławskiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego. Przy wyznaczaniu wskaźnika posłużono się danymi za 2010 rok.

Tabela 28 Wskaźnik zdrowia

Obszar	Wskaźnik zdrowia - HI
Województwo kujawsko-pomorskie	49,17
Powiat inowrocławski	40,74

Źródło: Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym, Polska 2012, Rozwój regionalny i lokalny, Biuro Projektowe.

Jednym z najważniejszych elementów analizy i oceny zdrowia mieszkańców są informacje o przyczynach i częstości hospitalizacji. W latach 2009-2013 w powiecie inowrocławskim odnotowano 3 232 zgony. Najwięcej z nich spowodowanych było chorobami układu krążenia 43,26%. Drugą co do udziału grupę stanowiły nowotwory (29,08%) a trzecią choroby układu oddechowego 16,86%. W przypadku chorób układu oddechowego w roku 2013 w Szpitalu

¹⁵Źródło: Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym, Polska 2012, Rozwój regionalny i lokalny, Biuro Projektowe UNDP w Polsce, Warszawa 2012.

Wielospecjalistycznym im dr L. Błażka w Inowrocławiu odnotowano 2 598 hospitalizacji i 117 zgonów (4,5% chorych zmarło z powodu chorób układu oddechowego).

Wysoką umieralność z powodu układu oddechowego na terenie powiatu inowrocławskiego potwierdzają dane NIZP-PZH za okres 2009-2011 oraz ocena sytuacji zdrowotnej mieszkańców powiatu inowrocławskiego przygotowana przez Szpital Wielospecjalistyczny im. dr L. Błażka w Inowrocławiu. Dane wskazują, iż w obszarze chorób układu oddechowego odnotowano najwyższą chorobowość w grupie dzieci w wieku od 0 do 5 oraz chorobowość i umieralność osób w wieku powyżej 45 roku życia. W roku 2013 wzrosła o 14% liczba hospitalizacji z powodu chorób układu oddechowego w stosunku do roku 2009.

Tabela 29 Analiza porównawcza przyczyn zgonów na skutek nowotworów, ChUK i chorób układu oddechowego na poziomie kraju, województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu inowrocławskiego w latach 2010-2012

Jednostka terytorialna	Razem						
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
POLSKA	377226	379399	384940	378478	375501	384788	387312
KUJAWSKO-POMORSKIE	20327	20027	20389	20453	19663	20436	20485
Powiat inowrocławski	1667	1668	1657	1686	1670	1674	1631
	nowotwory ogółem						
POLSKA	95809	95520	96157	960066	96009	98747	98931
KUJAWSKO-POMORSKIE	5604	5427	5742	5852	5491	5755	5585
Powiat inowrocławski	423	467	478	452	426	432	413
	choroby układu krążenia ogółem						
POLSKA	171372	172943	177965	174003	169872	177578	177433
KUJAWSKO-POMORSKIE	8978	9187	9145	9185	8409	9068	8882
Powiat inowrocławski	804	810	775	810	743	777	758
	choroby układu oddechowego ogółem						
POLSKA	19422	19297	20652	19333	19976	20148	22947
KUJAWSKO-POMORSKIE	1181	1074	1331	1286	1242	1219	1210
Powiat inowrocławski	111	100	125	126	137	119	109

Źródło: Krajowy Raport o Rozwoju Społecznym, Polska 2012, Rozwój regionalny i lokalny, Biuro Projektowe UNDP w Polsce, Warszawa 2012.

Opieka nad dziećmi i młodzieżą

Opieka nad dziećmi i młodzieżą w powiecie inowrocławskim prowadzona jest na wysokim poziomie. Średnia liczba porad przypadających na jedno dziecko do 1 roku życia w powiecie inowrocławskim wynosi 18,6 i jest trzykrotnie wyższa od średniej wojewódzkiej. *Problemem jest w dalszym ciągu niedostosowana do aktualnych potrzeb infrastruktura opieki nad matką i dzieckiem na terenie powiatu.*

Konieczna jest kompleksowa poprawa jakości usług z zakresu opieki nad matką i dzieckiem poprzez przebudowę Oddziału Położniczego, Noworodkowego i Traktu Porodowego Szpitala Wielospecjalistycznego im dr L. Błażka w Inowrocławiu.

W powiecie inowrocławskim w 2013 r. stwierdzono schorzenia u dzieci i młodzieży w wieku 0-18 lat u 2 074,6 osób w przeliczeniu na 10 tys. ludności w wieku 0-18 lat. Wskaźnik ten jest niższy niż dla województwa kujawsko-pomorskiego, który wynosi 2 462,4 osób. Dzieci i młodzież w powiecie inowrocławskim najczęściej chorują na zaburzenia refrakcji i akomodacji oka, zniekształcenia kręgosłupa, alergię – dychawicę oskrzelową oraz otyłość.

Podobna sytuacja występuje u osób w wieku 19 lat i więcej. W 2013 r. w powiecie inowrocławskim schorzenia ogółem stwierdzono u 2 595,2 osób na 10 tys. ludności w wieku 19 lat i więcej, natomiast w województwie kujawsko-pomorskim u 3 806,6 osób na 10 tys. ludności w tym wieku. Wśród schorzeń u osób dorosłych na terenie powiatu inowrocławskiego dominują choroby układu krążenia, cukrzyca, choroby układu mięśniowo-kostnego i tkanki łącznej a także przewlekły nieżyt oskrzeli, dychawica oskrzelowa oraz przewlekłe choroby układu trawiennego.

Zdrowie psychiczne

Poważnym problemem na terenie powiatu inowrocławskiego oraz województwa kujawsko-pomorskiego są choroby psychiczne. Według danych GUS na koniec 2011 r. liczba ośrodków na terenie regionu to 2 z liczbą łóżek 641. Szpital Wielospecjalistyczny im. dr L. Błażka w Inowrocławiu obsługuje powiat inowrocławski oraz powiaty ościenne, tj. mogileński, zniński, radziejowski. Najbliższy ośrodek dla mieszkańców tych powiatów mieści się w Świeciu.

W Poradni Zdrowia Psychicznego w 2013 r. zatrudnionych było sześciu lekarzy psychiatrów, trzech psychologów i dwie pielęgniarki. Ogółem udzielono 15 070 porad. Wydano 74 skierowań do stacjonarnych placówek psychiatrycznych i odwykowych.

Dane Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności w Inowrocławiu za rok 2013 obrazują ogółem poziom zachorowań mieszkańców powiatu dotkniętych upośledzeniem umysłowym i chorobami psychicznymi. Razem wydano 3 244 orzeczeń o niepełnosprawności osobom powyżej 16 roku życia.

Z analizy danych Powiatowego Zespołu Orzekania o Niepełnosprawności w Inowrocławiu wynika, iż wśród osób dotkniętych dysfunkcjami intelektualnymi większość stanowią osoby z chorobami psychicznymi. *Wśród osób upośledzonych umysłowo jak i dotkniętych chorobami psychicznymi najwięcej dysfunkcji orzeczono na poziomie umiarkowanym. Zarówno u osób powyżej, jak i przed 16 rokiem życia, zaburzenia intelektualne dotyczą w większości mężczyzn. Liczba osób z zaburzeniami psychicznymi na terenie powiatu wykazuje od lat tendencję wzrostową. W porównaniu do roku 2010 odnotowano wzrost liczby osób z zaburzeniami psychicznymi z 3 245 do 4105 w 2013 r. o blisko 26,5%¹⁶.*

¹⁶ Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2012-2015 w powiecie inowrocławskim

Konieczna jest budowa Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień w Inowrocławiu.

Szpital

Szpital Wielospecjalistyczny im. dr Ludwika Błażka w Inowrocławiu jest jedynym wielospecjalistycznym publicznym zakładem opieki zdrowotnej w powiecie inowrocławskim zakwalifikowanym do II poziomu referencji i zapewnia wysoką jakość obsługi dla mieszkańców powiatu inowrocławskiego oraz powiatów ościennych (powiat żniński, mogileński, radziejowski). Zakresem usług dorównuje zakładom szczebla wojewódzkiego, tj. szpitalom w Bydgoszczy, Toruniu i Włocławku. Szpital udziela świadczeń zdrowotnych w zakresie: wielospecjalistycznego leczenia szpitalnego, ambulatoryjnej specjalistycznej opieki zdrowotnej, ratownictwa medycznego i pomocy doraźnej, badań diagnostycznych, badań profilaktycznych, promocji zdrowia.

Szpital w Inowrocławiu zapewnia świadczenia zdrowotne i związane z ich udzielaniem usługi w formie:

- Lecznictwa szpitalnego na następujących oddziałach: wewnętrznych o profilu gastroenterologicznym i endokrynologicznym, kardiologicznym z pododdziałem intensywnego nadzoru kardiologicznego i pracownią hemodynamiki, chirurgicznych z chirurgią dziecięcą, chirurgii urazowej i ortopedii, urologicznym i onkologii urologicznej, okulistycznym, laryngologicznym, neurologicznym, położniczo-ginekologicznym, noworodkowym, dziecięcym, opieki paliatywnej, rehabilitacyjnym, anestezjologii i intensywnej terapii, ratownictwa medycznego, stacji dializ;
- Ambulatoryjnej w następujących specjalnościach: alergologiczno-pulmonologicznej dla dorosłych; alergologiczno-pulmonologicznej dla dzieci; anestezjologii i leczenia bólu; chorób płuc, gruźlicy i antynikotynowej; chirurgii ogólnej; chirurgii ogólnej dla dzieci; chirurgii naczyniowej; chirurgii urazowo - ortopedycznej, wad postawy i preluksacji; chirurgii stomatologicznej; dermatologicznej; diabetologicznej; endokrynologicznej; gastroenterologicznej; kardiologicznej; laryngologicznej; okulistycznej; onkologicznej; walki z bólem i opieki paliatywnej z zespołem wyjazdowym opieki paliatywnej domowej; nefrologicznej; neurologii; neurologii dziecięcej; neurochirurgii; położnictwa i ginekologii; prolaktacji ze szkołą rodzenia; patologii noworodków i wcześniaków; psychologii; urologii; rehabilitacji; reumatologii; zdrowia psychicznego; medycyny pracy (w tym dla młodocianych);
- Ratownictwa medycznego i pomocy doraźnej realizowanej za pośrednictwem: zespołów reanimacyjnych „R”, zespołów wyjazdowych „W”, zespołu wyjazdowego ogólnego, ambulatorium ogólnego;
- Diagnostycznej w zakresie badań laboratoryjnych, bakteriologicznych, serologicznych, histopatologicznych i anatomopatologicznych, cytologicznych, endoskopii gastroenterologicznej, EKG, EEG, USG, RTG, mammograficznych, tomografii komputerowej, echokardiograficznych, audiometrycznych, spirometrycznych, bronchoskopowych;
- Profilaktyki i promocji zdrowia.¹⁷

Szpital dysponuje 519 łózkami na 18 oddziałach ze Szpitalnym Oddziałem Ratunkowym oraz 13-stanowiskową Stacją Dializ. Baza infrastrukturalna Szpitala pozwala zapewnić poczucie

¹⁷ Informacja Szpitala Wielospecjalistycznego im dr L. Błażka w Inowrocławiu.

bezpieczeństwa mieszkańcom. Współpraca z Centrum Onkologii w Bydgoszczy zapewnia opiekę onkologiczną, opartą na dobrej jakości. Rekomenduje się w perspektywie do 2020 r. rozwój Ośrodka Diagnostyki i Terapii Onkologicznej oraz Zespołu Poradni Onkologicznych w Szpitalu Wielospecjalistycznym im dr L. Błażka w Inowrocławiu. Konieczne jest utworzenie Izby Wytrzeźwień wraz z nowoczesnym Ośrodkiem Terapii Uzależnień i Interwencji Kryzysowej,

W dalszym ciągu niewystarczająca do rosnących potrzeb mieszkańców powiatu pozostaje infrastruktura ochrony zdrowia.

W celu zaspokojenia rosnących potrzeb mieszkańców oraz wypełnienia wymogów formalno-prawnych konieczna jest dalsza rozbudowa, przebudowa oraz doposażenie Szpitala, wraz z wymianą aparatury medycznej, poprawa warunków na oddziałach, zwiększenie dostępności i jakości świadczonych usług w Bloku Operacyjnym Szpitala Powiatowego, na Oddziale Intensywnej Terapii oraz na Oddziale SOR, w Zakładzie Anatomii Patologicznej i w Zakładzie Mikrobiologii.

Ocena sytuacji zdrowia w powiecie inowrocławskim pozwoliła na wskazanie kluczowych wyzwań w tym obszarze w perspektywie najbliższych lat: zdrowie psychiczne, opieka nad matką i dzieckiem, opieka długoterminowa, w tym geriatryczna. Problemem jest niewystarczający dostęp do opieki stomatologicznej, szczególnie na obszarach wiejskich, rehabilitacyjnej i specjalistycznej.

Konieczne jest podjęcie działań w zakresie zwiększenia dostępu do opieki specjalistycznej, rehabilitacyjnej oraz zapewnienie opieki medycznej w szkołach i placówkach oświatowych i opiekuńczych. Konieczny jest rozwój działalności rehabilitacyjnej, kierowanej dla osób starszych i niepełnosprawnych jak i związanej z leczeniem schorzeń, leczeniem po urazach i kontuzjach.

Problemem jest również niewystarczająca liczba programów profilaktyki i promocji zdrowia oraz niska świadomość na temat potrzeby udziału w badaniach profilaktycznych wśród ludności na obszarach wiejskich. Zwiększenie zachorowalności na choroby układu krążenia i choroby nowotworowe, wysoka na tle regionu zapadalność na wirusowe zapalenie wątroby typu B i C determinują potrzebę realizacji programów profilaktyki i promocji zdrowia ukierunkowanych na rzeczywiste potrzeby zdrowotne mieszkańców powiatu oraz problemy epidemiologiczne.

Konieczna jest kontynuacja realizacji we współpracy z partnerami, z samorządami gminnymi, organizacjami pozarządowymi programów prozdrowotnych i profilaktycznych odpowiadających zidentyfikowanym potrzebom zdrowotnym mieszkańców, które powinny być systematycznie monitorowane oraz ukierunkowane na przywrócenie aktywności zawodowej.

Potrzeby w zakresie realizacji programów profilaktycznych w poszczególnych gminach ORSG zawiera Załącznik nr 5 do Diagnozy, Tabela 14.

Nierozwiązany pozostaje w dalszym ciągu problem braku Izby Wytrzeźwień, szczególnie istotny w kontekście poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu. W celu zapewnienia bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu niezbędne jest utworzenie Izby Wytrzeźwień wraz z nowoczesnym Ośrodkiem Terapii Uzależnień i Interwencji Kryzysowej.

Rozwiązania i podjęcia natychmiastowej interwencji wymaga problem zdrowia psychicznego, w szczególności rozwój wsparcia instytucjonalnego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych. Priorytetem jest budowa Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień w Inowrocławiu. Konieczne jest utworzenie ośrodka zapewniającego leczenie specjalistyczne, a nie tylko doraźne w formule całodobowego domu.

Problemy:

- Niewystarczająca liczba programów profilaktyki i promocji zdrowia,
- Niedostosowana do aktualnych potrzeb infrastruktura opieki nad matką i dzieckiem,
- Nierozwiązany problem leczenia psychiatrycznego na terenie powiatu,
- Niewystarczająca opieka stomatologiczna, szczególnie na obszarach wiejskich,
- Brak izby wytrzeźwień,
- Niewystarczająca opieka długoterminowa, w tym geriatryczna,
- W dalszym ciągu niewystarczająca do rosnących potrzeb mieszkańców powiatu infrastruktura ochrony zdrowia.

Potencjały:

- Silny rozwinięty ośrodek świadczeń specjalistycznych stacjonarnych i diagnostycznych usług zdrowotnych oraz rozbudowana infrastruktura ochrony zdrowia na terenie powiatu inowrocławskiego,
- Dobrze rozwinięty system ratownictwa medycznego.

Wnioski:

- Ukierunkowanie leczenia na rozwiązanie aktualnych i przyszłych problemów epidemiologicznych i demograficznych,
- Realizacja partnerskich programów profilaktyki i promocji zdrowia dostosowanych do potrzeb zdrowotnych mieszkańców,
- Rozwój infrastruktury opieki nad matką i dzieckiem,
- Rozwój wsparcia instytucjonalnego dla osób z zaburzeniami psychicznymi i uzależnionych,
- Budowa ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi (ogółem: Środowiskowy Dom Samopomocy),
- Budowa Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień,
- Działania poprawiające dostępność do opieki stomatologicznej na obszarach wiejskich,
- Wsparcie instytucjonalne dla poprawy bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu- utworzenie Izby Wytrzeźwień,
- Wsparcie instytucjonalne dla osób wymagających opieki długoterminowej,
- Rozbudowa i doposażenie podmiotów prowadzących działalność leczniczą na terenie powiatu.

Edukacja i wykształcenie

Analiza wykształcenia mieszkańców powiatu inowrocławskiego w 2011 r. wskazuje, iż społeczeństwo charakteryzuje się niskim poziomem wykształcenia. Mieszkańcy powiatu z wykształceniem wyższym stanowili 10,38% ogółu mieszkańców. Dla porównania mieszkańcy regionu to 12,2%. Największa grupa osób z wykształceniem wyższym to osoby w wieku 25-29 lat. Osoby z wykształceniem zawodowym stanowiły najliczniejszą grupę mieszkańców powiatu, tj. 23,45%, w regionie 21,89%. Drugą najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i niższym- w powiecie - 23,74%, w regionie (22,81%)¹⁸.

W 2012 r. mieszkańcy z wykształceniem wyższym stanowili jedynie 16,4% mieszkańców regionu, co lokuje województwo na 14 pozycji w kraju. Osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowili najliczniejszą grupę mieszkańców regionu (28,6%). Druga najliczniejsza grupa to osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym i niższym (23,6% osób).

Opieka nad dziećmi do lat 3

Opiekę nad dziećmi w wieku do lat trzech, zgodnie z prawem, można organizować w czterech formach: żłobek, klub dziecięcy, dzienny opiekun lub niania. W żłobku zapewnia się opiekę dzieciom w wieku od 20 tygodnia życia, a w klubie dziecięcym od 1 roku życia. W powiecie inowrocławskim istnieje bardzo mało placówek zajmujących się opieką nad dziećmi do lat 3. Jedynie w gminie Janikowo oraz Gniewkowo istnieją przedszkola z funkcjami żłobka.¹⁹

Edukacja przedszkolna

Powiat inowrocławski dysponuje bogatą ofertą edukacyjną w zakresie kształcenia ogólnego, zawodowego i specjalnego. Na terenie powiatu inowrocławskiego dynamicznie rozwija się edukacja przedszkolna. W latach 2007-2013 z udziałem środków Unii Europejskiej na terenie gmin z terenu powiatu inowrocławskiego uruchomionych zostało łącznie 28 przedszkoli, punktów przedszkolnych²⁰.

W roku szkolnym 2013/2014 do przedszkoli na terenie powiatu inowrocławskiego uczęszczało 6699 dzieci²¹.

Poniższa tabela prezentuje liczbę przedszkoli i punktów przedszkolnych w gminach Obszaru Społeczno-Gospodarczego oraz liczbę dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych w latach 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015.

¹⁸Bank Danych Lokalnych – Narodowe Spisy Powszechne 2011 - Ludność

¹⁹Dane dotyczące opieki nad dziećmi do lat 3 znajdują się w Załączniku nr 7 – Edukacja, tabela 1

²⁰ Bank Danych Lokalnych – dane za rok 2013.

²¹ Bank Danych Lokalnych – Wychowanie przedszkolne – Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym – stan na 2013 r.

Tabela 30 Liczba przedszkoli/punktów przedszkolnych oraz dzieci uczęszczających do przedszkoli/punktów przedszkolnych w poszczególnych gminach ORSG Powiatu Inowrocławskiego w latach szkolnych 2012/13, 2013/2014 oraz 2014/2015

Wyszczególnienie	Liczba przedszkoli/punktów przedszkolnych		Liczba dzieci w przedszkolach/punktach przedszkolnych		
	publiczne	Niepubliczne	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Gmina Kruszwica	9 (2 przedszkola + 7 oddziałów przedszkolnych)	2 (1 niepubliczny oddział + 1 niepubliczny punkt przedszkolny)	588	599	568
Gmina Gniewkowo	1	2	528	538	471
Gmina Janikowo	1	1	216	242	234
Gmina Pakość	2	1	180	231	265
Gmina Złotniki Kujawskie	2	1	262	281	277
Gmina Dąbrowa Biskupia	3	1	141	150	155
Gmina Rojewo	1	2	53	53	49
PODSUMOWANIE	19	10	1968	2094	2019

Źródło: Opracowanie własne Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji z gmin.

Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiecie w 2013 r. wynosił 74,0%, natomiast w regionie był niższy na poziomie 69,2%. W porównaniu do lat poprzednich 2008-2012 jest to zmiana w powiecie inowrocławskim na poziomie 17,5 pkt. proc, podczas gdy dla regionu jest to wartość 14,5 pkt. proc²².

Sfera edukacji przedszkolnej jest palącym problemem w skali całego regionu. Pomimo skutecznej interwencji środków Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, w perspektywie finansowej UE na lata 2007-2013 problemem jest w dalszym ciągu edukacja przedszkolna i jej dostępność na terenach wiejskich oraz mniejsza aktywność zawodowa kobiet na obszarach wiejskich. *W dalszym ciągu występują braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie gminy Pakość, Dąbrowa Biskupia i Rojewo, wobec rosnących potrzeb w tym zakresie. W ciągu ostatnich trzech lat w gminie Pakość i Dąbrowa Biskupia liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli wzrasta, natomiast w gminie Rojewo utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Istniejące placówki nie zaspokajają potrzeb mieszkańców.*

Konieczny jest dalszy rozwój i wspieranie edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, w tym na terenach wiejskich oraz stworzenie warunków funkcjonowania istniejących placówek lub tzw. małych form wychowania przedszkolnego. Konieczna jest budowa nowego przedszkola na terenie gminy Pakość (istniejący budynek przedszkola, ze względu na swoją konstrukcję jak i położenie, nie jest zdalny do ewentualnej rozbudowy bądź modernizacji zgodnie z wymogami zawartymi w obowiązujących przepisach prawa) oraz utworzenie placówki opieki żłobkowej a także budowa gminnego przedszkola w Dąbrowie Biskupiej, co pozwoli na zwiększenie liczby

²² Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

miejsc utworzonych w klubach dziecięcych i żłobkach. W gminie Rojewo konieczne jest utworzenie i rozwój miejsc świadczenia opieki przedszkolnej w miejscowościach: Ściborze, Rojewice i Rojewo poprzez adaptację świetlicy wiejskiej oraz sal lekcyjnych w szkołach podstawowych.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Gminy z terenu powiatu inowrocławskiego są organem prowadzącym dla szkół podstawowych oraz gimnazjalnych. Na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się 49²³ szkół podstawowych, do których w roku szkolnym 2013/2014 uczęszczało 8703 dzieci²⁴. Na obszarze ORSG znajduje się 27 szkół podstawowych, do których w roku szkolnym 2013/2014 uczęszczało 4779 uczniów.

Tabela 31 Liczba szkół podstawowych oraz liczba uczniów uczęszczających do placówek szkolnych w latach 2012/2013, 2013/2014 oraz 2014/2015

Wyszczególnienie	Liczba szkół podstawowych	Liczba uczniów		
		Szkoły podstawowe publiczne	2012/2013	2013/2014
Gmina Kruszwica	7	1117	1144	1091
Gmina Gniewkowo	5	897	902	997
Gmina Janikowo	4	862	912	918
Gmina Pakość	2	625	648	533
Gmina Złotniki Kujawskie	3	508	524	527
Gmina Dąbrowa Biskupia	4	354	358	374
Gmina Rojewo	2	269	291	385
PODSUMOWANIE	27	4632	4779	4825

Źródło: Opracowanie własne Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji z gmin.

Na terenie powiatu inowrocławskiego działa 25²⁵ szkół gimnazjalnych, do których w roku szkolnym 2013/2014 uczęszczało 4594 uczniów²⁶. Na obszarze ORSG znajduje się 10 szkół gimnazjalnych, do których w roku szkolnym 2013/2014 uczęszczało 2262 uczniów.

²³ Informacja z Banku Danych Lokalnych – szkoły podstawowe ogółem 2013 r.

²⁴ Bank Danych Lokalnych – Szkolnictwo podstawowe – szkoły podstawowe ogółem - stan na 2013 r.

²⁵ Informacja z Banku Danych Lokalnych – gimnazja ogólnie 2013 r.

²⁶ Bank Danych Lokalnych – Szkolnictwo gimnazjalne – Gimnazja dla dzieci, młodzieży i dorosłych - stan na 2013 r.

Tabela 32 Liczba szkół gimnazjalnych oraz liczba uczniów uczęszczających do placówek w latach 2012/2013, 2013/2014, oraz 2014/2015

Wyszczególnienie	Liczba szkół gimnazjalnych		Liczba uczniów		
	Szkoly gimnazjalne publiczne	2012/2013	2013/2014	2014/2015	
Gmina Kruszwica	3	610	596	579	
Gmina Gniewkowo	1	491	472	413	
Gmina Janikowo	1	410	365	348	
Gmina Pakość	1	252	241	244	
Gmina Złotniki Kujawskie	2	324	298	285	
Gmina Dąbrowa Biskupia	1	148	156	159	
Gmina Rojewo	1	164	134	129	
PODSUMOWANIE	10	2399	2262	2157	

Źródło: Opracowanie własne Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji z gmin.

W ciągu ostatnich trzech lat w gminach na terenie powiatu inowrocławskiego liczba uczniów w szkołach podstawowych utrzymuje się na tym samym poziomie, natomiast w szkołach gimnazjalnych liczba uczniów zmniejszyła się.

Zdawalność egzaminów

W roku szkolnym 2013/2014 średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty na poziomie kraju to 25,82 pkt., w województwie kujawsko-pomorskim średni wynik to 25,02 pkt., natomiast średni wynik w powiecie inowrocławskim był zbliżony do poziomu kraju i wyniósł 25,83 pkt.²⁷ Najwyższy wynik, tj. 27,24 pkt. w roku szkolnym 2013/2014 uzyskali uczniowie z Gminy Kruszwica. Średnie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w poszczególnych gminach na terenie powiatu inowrocławskiego w roku szkolnym 2011/2012, 2012/2013, 2013/2014 zawiera Tabela nr 4 w Załączniku nr 6 do Diagnozy.

Egzamin gimnazjalisty

W powiecie inowrocławskim w roku szkolnym 2013/2014 średni wynik uczniów z egzaminu gimnazjalnego z części humanistycznej z zakresu języka polskiego wynosił 63,73%, w regionie – 65%, w kraju- 68%. Z części humanistycznej z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie w powiecie wynosił 56,47%, podczas gdy w regionie 58% i w kraju 59%. Z części matematyczno-przyrodniczej z zakresu matematyki w powiecie osiągnął 43,76%, w regionie 45% , w kraju- 47%. Z części matematyczno-przyrodniczej z zakresu przedmiotów przyrodniczych w powiecie stanowił 49,65%, natomiast w regionie- 50% i w kraju- 52%. Z języka angielskiego na poziomie podstawowym wynik egzaminów na poziomie powiatu wynosił 63,70%, w regionie- 64%, w kraju- 67% , natomiast na poziomie rozszerzonym wynosi 43,11%, w regionie -42% , kraju- 46%. Z języka niemieckiego na poziomie podstawowym wynosił 52,29%, w kraju- 54% i regionie-50%, natomiast

²⁷ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

na poziomie rozszerzonym wynosił 97,00%²⁸, w kraju- 39% i w regionie- 35%. Średnie wyniki egzaminów gimnazjalnych w poszczególnych gminach na terenie powiatu inowrocławskiego w roku szkolnym 2011/2012, 2012/2013 oraz 2013/2014 znajdują się w Załączniku nr 6 – Edukacja, tabela 2.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Powiat inowrocławski jest organem prowadzącym dla 11 publicznych szkół ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne i zawodowe, szkoły specjalnej, 2 placówek oświatowo-wychowawczych, poradni psychologiczno-pedagogicznej, placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

W latach 2011-2013 odnotowano utrzymujący się spadek liczby uczniów w powiecie inowrocławskim w przedziale 16-19. W ciągu ostatnich trzech lat w szkołach ponadgimnazjalnych zauważalny jest spadek liczby uczniów.

Tabela 33 Liczba uczniów uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski w ciągu ostatnich trzech lat

Typ szkoły	2012/2013		2013/2014		2014/2015	
	Liczba	procent	Liczba	procent	Liczba	Procent
licea ogólnokształcące	671	40%	647	45%	641	49%
Technika	723	44%	626	44%	552	42%
zasadnicze szkoły zawodowe	263	16%	158	11%	116	9%
Razem uczniów	1657		1431		1309	
Liczba oddziałów	52		43		43	

Źródło: Opracowanie własne Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji Wydziału Edukacji, Kultury, Sportu i Zdrowia Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

Porównując rekrutację przeprowadzoną w minionych trzech latach, należy zauważyć, że ustabilizował się odsetek uczniów podejmujących naukę w liceach, a także w technikach czteroletnich. Analiza naboru do klas pierwszych wykazuje nieco mniejsze zainteresowanie szkołami zawodowymi prowadzonymi przez Powiat Inowrocławski²⁹.

Zdawalność egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2013/2014 egzamin maturalny zdawało 1181 absolwentów z 12 szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwia przystąpienie do egzaminu maturalnego. W roku szkolnym 2012/2013 do egzaminu maturalnego przystąpiło 1203 uczniów natomiast w roku szkolnym 2011/2012 do egzaminu maturalnego przystąpiło 1281 uczniów³⁰.

Analizując wybierane przez uczniów przedmioty nieobowiązkowe w roku szkolnym 2013/2014 należy stwierdzić, że największym zainteresowaniem cieszyły się matematyka (rozszerzona), biologia, chemia, język angielski (rozszerzony), wiedza o społeczeństwie, geografia. W roku

²⁸ Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

²⁹ Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2013/2014.

³⁰ Informacja o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2013/2014.

szkolnym 2012/2013 oraz roku szkolnym 2011/2012 największym zainteresowaniem cieszyły się przedmioty z wiedzy o społeczeństwie, geografii i biologii. Spośród obowiązkowych języków obcych nowożytnych zdawanych w części ustnej i pisemnej egzaminu maturalnego w roku szkolnym 2013/2014, 2012/2013 oraz 2011/2012 najpopularniejszy był język angielski, następnie język rosyjski i język niemiecki.

W roku szkolnym 2012/2013 oraz 2011/2012 największym zainteresowaniem cieszyły się przedmioty z wiedzy o społeczeństwie, geografii i biologii. Spośród obowiązkowych języków obcych nowożytnych zdawanych w części ustnej i pisemnej egzaminu najpopularniejszy był język angielski, następnie język rosyjski i język niemiecki.

W roku szkolnym 2013/2014, w całym województwie kujawsko-pomorskim egzamin maturalny zdało 71% uczniów. W powiecie inowrocławskim odsetek ten wyniósł 66,54%, co sytuuje powiat w środku tabeli. W roku szkolnym 2012/2013 w całym województwie kujawsko-pomorskim egzamin maturalny zdało 81,51% uczniów³¹. W powiecie inowrocławskim odsetek ten wyniósł 90%. W roku szkolnym 2011/2012 w całym województwie kujawsko-pomorskim egzamin maturalny zdało 80,5% uczniów³². W powiecie inowrocławskim odsetek ten wyniósł 80%.

W roku szkolnym 2013/2014 na maturze najsłabiej wypadła matematyka. Na poziomie podstawowym - obowiązkowym egzamin w województwie kujawsko-pomorskim zdało 73,50% uczniów (w kraju 75%), w powiecie inowrocławskim - 75,9% (dotyczy to szkół prowadzonych przez Powiat Inowrocławski). Zdawalność egzaminu maturalnego w szkołach ponadgimnazjalnych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski w latach 2011, 2012, 2012/2013 oraz 2013/2014 ujęto w Załączniku nr 6, Tabela 5.

Szkolnictwo zawodowe

Na ORSG kształcenie zawodowe prowadzą: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1, 2, 3, 4, 5 w Inowrocławiu oraz Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kruszwicy, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościelcu, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Kobylnikach, Zespół Szkół im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu oraz Szkoła Zawodowa w Gniewkowie.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 prowadzi kształcenie zawodowe w następujących zawodach: technik elektronik, technik analityk, technik ochrony środowiska, technik technologii żywności, technik teleinformatyk. ZSP nr 2 prowadzi kształcenie zawodowe w zawodach: technik kucharz, technik kelner, technik obsługi turystycznej, technik żywienia i usług gastronomicznych, kucharz i fryzjer. ZSP nr 3 prowadzi kształcenie zawodowe w zakresie: technik mechanik-obsługa i naprawa pojazdów samochodowych, technik elektryk, technik mechanik, technik procesów drukowania, technik pojazdów samochodowych, technik poligraf, operator obrabiarek skrawających CNC technik informatyk, mechanik pojazdów samochodowych, elektromechanik pojazdów samochodowych. ZSP nr 4 prowadzi kształcenie w zawodach: technik ekonomista, technik logistyk, technik handlowiec, sprzedawca, technik organizacji reklamy. ZSP nr 5 kształci w zakresie zawodów: technik budownictwa, technik drogownictwa, technik architektury krajobrazu, technik geodeta, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, murarz, monter sieci, instalacji i urządzeń sanitarnych, monter zabudowy i robót wykończeniowych

³¹ „Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2013 roku w województwie kujawsko-pomorskim”, str. 17 - Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

³² „Sprawozdanie z egzaminu maturalnego przeprowadzonego w 2012 roku w województwie kujawsko-pomorskim”, str. 16 - Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Gdańsku

w budownictwie. ZSP w Kruszwicy prowadzi kształcenie w zawodach: technik spedytor, technik handlowiec, technik organizacji usług gastronomicznych, technik informatyk. ZSP w Kobylnikach kształci w zawodach: Technolog, technik architektury krajobrazu, technik organizacji reklamy, technik rolnik, technik weterynarii. ZSP w Kościelcu prowadzi kształcenie w zawodach: technik rolnik, technik architektury krajobrazu, technik mechanizacji rolnictwa, technik żywienia i gospodarstwa domowego, technikum żywienia i usług gastronomicznych. ZSP im. M. Kotańskiego w Inowrocławiu kształci w zawodach: kucharz, cukiernik. Szkoła Zawodowa w Gniewkowie kształci uczniów w zawodach: sprzedawca, stolarz, kucharz, fryzjer, elektro-mechanik pojazdów samochodowych, elektryk, mechanik pojazdów samochodowych, mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych, tapicer, ślusarz, piekarz, murarz-tylnkarz, monter-elektronik, elektro-mechanik. Pomimo niżu demograficznego proponowane przez szkoły kierunki kształcenia cieszą się zainteresowaniem.

Centrum Kształcenia Praktycznego w Inowrocławiu realizuje zadania z zakresu przygotowania praktycznego młodzieży w formie zajęć praktycznych i pracownianych dla uczniów: Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 w Inowrocławiu, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Inowrocławiu, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Inowrocławiu, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Wielkiego w Kruszwicy, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Kościelcu.

Centrum realizuje kształcenie praktyczne w następujących zawodach: technik elektryk, technik elektronik, technik teleinformatyk, elektromechanik pojazdów samochodowych, mechanik pojazdów samochodowych, technik mechanik, stolarz, ślusarz, operator obrabiarek skrawających, technik urządzeń i systemów energii odnawialnej, technik mechanizacji rolnictwa, technik pojazdów samochodowych.

Problemem jest brak ośrodków egzaminacyjnych oraz niedostateczne doposażenie pracowni dydaktycznych i warsztatów kształcenia praktycznego w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, które wynika bezpośrednio z wprowadzenia nowej podstawy programowej oraz zmiany wymogów OKE dotyczących wyposażenia stanowisk egzaminacyjnych.

Konieczne jest doposażenie pracowni dydaktycznych i warsztatów kształcenia praktycznego zgodnie z wymogami nowej podstawy programowej zarówno w zawodach istniejących oraz nowych, m. in.: technik logistyk, organizacji reklamy, technika żywienia i usług gastronomicznych, technik hotelarstwa, technik cukiernik, eksploatacja urządzeń elektronicznych w zawodzie technik elektronik, użytkowanie obrabiarek skrawających w zawodzie technik mechanik, mechanik motocyklowy, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik operator obrabiarek skrawających, technik mechanizacji rolnictwa, murarz-tylnkarz, monter zabudowy i robót wykończeniowych, technik weterynarii, technik informatyk³³. Nowe kierunki kształcenia odpowiadają kluczowym branżom rozwojowym powiatu, m.in. przemysł chemiczny, metalowy i wpisują się w tzw. inteligentne specjalizacje zgodnie ze Strategią RSI WK-P.

³³Zgodnie z badaniem ankietowym przeprowadzonym przez Powiat Inowrocławski w 2015 r. wśród lokalnych pracodawców w zakresie m.in. zapotrzebowania na zawody i kursy zawodowe oraz umiejętności niezbędne w procesie kształcenia i na rynku pracy oraz na podstawie wyników naboru do szkół.

Konieczny jest również rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych w zakresie przedmiotów zawodowych oraz kursów zawodowych dostosowanych do potrzeb pracodawców³⁴.

Zdawalność egzaminów zawodowych

W całym kraju egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe przeprowadzono z zakresu 102 zawodów. W czerwcu 2014 r. do egzaminu zawodowego przystąpiło 128 802 absolwentów techników i szkół policealnych, w tym 107 696 absolwentów, którzy po raz pierwszy przystąpili do obu etapów egzaminu. Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe otrzymało 70 958 absolwentów (65,9% zdających, którzy przystąpili do dwóch etapów egzaminu).

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego letnią sesję egzaminacyjną dla absolwentów techników i szkół policealnych przygotowano z zakresu 64 zawodów dla 9 699 zgłoszonych zdających. Do egzaminu przystąpiło i ukończyło zdawanie jednego lub dwóch jego etapów 8 372 zdających (86,3% wszystkich zgłoszonych) z zakresu 63 zawodów. Dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe otrzymało 5 633 absolwentów (67,3% zdających, którzy przystąpili do egzaminu i ukończyli zdawanie co najmniej jednego z jego etapów)³⁵.

Analiza wyników egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe w ciągu ostatnich lat wskazuje na wysoką zdawalność w szkołach, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski. W Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Jan Pawła II w Inowrocławiu dyplom otrzymało 73,91% absolwentów, w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Inowrocławiu – 76,78% absolwentów z potwierdzonymi kwalifikacjami, w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu – 81,90%, natomiast w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 im. gen. Władysława Sikorskiego w Inowrocławiu – 72,8% absolwentów uzyskało dyplom.

Najwyższą zdawalność w roku szkolnym 2013/2014 w technikach odnotowano w zawodach: technik analityk, technik hotelarstwa, technik kelner, natomiast w szkołach zawodowych w zawodach: elektromechanik pojazdów samochodowych, monter instalacji i urządzeń sanitarnych oraz operator obrabiarek skrawających.

Zdawalność egzaminów zawodowych w technikach w roku szkolnym 2013/2014 w zdecydowanej większości wynosiła ponad 50% i była wyższa lub zbliżona do średniej wojewódzkiej.

Współpraca z pracodawcami

Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski współpracują z pracodawcami lokalnymi w zakresie organizacji praktycznych form nauki zawodu oraz uruchamiania nowych kierunków kształcenia.

Problemem w szkołach ponadgimnazjalnych na terenie powiatu inowrocławskiego jest w dalszym ciągu niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy. Według informacji Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu na koniec kwietnia 2015 r. ogólna liczba osób bezrobotnych na terenie powiatu inowrocławskiego wynosiła 13139 w tym liczba absolwentów wynosiła 2428 (18,48% ogólnej liczby bezrobotnych). Wśród absolwentów największą grupę stanowili absolwenci

³⁴ Tamże.

³⁵ Okręgowa Komisja egzaminacyjna w Gdańsku „Sprawozdanie z egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przeprowadzonego w sesji letniej roku szkolnego 2013/2014 dla absolwentów techników, szkół policealnych i zasadniczych szkół zawodowych z województwa kujawsko-pomorskiego”, październik 2014 r., str. 30

z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 479 osób (co stanowi 19,72% ogólnej liczby bezrobotnych absolwentów) oraz absolwenci z wykształceniem średnim zawodowym - 642 osoby (co stanowi 26,44% ogólnej liczby bezrobotnych absolwentów). Szkoły prowadzą analizę rynku pracy na podstawie monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych PUP oraz podejmują inicjatywy związane z uruchomieniem kierunków zawodowych zgodnie z potrzebami lokalnych pracodawców.

Tabela 34 Zawody deficytowe w 2014 r.

LP	Nazwa zawodu
1	Fakturzystka
2	Maszynista pojazdu trakcyjnego
3	Spawacz metodą TIG
4	Spawacz metodą MAG
5	Recepcjonista
6	Ustawiacz
7	Manewrowy
8	Rewident taboru kolejowego
9	Cieśla S
10	Monter rusztowań
11	Pomocniczy robotnik polowy
12	Lakiernik wyrobów drzewnych
13	Asystent nauczyciela przedszkola
14	Ekspozytor towarów (merchandiser)
15	Wulkanizator
16	Kierowca ciągnika siodłowego
17	Sortowacz
18	Frezer
19	Brukarz
20	Kierowca samochodu dostawczego
21	Wychowawca w placówkach oświatowych, wychowawczych i opiekuńczych
22	Opiekunka domowa
23	Pomocniczy robotnik szklarniowy
24	Monter sieci wodnych i kanalizacyjnych
25	Spawacz metodą MIG
26	Agent ubezpieczeniowy
27	Pracownik ochrony fizycznej bez licencji
28	Operator maszyn do obróbki skrawaniem
29	Meliorant
30	Pomocniczy robotnik przy konserwacji terenów zieleni

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie Monitoringu Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych w Powiecie Inowrocławskim za 2014 r., Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Tabela 35 Zawody nadwyżkowe w 2014 r.

LP	Nazwa zawodu
1	Technik rolnik S
2	Technik mechanik S
3	Specjalista administracji publicznej
4	Pedagog
5	Malarz-tapeciarz S
6	Specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych
7	Technik budownictwa S
8	Technik administracji S
9	Specjalista ochrony środowiska
10	Technik usług fryzjerskich S
11	Kucharz małej gastronomii S
12	Krawiec S
13	Stolarz budowlany
14	Piekarz S
15	Elektromechanik pojazdów samochodowych S
16	Inżynier rolnictwa
17	Technik elektryk S
18	Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych S
19	Pielęgniarka
20	Posadzkarz S
21	Monter instalacji centralnego ogrzewania i ciepłej wody
22	Specjalista zastosowań informatyki
23	Technik drogownictwa S
24	Technik farmaceutyczny S
25	Technik masażysta S
26	Cukiernik S
27	Ratownik medyczny S
28	Technik informatyk S
29	Aparatowy procesów chemicznych
30	Architekt

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie Monitoringu Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych w Powiecie Inowrocławskim za 2014 r., Powiatowy Urząd Pracy w Inowrocławiu.

Konieczne jest zintensyfikowanie współpracy z pracodawcami w zakresie organizacji praktycznych form nauki zawodu, szczególnie staży. Należy wypracować model współpracy szkół ponadgimnazjalnych i pracodawców.

Konieczna jest także organizacja praktyk i staży dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych, realizacja programów edukacyjno-zawodowych dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz systematyczne monitorowanie potrzeb rynku pracy.

Kształcenie specjalne

Na terenie powiatu inowrocławskiego kształcenie specjalne prowadzone jest głównie w Zespole Szkół im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu na poziomie szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły zawodowej, przysposabiającej oraz w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym dla Dziewcząt im. Polskich Olimpijczyków w Kruszwicy, w skład którego wchodzi Szkoła Podstawowa Specjalna oraz Gimnazjum Specjalne.

Tabela 36 Liczba uczniów uczęszczających do szkół specjalnych dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski w ciągu ostatnich trzech lat

Nazwa szkoły	2012/2013		2013/2014		2014/2015	
	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
Zespół Szkół im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu	5	66	4	50	3,5	53
Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy dla Dziewcząt im. Polskich Olimpijczyków	1	18	1	22	1,5	22

Źródło: Opracowanie własne Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji Wydziału Edukacji, Kultury, Sportu i Zdrowia.

W roku szkolnym 2013/2014 do Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej wpłynęło 2884 wniosków o indywidualną pomoc dla dzieci i młodzieży (o badania diagnostyczne, terapię, konsultacje, itp.). Wykonano: 1587 badań psychologicznych, 1611 badań pedagogicznych, 252 badań logopedycznych, 33 badania związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniem kształcenia i kariery zawodowej. W okresie od IX 2013 do VIII 2014 r. Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna wydała 348 orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego.

Na terenie powiatu inowrocławskiego problemem jest niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, dla uczniów niepełnosprawnych i młodzieży szczególnie uzdolnionej.

Konieczne jest wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym uczniów młodszych i niepełnosprawnych. Konieczna jest realizacja zajęć wspierających uczniów potrzebujących dodatkowej pomocy w nauce, dodatkowe zajęcia z uczniem zdolnym, organizacja wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, pomoc psychologiczna i pedagogiczna w szkołach, wspomaganie młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, realizacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych, realizacja zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym), realizacja programów stypendialnych, warsztatów, porad i konsultacji.

Komputeryzacja w szkołach

W szkołach podstawowych udział procentowy szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu w roku 2012 na poziomie kraju wyniósł 94,92%, na poziomie regionu – 96,60%, natomiast na poziomie powiatu inowrocławskiego kształtował się na poziomie 97,87%. W szkołach gimnazjalnych udział procentowy szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu w roku 2012 na poziomie kraju wyniósł 81,79%, na poziomie regionu wyniósł 81,23 % natomiast na poziomie powiatu inowrocławskiego kształtował się na poziomie 76,19%. W szkołach ponadgimnazjalnych udział procentowy szkół wyposażonych w komputery przeznaczone do użytku uczniów z dostępem do Internetu w roku 2012 na poziomie kraju wyniósł 64,1%, na poziomie regionu wyniósł 56,4% natomiast na poziomie powiatu inowrocławskiego kształtował się na poziomie 59,5%.

Ważnym problemem na obszarze ORSG jest niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej) a także niewystarczający rozwój edukacji doświadczałnej.

Ważnym elementem rozwijania kompetencji kluczowych uczniów szkół na terenie powiatu, w tym w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i stosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych są dodatkowe zajęcia pozalekcyjne dla uczniów szkół na wszystkich poziomach edukacji oraz propagowanie wiedzy metodami doświadczałnymi.

Analiza problemów i potrzeb edukacyjnych szkół na terenie ORSG wskazuje na konieczność podejmowania działań zorientowanych na rozwijanie kompetencji kluczowych oraz rozwijanie umiejętności, takich jak kreatywność, innowacyjność i praca zespołowa, istotnych z punktu widzenia rynku pracy dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych oraz dla osób dorosłych. Dotychczas zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne realizowane były w szkołach na obszarze ORSG w ramach projektów ze środków UE oraz w ramach środków własnych szkoły.

Kadra pedagogiczna

Powiat Inowrocławski dysponuje wykwalifikowaną kadrą pedagogiczną. Liczba etatów nauczycieli w szkołach i placówkach oświatowych, dla których organem prowadzącym jest Powiat Inowrocławski w roku szkolnym 2012/2013 wynosiła 693,24. Największą grupę stanowią nauczyciele posiadający stopień nauczyciela dyplomowanego (381,66 etatów tj. 55,05%), zaś najmniejszą nauczyciele stażysty, zaledwie 30,57 etatów (4,41%). W roku szkolnym 2013/2014 liczba etatów nauczycieli wynosiła 686,71. Największą grupę stanowią nauczyciele posiadający stopień nauczyciela dyplomowanego (397,57 etatów tj. 57,89%), natomiast najmniejszą nauczyciele bez stopnia awansu zawodowego, zaledwie 3,17 etatów.

W poszczególnych gminach z terenu powiatu inowrocławskiego liczba etatów w szkołach wynosi: w gminie Kruszwica- 255, w gminie Gniewkowo -180,95, w gminie Janikowo-142, w gminie Pakość – 99, w gminie Złotniki Kujawskie-142, w gminie Dąbrowa Biskupia- 70, w gminie Rojewo- 59.

Problemem wśród nauczycieli w dalszym ciągu są niewystarczające kompetencje zawodowe w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii.

Konieczne są działania ukierunkowane na realizację programów w zakresie podniesienia kwalifikacji/kompetencji zawodowych nauczycieli w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii, indywidualnego podejścia do ucznia.

Szkoły dla dorosłych

Kształcenie dorosłych prowadzone jest w Centrum Kształcenia Ustawicznego w Inowrocławiu. W roku szkolnym 2014/2015, do szkół różnego typu wchodzących w jego skład, uczęszcza do klas pierwszych 223 słuchaczy, dla których utworzono 7 oddziałów, 3 oddziały funkcjonują w formie zaocznej. Utworzono także 1 oddział Gimnazjum dla Dorosłych.

Jak wynika z Informacji o stanie realizacji zadań oświatowych Powiatu Inowrocławskiego w roku szkolnym 2013/2014, mniejsze w porównaniu do lat ubiegłych, zainteresowanie szkołami dla dorosłych spowodowane jest tym, iż coraz większa grupa absolwentów kończy szkoły maturalne dla młodzieży oraz wzrastającą ofertą szkół niepublicznych.

Udział osób dorosłych uczestniczących w kształceniu i szkoleniu w roku 2013 w kraju wyniósł 4,3%, natomiast w regionie stanowił 3,9 %.

Zdiagnozowanym problemem jest niewystarczające zainteresowanie osób dorosłych kształceniem ustawicznym.

Konieczna jest promocja kształcenia ustawicznego oraz kształcenia przez całe życie (life long learning).

Szkoły niepubliczne na terenie powiatu inowrocławskiego

Uzupełnieniem oferty edukacyjnej na terenie powiatu jest oferta szkół niepublicznych. Na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonują cztery szkoły niepubliczne. Zespół Szkół Zawodowych Rzemiosła, Cech Rzemiosł Różnych w Inowrocławiu prowadzi naukę w Zespole Szkół Zawodowych Rzemiosła oraz Liceum Ogólnokształcącego dla dorosłych³⁶. TEMPUS Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Niepubliczna Szkoła Ponadgimnazjalna TEMPUS prowadzi naukę w zawodzie: technik fryzjerstwa, technik informatyk, technik hotelarstwa, technik ekonomista, technik architektury krajobrazu, technik turystyki wiejskiej, technik gazownictwa, technik energetyk, liceum ogólnokształcące, liceum ogólnokształcące językowo-informatyczne³⁷. Akademia Szkolnictwa „AS” to zespół szkół: Zasadnicza Szkoła Zawodowa, Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych³⁸. Zespół Szkół Katolickich im. bł. ks. Władysława Demskiego, który w swojej działalności edukacyjnej oferuje gimnazjum oraz liceum ogólnokształcące.

Problemami zidentyfikowanymi w obszarze edukacji na terenie powiatu są niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych na terenie powiatu, w tym brak środków finansowych na modernizację obiektów placówek oświatowych, zwłaszcza szkół podstawowych, które od 1 września 2016 r. staną się zespołami szkolno-przedszkolnymi oraz niewystarczające środki finansowe na dostosowanie szkół zawodowych do zmian podstawy programowej.

Konieczna jest rozbudowa i doposażenie bazy oświatowej na wszystkich poziomach edukacji poprzez tworzenie nowoczesnych pracowni komputerowych, specjalistycznych pracowni językowych oraz pracowni do nauki przedmiotów matematyczno-przyrodniczych przygotowujących do sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych oraz wyposażenie szkół

³⁶<http://www.szkojarzemiosla.pl/?q=content/o-szkole>

³⁷http://tempus-szkola.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=2&Itemid=5

³⁸<http://www.akademiaszkolnictwa.pl/pl/node/4>

i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe na terenie powiatu w narzędzia informatyczne poprawiające efektywność procesu kształcenia.

Zagrożeniem dla rozwoju szkolnictwa na terenie powiatu są obok niekorzystnych uwarunkowań demograficznych zwiększająca się liczba absolwentów gimnazjów podejmujących dalszą naukę w powiatach ościennych.

Konieczne jest podejmowanie działań na rzecz opracowania systemu stypendialnego umożliwiającego wykształcenie kadr dla rozwoju gospodarczego powiatu w ramach lokalnych specjalizacji we współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami. Pozwoli to na kształcenie w kierunkach i profilach, które mają szansę stać się lokalnymi specjalizacjami i może przeciwdziałać poważnemu zagrożeniu, jakim jest zwiększająca się liczba absolwentów gimnazjów podejmujących dalszą naukę w powiatach ościennych.

Problemy:

- Niewystarczające dostosowanie oferty edukacyjnej, w tym kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy,
- Niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej),
- Niewystarczająca oferta stypendialna dla uczniów,
- Niewystarczający rozwój edukacji doświadczalnej,
- Niewystarczające kwalifikacje/kompetencje zawodowe nauczycieli,
- Niewystarczające zainteresowanie osób dorosłych kształceniem ustawicznym,
- Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych na terenie powiatu,
- Braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie Gminy Pakość, Dąbrowa Biskupia i Rojewo,
- Brak funkcjonujących podmiotów opieki nad dzieckiem do lat 3 oraz dodatkowych miejsc opieki, dziennych opiekunów i niań,
- Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Potencjały:

- Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego,
- Dynamicznie rozwijająca się edukacja przedszkolna,
- Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu,
- Zaangażowanie szkół w życie kulturalne, sportowe i społeczne powiatu, gmin.

Wnioski:

- Zintegrowany system współpracy z przedsiębiorstwami (realizacja wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych we współpracy z pracodawcami, rozwój kierunków kształcenia we współpracy z przedsiębiorstwami),
- Realizacja programów edukacyjno-zawodowych dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, monitorowanie potrzeb rynku pracy,
- Realizacja zajęć dydaktyczno-wyrównawczych oraz pozalekcyjnych w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej),
- Rozwój edukacji doświadczalnej,
- Realizacja programów stypendialnych dla uczniów,
- Realizacja programów w zakresie podniesienia kwalifikacji/kompetencji zawodowych nauczycieli (w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii, indywidualnego podejścia do ucznia),
- Realizacja pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego,
- Rozbudowa i doposażenie bazy oświatowej na wszystkich poziomach edukacji (nowoczesne pracownie komputerowe, pracownie do nauki przedmiotów matematyczno-przyrodniczych specjalistyczne pracownie językowe przygotowujące do sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych),
- Wsparcie dla tworzenia i funkcjonowania podmiotów opieki nad dzieckiem do lat 3 – żłobków i klubów dziecięcych,
- Rozwój nieinstytucjonalnych form opieki nad dziećmi do lat 3, poprzez wsparcie dla dziennych opiekunów i niań,
- Działania ukierunkowane na istniejące formy opieki nad dziećmi do lat 3 w zakresie tworzenia dodatkowych miejsc opieki,
- Tworzenie i wsparcie placówek wychowania przedszkolnego,
- Realizacja zajęć rozwijających uzdolnienia,
- Realizacja zajęć specjalistycznych (korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, socjoterapeutycznych oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym),
- Realizacja programów stypendialnych, warsztaty, porady i konsultacje,
- Promocja kształcenia zawodowego i ustawicznego,
- Rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych w zakresie przedmiotów zawodowych oraz kursów zawodowych jako nowy sposób zdobywania kwalifikacji zawodowych.

KULTURA I OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Działania z zakresu wspierania i rozwoju kultury oraz ochrony dziedzictwa kulturowego uznać należy za kluczowe z punktu widzenia podnoszenia poziomu wiedzy i świadomości kulturalnej mieszkańców oraz budowania tożsamości lokalnej. Ich realizacja, wybór odpowiednich inicjatyw adekwatnych do potrzeb mieszkańców przyczynia się do wzrostu poczucia przynależności do

„małej ojczyzny”. Buduje się pozytywne relacje między mieszkańcami, krzewi się postawy lokalnego patriotyzmu, kultywuje się lokalne tradycje. Powiat Inowrocławski wspiera finansowo, organizacyjnie i merytorycznie instytucje kultury oraz inicjatywy kulturalne na terenie powiatu.

Powiat Inowrocławski to silne tradycje kulturowe i historyczne Kujaw, z którymi związane są Przywołówki dyngusowe oraz Orszak Kozy zapustnej. Ważną rolę w kultywowaniu tradycji kujawskich na terenie powiatu inowrocławskiego odgrywają koła gospodyń wiejskich. W powiecie inowrocławskim działa 35 aktywnych kół gospodyń wiejskich. Poza ORSG w gminie wiejskiej Inowrocław działa ponadto Stowarzyszenie Kobiet Wiejskich Gminy Inowrocław, skupiające łącznie około 140 członkiń w 17 kołach. Koła Gospodyń Wiejskich uczestniczą w przedsięwzięciach gminnych i ponadgimnazjalnych prezentując lokalne dziedzictwo kulinarne, jak również biorą udział w konkursach i plebiscytach, podczas których zdobywają liczne nagrody. Powiat Inowrocławski to również silne tradycje kulinarne. Z lokalnych specjałów najbardziej znany jest żurek kujawski, chleb razowy ze śruty żytniej, kielbasa obsuszana, sandacz po kujawsku oraz szynka po kujawsku.

INSTYTUCJE KULTURY

Na obszarze powiatu inowrocławskiego znajduje się 128 instytucji kultury³⁹. Należą do nich przede wszystkim świetlice wiejskie, których na terenie powiatu inowrocławskiego jest 99, instytucje kultury, miejskie i gminne domy kultury, lokalne biblioteki, które pełnią w gminach powiatu niejednokrotnie rolę jedyne animatora i organizatora kultury. Jak wynika z informacji z gmin za na terenie powiatu inowrocławskiego mieszkańcy mają do dyspozycji 20 bibliotek i filii. W ciągu roku placówki biblioteczne według Banku Danych Lokalnych za rok 2013 r. odwiedziło 23458 czytelników. W placówkach bibliotecznych dostępnych jest 101 komputerów użytkowych dla czytelników. Księgozbiór biblioteczny zaopatrzonej jest w 662209 książek⁴⁰. Na terenie powiatu inowrocławskiego działa jedno kino w Inowrocławiu. Mieszkańcy powiatu inowrocławskiego korzystają z kin, znajdujących się w Toruniu i Bydgoszczy, które posiadają bogatszy repertuar.

Do najważniejszych instytucji kultury w powiecie inowrocławskim, które zapewniają bogatą ofertę kulturalną zaliczyć należy:

Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu

Oferta kulturalna Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu obejmuje: wystawy stałe: i wystawy czasowe z zakresu historii, sztuki, archeologii, etnografii, numizmatyki – około 10 imprez w ciągu roku, lekcje muzealne, prelekcje i wykłady w inowrocławskich uzdrowiskach i szkołach, współpracę z seniorami w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku, imprezy cykliczne, konferencje naukowe poświęcone Janowi Kasprowiczowi i Stanisławowi Przybyszewskiemu, historii regionu.

Młodzieżowy Dom Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu

Młodzieżowy Dom Kultury im. Janusza Korczaka w Inowrocławiu, organizuje i prowadzi działalność pozaszkolną z dziećmi w wieku przedszkolnym, dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym (ucząca się) oraz osobami powyżej 21 roku życia.

Centrum Kultury i Sportu „Ziemowit” w Kruszwicy

³⁹ Na podstawie informacji z Gmin

⁴⁰ Na podstawie: Bank Danych Lokalnych 2013 r.

Głównym przedmiotem działania CKiS „Ziemowit” w Kruszwicy jest zaspokojenie potrzeb kulturalnych społeczeństwa poprzez tworzenie oraz upowszechnienie różnych dziedzin kultury.

Miejsko Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Gniewkowie

Szerzeniem i promocją kultury zajmuje się Miejsko Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Gniewkowie zwany Łącznicą Kulturalną.

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Janikowie

Zadaniem statutowym ośrodka jest organizowanie i prowadzenie działalności kulturalnej. W strukturze organizacyjnej ośrodka działają świetlice wiejskie oraz Międzynarodowe Centrum Promocji Dialogu, Współpracy Kulturalnej i Edukacji imienia Króla Abdullaha Bin Abdulaziza Ogólem-Sauda w Janikowie⁴¹.

Ośrodek Kultury i Turystyki w Pakości

Ośrodek prowadzi działalność dydaktyczną – kulturalną oraz zajmuje się organizacją imprez oraz wyjazdów rozrywkowych i kulturalnych dla mieszkańców gminy. Zadaniem Ośrodka jest również organizowanie i prowadzenie działalności kulturalnej w świetlicach wiejskich⁴².

Gminna Biblioteka Publiczna w Złotnikach Kujawskich

Na terenie gminy działa jedna biblioteka i dwie filie: Gminna Biblioteka Publiczna w Złotnikach Kujawskich, filia w Lisewie Kościelnym, filia w Tucznie. Biblioteki prowadzą działalność kulturalną i oświatową.

W bibliotekach organizowane są imprezy środowiskowe, takie jak konkursy i spotkania literackie oraz wystawy⁴³. W Gminie Złotniki Kujawskiej działa 15 świetlic wiejskich, nieodpowiednio wyposażonych, co utrudnia podejmowanie inicjatyw kulturalnych na terenie gminy.

Gminna Biblioteka Publiczna w Rojewie

Na terenie gminy działa jedna biblioteka i dwie filie: Gminna Biblioteka Publiczna w Rojewie, filia w Jezuckiej Strudze, filia w Rojewicach. Przy Gminnej Bibliotece Publicznej w Rojewie działa Oddział dla dzieci. Biblioteki prowadzą działalność kulturalną i oświatową.

Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Dąbrowie Biskupiej

Instytucją realizującą zadania z zakresu kultury na terenie gminy jest Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Dąbrowie Biskupiej, mieszczący się przy ulicy Długiej 48. Ośrodek swoje działania rozpoczął w 1 stycznia 2011 roku i jest organizatorem imprez kulturalnych i sportowych, a w jego ofercie nie brakuje różnego rodzaju zajęć adresowanych zarówno do najmłodszych, jak i najstarszych mieszkańców gminy, od dużych imprez plenerowych, jak odbywające się rokrocznie Kujawskie Święto Plonów z konkursem na najpiękniejszy wieniec dożynkowy, Sołtysiady czy Święta Konstytucji 3 Maja, po bardziej kameralne, jak koncerty, przedstawienia i spotkania autorskie. Ośrodek w swoich progach gościł m.in. aktora – kabareciarza Grzegorza Halamę, aktora – piosenkarza Krzysztofa Respondka czy też Mistrza Olimpijskiego Adriana Zielińskiego oraz Mistrza Świata w Grillowaniu - Pana Jacka Kempę. Ośrodek ściśle współpracuje z organizacjami pozarządowymi z terenu gminy Dąbrowa Biskupia. Wśród oferty sekcji tematycznych znajdują coś

⁴¹Strategia Rozwoju Gminy Janikowo na lata 2014-2020

⁴² Informacja z Gminy Pakość

⁴³ Informacja z Gminy Złotniki Kujawskie

dla siebie miłośnicy rzeźby, malarstwa, decoupage'u, tańca, aerobiku i nauki gry na gitarze. Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji w Dąbrowie Biskupiej, pełni również funkcje świetlicy wiejskiej⁴⁴.

Gminna Biblioteka Publiczna w Dąbrowie Biskupiej

Działalność w zakresie szeroko rozumianej kultury prowadzi także Gminna Biblioteka Publiczna która powołana została 1 stycznia 2007 roku, a tradycjami sięga lat 50 -tych. Główna jej siedziba mieści się w Dąbrowie Biskupiej, a swoje filie posiada także w Pieraniu, Radojewicach i Wonorzu.

Dom Kultury i świetlice wiejskie w Rojewie

W gminie Rojewo nie funkcjonuje dom kultury. W ramach działalności kulturalnej na terenie gminy działa 7 świetlic wiejskich (Dobiesławice, Ściborze, Topola, Wybranowo, Liszkowo, Liszkowice, Rojewo) oraz Gminna Publiczna Biblioteka w Rojewie z dwoma mniejszymi oddziałami w Jezuckiej Strudze i Rojewicach, które pełnią rolę kulturalną dla mieszkańców⁴⁵.

Kujawskie Centrum Kultury w Inowrocławiu

Kujawskie Centrum Kultury jest organizatorem i współorganizatorem wielu interesujących imprez kulturalnych. W strukturze KCK funkcjonuje Instytut Prymasa Józefa Glempa oraz działające następujące sekcje: muzyczna, wokalna („Violinki”), plastyczna (przedszkole dla dzieci), teatralna (Inowrocławski Teatr Otwarty ITO), taneczna („Idenki”), tańca nowoczesnego („Szag”, „Szag Junior”), modelarska, fotograficzna i studio nagrań. KCK prowadzi także Galerię Miejską, Galerię w Ratuszu, Teatr Miejski⁴⁶.

Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich

W Gminie Inowrocław, w miejscowości Łojewo działa Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich, które mieści się w zmodernizowanym budynku dawnej Szkoły Podstawowej w Łojewie. Ważnym aspektem działalności Centrum jest promowanie sylwetki jednego z najwybitniejszych Synów Ziemi Kujawskiej Stanisława Przybyszewskiego, Izba tradycji i historii Kujaw Zachodnich.⁴⁷

W powiecie inowrocławskim prężnie działa także Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Juliusza Zarębskiego w Inowrocławiu⁴⁸. Wizytówką kulturalną powiatu inowrocławskiego jest Chór Inowroclaviensis Cantans. Ważną rolę w promocji tradycji Kujaw odgrywają prężnie działające w gminach na terenie powiatu zespoły folklorystyczne: „Radojewiczanie”, „Gniewkowanie”, „Wierzchosławiczanki”, „Złotniczanki”, „Pakościanie”, „Kłopotczanki”.

Wykaz instytucji kultury w gminach ORSG stanowi Załącznik nr 7 do Diagnozy (Tabela 2).

WALORY KULTUROWE

Zabytki nieruchome zlokalizowane na terenie gmin stanowią ważny element potencjału kulturowego Powiatu w skali województwa kujawsko-pomorskiego i kraju. Zabytki to przede wszystkim obiekty o charakterze sakralnym położone na Szlaku Piastowskim.

⁴⁴ Informacja z Gminy Dąbrowa Biskupia

⁴⁵ Informacja z Gminy Rojewo

⁴⁶ [http://www.inowroclaw.pl/strona-132-](http://www.inowroclaw.pl/strona-132-Instytucje_i_placowki_kultury+Kujawskie_Centrum_Kultury_w_Inowroclawiu.html)

[Instytucje_i_placowki_kultury+Kujawskie_Centrum_Kultury_w_Inowroclawiu.html](http://www.inowroclaw.pl/strona-132-Instytucje_i_placowki_kultury+Kujawskie_Centrum_Kultury_w_Inowroclawiu.html)

⁴⁷ Informacja z Referatu Promocji i Kultury Gminy Inowrocław

⁴⁸ <http://www.psmينو.com.pl/dokumenty.php?id=20>

Do najważniejszych na obszarze ORSG należy zaliczyć:

Kolegiata pw. św. Ap. Piotra i Pawła w Kruszwicy, Kościół pw. św. Mikołaja i św. Konstancji w Gniewkowie, Zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Piotra i Pawła w Trlągu, Zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Mikołaja w Ludzisku, Kalwaria Pakoska, Kościół pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Tucznie, Zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Andrzeja Boboli w Złotnikach Kujawskich⁴⁹, Kościół pw. św. Mikołaja w Pieraniu, Park Kulturowy – „Kościół p.w. św. Oswalda”, Kościół pw. Św. Anny w Liszkowie, Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rojewicach, Kościół pw. Św. Maksymiliana Marii Kolbego i św. Benedykta, Jana, Mateusza, Izaaka i Krystyna – Pierwszych Męczenników Polskich w Płonkowie.

Zasoby i potencjały kulturowe oraz potrzeby w zakresie wsparcia poszczególnych gmin ORSG zawarto w Załączniku nr 7 do Diagnozy (Tabela 1).

WYDARZENIA KULTURALNE

Kalendarz imprez kulturalnych powiatu inowrocławskiego stanowią zarówno cykliczne wydarzenia realizowane przez instytucje kultury jak również wydarzenia, spotkania, prelekcje i konkursy z zakresu kultury i tradycji regionu prowadzone w szkołach głównie podczas trwania roku szkolnego. W gminach na terenie powiatu inowrocławskiego organizowanych jest szereg imprez kulturalnych:

„Noc Muzeów” w Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu, wystawa modelarska w Powiatowej Hali Sportowej Kujawianka, Kujawski Festiwal Pieśni Ludowej, Lato w parku, Dożynki Powiatowe, Festiwal Artystyczny Placówek Opiekuńczo – Wychowawczych, Powiatowy Dzień Seniora, Ogólnopolski Festiwal Małych Form Teatralnych „Arlekinada”, Bieg Piastowski, Ogólnopolski Festiwal Młodzieżowych Orkiestr Dętych, Inowrocławski Festiwal Światła i Smaku, Festiwal Muzyki Organowej „Jesienne Wieczory Organowe”, Powiatowy Przegląd Zespołów Folklorystycznych im. Zbigniewa Winnieckiego, Brokułowo–Cebulowy festiwal smaku organizowany w Gminie Dąbrowie Biskupiej, Święto Pieczonego Ziemniaka. Festyny międzygminne „Z jabłkiem w tle”, „Z indykiem w tle” organizowane w Gminie Złotniki Kujawskie. W gminach na terenie powiatu inowrocławskiego odbywają się liczne imprezy kulturalno-historyczne. W Gminie Dąbrowa Biskupia odbywają się uroczystości z okazji Powstania Wielkopolskiego, uroczystości związane z urodzinami Gen. Władysława Sikorskiego, w Gminie Gniewkowo odbywają się Dni Księstwa Gniewkowskiego, Rocznica Wyzwolenia Miasta Gniewkowa i Odzyskania Niepodległości przez Gniewkowo, Jarmarki Gniewkowskie, Powiatowy Przegląd Zespołów Folklorystycznych im. Zbigniewa Winnieckiego, Dzień Ziemi, Europejski Dzień Bez Samochodu, w Gminie Pakość odbywają się Biegi „Kalwaryjskim Szlakiem”. W Gminie Kruszwica organizowane są także cykliczne imprezy kulturalne, a wśród nich: Majówka, Dni Kruszwicy (czerwiec), Kujawskie Nowalijki (lipiec), Imieniny Marii w Chełmcach (15 sierpnia), Dożynki Gminne, Ogólnopolskie Literackie Spotkania Pokoleń (wrzesień) oraz Lato w Parku (wrzesień).

Problemem w sferze kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego jest niewystarczająco wykorzystany potencjał historyczny i kulturalny powiatu.

W gminach na terenie powiatu zidentyfikowano następujące bariery: *niewystarczająco rozbudowaną infrastrukturę kultury do rosnących potrzeb kulturalnych mieszkańców powiatu, szczególnie w gminach:*

⁴⁹ Plan Rozwoju Lokalnego na lata 2008-2015

Dąbrowa Biskupia i Złotniki Kujawskie, niewystarczającą ofertę promującą dziedzictwo historyczne i kulturowe, niezadawalającą liczbę imprez promujących tradycje ludowe i tradycje regionu, brak wystarczającej tożsamości lokalnej mieszkańców i brak zaangażowania społecznego w podtrzymywanie tradycji kulturowych, niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w sferze kultury, niewystarczające środki zewnętrzne na promocję i ochronę dziedzictwa kulturowego, w tym wsparcie dla obiektów dziedzictwa kulturowego, niewystarczającą konserwację zbiorów muzealnych, zabytków historycznych i archeologicznych. Bariery w rozwoju oferty kulturalnej na terenach wiejskich są niedostateczne wykorzystanie świetlic wiejskich do działań w sferze kultury oraz nieodpowiednio wyposażone świetlice wiejskie.

Konieczna jest dalsza rozbudowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej na terenie powiatu – muzeum - interaktywne centrum edukacji historycznej i regionalnej w Kruszwicy, utworzenie Międzypokoleniowego Centrum Kultury w Złotnikach Kujawskich, budowa nowoczesnego Domu Kultury w gminie Dąbrowa Biskupia, renowacja zabytkowego dworku w którym mieszkał gen. Władysław Sikorski w Parchaniu oraz podejmowanie działań w celu nadania lokalnym instytucjom kulturalnym oraz świetlicom wiejskim w gminach na terenie powiatu wiodącej roli w procesie integrowania społeczności lokalnej i pobudzania aktywności lokalnej poprzez budowę Ośrodka Kultury w gminie Dąbrowa Biskupia.

Konieczne jest pobudzenie tożsamości lokalnej, udostępnianie szerokiej gamy wydarzeń kulturalnych, umożliwienie mieszkańcom uczestnictwa w wydarzeniach w dużych ośrodkach, dostosowanie oferty kulturalnej do zmieniających się trendów demograficznych, w tym do potrzeb osób starszych.

Należy podejmować działania promujące dziedzictwo historyczne, kulturowe Kujaw, poprzez adaptację budynku dworskiego w Złotnikach Kujawskich na Międzypokoleniowe Centrum Kultury. Konieczna jest również konserwacja zbiorów muzealnych, archiwaliów i starodruków Muzeum im. J. Kasprówicza w Inowrocławiu. Dla poprawy oferty kulturalnej konieczne są działania wykorzystujące nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne w sferze kultury, w tym digitalizacja zasobów kulturalnych.

W perspektywie do 2020 r., Powiat Inowrocławski dostrzegając potencjał lokalny, walory przyrodnicze, kulturowe i historyczne powinien wypracować silną i znaczącą markę Powiatu we współpracy z gminami z terenu powiatu Inowrocławskiego. Dostrzega się znaczący udział organizacji pozarządowych w kultywowaniu tradycji i dziedzictwa kulturowego.

Problemy:

- Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura kultury do rosnących potrzeb kulturalnych mieszkańców powiatu,
- W dalszym ciągu niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze,
- Niewystarczająca konserwacja zbiorów muzealnych, zabytków historycznych i archeologicznych.

Potencjały:

- Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw, rozwijająca się oferta kulturalna na terenie powiatu inowrocławskiego

Wnioski:

- Rozbudowa i przebudowa infrastruktury kulturalnej na terenie powiatu (muzeum-interaktywne centrum edukacji historycznej i regionalnej w Kruszwicy, utworzenie Międzypokoleniowego Centrum Kultury w Złotnikach Kujawskich, budowa nowoczesnego Domu Kultury w gminie Dąbrowa Biskupia, renowacja zabytkowego dworku w którym mieszkał gen. Władysław Sikorski w Parchaniu),
- Utworzenie Centrów Kultury i Tradycji Kujaw, utworzenie Galerii Muzealnej Księstwa Gniewkowskiego oraz budowa amfiteatru w Gniewkowie,
- Działania promujące dziedzictwo historyczne, kulturowe i zasoby przyrodnicze, punkty informacji turystycznej, prezentacja dziedzictwa kulturowego na Półwyspie Rzępowskim,
- Rewitalizacja miast i obszarów wiejskich,
- Działania ukierunkowane na ochronę zabytków (konserwacja zbiorów muzealnych, zabytków historycznych i archeologicznych).

Turystyka**Walory przyrodnicze**

Powiat Inowrocławski jest największym powiatem w województwie kujawsko-pomorskim. Dogodne położenie na skrzyżowaniu głównych szlaków transportowych, interesująca turystycznie okolica i rozwijająca się gospodarka sprawiają, że obszar powiatu jest atrakcyjnym terenem dla mieszkańców i turystów. Walory przyrodnicze powiatu inowrocławskiego są bardzo bogate. W granicach powiatu znajduje się wiele obszarów cennych przyrodniczo i prawnie chronionych, są to:

Ostoja Nadgoplańska to obszar specjalnej ochrony ptaków o powierzchni 9.815,8 ha. Teren ten leży we wschodniej części Pojezierza Gnieźnieńskiego. Jej teren obejmuje jezioro Gopło oraz jeziora skulskie: Skulskie, Skulska Wieś, Czartowo. Obszar jest ważną ostoją ptaków ze względu na liczne stanowiska lęgowe ptaków wodno-błotnych. Stanowi on też miejsce wypoczynku dla ptaków przelotnych. Występują tu co najmniej 24 gatunki ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej: świergotek polny, sowa błotna, bąk, rybitwa czarna, bocian czarny, błotniak stawowy, derkacz, ortolan. Można znaleźć tu także wiele rzadkich i zagrożonych roślin, lipiennik Loesela i starodub łąkowy.

Strefa Jeziora Gopło jest dużym obszarem chronionym o powierzchni 13.459,4 ha. Najważniejszym elementem przyrodniczym obszaru jest Jezioro Gopło – dziewiąte co do wielkości jezioro w Polsce (2.154 ha). Ostoja obejmuje obszar, na którym zachowały się liczne zabytki kultury z czasów istnienia organizacji plemiennej Goplan oraz z okresu wczesnopiastowskiego. Pomimo bogatej strefy naturalnej oraz historycznej Jeziora Gopło nadal zauważa się zbyt małe wykorzystanie dziedzictwa naturalnego Jeziora Gopło na terenie Gminy Kruszwica.

Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich

Obszar ten rozciąga się na terenie trzech gmin powiatu inowrocławskiego i stanowi fragment wielkoprzestrzennego systemu obszarów chronionych województwa kujawsko – pomorskiego.

Na terenie gminy Inowrocław ochroną objęto grunty w okolicach kanału Parchańskiego. Celem ochrony tego obszaru jest zachowanie jedyne go kompleksu leśnego wśród urodzajnych gleb w tej części Kujaw.

Na terenie gminy Dąbrowa Biskupia obszar chronionego krajobrazu występuje w okolicach Rejny, Niemojewa i Radojewic. Znajdują się tu dwa rezerwaty przyrody:

- „Rejna” – o powierzchni 5,8 ha, obejmujący fragment boru mieszanego, utworzony w 1962 roku w celu ochrony wisienki stepowej. Osobliwością tego rezerwatu jest występujący w warstwie runa dziewięciśił bezłodygowy oraz sasanka polna.
- „Balczewo” – o powierzchni 24,4 ha, jeden z największych kompleksów leśnych wśród żyznych ziem kujawskich. Utworzony w 1963 roku dla ochrony miejsc lęgowych ptaków błotnych i wodnych na terenie porośniętym turzycą i kępami wierzby krzaczastej.

Na południu gminy Gniewkowo Obszar Chronionego Krajobrazu Lasów Balczewskich obejmuje system rozległych mokradeł i bagien tzw. „Gąskich” i „Ostrowskich”. Spełniają one ważną rolę w retencji wodnej Kujaw. Pokryte są siedliskami wilgotnymi i bagiennymi, a wśród drzewostanu dominują olchy, topole, sosny, świerki i wierzby. Ten zwarty kompleks leśny pełni funkcję przeciwpowodziową.

W gminach na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się 91 pomników przyrody, dęby szypułkowe, lipy, jesiony, kasztanowce oraz klony.

Akweny wodne na terenie powiatu stanowią potencjał do rozwoju turystyki, który należy wykorzystać do promocji kulturalnej Powiatu.

Na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się 18 jezior: w Gminie Kruszwica znajduje się Jezioro Gopło, Jezioro Tryszczyn, Jezioro Gocanowskie, w Gminie Gniewkowo jest Jezioro Stare i Jezioro Nowe, w Gminie Janikowo znajduje się Zbiornik Pakoski oraz Jezioro Ludzisko, w Gminie Pakość Jezioro Węgiereckie i Jezioro Mielno, w Gminie Złotniki Kujawskie znajdują się Jeziora: Tuczyńskie, Płażno, Leszczyńskie, Jordanowskie, Długie, Kościelne, Pęchowskie, w Gminie Inowrocław znajduje się Jezioro Szarłej i Jezioro Piotrkowickie.

Przez obszar powiatu inowrocławskiego przepływa rzeka Noteć, która jest rzeką nizinną, żwirową o długości 388 km. Noteć jest główną rzeką w dorzeczu Odry na obszarze województwa kujawsko – pomorskiego. Długość Noteci w granicach województwa wynosi 127 km. Średnia wielkość przepływu w Pakości wynosi 8 m³/s. Rzeka została w dużym stopniu przeobrażona na skutek melioracji, a przede wszystkim regulacji i przystosowania jej do żeglugi⁵⁰.

Drugą rzeką powiatu inowrocławskiego jest Tążyna (Kanał Parchański), znajdująca się w dorzeczu Wisły. Jest lewobrzeżnym dopływem Wisły o długości 49,8 km. Wypływa z mokradeł nazywanych „Błotami Ostrowskimi” i „Błotami Gąskimi”, położonych między Szadłowicami a Wierzbiczanami. Mokradła te i torfowiska są obszarem o największej bioróżnorodności w gminie Gniewkowo.

W gminach na terenie powiatu inowrocławskiego znajduje się wiele kanałów:

Kanał Gniewkowski, który znajduje się na Nizinie Gniewkowskiej i posiada długość 24 km. Kanał stanowi lewobrzeżny dopływ Zielonej Strugi i zaczyna swój bieg w Zagajewicach.

⁵⁰<http://www.inowroclaw.powiat.pl/index.php?module=CMpro&func=viewpage&pageid=441>

Zielona Struga, zwana Zielonką to lewoboczny dopływ Wisły o długości 34,0 km w Kotlinie Toruńskiej. Rzeka wypływa z podmokłych obszarów w okolicy wsi Tarkowo. We wsi Rojewice do Zielonej Strugi wpada Kanał Chrośniański oraz potok Jezuicka Struga.

Inny dużym ciekim na terenie powiatu jest Kanał Smyrnia (Smyrnia Duża), który jest potokiem nizinny piaszczystym o długości 20,3 km i znajduje się na Równinie Inowrocławskiej.

Jednym z najważniejszych historycznie dopływów Gopła jest Kanał Bachorze na Równinie Inowrocławskiej, zwany Kanałem Piastowskim ze względu na wykorzystywanie go w średniowieczu do wodnego połączenia dorzeczy Odry i Wisły.

Turystyka aktywna

Turystyka aktywna jest obecnie jedną z najpopularniejszych form spędzania czasu wolnego. Na terenie powiatu istnieją bardzo dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej oraz form turystyki rowerowej, kajakowej, motorowodnej, żeglarskiej, jeździeckiej, łowieckiej oraz agroturystyki. Na terenie powiatu działa 14 gospodarstw agroturystycznych.

Wśród szlaków i tras turystycznych powiatu na szczególną uwagę zasługują ciągi o charakterze międzynarodowym i krajowym. Do najważniejszych międzynarodowych szlaków zaliczyć należy Drogę Św. Jakuba, która przebiega przez Gminę Kruszwicę. W powiecie wyróżniamy również szlak turystyczny: im. Gen. Władysława Sikorskiego w Gminie Dąbrowa Biskupia oraz w Gminie Gniewkowo, Powstania Wielkopolskiego w Gminie Pakość, Zielonej Strugi w Gminie Rojewo. Ponadto na uwagę zasługują szlaki: Jana Kasprowicza i Stanisława Przybyszewskiego, ukazujące rodzinne strony obu pisarzy.⁵¹ Jednym z ważniejszych szlaków przebiegających przez powiat inowrocławski jest Szlak Piastowski. Obiekty, które można zwiedzać na trasie szlaku to: Inowrocław (bazylika Imienia NMP), Kruszwica (kolegiata Św. Piotra i Pawła oraz tzw. Mysia Wieża), Mogilno (kościół Św. Jana Apostoła i Ewangelisty z kompleksem poklasztornym), Strzelno (kościół św. Prokopa i Św. Trójcy)⁵².

Na obszarze powiatu znajdują się szlaki pieszo-rowerowe na terenie Gminy Kruszwica: „Mała pętla wokół jeziora Gopło” szlak zielony, „Duża pętla wokół jeziora Gopło”, „Kruszwica – Inowrocław (Markowice)”.

Sporty wodne

Powiat Inowrocławski posiada dogodne warunki do uprawiania sportów wodnych, wioślarstwa i żeglarstwa. Akweny wodne na terenie powiatu stanowią potencjał do rozwoju turystyki, który należy wykorzystać do promocji turystycznej Powiatu. *W dalszym ciągu niewystarczająco rozbudowana jest oferta turystyczna dla żeglarzy, wędkarzy oraz osób uprawiających sporty wodne szczególnie w Gminie Kruszwica.*

W Kruszwicy odbywa się wiele zawodów wioślarskich m. in. Akademickie Mistrzostwa Europy, Mistrzostwa Europy Juniorów, Centralne Regaty Otwarcia Sezonu Juniorów, Mistrzostwa Polski Juniorów, a także żeglarskich: Regaty Żeglarskie o „Puchar Polski w klasie Omega” czy Regaty o „Błękitną Wstęgę Jeziora Gopło”⁵³. W Janikowie organizowane są zawody motorowodne w ramach WaterFestival Janikowo Mistrzostwa Świata F350, Mistrzostwa Europy F350

⁵¹www.inowroclaw.powiat.pl - prezentacja multimedialna.

⁵²http://pl.wikipedia.org/wiki/Szlak_Piastowski

⁵³<http://www.kruszwica.um.gov.pl/pl/page/jezioro-gop%C5%82o>

i Mistrzostwa Europy F125⁵⁴. Imprezy te odbywają się na Jeziorze Pakoskim, pięknym akwenuie rozciągającym się na długości 16 km, który przez Kanał Notecki posiada naturalne połączenie ze szlakami wodnymi całej Polski.

Turystyczną atrakcją znajdującą się na terenie powiatu inowrocławskiego jest Nadgoplański Park Tysiąclecia. Nadgoplański Park Tysiąclecia został włączony do sieci NATURA 2000 pod nazwą „Ostoja Nadgoplańska”⁵⁵.

Baza Gastronomiczno-Noclegowa

Jak wynika z Banku Danych Lokalnych w 2013 r. na terenie powiatu inowrocławskiego znajdowało się 20 turystycznych obiektów noclegowych⁵⁶, co stanowi spadek w stosunku do roku poprzedniego. W 2012 roku jak podaje Bank Danych Lokalnych z noclegów w powiecie inowrocławskim korzystało 61082 osób⁵⁷. Należy zaznaczyć również, iż w 2012 roku, 872 zagranicznych turystów korzystało z bazy noclegowej na terenie powiatu. W roku 2013 nastąpił wzrost odwiedzających turystów zagranicznych tj. 1415 osób. Najliczniejszą grupę turystów zagranicznych stanowili Niemcy – 479 osób w 2013 r.⁵⁸ Obiektów hotelowych na terenie powiatu inowrocławskiego jest 8 i ten stan rzeczy utrzymuje się na tym samym poziomie od trzech lat⁵⁹. W gminach na terenie powiatu inowrocławskiego zlokalizowane są 43 bazy gastronomiczne.

Infrastruktura turystyczna

W gminie Kruszwica zidentyfikowano następujące problemy: *niewystarczająco rozbudowaną ofertę turystyczną dla żeglarzy, wędkarzy oraz osób uprawiających sporty wodne, zbyt małe wykorzystanie dziedzictwa naturalnego Gopła, brak funkcjonalnego powiązania ścieżek rowerowych, zbyt małą bazę noclegową i gastronomiczną.*

Konieczna jest budowa infrastruktury żeglarskiej na jeziorze Gopło, modernizacja statku Rusałka, budowa ścieżek rowerowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Konieczna jest regulacja drożności rzeki Noteć, rozbudowa bazy hotelowej w Kruszwicy.

W gminie Gniewkowo problemem jest niszczenie istniejących elementów infrastruktury turystycznej, zbyt niskie dofinansowanie na utrzymanie i tworzenie nowych elementów z zakresu turystyki, brak połączenia istniejących ścieżek rowerowych. Konieczne jest systematyczne rozbudowywanie infrastruktury turystycznej, wytyczenie nowych i oznakowanie szlaków pieszych i rowerowych, elementy dużej i małej architektury. Niezbędna jest promocja oraz turystyczne wykorzystanie wykopalisk w miejscowości Gąski, gdzie znajdują się kurhany z IV w p.n.e.

W gminie Pakość problemami są: *ograniczone możliwości infrastrukturalne rozwoju turystyki, niedostateczna baza noclegowa przeznaczona dla turystów.*

Konieczne jest uporządkowanie i zagospodarowanie terenów nadnoteckich w Pakości, w tym budowa bulwarów spacerowych nad Notecią, budowa przystani wodnej nad Jeziorem Pakoskim

⁵⁴<http://www.motorowodne.janikowo.com/>

⁵⁵ Informacja z Gminy Kruszwica

⁵⁶ Turystyczne obiekty noclegowe rozumiane jako obiekty posiadające 10 i więcej miejsc noclegowych, od 2012 r. łącznie z kwaterami agroturystycznymi i pokojami gościnnymi.

⁵⁷ Portret terytorialny – Powiat Inowrocławski 2012 r.

⁵⁸ Bank Danych Lokalnych za 2013 rok

⁵⁹http://stat.gov.pl/bdl/app/dane_podgrup.display?p_id=828393&p_token=0.05445498903281987

w m. Jankowo, pozyskanie nowych miejsc hotelowych, przeznaczonych do obsługi ruchu turystycznego.

W gminie Złotniki Kujawskie problemami są: słabo rozwinięta baza hotelowo-gastronomiczna, brak szlaków turystycznych na terenie gminy, brak zainteresowania do stworzenia miejsc rekreacyjnych przy jeziorach.

Konieczna jest zachęta inwestorów do stworzenia dobrej jakości bazy hotelowo-gastronomicznej, stworzenie szlaków turystycznych, rozwój agroturystyki, zagospodarowania miejsc przy jeziorach.

W gminie Dąbrowa Biskupia problemami są: brak infrastruktury turystycznej w postaci noclegów bazy turystycznej, brak możliwości sfinansowania budowy ścieżek rowerowych łączących ze sobą najciekawsze miejsca.

Konieczna jest budowa ścieżek rowerowych, stworzenie warunków i zachęcenie prywatnych osób- przedsiębiorców do stworzenia oferty turystycznej.

W gminie Rojewo problemem jest brak szlaków turystycznych oznakowanych.

Konieczna jest budowa parkingów śródleśnych dla grzybiarzy. Oznaczone miejsca wpłyną na rozwój turystyki, a także pozwolą na zniwelowanie problemu zanieczyszczeń w lasach, które są dokonywane przez grzybiarzy z powodu braku miejsca, w którym mogliby się zatrzymać w lesie.

Konieczny jest rozwój turystyki opartej na istniejącym potencjale lokalnym, rozwój oferty promującej dziedzictwo historyczne, przyrodnicze i kulturowe dla rozwoju turystyki poprzez tworzenie ścieżek edukacyjnych promujących walory przyrodnicze powiatu (Gopło, Natura 2000, Kalwaria Pakoska), rozbudowa bazy turystycznej, agroturystycznej, noclegowej i gastronomicznej wobec rosnących potrzeb mieszkańców i turystów, promocja i oznakowanie szlaków turystycznych, Szlaku Jana Kasprowicza, Stanisława Przybyszewskiego i Szlaku Gen. Władysława Sikorskiego oraz turystyczne wykorzystanie Szlaku Piastowskiego z uwzględnieniem Kruszwicy, Inowrocławia, Pakości i Gniewkowa, w tym rozwój turystyki historycznej i wodnej oraz rewitalizacja fizyczna i społeczno-gospodarcza miast i obszarów wiejskich na terenie powiatu. Dla rozwoju turystyki niezbędna jest rozbudowa sieci ścieżek rowerowych na terenie powiatu.

Poza obszarem ORSG konieczne jest przygotowanie prezentacji i promocja miejsca wykopalisk, promowanie oraz turystyczne wykorzystanie obiektu archeologicznego „Askaukalis” w Kruszy Zamkowej, a także promowanie oraz turystyczne wykorzystanie Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich w Łojewie.

Ważne jest wykorzystanie potencjału akwenów wodnych na terenie powiatu do rozwoju turystyki poprzez udroźnienie rzeki Noteć i Kanału Górnonoteckiego z Pakości do Kruszwicy. Należy podjąć działania na rzecz promocji produktów lokalnych, w tym obiektów sakralnych oraz zintensyfikować współpracę samorządów i organizacji pozarządowych w zakresie rozwoju i promocji turystycznej Powiatu.

Uzdrowiska

Powiat Inowrocławski to silny sektor uzdrowiskowy z bogatą ofertą przyrodolecniczą.

Na terenie powiatu inowrocławskiego ważny udział w rozwoju tzw. turystyki uzdrowiskowej odgrywają uzdrowiska przyrodolecnicze, które proponują bogatą ofertę usług oraz bazę zabiegową: Sanatorium Uzdrowiskowe „Przy Tężni”, Centrum Uzdrowiskowe ENERGETYK Grupa Enea, Związek Zawodowy „Budowlani” Sanatorium „Modrzew”, Sanatorium Uzdrowiskowe, Ośrodek rehabilitacyjny i odnowy biologicznej „OAZA”, Sanatorium Uzdrowisko Inowrocław.

Wszystkie sanatoria dysponują wysoko wyspecjalizowanym personelem medycznym.

Do Sanatorium „Uzdrowisko Inowrocław” należy pierwszy na terenie powiatu Dom Seniora „AS”, który przeznaczony jest dla seniorów i osób niepełnosprawnych. Dom posiada funkcjonalne rozwiązania ułatwiające wykonywanie codziennych czynności oraz przemieszczanie się. Dom Seniora „AS” posiada 25 miejsc w pokojach o wysokim standardzie⁶⁰.

Walorem inowrocławskiego uzdrowiska jest Park Solankowy, oaza zieleni z licznymi zabytkowymi budynkami sanatoryjnymi, słynąca z przepięknych dywanów kwiatowych. Największą jego atrakcją jest tężnia solankowa. **Dalszy rozwój turystyki, w tym turystyki uzdrowiskowej i wykorzystanie potencjału uzdrowisk ma istotne znaczenie dla budowy turystyki i konkurencyjnej gospodarki lokalnej.**

Rewitalizacja fizyczna i społeczno-gospodarcza miast i obszarów wiejskich

Ważnym elementem budowy potencjału turystycznego Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego jest rewitalizacja miast i obszarów wiejskich.

Konieczna jest kontynuacja działań rewitalizacyjnych podejmowanych w latach 2007-2013 w miastach powiatu, w Kruszwicy, Pakości, Janikowie i Gniewkowie, co pozwoli na zachowanie ich trwałości oraz przyczyni się do ożywienia społeczno-gospodarczego i przyciągnięcia nowych inwestorów. Niezbędne jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego w zagrożonych patologiami obszarach miast.

Działania rewitalizacyjne na obszarze ORSG będą prowadzone w oparciu o Lokalne/Gminne Programy Rewitalizacji, które zidentyfikują obszary problemowe wymagające interwencji. W ramach Strategii ORSG będzie finansowana rewitalizacja obszarów miejskich. Środki na rewitalizację obszarów wiejskich będą pochodziły z mechanizmu RLKS.

Potrzeby w zakresie realizacji działań rewitalizacyjnych w gminach ORSG Powiatu Inowrocławskiego do 2020 r. zawiera Załącznik nr 9 do Diagnozy.⁶¹

Problemy:

- Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturowy powiatu,
- Niewystarczająca współpraca samorządów i organizacji pozarządowych w zakresie rozwoju i promocji turystycznej Powiatu,
- Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura turystyczna oraz baza agroturystyczna,
- Niewystarczająco rozbudowana baza noclegowa i gastronomiczna,

⁶⁰<http://www.solanki.pl/dom-seniora-as/>

⁶¹Potrzeby w zakresie realizacji działań rewitalizacyjnych w gminach ORSG Powiatu Inowrocławskiego - załącznik nr 9 - Rewitalizacja, Tabela 4.

- Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych.

Potencjały:

- Akweny wodne na terenie powiatu jako potencjał do rozwoju turystyki,
- Bogata oferta uzdrowiskowa,
- Rozwijająca się baza noclegowa i gastronomiczna,
- Ciekawe szlaki turystyczne oraz bogate walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze,
- Rozwinięty sektor turystyki uzdrowiskowej w Inowrocławiu.

Wnioski:

- Ścieżki edukacyjne promujące walory przyrodnicze powiatu (Gopło, Natura 2000, Kalwaria Pakoska, Księstwo Gniewkowskie),
- Promocja i oznakowanie szlaków turystycznych,
- Rozwój turystyki historycznej, wodnej i agroturystyki,
- Rewitalizacja miast i obszarów wiejskich,
- Zintegrowany program promocji turystycznej Powiatu, promocja produktów turystycznych,
- Rozbudowa bazy noclegowej i gastronomicznej,
- Spójny system ścieżek rowerowych na terenie powiatu,
- Działania przyczyniające się do rozwoju turystyki uzdrowiskowej.

Sport

Wiodącymi dyscyplinami sportowymi na terenie powiatu inowrocławskiego są: koszykówka, piłka nożna, lekka atletyka, wioślarstwo, tenis stołowy oraz tenis ziemny.

Na terenie powiatu znajduje się wiele obiektów sportowych służących mieszkańcom:

- baseny kryte w Inowrocławiu i Janikowie,
- basen odkryty w Inowrocławiu,
- Inowrocławska Terma – basen Solankowy,
- tor wioślarki w Kruszwicy,
- stadiony piłkarskie w Inowrocławiu, Kruszwicy, Janikowie, Gniewkowie, Pakości i Dąbrowie Biskupiej,
- hale sportowo-widowiskowe w Inowrocławiu, w Kruszwicy oraz w Gniewkowie,
- strzelnica sportowa w Kościelcu i w Kobylnikach,
- sztuczne lodowisko,
- korty tenisowe w Inowrocławiu i w Kruszwicy,
- stacje żeglarskie w Kruszwicy, Janikowie i Łącku (Gmina Pakość).

Na terenie powiatu inowrocławskiego zarejestrowanych jest 48 stowarzyszeń kultury fizycznej oraz 44 uczniowskie kluby sportowe.

Ważnym elementem sportu młodzieżowego są Uczniowskie Kluby Sportowe działające przy szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych.

W gminach powiatu inowrocławskiego działają 34 kluby sportowe.

Tabela 37 Kluby sportowe na terenie gmin powiatu inowrocławskiego

Wyszczególnienie	Liczba klubów sportowych	Dyscypliny sportowe
Gmina Dąbrowa Biskupia	1	piłka nożna, siatkówka, biegi przełajowe
Gmina Złotniki Kujawskie	2	piłka nożna
Gmina Rojewo	3	brydż sportowy, piłka nożna, piłka siatkowa
Gmina Gniewkowo	6	tenis, piłka nożna, biegi, siatkówka
Gmina Kruszwica	6	wioślarstwo, lekkoatletyka, piłka nożna, tenis stołowy, koszykówka
Gmina Janikowo	11	piłka nożna
Gmina Pakość	5	piłka nożna, strzelectwo sportowe, siatkówka, sporty wodne, koszykówka

Źródło: Opracowanie Biura Rozwoju i Inicjatyw Europejskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu na podstawie informacji z gmin.

Do najpopularniejszych należą kluby piłkarskie, kluby koszykarskie, uczniowskie kluby sportowe, kluby lekkoatletyczne, kluby sztuk walki a także kluby żeglarskie oraz inne związane ze sportami wodnymi.

Spośród powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie inowrocławskim odnotowano największą liczbę osób będących członkami stowarzyszeń kultury fizycznej, co świadczy o potencjale rozwojowym jaki tkwi wśród organizacji działających w sferze sportu i kultury fizycznej.

Tabela 38 Członkowie klubów sportowych z podziałem na powiaty województwa Kujawsko Pomorskiego w latach 2006-2012

Jednostka terytorialna	Członkowie			
	2006	2008	2010	2012
	osoba	osoba	osoba	Osoba
KUJAWSKO-POMORSKIE	52532	46515	44864	52392
Powiat aleksandrowski	2039	1712	1458	1329
Powiat inowrocławski	3911	3080	4439	4011
Powiat lipnowski	2222	1590	1149	1317
Powiat mogileński	543	982	627	1051

Powiat nakielski	1787	1799	1203	1434
Powiat radziejowski	1118	1257	953	491
Powiat rypiński	1124	815	231	637
Powiat włocławski	3130	2673	2080	2070
Powiat żniński	1685	1859	2107	2503
Powiat m. Włocławek	4767	3239	2787	3699

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

W powiecie występują bardzo dobre warunki do uprawniania sportów wodnych. Na obszarze powiatu znajduje się 18 jezior. Do największych należą: Jezioro Gopło i Jezioro Pakoskie, na terenie których funkcjonują liczne kluby sportowe. Do najważniejszych należą kluby żeglarskie w Kruszwicy, Janikowie i Łącku (Gmina Pakość), a także Klub Wioślarski „Gopło” w Kruszwicy.

Władze powiatu aktywnie wspierają organizację różnego rodzaju imprez sportowych na terenie powiatu. Ponadto na terenie powiatu inowrocławskiego w ostatnich latach nastąpiła poprawa stanu technicznego obiektów sportowych. W 2014 roku wybudowano boiska szkolne przy Zespole Szkół Ogólnokształcących w Inowrocławiu, Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Inowrocławiu, Zespole szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu, Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Inowrocławiu, na łączną kwotę 1 585 146,83 zł⁶².

Na terenie gmin powiatu inowrocławskiego funkcjonuje wiele aktywnie działających klubów sportowych i organizacji. Do klubów sportowych, które odnoszą największe sukcesy należą: Klub Wioślarki „Gopło” w gminie Kruszwica, Klub piłkarski Unia Janikowo, Inowrocławski Klub Sportowy Karate.

W obszarze sportu na terenie powiatu inowrocławskiego zdiagnozowano następujące problemy: niedoinwestowanie bazy sportowej we wszystkich gminach w szczególności w zakresie sportów wodnych w gminie Kruszwica, niewykorzystany potencjał jezior jako bazy sportów wodnych. Bariery rozwoju jest także niedostateczna oferta sportowych zajęć pozalekcyjnych jak również małe zainteresowanie sportem wśród dzieci, młodzieży i osób starszych.

Konieczna jest rozbudowa infrastruktury sportowej na terenie powiatu inowrocławskiego oraz wykorzystanie potencjału akwenów wodnych do budowy bazy sportów wodnych. Niezbędna jest budowa Ośrodka Sportów Wodnych w Kruszwicy. Brakuje również boisk wielofunkcyjnych w gminach.

Konieczne jest również wsparcie dla klubów sportowych i organizacji działających w sferze sportu a także uwzględnienie ich potencjału i doświadczenia w podejmowaniu działań na rzecz sportu, aktywności fizycznej oraz zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu.

Problemy:

- Niedoinwestowana baza sportowa,
- Niewystarczająca promocja aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu.

⁶² Informacja z Powiatowego Zespołu Ekonomiczno-Administracyjnego Szkół i Placówek Oświatowych

Potencjały

- Rozwijająca się infrastruktura sportowa,
- Dobre warunki do uprawiania sportów wodnych (wioślarstwo, żeglarstwo i sporty motorowodne).

Wnioski:

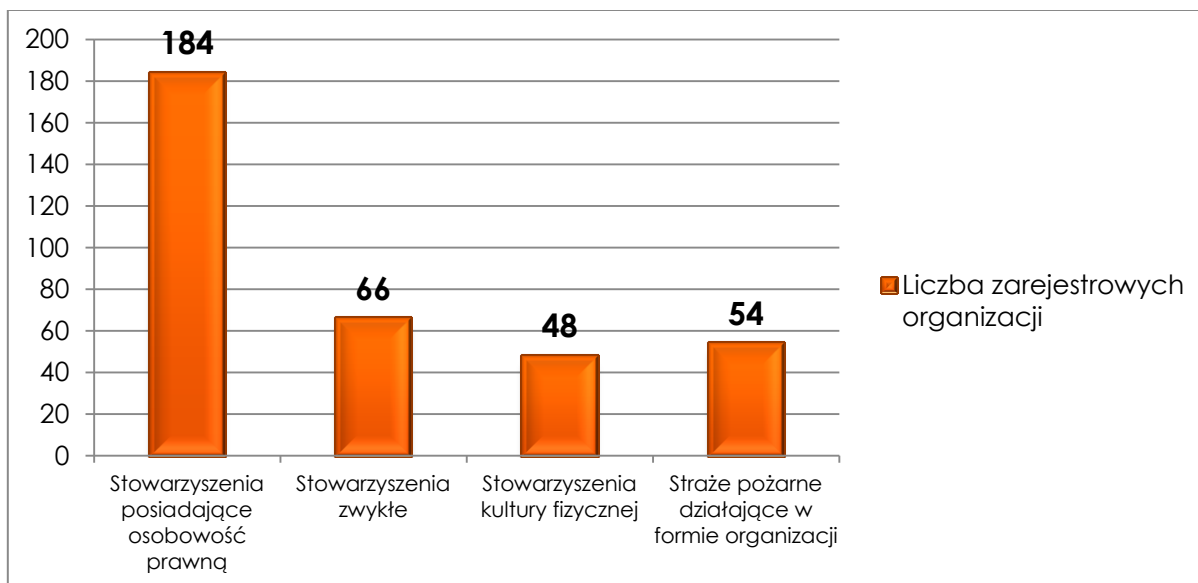
- Rozbudowa bazy sportowej, w tym w zakresie sportów wodnych, modernizacja Stadionu Miejskiego im. Mariana Teppera w Gniewkowie,
- Programy promocji aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia,
- Rozszerzenie oferty szkolnych zajęć pozalekcyjnych w zakresie sportu,
- Budowa boiska lekkoatletycznego w Gminie Dąbrowa Biskupia.

Organizacje pozarządowe

Na terenie powiatu inowrocławskiego działają 352 organizacje pozarządowe. Funkcjonują głównie w sferze upowszechniania kultury fizycznej i sportu, w zakresie nauki, edukacji i wychowania, w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, ochrony i promocji zdrowia, a także wspierania osób niepełnosprawnych. Wśród wszystkich zarejestrowanych na terenie powiatu inowrocławskiego organizacji pozarządowych najwięcej jest organizacji posiadających osobowość prawną. Kolejno są to stowarzyszenia zwykłe, stowarzyszenia kultury fizycznej, a także ochotnicze straże pożarne działające w formie organizacji pozarządowych.

Według prowadzonej przez Starostwo Powiatowe w Inowrocławiu księgi ewidencji liczba zarejestrowanych organizacji pozarządowych na terenie powiatu inowrocławskiego na przestrzeni lat rośnie. W roku 2012 zarejestrowanych było 317 stowarzyszeń, w roku 2013 było ich 337, natomiast w 2014 - 352. Wzrost liczby organizacji świadczy o tym, iż są one istotnym elementem w kształtowaniu oraz umacnianiu aktywności lokalnej wśród mieszkańców powiatu inowrocławskiego.

Wykres 1 Liczba i rodzaj zarejestrowanych stowarzyszeń w 2014 r.

Źródło: Opracowanie Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich na podstawie informacji Wydziału Organizacyjnego i Spraw Obywatelskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu.

W gminach na terenie powiatu inowrocławskiego największą liczbę zarejestrowanych organizacji odnotowano w Gminie Kruszwica – 29. Organizacje funkcjonują w wielu sferach życia społecznego, rozwiązując istotne z perspektywy lokalnej społeczności problemy.

W Gminie Janikowo działa 11 organizacji, w tym 5 stowarzyszeń w obszarze pożytku publicznego oraz 6 stowarzyszeń – klubów sportowych. W Gminie Gniewkowo działa 20 organizacji pozarządowych, głównie w obszarze oświaty, kultury, sportu oraz zdrowia.

W Gminie Dąbrowa Biskupia działają 4 organizacje pozarządowe. Na terenie Gminy Pakość działa 17 organizacji pozarządowych w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu, pomocy społecznej, rozwoju lokalnego, w zakresie bezpieczeństwa i ochrony przeciwpożarowej, ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego.

Na terenie Gminy Złotniki Kujawskie aktywnie działa około 14 organizacji pozarządowych. Są to kluby sportowe, stowarzyszenia, koła gospodyń wiejskich a także Związek Harcerstwa Polskiego oraz Ochotnicza Straż Pożarna działająca w formie organizacji.

W Gminie Rojewo działa 12 organizacji pozarządowych. Gmina zleca organizacjom pozarządowym w trybie konkursowym zadania w dziedzinie kultury i kultury fizycznej.

Problemami, jakie zostały zdiagnozowane wśród funkcjonujących na terenie powiatu inowrocławskiego organizacji pozarządowych są trudności finansowe, lokalowe i organizacyjne ograniczające aktywność organizacji, niewystarczające środki finansowe na realizację zadań publicznych, niedostateczne przygotowanie organizacji pozarządowych w ubieganiu się o środki zewnętrzne, niewystarczające zasoby kadrowe, niewykorzystany potencjał organizacji, niski potencjał kapitału społecznego oraz niewystarczająca współpraca wielosektorowa a także niewielkie zainteresowanie ideą wolontariatu.

Konieczny jest dalszy rozwój sektora organizacji pozarządowych, zapewnienie organizacjom kompleksowego wsparcia prawnego, organizacyjnego, księgowego, doradztwa, tworzenie funduszy pożyczkowych, które ograniczyłyby barierę w ubieganiu się o środki zewnętrzne. Szansą dla organizacji pozarządowych działających na terenie powiatu inowrocławskiego jest dostępność zewnętrznych środków na realizację zadań, współpraca partnerska z samorządami i przedsiębiorcami oraz wykorzystanie doświadczenia i potencjału organizacji pozarządowych w realizacji zadań w zakresie rozwoju lokalnego. Konieczna jest realizacja zintegrowanych projektów w zakresie ważnych dla rozwoju lokalnego problemów w obszarze rynku pracy, pomocy społecznej, zdrowia i edukacji a także pobudzenie aktywności społeczności lokalnej oraz rozwój idei wolontariatu na terenie powiatu.

Działające na terenie gmin powiatu inowrocławskiego organizacje pozarządowe systematycznie umacniają swoją pozycję i stają się ważnymi partnerami w integracji społeczeństwa oraz w przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu palących problemów społecznych.

Problemy:

- Trudności finansowe, lokalowe i organizacyjne organizacji pozarządowych, ograniczające aktywność organizacji,
- Niewykorzystany potencjał organizacji pozarządowych,

- Niski potencjał kapitału społecznego na terenie powiatu oraz niewystarczająca współpraca wielosektorowa,
- Niewielkie zainteresowanie ideą wolontariatu.

Potencjały:

- Duża liczba organizacji pozarządowych na terenie powiatu inowrocławskiego.

Wnioski:

- Budowa centrów organizacji pozarządowych (wsparcie prawne, organizacyjne, księgowo, doradztwo, wsparcie lokalowe), tworzenie funduszy pożyczkowych,
- Zintegrowane projekty w zakresie rozwoju lokalnego (rynek pracy, pomoc społeczna),
- Działania informacyjno-promocyjne zachęcające mieszkańców do aktywności społecznej,
- Działania informacyjno-promocyjne zachęcające mieszkańców do wolontariatu.

2.4. GOSPODARKA

W powiecie inowrocławskim na koniec 2013 roku zarejestrowanych było 13508 podmiotów gospodarki narodowej (według wpisu do Rejestru REGON). Najwięcej – 27% przedsiębiorstw działa w branży Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (Sekcja G) – 3607 podmiotów, ponad 10% w Transporcie i gospodarce magazynowej (Sekcja H) – 1361 podmiotów, 9% w Budownictwie (Sekcja F) – 1253 podmioty oraz w Przetwórstwie przemysłowym (Sekcja C) – 1241 podmiotów. Rozkład podmiotów odpowiada rozkładowi w całym województwie kujawsko-pomorskim, w którym również najwięcej podmiotów działa w branży Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (Sekcja G) – 51 663 podmioty (27%).

W gminach na terenie powiatu najwięcej podmiotów zarejestrowanych jest w gminie Kruszwica – 1431 oraz Gniewkowo – 1036. Najmniej podmiotów zarejestrowanych jest w gminie Rojewo – 257 oraz Dąbrowa Biskupia – 300.

Tabela 39 Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007

Jednostka terytorialna	ogółem	sekcja						
		A	B	C	D	E	F	G
Województwo Kujawsko-Pomorskie	191252	5104	209	17491	464	759	22388	51663
Powiat Inowrocławski	13508	606	26	1241	24	81	1253	3607
Gmina Kruszwica	1431	233	1	107	3	8	125	326
Gmina Janikowo	918	19	0	65	0	5	81	205
Gmina Gniewkowo	1036	61	0	154	0	6	96	310
Gmina Pakość	828	26	15	99	3	4	70	183
Gmina Złotniki Kujawskie	728	39	1	64	0	8	85	232
Gmina Dąbrowa Biskupia	300	56	0	33	5	2	28	81

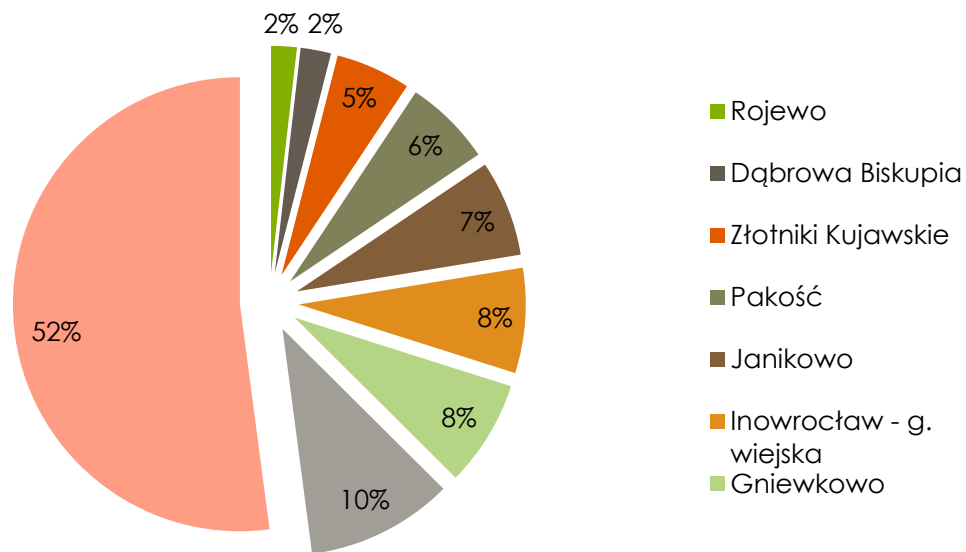
Gmina Rojewo	257	26	2	23	1	3	34	74
Jednostka terytorialna	sekcja							
	H	I	J	K	L	M	N	O
Województwo Kujawsko-Pomorskie	12466	4600	4065	6695	8546	14314	5237	1454
Powiat Inowrocławski	1361	332	194	359	692	818	446	79
Gmina Kruszwica	13	3	1	4	2	17	5	8
Gmina Janikowo	74	19	12	19	47	39	24	9
Gmina Gniewkowo	145	17	12	19	88	26	80	7
Gmina Pakość	167	32	14	28	81	54	29	15
Gmina Złotniki Kujawskie	147	15	2	12	59	38	56	3
Gmina Dąbrowa Biskupia	30	6	1	6	3	3	6	4
Gmina Rojewo	102	16	9	18	3	30	18	3
Jednostka terytorialna	sekcja							
	P	Q	R	S i T	U			
Województwo Kujawsko-Pomorskie	6972	12756	3648	12417	4			
Powiat Inowrocławski	442	905	240	802	0			
Gmina Kruszwica	6	12	4	20	0			
Gmina Janikowo	24	42	20	80	0			
Gmina Gniewkowo	27	43	20	59	0			
Gmina Pakość	50	63	18	77	0			
Gmina Złotniki Kujawskie	21	23	11	41	0			
Gmina Dąbrowa Biskupia	7	5	7	16	0			
Gmina Rojewo	20	27	10	43	0			

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 31.12.2013 r.

Rozkład przestrzenny podmiotów gospodarczych na terenie powiatu inowrocławskiego wskazuje, iż największa liczba podmiotów gospodarczych występuje na obszarach miejskich. Ponad 50% podmiotów zarejestrowanych było w mieście Inowrocławiu, 10% w gminie Kruszwica, 8% w gminie Gniewkowo, 7% w gminie Janikowo oraz 6% w gminie Pakość. Najmniej podmiotów zarejestrowanych było w gminie wiejskiej Rojewo oraz Dąbrowa Biskupia – po 2%. Duża liczba podmiotów występuje w gminie wiejskiej Inowrocław (na koniec 2013 r. zarejestrowanych było 1 016 podmiotów), co wynika z lokalizacji gminy, która znajduje się w granicach Miasta Inowrocławia (strefa podmiejska).

Wykres 2 Rozkład przestrzenny podmiotów gospodarczych na terenie powiatu inowrocławskiego

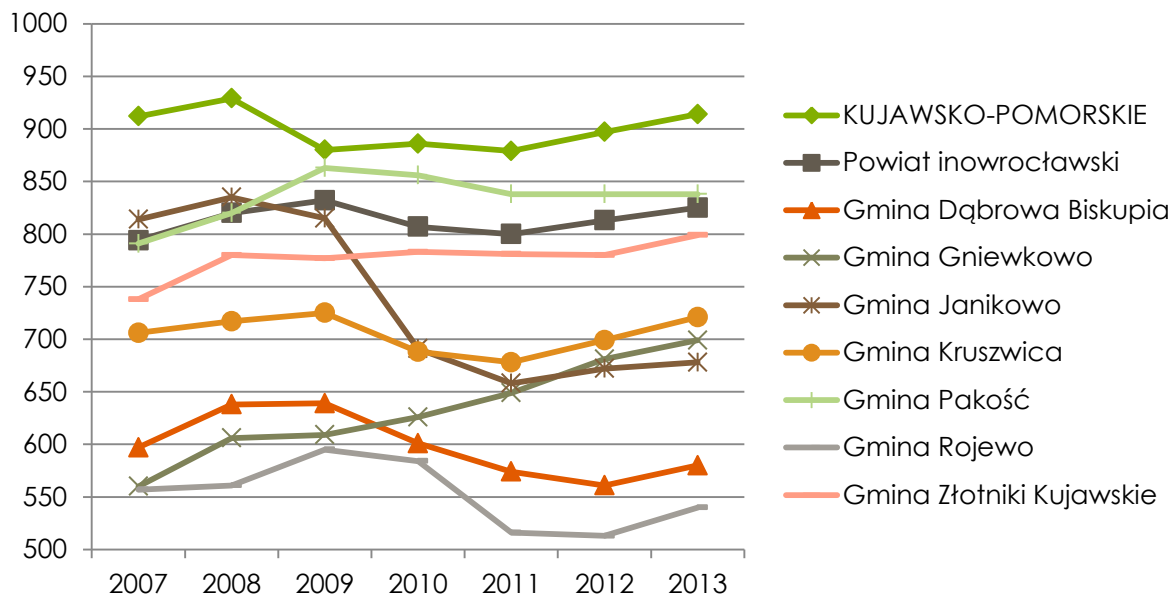
Źródło: Bank Danych lokalnych, stan na 2013 r.

Powiat Inowrocławski pod względem liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców plasuje się w czołówce w województwie kujawsko-pomorskim. Według danych GUS na koniec 2013 r. na 10 tys. mieszkańców zarejestrowanych było 825 podmiotów gospodarczych, co stanowi 4 miejsce w województwie. Najwięcej podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców zarejestrowanych jest w gminie Pakość – 838 podmiotów. W gminie Złotniki Kujawskie – 799 podmiotów, Kruszwica – 721 podmiotów, Gniewkowo – 699 podmiotów, Janikowo – 678 podmiotów, Dąbrowa Biskupia – 580 podmiotów oraz Rojewo – 540 podmiotów.

Dynamika wskaźnika przedsiębiorczości dla powiatu inowrocławskiego w latach 2007-2013 na tle reszty województwa wykazuje tendencję wzrostową. W 2007 roku na 10 tys. mieszkańców zarejestrowanych było 794 podmiotów, natomiast w 2013 roku 825 podmiotów. Wyraźne załamanie trendu wzrostowego w 2009 r. rozwoju wskaźnika przedsiębiorczości dla województwa kujawsko-pomorskiego można było także odnotować w powiecie inowrocławskim w latach 2009-2011, co wywołane było prawdopodobnie globalnym kryzysem ekonomicznym.

Analiza dynamiki wskaźnika przedsiębiorczości w latach 2007-2013 w poszczególnych gminach powiatu inowrocławskiego wskazuje, iż w trzech gminach nastąpił spadek wskaźnika przedsiębiorczości. W gminie Dąbrowa Biskupia wskaźnik przedsiębiorczości na koniec 2013 r. wynosił 580 wobec 597 w roku 2007. W gminie Rojewo wartość wskaźnika na koniec 2013 r. wyniosła 540 wobec 557 w roku 2007. Największy spadek liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców odnotowano w gminie Janikowo – spadek o 17% (z 814 w roku 2007 do 678 w roku 2013).

Wykres 3 Wskaźnik przedsiębiorczości w latach 2007-2013 w poszczególnych gminach powiatu inowrocławskiego

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

W strukturze podmiotów gospodarczych na terenie powiatu dominują w ponad 95% mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające mniej niż 10 pracowników). Podobną tendencję można zaobserwować na poziomie województwa kujawsko-pomorskiego, gdzie mikroprzedsiębiorstwa stanowią 95,42%. Małe przedsiębiorstwa (od 10 do 49 pracowników) w powiecie inowrocławskim stanowią 3,88%, natomiast średnie przedsiębiorstwa (od 50 do 249 pracowników) to 0,87%. Najmniejsza grupa to duże przedsiębiorstwa (zatrudniające powyżej 250 pracowników), które stanowią zaledwie 0,13% ogółu.

W gminach powiatu inowrocławskiego struktura podmiotów gospodarczych kształtuje się na podobnym poziomie jak w całym powiecie.

Potencjał przemysłowy

Powiat Inowrocławski charakteryzuje się dobrze rozwiniętym przemysłem, w szczególności rolno-spożywczym, chemicznym, metalowym, maszynowym, poligraficznym i meblarskim.

Tabela 40 Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007

Sekcje i działy według PKD 2007	Liczba podmiotów
Ogółem	13508
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	606
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	26
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	1241
Sekcja D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	24
Sekcja E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	81

Sekcja F Budownictwo	1253
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	3607
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	1361
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	332
Sekcja J Informacja i komunikacja	194
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	359
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	692
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	818
Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	446
Sekcja O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	79
Sekcja P Edukacja	442
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	905
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	240
Sekcje S i T Pozostała działalność usługowa Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	802
Sekcja U Organizacje i zespoły eksterytorialne	0

Źródło: Bank Danych Lokalnych, stan na 2013 r.

Na terenie powiatu działają duże przedsiębiorstwa przemysłowe o znaczącej pozycji rynkowej. W powiecie zlokalizowane jest również centrum dystrybucji jednej z największych sieci handlu detalicznego. O wysokim potencjale gospodarczym powiatu świadczą zlokalizowane na terenie powiatu podziemne zbiorniki paliwa(ropy naftowej). Rozwiniętą funkcję przemysłową skupia miasto Inowrocław oraz jego najbliższe sąsiedztwo. Do najważniejszych zakładów zalicza się należące do Grupy Kapitałowej Ciech Inowrocławskie Zakłady Chemiczne Soda-Mątwy oraz należące do grupy Orlen Inowrocławskie Kopalnie Soli „Solino”.

Rolnictwo

Powiat Inowrocławski posiada duży potencjał do rozwoju rolnictwa na tle regionu. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WRPP) dla powiatu inowrocławskiego jest najwyższy w województwie i wynosi 83,8 pkt. Średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego wynosi 69,1 pkt., natomiast średnia dla kraju to 66,6 pkt⁶³.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (WRPP) określający jakość warunków przyrodniczych dla rozwoju rolnictwa został opracowany przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach metodą polegającą na kompleksowej ocenie podstawowych elementów środowiska przyrodniczego (gleby, rzeźba terenu, warunki wodne, klimat).

Na obszarach wiejskich występują znaczne kompleksy gleb wysokich klas bonitacyjnych, czarnych ziem. Ponadto gospodarstwa rolne należą do jednych z największych w regionie. Powiat osiąga najwyższy wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

⁶³ Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, „Sytuacja Społeczno-Gospodarcza Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Zróżnicowanie wewnętrzne województwa”, Toruń 2012, str. 10-12.

Powiat Inowrocławski posiada także największy w regionie udział w produkcji rolniczej (ponad 11%). Na wynik ten wpływa wysoki udział powiatu w produkcji roślinnej – ponad 15%.

W strukturze gospodarstw rolnych powiatu inowrocławskiego – 68% wszystkich gruntów dominują gospodarstwa duże powyżej 20,00 ha. Gospodarstwa małe o powierzchni do 5,00 ha zajmują 3,28% gruntów, natomiast gospodarstwa średniej wielkości od 5,01 ha do 20,00 ha stanowią 28,72% użytków rolnych.

Pod względem powierzchni zasiewów zbóż Powiat Inowrocławski zajmuje trzecie miejsce w województwie kujawsko-pomorskim. Według danych GUS na koniec 2010 roku powierzchnia zasiewu zbóż w powiecie inowrocławskim wynosiła 44 262,20 ha. Powierzchnia upraw przemysłowych wyniosła 15 358,73 ha i jest największa w całym województwie kujawsko-pomorskim.

Powiat Inowrocławski zajmuje również czołowe miejsce w województwie kujawsko-pomorskim pod względem pogłowia bydła i trzody chlewnej. Według danych GUS na koniec 2010 roku pogłowie bydła liczyło 31 913 szt., natomiast pogłowie trzody chlewnej 128 498 szt.

Powiat Inowrocławski odgrywa dużą rolę w produkcji przemysłu rolno-spożywczego. Na terenie powiatu inowrocławskiego funkcjonują zakłady przetwórstwa cukrowniczego, mleczarskiego, mięsnego, tłuszczowego i owocowo-warzywnego o znaczącej pozycji rynkowej. Największe przedsiębiorstwa przemysłu rolno-spożywczego w powiecie inowrocławskim to:

- Zakłady Tłuszczowe „Kruszwica” S.A.,
- Krajowa Spółka Cukrowa w Toruniu, Oddział „Cukrownia Kruszwica”,
- CUIAVIA Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Inowrocławiu,
- STRUGA Spółka Akcyjna,
- Bonduelle Polska S.A.,
- Zakłady Przetwórstwa Cykorii „Cykoria” S.A. Wierzchosławice ,
- KOM-ROL KOBYLNICKI Sp. z o.o. w Kobylnikach,
- Zakłady Przetwórstwa Zbożowo-Młynarskiego Sp. z o.o. w Kruszwicy,
- Zakłady Mięsne „VIANDO”.

Z działalnością rolniczą związany jest prężnie działający Krajowy Ośrodek Badawczo-Hodowlany Gęsi w Kołudzie Wielkiej, wyłączny hodowca gęsi Białej Kołudzkiej.

Konieczna jest promocja lokalnej produkcji roślinnej i zwierzęcej, rozwój przedsiębiorstw w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego (przechowalnie i sortownie), zidentyfikowanego przez Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych przy współpracy z samorządem województwa jako tzw. sektor wysokich szans. W kontekście sprecyzowanych w Regionalnej Strategii Innowacji tzw. inteligentnych specjalizacji w regionie rozwoju nowoczesnego sektora rolno-spożywczego oraz wzrostu zapotrzebowania na żywność ekologiczną, konieczne jest wykorzystanie potencjału lokalnego sektora rolno-spożywczego jako lokalnej specjalizacji.

Należy również podjąć działania na rzecz wsparcia pozostałych kluczowych dla powiatu branż przemysłu, w tym chemicznego, usługowego, metalowego, meblarskiego.

Na koniec 2012 roku w powiecie inowrocławskim wartość produkcji sprzedanej przemysłu ogółem (podmioty o liczbie pracujących powyżej 9) wyniosła 5 587,1 mln zł i była najwyższa wśród powiatów z terenu województwa kujawsko-pomorskiego. Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca wyniosła 33931 zł.

W dalszym ciągu problemem jest niewystarczająca innowacyjność przedsiębiorstw oraz niski poziom współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a sektorem nauki.

Konieczne jest wsparcie działań pobudzających tworzenie długotrwałych powiązań między sektorem przedsiębiorstw oraz sektorem nauki. Należy podjąć działania na rzecz wsparcia i promocji rozwiązań klastrowych w powiecie, w tym rozwój klastrów w kluczowych dla powiatu branżach: uzdrowiskowej, poligraficznej, budowlanej.

Problemem w obszarze rozwoju przedsiębiorczości jest niska atrakcyjność inwestycyjna powiatu dla potencjalnych inwestorów oraz w dalszym ciągu niewystarczające wsparcie dla mikro i małych przedsiębiorstw z terenu powiatu. Brakuje centrów obsługi inwestorów w gminach powiatu, instytucji otoczenia biznesu, które zapewniłby kompleksowe usługi doradcze.

Na terenie ORSG Gmina Pakość posiada udziały w Kujawsko – Pomorskim Funduszu Poręczeń Kredytowych Sp. z o.o. w Toruniu, którego celem jest wspieranie przedsiębiorców poprzez poręczanie spłaty kredytów oraz pożyczek.

Konieczne jest podjęcie działań ukierunkowanych na wzrost rzeczywistej atrakcyjności inwestycyjnej powiatu. Wyniki raportu „Atrakcyjność inwestycyjna regionów” opracowanego w 2014 r. przez Szkołę Główną Handlową w Warszawie wskazują na niedostateczną otwartość inwestycyjną większości gmin w kraju.

Konieczny jest dalszy rozwój usług doradczych, lokalnych inkubatorów przedsiębiorczości oferujących wsparcie dla potencjalnych inwestorów, w tym również na terenach wiejskich, a także rozwój podmiotów ekonomii społecznej.

Tereny inwestycyjne

Tereny inwestycyjne na obszarze ORSG stanowią około 165 ha⁶⁴. Największą ofertą terenów inwestycyjnych dysponują Gminy: Pakość – 52,78 ha tereny nieuzbrojone, Janikowo – 48,8 ha tereny uzbrojone, Złotniki Kujawskie – 42 działki o łącznej powierzchni 39,51271 ha tereny częściowo uzbrojone, Rojewo – 15 ha tereny uzbrojone, Kruszwica – 7,6972 ha tereny częściowo uzbrojone, Gniewkowo – 2,2538 ha tereny nieuzbrojone. Dostępne działki są przeznaczone pod funkcje mieszkaniową, usługową i przemysłową. Gmina Dąbrowa Biskupia nie posiada własnych, uzbrojonych terenów inwestycyjnych, natomiast tereny takie są uwzględnione w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.

Istnieje potrzeba promocji terenów inwestycyjnych i zachęty inwestorów do stworzenia nowych miejsc pracy na terenie gmin powiatu. Konieczne jest opracowanie kompleksowej oferty wsparcia dla przedsiębiorstw w postaci terenów inwestycyjnych, dostępnych zasobów lokalowych, instytucji otoczenia biznesu, usług doradczych, funduszy pożyczkowych.

Uporządkowania wymaga przestrzeń inwestycyjna. Brak spójnego zagospodarowania przestrzennego powiatu stanowi barierę zarówno w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, turystyki, mieszkalnictwa wielorodzinnego, jednorodzinne, socjalnego. Istotnym problemem jest słabo rozwinięta przestrzeń inwestycyjna na obszarach

⁶⁴ Na podstawie informacji z gmin, maj 2015 r.

wiejskich (brak terenów inwestycyjnych, stref ekonomicznych). Niewystarczająco wykorzystany jest istniejący potencjał dla rozwoju turystyki, związany z funkcjonowaniem Parku Kulturowego „Kalwaria Pakoska”.

Z uwagi na duży potencjał uzdrowiskowy powiatu ważne jest także wspieranie rozwoju turystyki uzdrowiskowej i wykorzystanie jego potencjału do budowy lokalnej gospodarki.

Konieczne jest również wsparcie dla działalności gospodarczej bazującej na odnawialnych źródłach energii (OZE). Istotne jest wykorzystanie korzystnych warunków dla rozwoju energetyki wiatrowej na terenie powiatu.

Problemy:

- Niewystarczająca innowacyjność przedsiębiorstw oraz niski poziom współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a sektorem nauki,
- Niewystarczające zaplecze naukowo-badawcze,
- Niska atrakcyjność inwestycyjna dla potencjalnych inwestorów,
- Brak spójnego zagospodarowania przestrzennego,
- Niewystarczające wsparcie dla małych przedsiębiorstw,
- Deficyt wód dla celów rolnictwa i turystyki.

Potencjały:

- Dobrze rozwinięty przemysł, w szczególności rolno-spożywczy, chemiczny, metalowy, poligraficzny i meblarski,
- Na terenie powiatu działają duże przedsiębiorstwa przemysłowe o znaczącej pozycji rynkowej,
- Lokalizacja na terenie powiatu centrum dystrybucji jednej z największych sieci handlu detalicznego,
- Lokalizacja na terenie powiatu Krajowego Ośrodka Badawczo-Hodowlanego Gęsi w Kołudzie Wielkiej,
- Duży potencjał do rozwoju rolnictwa na tle regionu,
- Bogate zasoby surowcowe: soli kamiennej, kruszyw naturalnych i wapieni,
- Lokalizacja na terenie powiatu podziemnych zbiorników paliwa (ropy naftowej),

Wnioski:

- Wsparcie bezpośrednio przedsiębiorstw, wsparcie Instytucji Otoczenia Biznesu,
- Promocja produkcji roślinnej i zwierzęcej,
- Wsparcie na rzecz badań i innowacji w przedsiębiorstwach rozpoczynających lub rozwijających działalność B+R (od fazy badań poprzez etap prac rozwojowych, do etapu wdrożenia, etap tzw. pierwszej produkcji),
- Zakup oraz wdrożenie wyników prac B+R zakupionych od jednostek naukowych, wsparcie działań pobudzających tworzenie długotrwałych powiązań między sektorem przedsiębiorstw oraz sektorem nauki konsorcja przedsiębiorstw i jednostek,

- Wsparcie przedsięwzięć infrastrukturalnych dotyczące infrastruktury B+R,
- Przedsięwzięcia związane z uporządkowaniem i przygotowaniem terenów w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, uzbrojeniem terenów inwestycyjnych w media oraz budową lub modernizacją układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego,
- Rozwój infrastruktury biznesowej,
- Promocja terenów inwestycyjnych,
- Działania na rzecz spójnego zagospodarowania przestrzennego,
- Upowszechnianie dobrych praktyk w biznesie,
- Rozwój usług doradczych (inkubatory przedsiębiorczości, centra wspierania przedsiębiorczości),
- Rozwój podmiotów ekonomii społecznej.

2.5. PODSUMOWANIE DIAGNOZY

Diagnoza ORSG Powiatu Inowrocławskiego została przeprowadzona we wszystkich najważniejszych obszarach, tj. położenie geograficzne, transport i komunikacja, infrastruktura środowiska, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, rynek pracy, kultura, edukacja, rewitalizacja, etc., których analiza pozwala dokonać oceny stanu homogeniczności powiatu pod kątem jakości życia oraz stanu rozwoju gospodarczego.

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego zamieszkuje 77 143 osób, w tym 39 034 kobiet i 38 109 mężczyzn. Z analiz wynika, iż największa liczba osób z powiatu inowrocławskiego zamieszkuje Gminę Kruszwica. Ogólna liczba ludności Powiatu zmniejszyła się na przestrzeni lat, co świadczy o licznej migracji ludności.

Położenie Powiatu jest mocną stroną ze względu na bliskość dużych miast takich jak Toruń i Bydgoszcz. Miasta te stanowią ważne ośrodki gospodarcze, akademickie oraz kulturalne województwa kujawsko-pomorskiego. Kolejną szansą i równocześnie potencjałem dla rozwoju obszaru jest jego atrakcyjność przyrodnicza i turystyczna. Powiat Inowrocławski posiada duży potencjał do rozwoju rolnictwa na tle regionu. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej dla powiatu inowrocławskiego jest najwyższy w województwie.

Powiat Inowrocławski to silnie rozwinięty ośrodek świadczeń specjalistycznych stacjonarnych i diagnostycznych usług zdrowotnych oraz rozbudowana infrastruktura ochrony zdrowia. Największym ośrodkiem zdrowia jest Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu. Ponadto na obszarze ORSG najwięcej podmiotów opieki zdrowotnej zlokalizowanych jest na terenie Gminy Pakość, Gminy Gniewkowo oraz Gminy Kruszwica. W gminach Dąbrowa Biskupia oraz Złotniki Kujawskie działają dwa podmioty prowadzące działalność leczniczą.

Homogeniczność powiatu wyraża się przede wszystkim w aspektach edukacji oraz w sferze pomocy społecznej. Sfera edukacji na terenie ORSG wymaga wciąż poprawy, szkoły potrzebują lepszego wyposażenia w nowoczesny sprzęt oraz uruchomienia nowych kierunków dostosowanych do potrzeb rynku pracy.

Gminy ORSG oferują podobne formy aktywizacji osób wykluczonych społecznie, bezrobotnych i niepełnosprawnych. Podobne zjawisko można zaobserwować w usługach opiekuńczych, społeczność się starzeje, co jest trendem ogólnokrajowym. W związku z powyższym należy rozbudować usługi związaną z opieką dla osób starszych. Również opieka nad dziećmi do lat 3 jest w powiecie słabo rozwinięta, tylko nieliczne placówki otwierają żłobki. Na terenie ORSG dynamicznie rozwija się edukacja przedszkolna. W dalszym ciągu problemem jest edukacja przedszkolna na terenach wiejskich. Istnieje duża potrzeba uruchomienia nowych lub rozbudowa istniejących placówek przedszkolnych oraz ich wyposażenie, głównie w gminach Pakość, Dąbrowa Biskupia i Rojewo.

Wszystkie gminy odczuwają niedostatek w infrastrukturze drogowej. Wymaga ona modernizacji ze względu na zły stan oraz budowy nowych dróg, które ułatwią komunikację zarówno mieszkańcom jak i przejeźdnym. Problemem na terenie powiatu jest również słabo rozwinięta sieć gazowa, szczególnie w gminach Dąbrowa Biskupia i Rojewo, niedostateczne zaopatrzenie w energię elektryczną na obszarach wiejskich, niewystarczający dostęp do Internetu oraz braki w zakresie gospodarki odpadami. Pomimo stosunkowo dobrze rozwiniętej sieci kanalizacyjnej na tle regionu, szczególną potrzebę dostrzega się na obszarach wiejskich, gdzie nowo wybudowane gospodarstwa domowe nie mają dostępu do kanalizacji. Ponadto problemem jest znaczne rozproszenie budownictwa wiejskiego, konieczna jest budowa przydomowych oczyszczalni ścieków. Wszystkie gminy także w podobnym stopniu borykają się z problemami niedostatków w infrastrukturze środowiska oraz zgłaszają podobne zapotrzebowanie w zakresie realizacji projektów poprawiających efektywność energetyczną budynków.

Niezbędna jest również budowa ścieżek rowerowych oraz wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne.

W poniższym rozdziale przedstawiono najważniejsze problemy zdiagnozowane na ORSG Powiatu Inowrocławskiego.

2.6. WNIOSKI Z DIAGNOZY

Lista problemów zidentyfikowanych w procesie przeprowadzania części diagnostycznej niniejszej Strategii została przedstawiona w poniższej tabeli.

I. PRZESTRZEŃ

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. dogodne położenie w sieci komunikacyjnej, na przecięciu szlaków komunikacyjnych, 2. stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa, 3. stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodociągowo-kanalizacyjna na tle regionu, 4. dobrze rozwinięta sieć gazowa przesyłowa na tle regionu, 5. dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. niezadawalający stan techniczny dróg, w szczególności dróg zamiejskich, 2. brak obwodnic miast, w szczególności Miasta Inowrocławia, Kruszwicy, Pakości i Gniewkowa, 3. ograniczona dostępność do dróg ekspresowych, 4. niewystarczająco rozwinięty system transportu publicznego, 5. słabo rozwinięta sieć gazowa szczegółowa, 6. niedostateczne zaopatrzenie w energię elektryczną na obszarach wiejskich, 7. niewystarczająca efektywność energetyczna

	<p>na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,</p> <p>8. niewystarczający dostęp do Internetu na terenach wiejskich,</p> <p>9. braki w zakresie infrastruktury technicznej dotyczącej gospodarki odpadami (instalacje do segregacji),</p> <p>10. niewystarczające wyposażenie jednostek służb publicznych w obszarze bezpieczeństwa i porządku publicznego.</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ol style="list-style-type: none"> 1. budowa obwodnic miast, w tym miasta Inowrocławia, Kruszwicy, Pakości i Gniewkowa, 2. korzystne warunki inwestycyjne dla rozwoju energetyki wiatrowej na terenie powiatu, 3. dostępność środków UE w ramach nowej perspektywy finansowej 2014-2020 na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej, w tym poprawę efektywności energetycznej oraz infrastruktury informatycznej, 4. realizacja projektów w ramach nowego instrumentu polityki terytorialnej – tzw. Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego, 5. kontynuacja realizacji projektów z zakresu rozbudowy regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ograniczone środki finansowe na wsparcie infrastruktury drogowej w nowej perspektywie finansowej UE, 2. zagrożenie powodziowe wynikające z braku właściwego utrzymania koryta rzeki Noteć oraz Kanału Parchańskiego.

II. SPOŁECZEŃSTWO

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ol style="list-style-type: none"> 1. dobrze rozwinięta sieć samorządowych instytucji pomocy społecznej, 2. realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, 3. nowatorskie w skali kraju rozwiązania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej – małe placówki opiekuńczo-wychowawcze, 4. bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego, 5. dynamicznie rozwijająca się edukacja przedszkolna, 6. wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu, 7. zaangażowanie szkół w życie kulturalne, sportowe i społeczne powiatu, gmin, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, 2. niedostateczna liczba ofert pracy szczególnie dla osób niepełnosprawnych, 3. niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie, 4. pogłębiający się odpływ migracyjny młodych, wykształconych i przedsiębiorczych osób z powiatu, 5. niewystarczająca oferta pomocy i opieki nad osobami starszymi, 6. utrzymujący się wysoki poziom bezdomności zagrażający wykluczeniu społecznemu, 7. niewystarczające zasoby lokalowe dla osób o niskim poziomie ekonomicznym, 8. niewystarczające umiejętności do pełnienia roli rodzicielskiej, 9. utrzymująca się wysoka liczba dzieci w pieczy

<p>8. silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw,</p> <p>9. rozwijająca się oferta kulturalna na terenie powiatu inowrocławskiego,</p> <p>10. rozwijająca się baza noclegowa i gastronomiczna,</p> <p>11. ciekawe szlaki turystyczne oraz bogate walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze,</p> <p>12. rozwinięty sektor turystyki uzdrowiskowej w Inowrocławiu,</p> <p>13. rozwijająca się infrastruktura sportowa,</p> <p>14. dobre warunki do uprawiania sportów wodnych (wioślarstwo, żeglarstwo i sporty motorowodne),</p> <p>15. silny rozwinięty ośrodek świadczeń specjalistycznych stacjonarnych i diagnostycznych usług zdrowotnych oraz rozbudowana infrastruktura ochrony zdrowia na terenie powiatu inowrocławskiego,</p> <p>16. dobrze rozwinięty system ratownictwa medycznego,</p> <p>17. dobrze rozwinięta podstawowa opieka ambulatoryjna na szczeblu powiatowym,</p> <p>18. bogata oferta uzdrowiskowa.</p> <p>19. duża liczba organizacji pozarządowych na terenie powiatu inowrocławskiego.</p>	<p>zastępczej,</p> <p>10. niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych,</p> <p>11. braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie Gminy Pakość, Dąbrowa Biskupia i Rojewo,</p> <p>12. niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy,</p> <p>13. niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej),</p> <p>14. niewystarczająca oferta stypendialna dla uczniów,</p> <p>15. niewystarczający rozwój edukacji doświadczalnej,</p> <p>16. niewystarczające poradnictwo zawodowe dla uczniów szkół gimnazjalnych,</p> <p>17. niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych,</p> <p>18. niewystarczające kompetencje zawodowe nauczycieli w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii,</p> <p>19. niewystarczające zainteresowanie osób dorosłych kształceniem ustawicznym,</p> <p>20. niewystarczająco rozbudowana infrastruktura kultury do rosnących potrzeb kulturalnych mieszkańców powiatu,</p> <p>21. w dalszym ciągu niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo kulturowe i historyczne,</p> <p>22. niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu,</p> <p>23. niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii TIK w sferze usług publicznych (administracji, kultury, turystyki, zdrowia, edukacji),</p> <p>24. niewystarczająca konserwacja zbiorów muzealnych, zabytków historycznych i archeologicznych,</p> <p>25. niewystarczająca współpraca samorządów i organizacji pozarządowych w zakresie rozwoju i promocji turystycznej Powiatu,</p> <p>26. niewystarczająco rozbudowana infrastruktura turystyczna oraz baza agroturystyczna,</p> <p>27. niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych,</p>
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> 28. niedoinwestowana baza sportowa, w szczególności w zakresie sportów wodnych, 29. niewystarczająca promocja aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu, 30. niewystarczająca liczba programów profilaktyki i promocji zdrowia, 31. niewystarczająca opieka długoterminowa, w tym geriatryczna, 32. niedostosowana do aktualnych potrzeb infrastruktura opieki nad matką i dzieckiem, 33. nierozwiązany problem leczenia psychiatrycznego na terenie powiatu, 34. niewystarczająca opieka stomatologiczna, szczególnie na obszarach wiejskich, 35. infrastruktura ratownictwa medycznego niedostosowana do potrzeb, 36. w dalszym ciągu niewystarczająca do rosnących potrzeb mieszkańców powiatu infrastruktura ochrony zdrowia, 37. brak izby wytrzeźwień, 38. trudności finansowe, lokalowe i organizacyjne organizacji pozarządowych, ograniczające aktywność organizacji, 39. niewykorzystany potencjał organizacji pozarządowych, 40. niski potencjał kapitału społecznego na terenie powiatu oraz niewystarczająca współpraca wielosektorowa, 41. niewielkie zainteresowanie ideą wolontariatu.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> 1. znaczny potencjał intelektualny mieszkańców powiatu, 2. dostępność środków UE na wsparcie edukacji, kultury, turystyki, zdrowia, ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych, w tym kontynuację realizacji innowacyjnych projektów, 3. rozwój sektora „srebrnej” gospodarki, 4. rozwój ekonomii społecznej, 5. promocja kształcenia zawodowego i ustawicznego, 6. stabilne zainteresowanie ze strony uczniów szkołami zawodowymi, 7. zintensyfikowanie współpracy szkół zawodowych z przedsiębiorstwami, 8. nowy sposób zdobywania kwalifikacji zawodowych – kursy zawodowe, 9. konkurencyjna oferta szkół niepublicznych na terenie powiatu inowrocławskiego, 10. realizacja planowanych innowacyjnych przedsięwzięć kulturalnych w regionie, 	<ul style="list-style-type: none"> 1. niekorzystne zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństwa, 2. trudna sytuacja osób niepełnosprawnych, kobiet i osób po 50 roku życia na rynku pracy, 3. wysokie koszty pracy ograniczające wzrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach, 4. spadek liczby podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne, 5. niewystarczająca świadomość znaczenia kształcenia zawodowego wśród młodzieży, 6. zmniejszająca się subwencja oświatowa, 7. częste zmiany systemowe i programowe w systemie edukacji, 8. zwiększająca się liczba absolwentów gimnazjów podejmujących dalszą naukę w powiatach ościennych, 9. ograniczone środki finansowe na rozwój i promocję kultury, turystyki, sportu, opiekę medyczną, promocję zdrowia i programy profilaktyki, dla nowych i małych organizacji

<ul style="list-style-type: none"> 11. wykreowanie marki Powiatu z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych, 12. udział organizacji pozarządowych w kultywowaniu tradycji i dziedzictwa kulturowego, 13. możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii TIK w sferze kultury i turystyki, 14. budowa ośrodka szkoleniowego sportów wodnych dla województwa kujawsko-pomorskiego w Kruszwicy, 15. wzrost oferty prywatnych usług medycznych i opiekuńczych, 16. ukierunkowanie leczenia na rozwiązanie aktualnych i przyszłych problemów epidemiologicznych i demograficznych, 17. możliwości tworzenia firm społecznych i spółdzielni socjalnych, 18. realizacja projektów partnerskich we współpracy wielosektorowej, 19. wykorzystanie dotychczasowych doświadczeń organizacji pozarządowych w tym LGD w realizacji nowego instrumentu „Rozwój lokalny kierowany przez społeczność”. 	<ul style="list-style-type: none"> 10. zalew kultury masowej, 11. uzależnienie młodzieży od multimediiów, 12. niewystarczający dostęp do specjalistycznych usług medycznych, 13. brak rozwiązań systemowych dotyczących tworzenia regionalnych centrów zdrowia psychicznego, 14. wzrost popytu na świadczenia specjalistycznej opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej ze strony mieszkańców powiatów ościennych, 15. odpływ personelu medycznego do dużych ośrodków miejskich i poza granice kraju, 16. niestabilna polityka zdrowotna państwa, możliwe niekorzystne rozwiązania w systemie opieki medycznej, 17. niewielkie zainteresowanie ideą wolontariatu.
---	---

II. GOSPODARKA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> 1. dobrze rozwinięty przemysł, w szczególności rolno-spożywczy, chemiczny, metalowy, poligraficzny i meblarski, 2. na terenie powiatu działają duże przedsiębiorstwa przemysłowe o znaczącej pozycji rynkowej, 3. lokalizacja na terenie powiatu centrum dystrybucji jednej z największych sieci handlu detalicznego, 4. lokalizacja na terenie powiatu Krajowego Ośrodka Badawczo-Hodowlanego Gęsi w Kołudzie Wielkiej, 5. duży potencjał do rozwoju rolnictwa na tle regionu, 6. bogate zasoby surowcowe: soli kamiennej, kruszyw naturalnych i wapieni, 7. lokalizacja na terenie powiatu podziemnych zbiorników paliwa (ropy naftowej), 8. akwenty wodne na terenie powiatu jako potencjał do rozwoju turystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> 1. niewystarczająca innowacyjność przedsiębiorstw oraz niski poziom współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a sektorem nauki, 2. niewystarczające zaplecze naukowo-badawcze, 3. niska atrakcyjność inwestycyjna dla potencjalnych inwestorów, 4. brak spójnego zagospodarowania przestrzennego, 5. deficyt wód dla celów rolnictwa i turystyki.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> 1. wykorzystanie inteligentnych specjalizacji w regionie (rozwój nowoczesnego sektora rolno-spożywczego, wzrost zapotrzebowania na żywność ekologiczną, rozwój sektora turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej), 	<ul style="list-style-type: none"> 1. dominująca pozycja ośrodków metropolitarnych Bydgoszczy i Torunia stwarza zagrożenie marginalizacji powiatów, 2. odpływ migracyjny wykwalifikowanych kadr do dużych ośrodków,

<ol style="list-style-type: none"> 2. dostępność Bydgoszczy i Torunia jako głównych ośrodków rozwojowych województwa kujawsko-pomorskiego, 3. rozwój i wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu w województwie kujawsko-pomorskim, 4. powołanie Kujawsko-Pomorskiej Agencji Innowacyjności, 5. dostępność zwrotnych instrumentów finansowania przedsiębiorstw, 6. wsparcie rozwoju powiązań między przedsiębiorstwami np. klastry (w szczególności branży poligraficznej i uzdrowiskowej), 7. dostępność środków UE na rozwój działalności B+R, gospodarki niskoemisyjnej i zielonej gospodarki. 	<ol style="list-style-type: none"> 3. niekorzystne zmiany demograficzne – starzenie się społeczeństwa, spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, 4. niska atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju.
--	---

Opracowanie: Biuro Rozwoju i Inicjatyw Europejskich Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu we współpracy z gminami z terenu powiatu inowrocławskiego oraz partnerami społeczno-gospodarczymi.

2.7. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego stanowi podsumowanie i uporządkowanie syntetycznych informacji uzyskanych w wyniku przeprowadzonej diagnozy i została opracowana wielopłaszczyznowo w następujących obszarach:

- I. Przestrzeń, obejmującym Transport i komunikację publiczną, infrastrukturę środowiska, społeczeństwo informacyjne, bezpieczeństwo publiczne,
- II. Społeczeństwo, obejmującym rynek pracy, pomoc społeczną, zdrowie, edukację, kulturę, turystykę, sport i współpracę wielosektorową oraz
- III. Gospodarka, obejmującym rolnictwo.

Materiałem źródłowym do opracowania Analizy SWOT były wnioski z diagnozy ORSG Powiatu Inowrocławskiego przeprowadzonej we współpracy z instytucjami i podmiotami, które mogą mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG, m.in. JST, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa, partnerzy społeczni oraz gospodarczy, instytucje rynku pracy, organizacje skupiające pracodawców, instytucje pomocy i integracji społecznej, Lokalna Grupa Działania, szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne. Stanowią one efekt przeprowadzonych warsztatów planowania strategicznego w poszczególnych obszarach. Przedmiotowe wnioski przedstawione zostały w poprzednim rozdziale.

ANALIZA SWOT ORSG Powiatu Inowrocławskiego	
Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej, - dogodne położenie w sieci komunikacyjnej, na przecięciu szlaków komunikacyjnych, - stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa, - bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego, - zaangażowanie szkół w życie kulturalne, sportowe i społeczne powiatu, gmin, - silne tradycje kulturowe i historyczne oraz 	<ul style="list-style-type: none"> - niezadawalający stan techniczny dróg, w szczególności dróg zamiejskich, - brak obwodnic miast, w szczególności Miasta Inowrocławia, Kruszwicy, Pakości i Gniewkowa, - ograniczona dostępność do dróg ekspresowych - brak spójnego systemu ścieżek rowerowych, - niedostateczne zaopatrzenie w energię elektryczną na obszarach wiejskich, - niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność

zasoby przyrodnicze Kujaw,

- ciekawe szlaki turystyczne oraz bogate walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze,
- bogata oferta uzdrowiskowa.
- duża liczba organizacji pozarządowych na terenie powiatu inowrocławskiego,
- dobrze rozwinięty przemysł, w szczególności rolno-spożywczy, chemiczny, metalowy, poligraficzny i meblarski,
- lokalizacja na terenie powiatu Krajowego Ośrodka Badawczo-Hodowlanego Gęsi w Kołudzie Wielkiej,
- duży potencjał do rozwoju rolnictwa na tle regionu,
- bogate zasoby surowcowe: soli kamiennej, kruszyw naturalnych i wapieni.

- energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii,
- niewystarczająco dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej,
- niewystarczający dostęp do Internetu na terenach wiejskich,
- niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie,
- niewystarczająca oferta pomocy i opieki nad osobami starszymi,
- wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy,
- niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych,
- braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie Gminy Pakość, Dąbrowa Biskupia, Rojewo,
- niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy,
- niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej),
- niewystarczające wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
- niewystarczający rozwój edukacji doświadczalnej,
- niewystarczająco rozbudowana infrastruktura kultury do rosnących potrzeb kulturalnych mieszkańców powiatu,
- w dalszym ciągu niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo kulturowe i historyczne,
- niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu,
- niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii TIK w sferze kultury i turystyki,
- niewystarczająco rozbudowana infrastruktura turystyczna oraz baza agroturystyczna,
- niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych,
- niewystarczające zaplecze naukowo-badawcze.

Szanse

- korzystne warunki inwestycyjne dla rozwoju energetyki wiatrowej na terenie powiatu,
- dostępność środków UE w ramach nowej

Zagrożenia

- ograniczone środki finansowe na wsparcie infrastruktury drogowej w nowej perspektywie finansowej UE,

perspektywy finansowej 2014-2020 na wsparcie gospodarki niskoemisyjnej, w tym poprawę efektywności energetycznej oraz infrastruktury informatycznej,

- realizacja projektów w ramach nowego instrumentu polityki terytorialnej – tzw. Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego,
- kontynuacja realizacji projektów z zakresu rozbudowy regionalnej i lokalnej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego,
- dostępność środków UE na wsparcie edukacji, kultury, turystyki, zdrowia, ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych, w tym kontynuację realizacji innowacyjnych projektów,
- konkurencyjna oferta szkół niepublicznych na terenie powiatu inowrocławskiego,
- wykreowanie marki Powiatu z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych,
- możliwość wykorzystania nowoczesnych technologii TIK w sferze kultury i turystyki,
- budowa ośrodka szkoleniowego sportów wodnych dla województwa kujawsko-pomorskiego w Kruszwicy,
- możliwości tworzenia firm społecznych i spółdzielni socjalnych,
- realizacja projektów partnerskich we współpracy wielosektorowej,
- wykorzystanie inteligentnych specjalizacji w regionie (rozwój nowoczesnego sektora rolno-spożywczego, wzrost zapotrzebowania na żywność ekologiczną, rozwój sektora turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej),
- dostępność środków UE na rozwój działalności B+R, gospodarki niskoemisyjnej i zielonej gospodarki.

- trudna sytuacja osób niepełnosprawnych, kobiet i osób po 50 roku życia na rynku pracy,
- spadek liczby podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne,
- niewystarczająca świadomość znaczenia kształcenia zawodowego wśród młodzieży,
- ograniczone środki finansowe na rozwój i promocję kultury, turystyki, sportu, opiekę medyczną, promocję zdrowia i programy profilaktyki, dla nowych i małych organizacji pozarządowych,
- niewystarczający dostęp do specjalistycznych usług medycznych,
- niska atrakcyjność inwestycyjna województwa kujawsko-pomorskiego na tle kraju.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej diagnozy ORSG Powiatu Inowrocławskiego

Powyższa Analiza SWOT Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego przedstawia najważniejsze mocne i słabe strony obszaru, a także szanse i zagrożenia zidentyfikowane na jego poziomie. Dzięki temu możliwy jest wybór najistotniejszych kierunków rozwoju w celu zniwelowania słabych stron i możliwie najbardziej efektywnego sposobu wykorzystania stron mocnych. Niewątpliwie należy zwrócić uwagę na obszary rozwojowe, tj. szanse wynikające z posiadanych przez obszar walorów, zarówno społecznych, kulturowych, jak i infrastrukturalnych. Zastosowanie rozwiązań mogących znacząco wpłynąć na postępowy rozwój ORSG Powiatu Inowrocławskiego pozwoli także wyeliminować lub znacznie obniżyć wpływ potencjalnych zagrożeń.

W powyższe wpisują się proponowane rozwiązania projektowe, stanowiące element części strategicznej opracowania.

3. TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA

Terytorialny wymiar wsparcia ma znaczenie w koncentracji działań w wymiarze przestrzennym oraz we wskazaniu odpowiednich obszarów interwencji dla zidentyfikowanych problemów. Wsparcie ORSG w wymiarze terytorialnym będzie polegało na wykryciu problemów zidentyfikowanych w powiecie oraz w poszczególnych gminach, a następnie na podjęciu działań służących zmniejszeniu lub całkowitemu wyeliminowaniu problemu.

Celem terytorialnego wymiaru wsparcia jest wykorzystanie czynników rozwoju obszarów oraz utworzenie nowych form współpracy pomiędzy samorządem powiatowym a gminami.

Terytorialny wymiar wsparcia uwzględnia główne problemy rozwojowe oraz potencjały ORSG. W niniejszej Strategii został on opracowany w odniesieniu do priorytetów inwestycyjnych, które przewidują zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego. Umożliwi to realizację poszczególnych priorytetów inwestycyjnych w sposób najlepiej odpowiadający potrzebom ORSG.

Tabela 41 Terytorialny wymiar wsparcia

Priorytet inwestycyjny	Cel szczegółowy	Terytorialny wymiar wsparcia
4c Wsparcie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Zwiększona efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkaniowych	<p>Zdiagnozowanym problemem w ORSG Powiatu Inowrocławskiego jest niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii.</p> <p>W latach 2007-2013 na terenie ORSG realizowano inwestycje w zakresie termomodernizacji w obiektach użyteczności publicznej, zwłaszcza szkół, Szpitala, urzędów gmin, świetlic. Nie były to działania kompleksowe wykorzystujące odnawialne źródła energii.</p> <p>Ze względu na to, że wiele obiektów wymaga przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji wraz z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii podjęte zostaną inwestycje związane z termomodernizacją budynków użyteczności publicznej, w tym urzędów, ośrodków, szkół, domów opieki społecznej oraz hal widowiskowych. Planowane przedsięwzięcia będą wynikały z planów gospodarki niskoemisyjnej dla poszczególnych obszarów. Ponadto realizacja przedsięwzięć zostanie poprzedzona wykonaniem audytów energetycznych. Potrzeby na terenie ORSG w zakresie poprawy efektywności energetycznej prezentuje Załącznik nr 1 do Diagnozy, Tabela 20.</p>
4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Zwiększone wykorzystanie transportu publicznego w miastach i ich obszarach funkcjonalnych	<p>Strategia niskoemisyjna stała się promocją dla terenów ORSG. Celem ORSG jest zmniejszenie emisji CO₂ dla zwiększenia jakości powietrza, potencjału przyrodniczego oraz dla rozwoju turystyki. W związku z powyższym planowana jest m.in. budowa ścieżek rowerowych oraz pieszo-rowerowych, które będą służyć zarówno mieszkańcom, jak i turystom. Zwiększony ruch pieszy i rowerowy oznacza zmniejszenie ruchu pojazdów spalinowych i tym samym prowadzi do ograniczenia emisji CO₂. Na terenie ORSG łączna długość ścieżek rowerowych wynosi 22,8 km. Obecna infrastruktura drogowa nie zachęca mieszkańców i turystów do korzystania z dróg lokalnych dla transportu rowerowego, co daje dodatkowy argument</p>

		<p>dla powstania spójnego systemu ścieżek rowerowych.</p> <p>Dostrzega się również potrzebę poprawy efektywności energetycznej. W związku z powyższym planowana jest wymiana oświetlenia ulicznego na energooszczędne. Przyczyni się to do zmniejszenia zużycia energii elektrycznej oraz opłat za korzystanie z energii.</p>
<p>6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej cele wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie</p>	<p>Zwiększony odsetek ludności korzystającej z systemu oczyszczania ścieków zgodnego z dyrektywą dotyczącą ścieków komunalnych</p>	<p>Stopień zwodociągowania powiatu inowrocławskiego jest dość dobry, wynosi 94,4% (obszar miejski 98,1%, obszar wiejski 87,5%). Natomiast stopień skanalizowania na terenie powiatu wynosi niespełna 68,1%, co jest niezadowalające.</p> <p>Większość samorządów widzi problem we wciąż niewystarczająco dostosowanej do potrzeb mieszkańców sieci wodno-kanalizacyjnej. Szczególną potrzebę dostrzega się na obszarach wiejskich, gdzie nowo wybudowane gospodarstwa domowe nie mają dostępu do kanalizacji. Ponadto problemem w tym obszarze jest znaczne rozproszenie budownictwa wiejskiego. W związku z powyższym planuje się budowę przydomowych oczyszczalni ścieków, czy też budowę kanalizacji sanitarnej. Pozwoli to na podwyższenie standardu życia mieszkańców oraz przyczyni się do ochrony środowiska przyrodniczego.</p>
<p>6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</p>	<p>Zwiększona atrakcyjność obiektów kultury regionu kujawsko- pomorskiego</p>	<p>Powiat Inowrocławski to silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw. Ważną rolę na tym terenie odgrywają koła gospodyń wiejskich, które uczestniczą w przedsięwzięciach gminnych i ponadgminnych, prezentując lokalne dziedzictwo kulinarne. W ORSG znajduje się wiele instytucji kultury, m.in. domów kultury, świetlic wiejskich, bibliotek, muzeów i innych, które cieszą się dużym zainteresowaniem wśród mieszkańców oraz turystów. Problemem ORSG jest niewystarczająco wykorzystany potencjał kulturowy, historyczny i przyrodniczy oraz niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze.</p> <p>Zarówno obiekty historyczne, w tym sakralne, jak i kulturowe wymagają wsparcia</p>

		<p>finansowego w zakresie konserwacji i modernizacji. W związku z tym podjęte zostaną działania w kierunku konserwacji zbiorów muzealnych, archiwaliów i starodruków oraz adaptacji budynków związanych z Kulturą a także budowa ścieżki edukacyjnej promującej walory historyczno-przyrodnicze.</p> <p>Budowanie tożsamości lokalnej z wykorzystaniem walorów przyrodniczych, kulturowych i historycznych pozwoli na zbudowanie pozytywnego wizerunku ORSG.</p> <p>Zasoby i potencjały kulturowe na terenie ORSG oraz potrzeby w zakresie wsparcia prezentuje Załącznik nr 7 do Diagnozy, Tabela 1.</p>
<p>9bWspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich</p>	<p>Wzrost ożywienia społecznego i gospodarczego na obszarach miejskich i obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie</p>	<p>Działania rewitalizacyjne na obszarze ORSG powinny być prowadzone w oparciu o Lokalne/Gminne Programy Rewitalizacji, które zidentyfikują obszary problemowe wymagające interwencji. W ramach Strategii ORSG będzie finansowana rewitalizacja obszarów miejskich. Środki na rewitalizację obszarów wiejskich będą pochodziły z mechanizmu RLKS.</p> <p>Problematyką zidentyfikowaną na terenie powiatu inowrocławskiego są: niewykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturowy, słabo wypromowana turystyka i agroturystyka obszaru oraz związana z nimi baza noclegowa i gastronomiczna.</p> <p>W związku z ww. problemami zostały wskazane tereny, które zostaną potraktowane priorytetowo przy realizacji zadań naprawczych. Ponadto podejmowane działania rewitalizacyjne będą komplementarne do działań społecznych. Inwestycje będą zlokalizowane na obszarach znajdujących się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego kapitału społecznego, lub niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.</p> <p>W ramach działań przewiduje się rozbudowę infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i agroturystycznej wraz</p>

		<p>z przebudową dróg i chodników.</p> <p>Potrzeby w zakresie działań rewitalizacyjnych w gminach ORSG ujęto w Załączniku nr 9 do Diagnozy.</p>
<p>9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p>	<p>Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez poprawę i wzmocnienie ich zdolności do zatrudnienia</p>	<p>Dużym problemem w powiecie inowrocławskim jest bezrobocie i ubóstwo. Z tego powodu 10,6% osób korzysta ze środowiskowej pomocy społecznej. Największą grupę osób korzystających z pomocy stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym. W powiecie dużym problemem oprócz ubóstwa jest bezrobocie, również wśród osób niepełnosprawnych. Na koniec 2014 r. w PUP w Inowrocławiu zarejestrowanych było 12.408 osób, w tym 6.909 kobiet. 483 to osoby niepełnosprawne. Konieczne są działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową, działania ukierunkowane na integrację społeczną i rehabilitację społeczno-zawodową osób niepełnosprawnych oraz działania służące wzmocnieniu kompetencji społecznych. Niezbędna jest realizacja zintegrowanych projektów we współpracy z instytucjami rynku pracy, pomocy społecznej oraz Trzeciego Sektora. Dodatkowym problemem ORSG Powiatu Inowrocławskiego jest utrzymująca się wysoka liczba dzieci w pieczy zastępczej oraz niewystarczające wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Ze względu na nowatorskie w skali kraju rozwiązania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej – powstawanie małych placówek opiekuńczo wychowawczych, Powiat Inowrocławski ma duży potencjał do rozwiązania ww. problemu. W związku z tym planuje się realizację projektów pn. „Aktywni – zintegrowani”, „Aktywni zintegrowani II”, „Aktywni zintegrowani III” oraz „Postaw na aktywność - aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Pakość”, które mają na celu aktywizację społeczno-zawodową mieszkańców wykluczonych społecznie, osób niepełnosprawnych i ubogich.</p>
<p>9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych</p>	<p>Zwiększenie dostępności usług</p>	<p>Problemem na terenie ORSG jest niewystarczające kompleksowe wsparcie dla</p>

<p>cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym</p>	<p>zdrowotnych Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych</p>	<p>osób wykluczonych społecznie, niewystarczająca oferta pomocy i opieki nad osobami starszymi. Prognozowane zmiany demograficzne determinują potrzebę budowania więzi międzypokoleniowej oraz podejmowania działań na rzecz osób starszych zarówno w zakresie pomocy społecznej, zdrowia, edukacji i rynku pracy.</p> <p>Na obszarze powiatu inowrocławskiego funkcjonuje 5 domów pomocy społecznej z łącznie 436 miejscami, które stanowią instytucjonalną formę opieki skierowaną do osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności. Istniejące placówki nie mają dostatecznego wyposażenia, środków transportu, etc. Mała ilość miejsc w placówkach opiekuńczych oraz niedostateczne wyposażenie jest jednym z problemów zdiagnozowanych w obszarze pomocy społecznej. W związku z powyższym planuje się realizację projektów m.in. związanych z rozwojem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób starszych, niepełnosprawnych oraz osób niesamodzielnych, utworzenie dodatkowych miejsc pobytu w Sieci Klubów Dziennego Pobytu w Gminie Janikowo, rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych z terenu Gminy Pakość, Wsparcie centrum usług asystenckich i usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi w powiecie inowrocławskim celem zapewnienia osobom niesamodzielnym wysokiej jakości usług opiekuńczych pozwalających na jak najdłuższe funkcjonowanie w swoim środowisku. Dodatkowo planuje się wsparcie miejsc świadczenia usług zdrowotnych poprzez realizację projektu: Aktywność się opłaca – wsparcie w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem z terenu Gminy Pakość oraz aktywizacja społeczna i kulturalna uczestników Domu Dziennego pobytu w Gniewkowie.</p> <p>Planowane projekty mają na celu aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Niezbędny staje się rozwój pomocy społecznej, a także dostępność do opieki</p>
---	--	---

		<p>paliatywnej czy geriatric. Ważnym elementem jest zwiększenie dostępności do usług rehabilitacyjnych i opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, dalszy rozwój usług opiekuńczych, a przede wszystkim zwiększenie ich różnorodności oraz zachowanie równowagi pomiędzy stacjonarną pomocą a usługami opiekuńczymi. Dodatkowo w opiekę nad seniorem powinna być włączona rodzina, nawet wtedy gdy osoba starsza przebywa w instytucji świadczącej wsparcie.</p> <p>Należy dążyć do rozwoju usług skierowanych do osób starszych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej skierowanej do tej grupy. Zgodnie z wytycznymi dotyczącymi obszaru włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa należy poszukiwać rozwiązań idących w kierunku deinstytucjonalnej pomocy.</p>
<p>10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	<p>Lepsza jakość usług edukacyjnych w zakresie szkolnictwa zawodowego</p> <p>Lepszy dostęp do usług edukacyjnych w zakresie wychowania przedszkolnego</p>	<p>Powiat Inowrocławski posiada dość dobrze rozwiniętą ofertę usług edukacyjnych. Z diagnozy wynika, że problemem na ORSG jest niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych, niewystarczające dostosowanie oferty edukacyjnej, w tym kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy. W związku z tym niezbędne jest podniesienie zarówno jakości kształcenia jak i dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. Zakres pomocy obejmuje inwestycje związane z modernizacją infrastruktury edukacyjnej, tj. stworzenie i unowocześnienie pracowni praktycznej nauki zawodu zgodnie z potrzebami lokalnego rynku pracy oraz wyposażenie pracowni dydaktycznych w sprzęt komputerowy oraz multimedialny, co pozwoli na poprawę efektywności procesu kształcenia, stworzenie w szkole warunków odzwierciedlających naturalne warunki pracy, lepsze przygotowanie uczniów do egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.</p> <p>Powiat inowrocławski dysponuje bogatą ofertą edukacji przedszkolnej. W latach 2007-2013 objęta była ona wsparciem z udziałem</p>

		<p>środków Unii Europejskiej. Jednakże w dalszym ciągu występują braki w infrastrukturze przedszkolnej, szczególnie na terenie gmin Pakość, Dąbrowa Biskupia i Rojewo. Istniejące placówki nie zaspokajają potrzeb mieszkańców. Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli w ciągu ostatnich trzech lat potwierdza potencjalne rosnące zapotrzebowanie na nowe miejsca przedszkolne. Niezbędne jest zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach poprzez budowę nowych lub adaptację dodatkowych pomieszczeń na przedszkola.</p> <p>Ważne jest również dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych.</p>
<p>10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz na zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia</p>	<p>Zwiększenie liczby miejsc przedszkolnych</p> <p>Rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej), doradztwo edukacyjno-zawodowe, rozwijanie zindywidualizowanego podejścia do ucznia, szczególnie ze specjalnym potrzebami edukacyjnymi oraz rozwijanie kompetencji uczniów niezbędnych na rynku pracy poprzez staże zawodowe</p>	<p>Problemem jest niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych uczniów oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej). Większość szkół oferuje zajęcia pozalekcyjne jedynie w zakresie obowiązującego programu nauczania (głównie przedmiotów ogólnokształcących). Problemem są również niewystarczające kwalifikacje zawodowe nauczycieli oraz brak odpowiedniego wyposażenia szkół, szczególnie pracowni komputerowych, pracowni do nauki przedmiotów matematyczno-przyrodniczych oraz językowych.</p> <p>Konieczne jest również objęcie opieką uczniów niepełnosprawnych, o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Potrzebne jest wprowadzenie zajęć specjalistycznych, m.in. logopedycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, czy dydaktyczno-wyrównawczych.</p> <p>Słabo rozwinięte jest również doradztwo edukacyjno-zawodowe. Główną potrzebą jest rynek pracy, który oczekuje osób, które na etapie szkoły nabeżdą kompetencje kluczowe niezbędne w pracy zawodowej.</p> <p>Realizacja projektów umożliwi poznanie predyspozycji zawodowych uczniów, wybór odpowiedniej ścieżki edukacyjnej, a w przyszłości wybór zawodu. W związku z powyższym należy położyć nacisk na szkolenie dla nauczycieli oraz rozwój</p>

		doradztwa edukacyjno-zawodowego.
<p>10ivLepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, Ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>	<p>Zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów szkół zawodowych, w szczególności poprzez podniesienie efektywności kształcenia zawodowego Uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych przez osoby dorosłe należące do grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez udział w kwalifikacyjnych kursach zawodowych, kursach umiejętności zawodowych oraz innych formach pozaszkolnych</p>	<p>Szkolnictwo zawodowe na terenie powiatu inowrocławskiego wymaga dostosowania do potrzeb rynku pracy.</p> <p>Według informacji Powiatowego Urzędu Pracy w Inowrocławiu na koniec kwietnia 2015 r. ogólna liczba osób bezrobotnych na terenie powiatu inowrocławskiego wynosiła 13139 w tym liczba absolwentów wynosiła 2428 (18,48% ogólnej liczby bezrobotnych). Wśród absolwentów największą grupę stanowili absolwenci z wykształceniem zasadniczym zawodowym - 479 osób (co stanowi 19,72% ogólnej liczby bezrobotnych absolwentów) oraz absolwenci z wykształceniem średnim zawodowym - 642 osoby (co stanowi 26,44% ogólnej liczby bezrobotnych absolwentów).</p> <p>Niezbędne jest doposażenie szkół zawodowych w sprzęt i materiały dydaktyczne oraz realizacja zajęć pozalekcyjnych z przedmiotów zawodowych i kursów zawodowych dostosowanych do potrzeb pracodawców.</p> <p>Celem planowanych przedsięwzięć jest podniesienie kwalifikacji zawodowych osób dorosłych, które ukierunkowane jest na potrzeby rynku pracy. Zwiększy to ich szanse na zatrudnienie.</p>

Źródło: Opracowanie własne

Przedstawione w powyższej tabeli problemy oraz ich przyszłe kierunki działań zapobiegawczo-naprawczych w odniesieniu do priorytetów inwestycyjnych objętych polityką terytorialną wskazują, iż problemy występują nie tylko na poziomie powiatu, ale również gmin i miast. Daje to możliwość podjęcia przedsięwzięć, które pozwolą na wyeliminowanie bądź też zmniejszenie problemów dzięki współpracy z jednostkami sąsiednimi. Prowadzi to do zmiany sposobu współdziałania władz samorządowych na rzecz łamania barier granic podziałów administracyjnych.

Terytorialny wymiar polityki rozwoju zakłada możliwość podjęcia współpracy z jednostkami sąsiednimi dla realizacji zadań istotnych dla całej wspólnoty powiatowej. Wymusza również zmianę sposobu współdziałania władz samorządowych z innymi poziomami polityki terytorialnej na rzecz rozwoju, który wykracza poza formalne podziały granic administracyjnych.

4. CELE ROZWOJOWE

Realizacja działań objętych niniejszą Strategią ORSG Powiatu Inowrocławskiego wpłynie na osiągnięcie celów rozwojowych obszaru. Cele te zostały podzielone na cele strategiczne oraz odpowiadające im cele operacyjne. Ich strukturę przedstawia poniższa tabela.

Tabela 42 Cele rozwojowe ORSG Powiatu Inowrocławskiego

Cel strategiczny	Cele operacyjne
1. Rozwój infrastruktury technicznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Budowa oraz modernizacja dróg 2. Budowa i rozbudowa ciągów pieszo-rozwojowych 3. Budowa spójnego systemu ścieżek rowerowych 4. Rozwój sieci gazowej 5. Rozwój sieci sanitarnej i kanalizacyjnej 6. Poprawa jakości systemu energetycznego i wspieranie efektywności energetycznej 7. Rozwój infrastruktury technicznej dotyczącej gospodarki odpadami
2. Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu 2. Rozwój usług opiekuńczych skierowanych dla osób starszych i niepełnosprawnych 3. Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych 4. Aktywizacja i wsparcie dla rodzin w wychowaniu i opiece nad dziećmi 5. Rozwój systemu pieczy zastępczej
3. Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Upowszechnianie edukacji przedszkolnej i zwiększenie miejsc w przedszkolach poprzez tworzenie, modernizację i wyposażenie obiektów przedszkolnych 2. Poprawa jakości kształcenia zawodowego poprzez wyposażenie placówek oraz organizację dodatkowych zajęć 3. Rozwój kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy, a także podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli 4. Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych
4. Wzmocnienie systemu opieki zdrowotnej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poprawa jakości oraz udoskonalenie oferty usług zdrowotnych 2. Rozwój systemu opieki długoterminowej, w tym geriatrycznej 3. Rozwój lecznictwa psychiatrycznego na terenie powiatu 4. Poprawa stanu zdrowia poprzez rozwój programów profilaktycznych i działań edukacyjnych
5. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona zabytków, tworzenie i modernizacja instytucji i obiektów kultury 2. Poprawa jakości i rozwój oferty działalności

	<p>kulturalnej</p> <p>3. Ochrona środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego</p> <p>4. Edukacja ekologiczna i budowanie świadomości mieszkańców dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego</p>
--	---

Źródło: opracowanie własne

Powyższe cele strategiczne i operacyjne spójne są z dokumentami strategicznymi szczebli: wspólnotowego, krajowego, regionalnego oraz lokalnego.

Tabela 43 Zgodność strategii ORSG z dokumentami strategicznymi szczebla wspólnotowego

Dokument strategiczny szczebla wspólnotowego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego
Strategia Europa 2020	<p>Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego wykazuje spójność z dwoma z trzech priorytetów Strategii Europa 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej; - Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. <p>W celu realizacji priorytetów zdefiniowano siedem inicjatyw przewodnich, które stanowią instrumenty realizacji celów strategii „EUROPA 2020”. Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego jest zgodna z następującymi inicjatywami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobilna młodzież (działania na rzecz poprawy wyników systemu kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy) jest spójna z celem strategicznym Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej; - Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia (działania na rzecz modernizacji rynku pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania podaży do popytu na rynku pracy) jest spójny z celem strategicznym Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej; - Europejski program walki z ubóstwem (działania na rzecz spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym) jest spójny z celem strategicznym Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji.
Agenda Terytorialna Unii Europejskiej	<p>Celem Agendy Terytorialnej UE jest sześć priorytetów terytorialnych dla UE, z dwoma z nich zgodność wykazuje Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego, tj. :</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Priorytet Usprawnienie powiązań terytorialnych na rzecz obywateli, społeczności i przedsiębiorstw jest spójny z celem strategicznym Rozwój infrastruktury technicznej; - Priorytet Zarządzanie i budowanie powiązań między ekologicznymi, krajobrazowymi i kulturowymi walorami regionów jest spójny z celem strategicznym Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru.
--	---

Źródło: opracowanie własne

Spójność Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego przedstawia poniższa tabela:

Tabela 44 Spójność Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego

Dokument strategiczny szczebla krajowego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030 Trzecia fala nowoczesności	<p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju zakłada, że w roku 2030 polska gospodarka stanie się gospodarką konkurencyjną i innowacyjną. W osiągnięciu takiego stanu ma pomóc realizacja jedenastu celów strategicznych określonych w dokumencie.</p> <p>Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego wykazuje spójność z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cel 3 Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki wpisuje się w cel nr 3 strategii, tj. Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej; - Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfarestate” wpisuje się w dwa cele strategii: Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji oraz Wzmocnienie systemu opieki zdrowotnej; - Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska wpisuje się w cel 1 strategii: Rozwój infrastruktury technicznej - Cel 11 Wzrost społecznego kapitału rozwoju wpisuje się w cel 5 strategii – Ochrona dziedzictwa kulturowego i promocja walorów przyrodniczych obszaru.
Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne społeczeństwo Konkurencyjna gospodarka Sprawne państwo	<p>W Strategii Rozwoju Kraju 2020 określono obszary interwencji. Strategia ORSG wpisuje się w 2 obszary strategiczne i wykazuje spójność z następującymi celami:</p> <p>Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka – Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego jest spójny z celem Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej. Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko jest spójne z celem strategii: Rozwój infrastruktury technicznej. Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna – Cel III.1. Integracja społeczna, Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych, Cel III.3. Wzmocnienie</p>

	<p>mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych są spójne z następującymi celami strategii: Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji, Wzmocnienie systemu opieki zdrowotnej oraz Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru.</p>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony Miasta Obszary wiejskie</p>	<p>Celem strategicznym KSRR jest efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwojowych kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Strategia ORSG wpisuje się w następujące cele strategiczne i operacyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cel 1 Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów (1.3.6 Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego) jest spójny z celem strategicznym Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru; - Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych (2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe) jest spójny z trzema celami strategii: Rozwojem nowoczesnej oferty edukacyjnej, Wzmocnieniem systemu opieki zdrowotnej i Ochroną dziedzictwa kulturowego oraz promocją walorów przyrodniczych obszaru.
<p>Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030</p>	<p>Celem strategicznym polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Strategia ORSG wpisuje się w dwa cele KPZK:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cel 4 – Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski jest spójny z celem 5 strategii, tj. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru; - Cel 5 – Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa jest spójny z celem 1 strategii Rozwój infrastruktury technicznej.
<p>Krajowa Polityka Miejska</p>	<p>Strategia ORSG jest zgodna z następującymi celami szczegółowymi Krajowej Polityki Miejskiej:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Cel Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia jest spójny z celem 2 strategii – Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji; - Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich jest spójny z celem 1 strategii – Rozwój infrastruktury technicznej oraz celem 5, tj. Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru.
--	---

Źródło: opracowanie własne

Informacje w zakresie spójności Strategii z dokumentami szczebla regionalnego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 45 Spójność Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego z dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego

Dokument strategiczny szczebla regionalnego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego
Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego przyczynia się do realizacji poszczególnych Priorytetowych Obszarów Strategii Województwa, między innymi przez: <ul style="list-style-type: none"> - cel strategiczny Rozwój Infrastruktury technicznej jest zgodny z Priorytetem Modernizacja przestrzeni wsi i miast, - cel Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej oraz cel wzmocnienie systemu opieki zdrowotnej jest zgodny z Priorytetem Nowoczesne Społeczeństwo, - cel Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z Priorytetem Konkurencyjna Gospodarka.
Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego przyczynia się do realizacji celów Regionalnej Strategii Innowacji Województwa, między innymi przez: <ul style="list-style-type: none"> - cel strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z Celem Strategicznym nr I – Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu (Cel operacyjny I.1 Rozwój innowacyjnej edukacji;działanie: Wprowadzenie innowacyjnego szkolnictwa zawodowego.
Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020	Polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego oparta jest na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych danego obszaru. Jedną z możliwych form realizacji Polityki terytorialnej jest poziom ponadlokalny (powiatowy)- ORSG obejmujący terytorium wyznaczone granicami powiatu ziemskiego. Strategia ORSG wykazuje zgodność z Założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko – pomorskiego na lata 2014 – 2020.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego przyczynia się do realizacji poszczególnych Priorytetowych Obszarów RPO między innymi przez:

	<ul style="list-style-type: none"> - cel Strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z Osią Priorytetową 3 – Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna w regionie , - cel Strategiczny Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru jest zgodny z Osią Priorytetową 4 – Region przyjazny środowisku - Cel Strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z Osią Priorytetową 6 – Solidarne społeczeństwo i konkurencyjne kadry, - cel Strategiczny Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji jest zgodny z Osią Priorytetową 7 -Rozwój lokalny kierowany przez społeczność , - Cel Strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z Osią Priorytetową 8 – Aktywni na rynku pracy, - cel Strategiczny Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji jest zgodny z Osią Priorytetową nr 9 -Solidarne społeczeństwo. - cel Strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z Osią Priorytetową 10 – Innowacyjna edukacja.
--	---

Źródło: opracowanie własne

Poza powyższymi działaniami objęte Strategią ORSG Powiatu Inowrocławskiego wpisują się w cele dokumentów strategicznych poziomu lokalnego, w tym w:

Tabela 46 Spójność Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego z dokumentami strategicznymi szczebla lokalnego

Dokument strategiczny szczebla lokalnego	Założenia dokumentu, z którym spójne są cele Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego
Strategia Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego do 2020 roku	<p>Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego przyczynia się do realizacji poszczególnych Priorytetowych Obszarów Strategii Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego do 2020 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cel strategiczny Wzmacnianie systemu opieki zdrowotnej jest zgodny z Priorytetem I Zdrowie, aktywne społeczeństwo i efektywne usługi (Cel strategiczny 1 - Poprawa bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców powiatu poprzez zwiększenie dostępności i rodzajów świadczonych Usług oraz zapewnienie wysokiej jakości Usług medycznych dostosowanych do obecnych i prognozowanych demograficznych i epidemiologicznych oraz cel strategiczny 2 Zapewnienie wysokiej jakości pomocy społecznej dla przyszłych pokoleń); - cel strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z Priorytetem I Zdrowie, aktywne społeczeństwo i efektywne usługi (cel strategiczny 3 – zapewnienie edukacji otwartej na rynek pracy i aktualne wyzwania na wszystkich poziomach nauczania); - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z Priorytetem II Zrównoważony rozwój, spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna (cel strategiczny 1 – Zapewnienie dostępności komunikacyjnej oraz spójnej, funkcjonalnej i efektywnej sieci dróg na obszarze powiatu);

	<ul style="list-style-type: none"> - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z Priorytetem II Zrównoważony rozwój, spójność wewnętrzna i dostępność zewnętrzna (cel strategiczny 2. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego na terenie powiatu oraz wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną); - cel strategiczny Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszarów jest zgodny z Priorytetem III – Tożsamość dziedzictwo (cel strategiczny 1 – Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego powiatu); - cel strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z Priorytetem IV. Konkurencyjna otwarta na wyzwania gospodarka (cel strategiczny 1. Wzrost zatrudnienia i aktywizacja zawodowa mieszkańców powiatu).
<p>Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Inowrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020</p>	<p>Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego przyczynia się do realizacji poszczególnych Priorytetowych Obszarów Strategii Zintegrowanych Inwestycji dla Inowrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014 -2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z Priorytetem 1. Środowisko (Działanie 1.1. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego wspierania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w sektorze publicznym i sektorze mieszkaniowym, Działanie 1.2. Promowanie strategii niskoemisyjnych oraz Działanie 1.4. Gospodarka wodno - kanalizacyjna); - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z Priorytetem 2. Transport (Działanie 2.2. Rozwój ścieżek rowerowych i ciągów pieszo-jezdnych); - cel strategiczny Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru jest zgodny z Priorytetem 3. Rewitalizacja (Działanie 3.2. Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych wraz z ich pierwotnym zachowaniem); - cel strategiczny Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji jest zgodny z Priorytetem 4. Społeczeństwo (Działanie 4.1. Aktywizacja społeczności lokalnej i osób wykluczonych oraz Działanie 4.2. Rozwój usług społecznych) - cel strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z Priorytetem 5. Edukacja (Działanie 5.1. Edukacja przedszkolna i kształcenie ogólne, Działanie 5.2. Kształcenie zawodowe, Działanie 5.3. Kształcenie osób dorosłych).
<p>Strategia Rozwoju Gminy Kruszwica na lata 2007-2017</p>	<p>Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego koresponduje z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Kruszwica na lata 2007 – 2017:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z celem strategicznym nr 2 Poprawa jakości życia na obszarze gminy; - cel strategiczny Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru jest zgodny z celem strategicznym 3. Zwiększenie turystycznego zainteresowania gminą;

	<p>- strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z celem strategicznym 4. Wzrost jakości kapitału ludzkiego i aktywizacja zawodowa mieszkańców gminy.</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Gniewkowo na lata 2014-2020</p>	<p>Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego koresponduje z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Gniewkowo na lata 2014 – 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z celem strategicznym 2. Poprawa jakości życia na obszarze Gminy (cel szczegółowy 2.2. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury drogowej i komunikacyjnej; 2.4. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno- kanalizacyjnej); - cel strategiczny Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru jest zgodny z celem strategicznym 3. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Gminy (cel szczegółowy: 3.1. Rozwój i promocja gminy poprzez historię oraz 3.3. Promocja walorów przyrodniczych); - cele strategiczne: Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej i cel strategiczny Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru jest zgodny z celem strategicznym 4. Budowa kapitału ludzkiego i aktywizacja zawodowa mieszkańców (cele szczegółowe 4.1. Poprawienie standardów jakości usług instytucji pomocy społecznej, 4.2. Podnoszenie i dostosowanie kwalifikacji bezrobotnych do wymogów rynku pracy, 4.3. Upowszechnienie edukacji szkolnej i przedszkolnej. 4.4. Kontynuacja systemu staży i praktyk zawodowych w oparciu o współpracę z lokalnymi przedsiębiorcami, 4.5. Upowszechnianie kształcenia ustawicznego jako czynnika oddziałującego na sytuację na rynku pracy, 4.6. Dostosowanie kwalifikacji nauczycieli do wymogów związanych ze strategicznymi kierunkami rozwoju kształcenia i rynku pracy, 4.7. Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców gminy); - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z celem strategicznym 5. Wzmacnianie potencjału gospodarczego Gminy (cel szczegółowy 5.3. Działanie na rzecz infrastruktury drogowej).
<p>Strategia Rozwoju Gminy Janikowo na lata 2014-2020</p>	<p>Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego koresponduje z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Janikowo na lata 2014 – 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cel strategiczny Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru jest zgodny z celem strategicznym I. Integracja społeczności gminy i poprawa warunków życia jej mieszkańców (cel operacyjny 1. Poprawa komunikacji społecznej oraz 2. Zaangażowanie mieszkańców w rozwój oferty spędzania wolnego czasu); - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z celem strategicznym III. Rozwój infrastruktury technicznej poprawiającej jakość życia mieszkańców (cele operacyjne: nr 1. Poprawa jakości dojazdu zgodnie z potrzebami mieszkańców i produkcji rolniczej m.in. poprzez poprawę stanu dróg, 2. Modernizacja sieci wodociągowej i rozbudowa sieci

	<p>kanalizacyjnej, 3. Poprawa stanu zaopatrzenia w energię ze źródeł ekologicznych);</p> <p>- cel strategiczny Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej jest zgodny z celem strategicznym nr IV Unowocześnienie systemu edukacji i dostosowanie do rynku pracy (cel operacyjny 1. Rozwój nowoczesnych form kształcenia i wychowania młodzieży).</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Pakość na lata 2014-2020</p>	<p>Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego koresponduje z celami i kierunkami rozwoju Gminy Pakość zapisanymi w Strategii Rozwoju Gminy Pakość na lata 2014 - 2020:</p> <p>- cele strategiczne: Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej, Wzmacnianie rozwoju społecznego i integracji oraz Wzmocnienie systemu opieki zdrowotnej są zgodne z Kierunkiem 1 - Sprawne usługi publiczne (1.1. Zapewnienie wysokiego poziomu kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjum;</p> <p>1.2. Poprawa kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej;</p> <p>1.3. Zapewnienie powszechnego dostępu do opieki przedszkolnej;</p> <p>1.4. Zapewnienie opieki dla dzieci w wieku żłobkowym;</p> <p>1.6. Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia;</p> <p>1.7. Wzmacnianie zdolności do realizacji zadań z zakresu opieki społecznej oraz rozwiązywania problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi;</p> <p>- cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z Kierunkiem 3 - Rozwój infrastruktury technicznej (3.2. Zapewnienie obsługi w zakresie odbioru i oczyszczania ścieków);</p> <p>3.6. Termomodernizacja budynków mieszkalnych oraz budynków użyteczności publicznej;</p> <p>3.7. Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii;</p> <p>3.8. Zapewnienie pewności zasilania w energię elektryczną;</p> <p>- cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z Kierunkiem 4. - Poprawa dostępności komunikacyjnej (4.1. Rozbudowa systemu dróg gminnych;</p> <p>4.2. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych;</p> <p>4.3. Rozwój sieci dróg rowerowych dla transportu i rekreacji;</p> <p>4.4. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg powiatowych;</p> <p>4.5. Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg wojewódzkich;</p> <p>4.6. Poprawa dostępności gminy w komunikacji publicznej).</p> <p>- cel strategiczny Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych jest zgodny z Kierunkiem 5 - Przestrzeń dla mieszkańców (5.6. Ochrona dziedzictwa kulturowego Kalwarii Pakoskiej);</p> <p>- cel strategiczny Wzmacnianie systemu opieki zdrowotnej jest zgodny z Kierunkiem 6 - Przestrzeń dla gospodarki (6.7. Wsparcie dla rozwoju komercyjnych placówek opiekuńczych dla ludności starszej).</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Złotniki Kujawskie</p>	<p>Strategia Rozwoju Gminy Złotniki Kujawskie jest w trakcie aktualizacji. Będzie ona spójna ze Strategią ORSG Powiatu</p>

	Inowrocławskiego.
Strategia Rozwoju Gminy Dąbrowa Biskupia na lata 2014-2020	Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego koresponduje z celami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Dąbrowa Biskupia na lata 2014 – 2020: - cel strategiczny Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji jest zgodny z Celem strategicznym I: Zintegrowana i aktywna społeczność gminy Dąbrowa Biskupia; - cel strategiczny Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji oraz cel strategiczny Rozwój nowoczesnej i dostosowanej do potrzeb rynku pracy oferty edukacyjnej są zgodne z Celem strategicznym III: Lepsze warunki życia i pracy.
Lokalny Program Rozwoju Gminy Rojewo na lata 2013-2020	Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego koresponduje z celami rozwojowymi gminy Rojewo zawartymi w Lokalnym Programie Rozwoju Gminy Rojewo na lata 2013 – 2020: - cele strategiczne: Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru i Rozwój infrastruktury technicznej są zgodne z celem: Wykorzystanie walorów przyrodniczych Gminy (Rozwój infrastruktury turystycznej, Promocja walorów przyrodniczo – krajobrazowych gminy, Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy, Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej) - cel strategiczny Rozwój infrastruktury technicznej jest zgodny z celem Rozwój infrastruktury technicznej Gminy Rojewo (Przebudowa dróg gminnych, Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej); - cel strategiczny Rozwój nowoczesnej i dostosowanej do potrzeb rynku pracy oferty edukacyjnej jest zgodny z celem Poprawa standardu życia mieszkańców (organizacja przedszkolna, unowocześnienie wyposażenia jednostek oświatowych, zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla uczniów).

Źródło: opracowanie własne

Dokument strategiczny	Główne cele i założenia dokumentu oraz zgodność Strategii ORSG z dokumentem strategicznym
Lokalny/ Gminny Program Rewitalizacji	Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego powinna być spójna z Lokalnymi/ Gminnymi Programami Rewitalizacji. Dlatego też powinny się w niej znaleźć projekty z zakresu rewitalizacji społeczno – gospodarczej wynikające z powyższych dokumentów. Jednostki samorządu terytorialnego, które zdecydują się prowadzić procesy rewitalizacyjne, po pojawieniu się szczegółowych wytycznych dotyczących rewitalizacji, będą zobowiązane do opracowania Lokalnych/ Gminnych Programów Rewitalizacji.
Plan Gospodarki Niskoemisyjnej	Strategia ORSG Powiatu Inowrocławskiego musi być spójna z Planami gospodarki niskoemisyjnej. Gminy, które planują przeprowadzić działania finansowane w ramach priorytetu PI 4c (Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym) oraz PI

	<p>4e (Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu) są zobligowane do opracowania Planów Gospodarki Niskoemisyjnej. We wszystkich gminach ORSG trwają prace nad opracowaniem Planów Gospodarki Niskoemisyjnej.</p>
Plan Mobilności Miejskiej	<p>Strategia ORSG powinna też być spójna z Planem Mobilności Miejskiej. Dlatego Gminy, które w ramach Strategii ORSG chcą realizować projekty w zakresie PI e (Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu) są zobligowane do opracowania tego dokumentu.</p>
Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez społeczność	<p>Zgodnie z zasadami realizacji instrumentu Rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w Polsce. Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (RLKS) – to nowy instrument terytorialny – wprowadzony przez KE do realizacji w perspektywie finansowej na lata 2014 – 2020. Instrument ten bazuje na stosowanym w latach 2007 – 2013 w ramach Wspólnej Polityki Rolnej (WPR) i Wspólnej Polityki Rybołówstwa (WPRyby) podejściu LEADER. W ramach RLKS mogą być realizowane działania w ramach następujących priorytetów, które wchodzą w zakres polityki terytorialnej:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 9 d Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność - 9vi Strategie rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. <p>Strategie RLKS, które są opracowywane na lata 2014 – 2020 powinny wykazywać zgodność ze Strategią ORSG.</p>

Źródło: opracowanie własne

5. PRIORYTETY INWESTYCYJNE

Priorytety inwestycyjne dla ORSG Powiatu Inowrocławskiego stanowią uszczegółowienie celów strategii i są one zgodne z ustalonymi kierunkami rozwoju. W poniższej tabeli zostały przedstawione metody realizacji celów poprzez wskazanie konkretnych rozwiązań operacyjnych, jest to tzw. logika interwencji strategicznej.

Tabela 47 Logika interwencji strategicznej

L.p.	Zidentyfikowany problem/potencjał	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
1.	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej</p>	<p>Rozwój infrastruktury technicznej</p> <p>Poprawa jakości systemu energetycznego i wspieranie efektywności energetycznej</p>	Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	Powiat Inowrocławski Gmina Kruszwica Gmina Gniewkowo Gmina Złotniki Kujawskie Gmina Dąbrowa Biskupia Gmina Pakość	<ul style="list-style-type: none"> • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 85 ton równoważnika CO₂/rok • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – ok. 27,5% • Szacowany roczny spadek gazów cieplarnianych: 26 Mg/rok • Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 22 sztuki • Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – ok. 601,58 MWh/rok • Wzrost efektywności energetycznej powyżej: 28,3% • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34) (tony równoważnika CO₂/rok – 50% CO₂/rok
2.	<p><u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych. Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych,</p> <p><u>Potencjał:</u></p>	<p>Rozwój infrastruktury technicznej</p> <p>Budowa spójnego systemu ścieżek rowerowych</p> <p>Poprawa jakości systemu energetycznego i wspieranie efektywności energetycznej</p>	Budowa ścieżek rowerowych i ciągów pieszo - rowerowych Wymiana źródeł	Gmina Kruszwica Gmina Janikowo Gmina Gniewkowo Gmina Pakość Gmina Złotniki Kujawskie	<ul style="list-style-type: none"> • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 1,9 Mg CO₂/rok • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – tony równoważnika: 118,3 t CO₂/rok • Szacowany roczny spadek wartości emisji gazów

	<p>Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej</p>		<p>światła i sieci energooszczędnego oświetlenia</p>		<p>cieplarnianych: 25%</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba punktów świetlnych w zabudowie mieszkaniowej i ciągach komunikacyjnych: 350 sztuk • Oszczędność energii elektrycznej: 50% • Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 34,5 km • Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride”: 1 sztuka
3.	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej</p> <p><u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodociągowo – kanalizacyjna na tle regionu</p>	<p>Rozwój infrastruktury technicznej</p> <p>Rozwój sieci sanitarnej i kanalizacyjnej</p>	<p>Budowa kanalizacji sanitarnej</p> <p>Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków</p>	<p>Gmina Pakość Gmina Złotniki Kujawskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków: 0,33% • Liczba nowych, przydomowych oczyszczalni ścieków: 50 sztuk • Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków: ok. 676 osób • Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w miejscowości Rucewo – Rucewko, Tarkowo – Górne, Dobrościce – 100% • Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków cała aglomeracja – 5,29% • Liczba osób korzystających z nowej sieci kanalizacyjnej – 479 os.

					<ul style="list-style-type: none"> • Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków : 95% • Odsetek ludności korzystającej z przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowości Dąbrówka Kujawska: 100% • Liczba osób korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków – 197 osób
4.	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająca konserwacja zbiorów muzealnych, zabytków historycznych i archeologicznych</p> <p><u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturowy powiatu</p> <p><u>Potencjał:</u> Rozwijająca się oferta kulturalna na terenie powiatu inowrocławskiego</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura kultury do rosnących potrzeb mieszkańców powiatu</p> <p><u>Potencjał:</u> Rozwijająca się oferta</p>	<p>Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru</p> <p>Ochrona środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego</p> <p>Edukacja ekologiczna i budowanie świadomości mieszkańców dotyczącej ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego</p> <p>Poprawa jakości i rozwój oferty działalności kulturalnej</p> <p>Ochrona zabytków, tworzenie i modernizacja instytucji i obiektów kultury</p>	Działania ukierunkowane na ochronę zabytków	Powiat Inowrocławski Gmina Złotniki Kujawskie	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zwiedzających muzea i oddziały w gestii samorządu gmin, powiatów i miast na prawach powiatu (osoby /1000 mieszkańców) : 119 osób/1000 mieszkańców • Liczba instytucji kultury objętych wsparciem: 1 sztuka • Liczba zwiedzających muzea i oddziały w gestii samorządu gmin, powiatów i miast na prawach powiatu - ok. 1000 rocznie • Liczba osób odwiedzających Centrum Kultury: 100 osób/m-c • Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem: 1 sztuka • Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne: ok. 500 osób/rok

	<p>kulturalna na terenie powiatu inowrocławskiego</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo kulturowe i historyczne</p> <p><u>Potencjał:</u> Ciekawe szlaki turystyczne oraz bogate walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze</p>				
5.	<p><u>Problem:</u> Niezadawalający stan dróg, w szczególności dróg zamiejskich</p> <p><u>Potencjał:</u> Dogodne położenie sieci komunikacyjnej na przecięciu szlaków komunikacyjnych</p> <p><u>Problem:</u> Wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy</p> <p><u>Potencjał:</u> Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające</p>	<p>Rozwój infrastruktury technicznej</p> <p>Budowa oraz modernizacja dróg</p> <p>Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji</p> <p>Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu</p> <p>Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz promocja walorów przyrodniczych obszaru</p> <p>Ochrona zabytków, tworzenie i modernizacja instytucji i obiektów kultury</p>	<p>Działania z zakresu rewitalizacji fizycznej i społeczno-gospodarczej</p> <p>Budowa i rozbudowa dróg gminnych oraz chodników</p> <p>Budowa Centrum Aktywizacji Społecznej</p> <p>Rozbudowa infrastruktury żeglarskiej</p> <p>Zagospodarowanie terenów nadbrzeżnych Noteci</p> <p>Tworzenie miejsc rekreacji np. skateparku</p>	<p>Gmina Kruszwica Gmina Gniewkowo Gmina Pakość</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 7 sztuk • Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich: 4400 m² • Wskaźnik ożywienia społeczno-gospodarczego na obszarach miejskich: 1% • Długość przebudowanych dróg gminnych: 1,25 km • Długość przebudowanych chodników: 0,2 km • Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie: 601 osób • Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 3400 osób • Liczba os objętych wsparciem w

<p>kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobrze rozwinięta sieć samorządowych instytucji pomocy społecznej</p> <p><u>Problem:</u> Niedoinwestowana baza sportowa, w szczególności w zakresie sportów wodnych</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobre warunki do uprawiania sportów wodnych (wioślarstwo, żeglarstwo i sporty motorowodne)</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczająca promocja aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia wśród mieszkańców powiatu</p> <p><u>Potencjał:</u> Rozwijająca się infrastruktura sportowa</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura turystyczna oraz baza agroturystyczna</p> <p><u>Potencjał:</u> Ciekawe szlaki turystyczne oraz bogate walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze</p>				<p>programie 1700 os.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba utworzonych miejsc rekreacji: 1 sztuka
--	--	--	--	---

	<p><u>Potencjał:</u> Rozwijająca się oferta kulturalna na terenie powiatu inowrocławskiego, Rozwijająca się baza noclegowa i gastronomiczna, <u>Problem:</u> W dalszym ciągu niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo historyczne, kulturowe i przyrodnicze. <u>Problem:</u> Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu. <u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw</p>				
6.	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie <u>Problem:</u> Niedostateczna liczba ofert pracy szczególnie dla osób niepełnosprawnych <u>Potencjał:</u> Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych zagrożonych</p>	<p>Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji</p> <p>Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu</p> <p>Rozwój usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych</p> <p>Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób</p>	<p>Działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>	<p>Powiat Inowrocławski Gmina Pakość</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub/i orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego objętych wsparciem w projekcie: 240 • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach projektu: 300 osób • Liczba rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych projektem: 9 rodzin • Liczba osób, które podjęły

	<p>wykluczeniem społecznym</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p> <p><u>Problem:</u> Utrzymująca się wysoka liczba dzieci w pieczy zastępczej</p> <p><u>Potencjał:</u> Nowatorskie w skali kraju rozwiązania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej – małe placówki opiekuńczo – wychowawcze</p>	<p>niesamodzielnich</p> <p>Rozwój systemu pieczy zastępczej</p> <p>Aktywizacja i wsparcie dla rodzin w wychowaniu i opiece nad dziećmi</p>			<p>kontynuację nauki: 60 osób</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba wychowanków z pieczy zastępczej objętych wsparciem w ramach projektu: 20 osób • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu: 160 osób • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu: 20 osób • Liczba osób zagrożonych ubóstwem ; lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): 8 os. • Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie – 40 osób
7.	<p>Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie</p> <p>Niewystarczająca do rosnących potrzeb mieszkańców infrastruktura ochrony zdrowia</p>	<p>Wzmocnienie rozwoju społecznego i integracji</p> <p>Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu</p> <p>Rozwój Usług opiekuńczych skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych</p>	<p>Działania ukierunkowane na aktywizację społeczną i kulturalną osób objętych wsparciem w programie</p>	<p>Powiat Inowrocławski Gmina Janikowo Gmina Gniewkowo Gmina Pakość</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 160 osób • Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu: 3 Kluby Dziennego Pobytu • Liczba utworzonych miejsc

		<p>Rozwój specjalistycznych Usług opiekuńczych dla osób niesamodzielných</p> <p>Wzmacnianie systemu opieki zdrowotnej Poprawa jakości oraz udoskonalenie oferty usług zdrowotnych</p> <p>Rozwój opieki długoterminowej, w tym geriatrycznej</p>	<p>Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób niesamodzielných</p> <p>Działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>		<p>dziennego pobytu w Klubach Dziennego Pobytu: 56 os.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba doposażonych pomieszczeń – 1 szt. • Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu 1 szt. • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi i świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 70 os. • Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu - 40 osób • Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do 3 lat objętych wsparciem w programie – 9 osób • Liczba osób z niepełnosprawnościami i niesamodzielných objęta wsparciem w programie: 50 osób • Liczba osób przeszkolonych w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług opiekuńczych 30 • Liczba godzin opieki nad osobami niesamodzielnymi 32.400 godzin opieki (tj. 30 osób x 30godzin x 36 miesięcy).
--	--	--	--	--	---

<p>8.</p>	<p><u>Problem:</u> Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych</p> <p><u>Potencjał:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p> <p><u>Problem:</u> Braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie Gminy Rojewo i Pakość i Dąbrowa Biskupia</p> <p><u>Potencjał:</u> Dynamicznie rozwijająca się edukacja przedszkolna</p>	<p>Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej</p> <p>Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych</p> <p>Poprawa jakości kształcenia zawodowego poprzez wyposażenie placówek oraz organizację dodatkowych zajęć</p> <p>Upowszechnienie edukacji przedszkolnej i zwiększenie miejsc w przedszkolach poprzez modernizację i doposażenie obiektów przedszkolnych</p>	<p>Rozbudowa i doposażenie bazy dydaktycznej na wszystkich poziomach edukacji</p> <p>Kształcenie przydatnych kwalifikacji, tj. technik żywienia i Usług gastronomicznych w kwalifikacji T.6 i T.15; technik informatyk w kwalifikacji E12, E 13; technik geodeta w kwalifikacji B.34, B.35, B.36</p> <p>Tworzenie nowych miejsc przedszkolnych poprzez budowę przedszkola</p> <p>Wsparcie istniejących placówek wychowania przedszkolnego w zakresie generowania nowych miejsc</p>	<p>Powiat Inowrocławski</p> <p>Gmina Pakość Gmina Rojewo</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poziom zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ i technikum: ok. 61,2% • Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów technikum: ok. 80% • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego wykorzystujących doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 4 sztuk • Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty objętych wsparciem: 10 sztuk • Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 2211 osób • Poziom liczby uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego: 100% • Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie technik geodeta w kwalifikacji B. 34, B. 35, B. 36 w kolejnych latach – nie mniej niż 30% z każdej kwalifikacji • Liczba uczniów korzystających z
-----------	---	---	--	--	--

			<p>przedszkolnych oraz poprawy świadczenia usług edukacyjnych</p> <p>Modernizacja i adaptacja budynków użyteczności publicznej na szkolenia przez całe życie</p>		<p>pracowni w procesie dydaktycznym kształcenia zawodowego: 60 osób/rok szkolny</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poziom liczby uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego technik żywienia i usług gastronomicznych w kwalifikacji T.6 i T.15: 80% • Poziom liczby uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego technik informatyk w kwalifikacji E12, E13: 50% • Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym: 80% • Liczba dodatkowych miejsc w infrastrukturze przedszkolnej: 300 sztuk • Liczba adaptowanych pomieszczeń na przedszkole – 8 szt. • Liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym – 50 • Liczba pomieszczeń (sal szkoleniowych) dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych – 2 szt.
--	--	--	--	--	---

<p>9.</p>	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej)</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych</p> <p><u>Problem:</u> Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające kompetencje zawodowe nauczycieli w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające poradnictwo zawodowe dla uczniów szkół gimnazjalnych</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p> <p><u>Problem:</u> Braki w infrastrukturze</p>	<p>Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej</p> <p>Rozwój kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy, a także podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli</p> <p>Poprawa infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych</p> <p>Poprawa jakości kształcenia zawodowego poprzez wyposażenie placówek oraz organizację dodatkowych zajęć</p>	<p>Rozwijanie kompetencji kluczowych oraz podnoszenie osiągnięć edukacyjnych uczniów poprzez realizację zajęć rozwijających uzdolnienia i wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne</p> <p>Indywidualizowanie procesu nauczania i wychowania</p> <p>Działania w zakresie wyposażenia szkół w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych</p>	<p>Powiat Inowrocławski Gmina Kruszwica Gmina Janikowo Gmina Pakość Gmina Złotniki Kujawskie Gmina Dąbrowa Biskupia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu: 3720 osób • Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, którzy zostali objęci programem: 150 os. • Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych programem : ok.58 os. • Liczba nauczycieli , którzy uzyskali kwalifikacje oraz nabyli kompetencje po opuszczeniu programu: 80 os. • Liczba szkół i placówek oświatowych wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 25 • Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 29 • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie: 80 os. • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 12 os. • Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS: 12 nauczycieli • Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w
-----------	--	--	--	---	--

	<p>żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie Gminy Rojewo, Pakość i Dąbrowa Biskupia</p> <p><u>Potencjał:</u> Dynamicznie rozwijająca się edukacja przedszkolna</p>				<p>programie: 3957 os.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 24 • Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie: 16 • Liczba uczniów niepełnosprawnych, którzy przystąpili do zajęć logopedycznych i socjoterapeutycznych: 60 osób • Liczba uczniów rozwijających zainteresowanie: 48 • Liczba uczniów, biorących udział w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych: 184 os. • Liczba uczniów biorących udział w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych : 30 • Liczba uczniów uczęszczających w zajęciach specjalistycznych: 55 • Liczba dzieci uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne: 300 • Liczba doposażonych szkół: 4 • Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie: 300 • Liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym - 50 • Liczba osób opiekujących się
--	--	--	--	--	--

					<p>dziećmi objętych wsparciem programu 53</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS - 1
10.	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy</p> <p><u>Problem:</u> Niezsadałający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p>	<p>Rozwój nowoczesnej oferty edukacyjnej</p> <p>Poprawa jakości kształcenia zawodowego poprzez wyposażenie placówek i organizację dodatkowych zajęć</p> <p>Poprawa stanu infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych</p>	<p>Realizacja zajęć pozalekcyjnych w zakresie przedmiotów zawodowych</p> <p>Rozwój pozaszkolnych form kształcenia</p> <p>Działania w zakresie wyposażenia i doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego</p>	Powiat Inowrocławski	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS: 9 sztuk • Liczba uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe, którzy wzięli udział w zajęciach: 800 osób • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego: 9 sztuk • Liczba uczniów placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki: 960 osób • Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie: 196 osób

6. TRYB I ZASADY NABORU PROJEKTÓW

Nabór projektów- propozycji przedsięwzięć do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego prowadzony był w ramach prac nad Strategią Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego z zachowaniem partnerskiego modelu współpracy, tj. udziału m.in. jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Tryb i zasady naboru projektów- propozycji przedsięwzięć do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego został przyjęty Uchwałą Komitetu Sterującego Nr 1/2015 z dnia 10 marca 2015 r.

W wyniku naboru propozycji przedsięwzięć do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, zostały zidentyfikowane przedsięwzięcia i cele ważne z punktu widzenia rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, które będą realizowane w ramach polityki terytorialnej lub z wykorzystaniem innych możliwości finansowania. Przedsięwzięcia ujęte w Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego wskazane do realizacji w ramach polityki terytorialnej będą przedmiotem negocjacji w ramach Kontraktu Regionalnego, tj. porozumienia zawartego pomiędzy jednostkami samorządowymi Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego a IZ RPO WK-P.

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego po uzyskaniu pozytywnej opinii IZ RPO będzie podstawą do uruchomienia konkursów z „kodem dostępu”.

Ogłoszenie o naborze zostało podane do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie :na tablicy ogłoszeń Starostwa Powiatowego w Inowrocławiu, w Biuletynie Informacji Publicznej www.bip.inowroclaw.pl, na stronie internetowej Powiatu Inowrocławskiego- www.inowroclaw.powiat.pl, zakładka Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, na stronie internetowej gmin będących sygnatariuszami Porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, na stronie internetowej partnerów społeczno-gospodarczych, będących członkami Komitetu Sterującego z głosem opiniodawczo-doradczym tj. na stronie Lokalnej Grupy Działania „Czarnoziem Na Soli”, na stronie Cechu Rzemiosł Różnych w Inowrocławiu oraz Rady Organizacji Pozarządowych Powiatu Inowrocławskiego.

Integralną częścią ogłoszenia o naborze był Tryb i zasady naboru projektów- propozycji przedsięwzięć do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, który określał propozycje kryteriów wyboru projektów do finansowania w ramach polityki terytorialnej. Ponadto informację o pracach nad Strategią oraz ogłoszenie naborze projektów do Strategii ORSG zamieszczono w Tygodniku Powiatu i Gmin.

Zgłoszone projekty musiały odpowiadać na zidentyfikowane problemy i potencjały w ramach Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, które zostały

wypracowane podczas warsztatów planowania strategicznego z udziałem partnerów, sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Analiza SWOT dla Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego przeprowadzona w obszarach: Przestrzeń, Społeczeństwo i Gospodarka oraz Logika strategicznej interwencji zawierająca propozycje zidentyfikowanych problemów i potencjałów ORSG stanowiły integralną część ogłoszenia o naborze. Wnioskodawcy składając propozycje projektu mieli możliwość zaproponowania nowego własnego problemu lub potencjału ORSG, który powinien zostać zidentyfikowany i jest ważny dla rozwoju ORSG.

Projekty składane były przez beneficjentów na specjalnym formularzu fiszki projektowej wraz z wykazem przykładowych wskaźników, które dostępne były na stronie internetowej Powiatu Inowrocławskiego-www.inowroclaw.powiat.pl, zakładka Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, na stronie internetowej gmin będących sygnatariuszami Porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego oraz na stronie internetowej partnerów społeczno-gospodarczych, będących członkami Komitetu Sterującego z głosem opiniodawczo-doradczym.

Wybór projektów przewidzianych do finansowania w ramach polityki terytorialnej odbył się w dwóch etapach na podstawie szczegółowych kryteriów wyboru projektów przyjętych przez Zarząd ORSG uchwałą nr 4/2015 z dnia 11 czerwca 2015 r. Etap pierwszy polegał na ocenie projektów pod kątem ich zgodności z czterema podstawowymi kryteriami. Były nimi kryteria dostępu: złożenie projektu w terminie wskazanym w ogłoszeniu o naborze, złożenie projektu na formularzu wskazanym w ogłoszeniu o naborze, zawieranie się w katalogu beneficjentów uprawnionych do ubiegania się o dofinansowanie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, wpisywanie się projektu w priorytety inwestycyjne objętego polityką terytorialną w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Tabela 48 Priorytety Inwestycyjne w ramach RPO WK-P na lata 2014-2020 odnoszące się do poziomu powiatowego polityki terytorialnej

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
<p>4c - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.</p> <p>4e - Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.</p> <p>6b - Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.</p> <p>6c - Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.</p> <p>9b - Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.</p> <p>10a - Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.</p>
Europejski Fundusz Społeczny
<p>9i - Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.</p> <p>9iv - Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.</p> <p>10i - Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i poza formalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.</p> <p>10iv - Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, Ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.</p>

Drugi etap wyboru projektów polegał na ocenie merytorycznej według sześciu kryteriów:

- stopnia, w jakim projekt wpłynie na realizację strategii województwa,
- stopnia, w jakim projekt wpłynie na rozwiązanie zdiagnozowane problemów Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego.
- stopnia, w jakim projekt wpłynie na realizację wskaźników Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 r. oraz RPO WK-P na lata 2014-2020,
- gotowości projektu do realizacji – stopnia przygotowania inwestycji do realizacji,
- terminu realizacji przedsięwzięcia – preferowane projekty z zakończeniem realizacji do 31.12.2018r.
- realizacji projektu w partnerstwie wielosektorowym.

Analiza złożonych projektów pozwoliła na przyznanie odpowiedniej punktacji oraz podział na projekty podstawowe, wpisujące się w kryteria wyboru projektów oraz na projekty rezerwowe, które nie zmieściły się w limicie środków finansowych.

Projekty, które nie spełniły powyższych kryteriów zostały umieszczone na liście projektów komplementarnych. Projekty te zostały przewidziane do finansowania z innych źródeł, poza polityką terytorialną.

Ponadto w ramach prowadzonego naboru projektów, beneficjenci mogli składać projekty jako tzw. komplementarne, odpowiadające na problemy i potencjały zarówno zdiagnozowane jak również własne proponowane do uwzględnienia w dalszych pracach nad Strategią ORSG. Ostateczna lista projektów komplementarnych zawiera przedsięwzięcia odpowiadające na problemy zdiagnozowane na obszarze ORSG Powiatu Inowrocławskiego. Ich realizacja może przyczynić się w perspektywie długoterminowej do rozwiązania problemów i wyzwań rozwojowych zidentyfikowanych na obszarze ORSG.

7. LISTA PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTRUMENTY REALIZACJI

W wyniku naboru fiszek projektowych uzyskano 298 fiszek o łącznej wartości: 894 825 184,90zł

Wśród nich:

- 55projektów umieszczono na liście podstawowej,
- 22projektów umieszczono na liście rezerwowej,
- 221projekty umieszczono na liście komplementarnej.

Projekty z listy podstawowej finansowane będą ze środków własnych beneficjentów oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym:

- z EFRR w 67,06% dofinansowania ze źródeł zewnętrznych,
- z EFS: w 32,94 % dofinansowania ze źródeł zewnętrznych.

Tabela 49 Wartość projektów z listy podstawowej w podziale na Priorytety Inwestycyjne RPO WK-P 2014-2020

PI	Wartość (zł)	% udział
4c	14 399 461,68	19,56
4e	15 382 053,24	20,90
6b	2 919 512,20	3,97
6c	1 907 317,07	2,59
9b	12 592 493,00	17,11
10a	5 504 853,78	7,48
10i	10 202 329,63	13,86
10iv	913 300,29	1,24
9i	6 398 740,00	8,69
9iv	3 391 000,00	4,61
Podsumowanie:	73 611 060,89	100

Źródło: opracowanie własne

Tabela 50 Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFRR

L. p.	Nazwa projektu	Nazwa beneficjenta	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki
1.	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków Domów Pomocy Społecznej, Ośrodka Wspierania Dziecka i Rodziny w powiecie inowrocławskim z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii	Powiat Inowrocławski /DPS Parchanie, Ludzisko, Inowrocław, Warzyn, Tarnówko, OWDiR	<u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii <u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej	II kw. 2016 – III kw. 2018	7 150 000,00	EFRR: 6 077 500,00 Środki własne: 1 072 500,00	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 14 sztuk Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 50% CO ₂ /rok
2.	Termomodernizacja budynku szkoły podstawowej nr 1 i hali widowiskowo-sportowej	Gmina Gniewkowo	<u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków	III. kwartał 2014-III kwartał 2016	1 965 000,00	EFRR: 1 670 250,00 Środki własne: 294 750,00	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 sztuka Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach

			<p>użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej</p>					<p>publicznych: 262 MWh/rok</p> <p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych 85 t równoważnika CO₂/rok</p>
3.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Kruszwica-Gimnazjum w Bachorcach	Gmina Kruszwica	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej</p>	Grudzień 2015 – Grudzień 2017	1 000 000,00	<p>EFRR: 850 000,00</p> <p>Środki własne: 150 000,00</p>	4c	<p>Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 sztuka</p> <p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 26 Mg CO₂/rok</p> <p>Zwiększenie efektywności energetycznej: powyżej 25%</p>
4.	Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Szkoły	Gmina Dąbrowa Biskupia	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność</p>	Marzec 2018- listopad	2 650 000,00	<p>EFRR: 2 252 500,00</p> <p>Środki własne:</p>	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie

	Podstawowej i Gimnazjum im. Ziemi Kujawskiej w Dąbrowie Biskupiej, Szkoły Podstawowej w Parchaniu, Szkoły Podstawowej w Ośniszczewku i Szkoły Podstawowej w Pieraniu		energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii <u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej	2018		397 500,00		budynków: 4 sztuki Zwiększenie efektywności energetycznej: 30% Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych: 25%
5.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej Urzędu Gminy Dąbrowa Biskupia	Gmina Dąbrowa Biskupia	<u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii <u>Potencjał:</u> Dobre warunki	Marzec 2018- październik 2018	455 599,89	EFRR: 387 259,90 Środki własne: 68 339,99	4c	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 Zwiększenie efektywności energetycznej: 30% Zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych: 25% Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach

			fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej					publicznych o ok. 25%
6.	Kompleksowa termomodernizacja siedziby Ochotniczej Straży Pożarnej w Złotnikach Kujawskich	Gmina Złotniki Kujawskie	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej</p>	I kw. 2016-IV kw. 2016	691 056,91	EFRR: 587 398,37 Środki własne: 103 658,54	4c	<p>Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 169,79 MWh/rok</p> <p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: powyżej 30%</p> <p>Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 sztuka</p>
7.	Kompleksowa modernizacja siedziby Urzędu Gminy w Złotnikach Kujawskich	Gmina Złotniki Kujawskie	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz</p>	I kw. 2017-IV kw. 2017	487 804,88	EFRR: 414 634,15 Środki własne: 73 170,73	4c	<p>Zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych: 169,79 MWh/rok</p> <p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: powyżej 30%</p>

			niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii <u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej					Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 1 sztuka
8.	Budowa ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Kruszwica- I etap	Gmina Kruszwica	<u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych, <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa	Marzec 2015 – Grudzień 2018	5 828 698,00	EFRR: 4 954 393,00 Środki własne: 874 305,00	4e	Długość wybudowanych ścieżek pieszo-rowerowych: 19 km Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 1,9 Mg CO ₂ /rok Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride”: 1 sztuka
9.	Budowa ścieżki rowerowej Gniewkowo-Chrzastowo-Kaczkowo	Gmina Gniewkowo	<u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych, <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze	Marzec 2017- sierpień 2018	800 000,00	EFRR: 680 000,00 Środki własne: 120 000,00	4e	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 3,5 km Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 7 16 ton równoważnika CO ₂ /rok

			rozwinięta infrastruktura drogowa					
10.	Budowa ścieżki rowerowej na odcinku Pakość-Aleksandrowo, gm. Barcin	Gmina Pakość	<u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych, <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa	II kwartał 2016-IV kwartał 2017	1 281 843,04	EFRR: 1 089 566,58 Środki własne: 192 276,46	4e	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 1,49 km Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: powyżej 25%
11.	Wymiana źródeł światła i sieci energooszczędnego oświetlenia ulicznego w Janikowie	Gmina Janikowo	<u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii <u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do	II kw. 2016-III kw. 2018	4 362 000,00	EFRR: 3 707 700,00 Środki własne: 654 300,00	4e	Liczba zmodernizowanych punktów świetlnych: 350 sztuk Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 35 t/rok Oszczędność energii elektrycznej – 50%.

			rozwoju energii odnawialnej					
12.	Budowa ścieżki rowerowej Lipie-Gąski	Gmina Gniewkowo	<u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych. Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych, <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa	Marzec 2017- sierpień 2018	600 000,00	EFRR: 510 000,00 Środki własne: 90 000,00	4e	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 2,4 km Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 11,3t/rok
13.	Budowa ścieżki rowerowej Lipie-Murzynko	Gmina Gniewkowo	<u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych. Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych, <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa	Marzec 2016- sierpień 2017	450 000,00	EFRR: 382 500,00 Środki własne: 67 500,00	4e	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 1,8 km Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 8,5t/rok
14.	Budowa ciągu pieszo-jezdnego przy drodze powiatowej nr	Gmina Złotniki Kujawskie	<u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych.	II kw. 2016-IV kw. 2017	1 219 512,20	EFRR: 1 036 585,37 Środki własne: 182 926,83	4e	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 4 km

	2512C prowadzącej z miejscowości Krężoły do miejscowości Tuczno		Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych, <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa					Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 37,5t/rok
15.	Budowa ścieżki rowerowej w Janikowie	Gmina Janikowo	<u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych. Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych, <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa	I kw. 2017- IV kw. 2018	840 000,00	EFRR: 714 000,00 Środki własne: 126 000,00	4e	Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 2,33 km Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 10t/rok
16.	Program dofinansowania przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Pakość	Gmina Pakość	<u>Problem:</u> Niewystarczająco dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej <u>Potencjał:</u>	I kw. 2016- IV kw. 2018	200 000,00	EFRR: 170 000,00 Środki własne: 30 000,00	6b	Odsetek ludności korzystającej z nowych przydomowych oczyszczalni ścieków: 0,33% Liczba nowych przydomowych oczyszczalni ścieków: 50 sztuk

			Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodociągowo-kanalizacyjna na tle regionu					
17.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Rucewo-Rucewko, Tarkowo Górne, Dobrogościce	Gmina Złotniki Kujawskie	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej</p> <p><u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodociągowo-kanalizacyjna na tle regionu</p>	IV kw. 2016-II kw. 2018	1 906 504,07	EFRR: 1 620 528,46 Środki własne: 285 975,61	6b	<p>Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego systemu oczyszczania ścieków: 479 osób</p> <p>Odsetek ludności korzystającej z nowej oczyszczalni ścieków w miejscowości Rucewo-Rucewko, Tarkowo Górne, Dobrogościce: 100%</p> <p>Odsetek ludności całej aglomeracji korzystającej z nowej oczyszczalni ścieków: 5,29%</p> <p>Liczba dodatkowych osób korzystających z nowej sieci kanalizacyjnej – ok. 479 osób</p>
18.	Budowa przydomowych	Gmina Złotniki	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco</p>	I kw. 2018-IV kw.	813 008,13	EFRR: 691 056,91	6b	Odsetek ludności korzystającej z

	oczyszczalni ścieków w miejscowości Dąbrówka Kujawska	Kujawskie	dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodociągowo-kanalizacyjna na tle regionu	2018		Środki własne: 121 951,22		oczyszczalni ścieków: 95% Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego systemu oczyszczania ścieków: 197 osób Odsetek ludności korzystającej z przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowości Dąbrówka Kujawska: 100% liczba osób korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków - ok. 197 osób
19.	Konserwacja zbiorów muzealnych, archiwaliów, starodruków Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu	Powiat Inowrocławski/Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu	<u>Problem:</u> Niewystarczająca konserwacja zbiorów muzealnych, zabytków historycznych i archeologicznych. Niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo	II kwartał 2016 – IV kwartał 2018	200 000,00	EFRR: 170 000,00 Środki własne: 30 000,00	6c	Zwiedzający muzea i oddziały w gestii samorządu gmin, powiatów i miast na prawach powiatu: 119 osób/1000 mieszkańców Liczba instytucji kultury objętych wsparciem: 1 sztuka

			<p>kulturowe i historyczne.</p> <p><u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw</p>					
20.	Adaptacja budynku dworskiego w Złotnikach Kujawskich po starym przedszkolu na Międzypokoleniowe Centrum Kultury	Gmina Złotniki Kujawskie	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura kultury do rosnących potrzeb mieszkańców powiatu Niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo kulturowe i historyczne.</p> <p><u>Potencjał:</u> Rozwijająca się oferta kulturalna</p>	Od III-IV kw. 2015 do IV kw. 2016	1 707 317,07	<p>EFRR: 1 451 219,51 Środki własne: 256 097,56</p>	6c	<p>Zwiedzający muzea i oddziały w gestii samorządu gmin, powiatów i miast na prawach powiatu: 1000 osób/rok</p> <p>Liczba osób odwiedzających Międzypokoleniowe Centrum Kultury: 100 osób/m-c</p> <p>Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem: 1 sztuka</p> <p>Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturowego i naturalnego ora</p>

			na terenie powiatu inowrocławskiego o Ciekawe szlaki turystyczne oraz bogate walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze					stanowiących atrakcje turystyczne: 500 osób/rok
21.	Park Wolności centrum aktywizacji społecznej	Gmina Gniewkowo	<p><u>Problem:</u> Niezadowalający stan dróg, w szczególności dróg zamiejskich</p> <p><u>Potencjał:</u> Dogodne położenie sieci komunikacyjnej, na przecięciu szlaków komunikacyjnych</p> <p><u>Problem:</u> Wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w trudnej sytuacji na rynku pracy Niewystarczające</p>	Kwiecień 2016 – Wrzesień 2018	5 149 000,00	<p>EFRR: 2 040 000,00</p> <p>Środki własne: 772 350,00</p> <p>EFS: 2 336 650,00</p>	9b	<p>Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 szt. (kompleks)</p> <p>Długość przebudowanych dróg gminnych: 0,75km</p> <p>Długość przebudowanych chodników: 0,2 km</p> <p>Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie: 300 osób</p> <p>Liczba osób objętych wsparciem w programie – 1700 osób</p>

			<p>kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie</p> <p><u>Potencjał:</u> Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p> <p>Dobrze rozwinięta sieć samorządowych instytucji pomocy społecznej,</p>					Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 1500 osób
22.	Wzrost ożywienia społeczno-gospodarczego na obszarze rewitalizowanym Kruszwicy poprzez rozbudowę infrastruktury żeglarskiej na Jeziorze Gopło	Gmina Kruszwica	<p><u>Problem:</u> Niedoinwestowana baza sportowa w szczególności w zakresie sportów wodnych.</p> <p>W dalszym ciągu niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo historyczne, kulturowe</p>	Kwiecień 2016- Grudzień 2020	2 343 493,00	<p>EFRR: 1 700 000,00</p> <p>Środki własne: 351 524,00</p> <p>EFS: 291 969</p>	9b	<p>Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 2 sztuki</p> <p>Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich: 1600m²</p> <p>Wskaźnik ożywienia</p>

			<p>i przyrodnicze. Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu.</p> <p>Niewystarczająca promocja aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu.</p> <p>Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura turystyczna oraz baza agroturystyczna.</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobre warunki do uprawiania sportów wodnych (wioślarstwo, żeglarstwo i sporty motorowodne). Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz</p>					<p>społeczno-gospodarczego na obszarach miejskich: 1%</p>
--	--	--	---	--	--	--	--	---

			<p>zasoby przyrodnicze Kujaw, Rozwijająca się oferta kulturalna na terenie powiatu inowrocławskiego, Rozwijająca się baza noclegowa i gastronomiczna,</p>					
23.	<p>Zagospodarowanie „Góry Czarownic” i budowa fontanny na placu rynku wraz z modernizacją nawierzchni ul. Kątnej i Spokojnej, tworzeniem małej architektury nawiązującej do dawnego wyglądu miasta</p>	Gmina Gniewkowo	<p><u>Problem:</u> Niezadowalający stan dróg, w szczególności dróg zamiejskich <u>Potencjał:</u> Dogodne położenie sieci komunikacyjnej, na przecięciu szlaków komunikacyjnych <u>Problem:</u> Wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególności trudnej sytuacji na rynku pracy Niewystarczające</p>	<p>Marzec 2018- październik 2019</p>	1 100 000,00	<p>EFRR: 935 000,00 Środki własne: 165 000,00</p>	9b	<p>Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 4 sztuki</p> <p>Długość przebudowanych dróg gminnych: 0,5 km</p> <p>Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie: 300 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem: 1700 osób</p>

			<p>kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobrze rozwinięta sieć samorządowych instytucji pomocy społecznej, Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>					
24.	Budowa skateparku przy ul. Piasta w Gniewkowie	Gmina Gniewkowo	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająca promocja aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia wśród mieszkańców powiatu. Wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób</p>	Styczeń 2017-maj 2018	1 100 000,00	<p>EFRR: 726 000,00 Środki własne: 165 000,00 EFS: 209 000,00</p>	9b	<p>Liczba utworzonych miejsc rekreacji: 1 sztuka</p> <p>Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem: 1 osoba</p> <p>Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych</p>

			<p>bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. <u>Potencjał:</u> Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Rozwijająca się infrastruktura sportowa. Dobrze rozwinięta sieć samorządowych instytucji pomocy społecznej.</p>					wsparciem: 200 osób
25.	Przebudowa ulicy Żabiej w Pakości wraz z	Gmina Pakość	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco rozbudowana</p>	I kw. 2016- IV kw. 2018	2 900 000,00	EFRR: 2 465 000,00 Środki własne:	9b	Wskaźnik ożywienia społeczno- gospodarczego na

	zagospodarowanie terenów nadbrzeżnych Noteci		infrastruktura turystyczna oraz baza agroturystyczna <u>Potencjał:</u> Ciekawe szlaki turystyczne oraz bogate walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze			435 000,00		obszarach miejskich: 1% Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich: 2800m
26.	Wyposażenie pracowni dydaktycznych do kształcenia zawodowego w sprzęt komputerowy i multimedialny wraz z modernizacją i rozbudową sieci komputerowej w ZSP nr 1 im. Jana Pawła II w Inowrocławiu	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 1 w Inowrocławiu	<u>Problem:</u> Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu. <u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do	I kw. 2016 – II kw. 2017	200 000,00	EFRR: 170 000,00 Środki własne: 30 000,00	10a	Liczba uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego: 100% Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów technikum: 90% Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w

			aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy <u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego					zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 333 osoby
27.	Wyposażenie szkolnych pracowni w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Inowrocławiu: 1. Pracownia ekonomiczna 2. Pracownia logistyczna 3. Pracownia prowadzenia sprzedaży 4. Pracownia organizacji reklamy	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 4 w Inowrocławiu	<u>Problem:</u> Niezadowalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu. <u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych	I kw. 2016 – IV kw. 2018	190 200,00	EFRR: 161 670,00 Środki własne: 28 530,00	10a	Liczba uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego: 100% Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów technikum: 90% Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad

			potrzeb lokalnego rynku pracy <u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego					dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 492 osoby
28.	Wyposażenie szkolnych pracowni w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Inowrocławiu: 1. Pracownia planowania żywienia i usług gastronomicznych 2. Pracownia obsługi hotelarskiej	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 2 w Inowrocławiu	<u>Problem:</u> Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu. <u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego	I kw. 2016 – IV kw. 2018	86 200,00	EFRR: 73 270,00 Środki własne: 12 930,00	10a	Liczba uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego: 100% Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów technikum: 90% Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub

			<p>rynku pracy</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego.</p>					<p>infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 391 osób</p>
29.	<p>Wyposażenie i unowocześnienie pracowni kształcenia praktycznego dla kwalifikacji T.04-Produkcja wyrobów cukierniczych w ZS im. Marka Kotańskiego w Inowrocławiu</p>	<p>Powiat Inowrocławski/ZS im. Marka Kotańskiego</p>	<p><u>Problem:</u> Niezadowalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych.</p> <p><u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu.</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy</p>	<p>I-IV kwartał 2016</p>	<p>91 182,30</p>	<p>EFRR: 63 750,00 Środki własne: 27 432,30</p>	<p>10a</p>	<p>Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów technikum: 90%</p> <p>Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka</p> <p>Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 33 osoby</p>

			<p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego</p>					
30.	Wyposażenie szkolnej pracowni technologii gastronomicznej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Pawła II w Kościelcu	Powiat Inowrocławski/ZSP w Kościelcu	<p><u>Problem:</u> Niezadowalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych.</p> <p><u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu.</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy</p>	I kw. 2016 – IV kw. 2018	50 781,00	EFRR: 43 163,85 Środki własne: 7 617,15	10a	<p>Liczba uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego techników żywienia i usług gastronomicznych w kwalifikacji T.6 i T.15: 80%</p> <p>Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów technikum: 75%</p> <p>Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka</p> <p>Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w</p>

			<p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego.</p>					zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 179 osób
31.	<p>Utworzenie oraz unowocześnienie pracowni kształcenia praktycznego w Centrum Kształcenia Praktycznego w Inowrocławiu w kwalifikacjach: E.20, M.19, Mechanik motocyklowy, Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej</p>	<p>Powiat Inowrocławski/CKP w Inowrocławiu</p>	<p><u>Problem:</u> Niezadowalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu. <u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy</p>	<p>I kw. 2016 – IV kw. 2018</p>	<p>428 400,00</p>	<p>EFRR: 364 140,00 Środki własne: 64 260,00</p>	<p>10a</p>	<p>Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ i technikum: 45%</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego wykorzystujących doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 4 sztuki</p> <p>Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka</p> <p>Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w</p>

			<p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego.</p>					zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 45 osób
32.	Wyposażenie szkolnej pracowni sieci komputerowych i technik multimedialnych w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Inowrocławiu	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 3 w Inowrocławiu	<p><u>Problem:</u> Niezadowalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych.</p> <p><u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu.</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych</p>	I kw. 2016 – IV kw. 2018	94 916,79	EFRR: 80 679,27 Środki własne: 14 237,52	10a	<p>Liczba uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego technik informatyk w kwalifikacji E12, E13: 50%</p> <p>Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów technikum: 60%</p> <p>Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka</p> <p>Liczba miejsc w objętej wsparciem</p>

			<p>potrzeb lokalnego rynku pracy</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego</p>					<p>infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 80 osób</p>
33.	Baza dydaktyczna gwarancją rozwoju szkolnictwa zawodowego	Powiat Inowrocławski/ZSP w Kruszwicy	<p><u>Problem:</u> Niezadowalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych.</p> <p><u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu.</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych</p>	I-III kw. 2016	226 890,69	<p>EFRR: 192 857,09</p> <p>Środki własne: 34 033,60</p>	10a	<p>Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ - 85,55% i technikum 72,37%</p> <p>Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka</p> <p>Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia</p>

			potrzeb lokalnego rynku pracy <u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego					zawodowego - 277 osób
34.	Wyposażenie szkolnej pracowni geodezji i dokumentacji geodezyjno-kartograficznej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Inowrocławiu	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 5 w Inowrocławiu	<u>Problem:</u> Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjały:</u> Wysokie wyniki ze sprawdzianów szóstoklasisty oraz egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i zawodowych w szkołach na terenie powiatu. <u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego	I kw. 2016 – IV kw. 2018	158 283,00	EFRR: 134 540,55 Środki własne: 23 742,45	10a	Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie technika geodeta w kwalifikacji B.34, B.35, B.36 w kolejnych latach: 30% Liczba uczniów korzystających z pracowni w procesie dydaktycznym kształcenia zawodowego: 60 osób/rok szkolny Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka Liczba miejsc w objętej wsparciem

			<p>rynku pracy</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu Inowrocławskiego</p>					<p>infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI 35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego - 381 osób</p>
35.	Przedszkole samorządowe szansą na dobry start małego dziecka	Gmina Rojewo	<p><u>Problem:</u> Braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie Gminy Rojewo, Pakość i Dąbrowa Biskupia</p> <p><u>Potencjał</u> Dynamicznie rozwijająca się edukacja przedszkolna</p>	I-IV kw. 2017	460 000,00	<p>EFRR: 391 000,00</p> <p>Środki własne: 69 000,00</p>	10a	<p>Liczba pomieszczeń adaptowanych na przedszkole: 3 sztuki</p> <p>Liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym: 50 osób</p> <p>Liczba adoptowanych pomieszczeń na przedszkole - 3 szt.</p> <p>Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej (osoby) - 50 osób</p>
36.	Tworzenie nowych miejsc przedszkolnych poprzez budowę przedszkola miejskiego w Pakości	Gmina Pakość	<p><u>Problem:</u> Braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie Gminy</p>	I kw. 2017-IV kw. 2018	2 000 000,00	<p>EFRR: 1 700 000,00</p> <p>Środki własne: 300 000,00</p>	10a	<p>Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty: 1 sztuka</p>

			Rojewo, Pakość i Dąbrowa Biskupia <u>Potencjał</u> Dynamicznie rozwijająca się edukacja przedszkolna					Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym: 80% Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym - 80% Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolne: 250 sztuk
37.	Modernizacja i adaptacja pomieszczeń Szkoły Podstawowej w Rojewie na centrum szkoleniowe dla mieszkańców Gminy Rojewo	Gmina Rojewo	<u>Problem:</u> Niezadowalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjał</u> Bogata oferta edukacyjny szkół na terenie powiatu inowrocławskiego	I kw. 2017 – IV kw. 2018	1 518 000,00	EFRR: 1 290 300,00 Środki własne: 227 700,00	10a	Liczba adaptowanych pomieszczeń: 2 sztuki Liczba pracowni (sal szkoleniowych) dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych: 2 sztuki Liczba opiekunów osób starszych: 25 Liczba opiekunów dla osób starszych: 25 Liczba opiekunów dla dzieci: 25 Liczba opiekunów dla

								osób niepełnosprawnych: 20
	PODSUMOWANIE			52 705 690,97	Dof. EFRR: 41 948 463,01			

Źródło: opracowanie własne

Tabela 51 Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFRR

L.p.	Nazwa projektu	Nazwa beneficjenta	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI
1.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej na terenie gminy Kruszwica-Zespół Szkół Ogólnokształcących	Gmina Kruszwica	<u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii <u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej	Czerwiec 2015 - Grudzień 2017	2 000 000,00	EFRR: 1 700 000,00 Środki własne: 300 000,00	4c
2.	Program dofinansowania zakupu i montażu ekologicznych źródeł ciepła oraz zakupu i montażu	Gmina Pakość	<u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na	I kw. 2016-IV kw. 2018	150 000,00	EFRR: 127 500,00 Środki własne: 22 500,00	4c

	instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii		terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii <u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej				
3.	Poprawa efektywności gospodarowania energią ciepłą poprzez wymianę źródeł ciepła, sieci przesyłowej i instalacji transformatorów ciepła w Szpitalu Powiatowym w Inowrocławiu	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. Ludwika Błażka w Inowrocławiu	<u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii <u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej	I kw. 2016 – IV kw. 2020	11 500 000,00	EFRR: 9 775 000,00 Środki własne: 1 725 000,00	4c

4.	Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie Gminy Pakość	Gmina Pakość	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająca efektywność energetyczna na terenie powiatu, w tym niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej oraz niewielkie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii</p> <p><u>Potencjał:</u> Dobre warunki fizjograficzne do rozwoju energii odnawialnej</p>	I kw. 2018-III kw. 2020	1 500 000,00	EFRR: 1 275 000,00 Środki własne: 225 000,00	4c
5.	Budowa ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy Kruszwica – II etap	Gmina Kruszwica	<p><u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych Niewystarczająco rozbudowana sieć ścieżek rowerowych</p> <p><u>Potencjał:</u> Dogodne położenie w sieci komunikacyjnej, na przecięciu szlaków komunikacyjnych</p>	Marzec 2017 – Grudzień 2023	2 500 000,00	EFRR: 2 125 000,00 Środki własne: 375 000,00	4e
6.	Budowa ścieżki rowerowej na odcinku Pakość-Wielowieś	Gmina Pakość	<p><u>Problem:</u> Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych Niewystarczająco</p>	I kw. 2018-III kw. 2020	2 600 000,00	EFRR: 2 210 000,00 Środki własne: 390 000,00	4e

			rozbudowana sieć ścieżek rowerowych <u>Potencjał:</u> Dogodne położenie w sieci komunikacyjnej, na przecięciu szlaków komunikacyjnych				
7.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Tuczno ul. Średnia, Tuczno-Podgaj, Tuczno-Wieś	Gmina Złotniki Kujawskie	<u>Problem:</u> Niewystarczająco dostosowana do potrzeb mieszkańców infrastruktura kanalizacji sanitarnej i wodociągowej <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć wodociągowo-kanalizacyjne na tle regionu	IV kw. 2018-II kw. 2020	1 865 853,66	EFRR: 1 585 975,61 Środki własne: 279 878,05	6b
8.	Adaptacja na izbę pamięci i renowacja Dworku Generała Władysława Sikorskiego wraz z jego otoczeniem	Gmina Dąbrowa Biskupia	<u>Problem:</u> Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura kultury do rosnących potrzeb kulturalnych mieszkańców powiatu. <u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw	Marzec 2016-listopad 2018	1 000 000,00	EFRR: 850 000,00 Środki własne: 150 000,00	6c
9.	Ścieżka edukacyjna promująca	Gmina Pakość	<u>Problem:</u>	I kw. 2017-IV	100 000,00	EFRR: 85 000,00	6c

	walory historyczno-przyrodnicze Parku Kulturowego Kalwaria Polska i Gminy Pakość		Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu. <u>Potencjał:</u> Ciekawe szlaki turystyczne oraz bogate walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze	kw. 2017		Środki własne: 15 000,00	
10.	Renowacja zewnętrznej bryły zabytkowego kościoła w Pieraniu	Gmina Dabrowa Biskupia	<u>Problem:</u> W dalszym ciągu niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo kulturowe i historyczne <u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw	I kw. 2017-IV kw. 2017	100 000,00	EFRR: 85 000,00 Środki własne: 15 000,00	6c
11.	Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego Kruszwicy poprzez konserwację wyposażenia zabytkowej Kolegiaty p.w. ŚŚ. Piotra i Pawła oraz zagospodarowanie przyległego terenu	Parafia Kościoła Rzymsko - Katolickiego p.w. Św. Ap. Piotra i Pawła w Kruszwicy	<u>Problem:</u> W dalszym ciągu niewystarczająca oferta promująca dziedzictwo kulturowe i historyczne. Niewystarczająca konserwacja zbiorów muzealnych, zabytków historycznych	Maj 2016 - Grudzień 2017	100 000,00	EFRR: 85 000,00 Środki własne: 15 000,00	6c

			<p>i archeologicznych. Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu.</p> <p><u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw</p>				
12.	Rewitalizacja starej części miasta Kruszwicy-etap III	Gmina Kruszwica	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu</p> <p><u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw</p>	Kwiecień 2017 - Grudzień 2020	3 000 000,00	<p>EFRR: 2 300 000,00 Środki własne: 500 000,00 EFS: 200 000,00</p>	9b
13.	Osiedlowy park wypoczynku i rekreacji z drogami dojazdowymi i parkingami	Gmina Kruszwica	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu</p>	Styczeń 2016 - Grudzień 2017	2 000 000,00	<p>EFRR: 1 500 000,00 Środki własne: 350 000,00 EFS: 150 000,00</p>	9b

			<u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw				
14.	Adaptacja budynku po Przedszkolu Publicznym w Pakości na potrzeby utworzenia Domu Dziennego Pobytu i Terapii dla osób starszych w Pakości	Gmina Pakość	<u>Problem:</u> Niewystarczająca oferta pomocy i opieki nad osobami starszymi	III kw. 2017-IV kw. 2018	700 000,00	EFRR: 595 000,00 Środki własne: 105 000,00	9b
15.	Aktywizacja społeczna i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez utworzenie ośrodka sportowo - rehabilitacyjnego na obszarze zdegradowanym Kruszwicy	Gmina Kruszwica	<u>Problem:</u> Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. Niewystarczająca promocja aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu Niewystarczająca liczba programów profilaktyki i promocji zdrowia	Styczeń 2018 – Grudzień 2023	4 000 000,00	EFRR: 3 000 000,00 Środki własne: 700 000,00 EFS: 300 000,00	9b
16.	Przystosowanie pomieszczenia dla organizacji pracowni analityczno-pomiarowej zjawisk fizycznych	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 5 w Inowrocławiu	Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy. Niewystarczający stan infrastruktury	I kw. 2016 – IV kw. 2018	139 290,00	EFRR: 118 396,50 Środki własne: 20 893,50	10a

			<p>edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych</p> <p><u>Problem:</u> Niewystarczający rozwój edukacji doświadczalnej</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p>				
17.	Wyposażenie szkolnej pracowni systemów energetyki odnawialnej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Inowrocławiu	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 5 w Inowrocławiu	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy</p> <p>Niewystarczający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p>	I kw. 2016 – IV kw. 2018	145 160,00	EFRR: 123 386,00 Środki własne: 21 774,00	10a
18.	Wyposażenie szkolnej pracowni w kwalifikacji B.30 Sporządzanie kosztorysów	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 5 w Inowrocławiu	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie</p>	I kw. 2016 – IV kw. 2018	70 240,00	EFRR: 59 704,00 Środki własne: 10 536,00	10a

	oraz przygotowywanie dokumentacji przetargowej w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 5 w Inowrocławiu		kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy Niewystarczający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych <u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego				
19.	Utworzenie i unowocześnienie pracowni kształcenia praktycznego w Centrum Kształcenia Praktycznego w Inowrocławiu w kwalifikacjach B.18, B.05, B.06, B.07	Powiat Inowrocławski/CKP w Inowrocławiu	<u>Problem:</u> Niewystarczający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy <u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego	I kw. 2016 – IV kw. 2018	510 300,00	EFRR: 433 755,00 Środki własne: 76 545,00	10a
20.	„Światłowody najszybszą drogą do nowoczesnej telekomunikacji” Nowoczesny i innowacyjny sprzęt światłowodowy dla pracowni	Powiat Inowrocławski/ZSP nr 1 w Inowrocławiu	<u>Problem:</u> Niewystarczający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów	I kw. 2017 – IV kw. 2018	90 000,00	EFRR: 76 500,00 Środki własne: 13 500,00	10a

	sieci telekomunikacyjnych w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Jana Pawła II w Inowrocławiu		szkolnych Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy Niewystarczające wykorzystanie nowoczesnych technologii TIK w sferze edukacji <u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego				
21.	Wyposażenie szkolnej pracowni Organizacji napraw i eksploatacji środków technicznych (pracownia komputerowa) w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Pawła II w Kościelcu	Powiat Inowrocławski/ZSP w Kościelcu	<u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy Niewystarczający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych <u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego	I kw. 2016 – IV kw. 2018	49 000,00	EFRR: 41 650,00 Środki własne: 7 350,00	10a
22.	Wyposażenie pracowni	Powiat	<u>Problem:</u>	I kw. 2016 – I	454 756,00	EFRR:	10a

	szkolnej w zawodzie technik weterynarii w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Kobylnikach	Inowrocławski/ZSP w Kobylnikach	Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy. Niewystarczający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych <u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego	kw. 2017		386 542,60 Środki własne: 68 213,40	
--	--	---------------------------------	---	----------	--	---	--

Źródło: opracowanie własne

Tabela 52 Lista podstawowa projektów finansowanych w ramach EFS

L.p.	Nazwa projektu	Nazwa beneficjenta	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki
1.	Nowoczesna szkoła-lepsza edukacja	Gmina Kruszwica	<u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia, do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy, Niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz	Styczeń 2016 – Lipiec 2018	6 000 000,00	EFS: 5 100 000,00 Środki własne: 900 000,00	10i	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu: 1350 osób Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, którzy zostali objęci programem: 150 osób Liczba osób z niepełnosprawnościami

			<p>umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej), Niewystarczające kompetencje zawodowe nauczycieli, Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych na terenie powiatu, Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, Niewystarczająca promocja aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia wśród mieszkańców powiatu. <u>Potencjały:</u> Bogata oferta</p>				<p>objętych programem: 50 osób</p> <p>Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje oraz nabyli kompetencje po opuszczeniu programu: 80 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek oświatowych wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 11 sztuk</p> <p>Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć: 11 sztuk</p> <p>Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie: 80 osób</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w</p>
--	--	--	---	--	--	--	--

			<p>edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p> <p>Zaangażowanie szkół w życie kulturalne, sportowe i społeczne powiatu, gmin.</p>					<p>programie: 1350 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 11 szt.</p> <p>Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie: 11 szt.</p>
2.	Zostań Omnibusem II	Powiat inowrocławski	<p><u>Problem:</u></p> <p>Niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej).</p> <p>Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach</p>	III kw. 2016 – III kw. 2018	908 606,38	<p>EFS: 772 315,42</p> <p>Środki własne: 136 290,96</p>	10i	<p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu: 1800 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 11 sztuk</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie: 2027 osób</p>

			<p>edukacyjnych. Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. Niewystarczający rozwój edukacji doświadczalnej</p> <p><u>Potencjały:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p>					<p>Liczba szkół i placówek oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 11 sztuk</p> <p>Liczba uczniów niepełnosprawnych, którzy przystąpili do zajęć logopedycznych i socjoterapeutycznych: 60 osób</p> <p>Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie: 13 sztuk</p>
3.	Prowadzenie zajęć pozalekcyjnych w szkołach na terenie Gminy Dąbrowa Biskupia pn. „Po lepszą przyszłość”	Gmina Dąbrowa Biskupia	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej)</p>	Styczeń 2016 – Wrzesień 2018	800 000,00	EFS: 680 000,00 Środki własne: 120 000,00	10i	<p>Liczba dzieci uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne: 300 osób</p> <p>Liczba doposażonych szkół: 4 sztuki</p> <p>Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie: 300 osób</p>

			<p>Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych.</p> <p>Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.</p> <p><u>Potencjał:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p>					<p>Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 5 sztuk</p> <p>Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie: 1 sztuka</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie: 250 osób</p>
4.	Rozwój przedszkola samorządowego szansą na dobry start małego dziecka	Gmina Rojewo	<p><u>Problem:</u> Braki w infrastrukturze żłobkowej i przedszkolnej szczególnie na terenie Gminy Pakość, Rojewo i Dąbrowa Biskupia</p> <p><u>Potencjał:</u> Dynamicznie rozwijająca się edukacja przedszkolna</p>	I kw. 2017 – IV kw. 2018	1 472 000,000	<p>EFS: 1 251 200,00</p> <p>Środki własne: 220 800,00</p>	10i	<p>Liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym - 50</p> <p>Liczba osób opiekujących się dziećmi objętych wsparciem programu 53</p> <p>Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze</p>

								środków EFS - 1
5.	Rozwijanie kompetencji kluczowych oraz podnoszenie osiągnięć edukacyjnych uczniów Gimnazjum w Pakości poprzez realizację zajęć rozwijających uzdolnienia i wykorzystujących nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne	Gmina Pakość	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej). Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych.</p> <p><u>Potencjały:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p>	II kw. 2016-III kw. 2017	230 000,00	EFS: 195 500,00 Środki własne: 34 500,00	10i	<p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu: 80 osób</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 80</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 1 sztuka</p> <p>Liczba uczniów rozwijających zainteresowania: 48 osób</p> <p>Liczba uczniów, biorących udział w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych: 24 osoby</p> <p>Liczba uczniów biorących udział w</p>

								<p>zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych: 30 osób</p> <p>Liczba uczniów niepełnosprawnych objętych projektem: 8 osób</p>
6.	Podnoszenie osiągnięć edukacyjnych uczniów szkół podstawowych z terenu Gminy Pakość poprzez indywidualizowanie procesu nauczania i wychowania	Gmina Pakość	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej). Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów</p>	I kw. 2016-IV kw. 2018	310 000,00	EFS: 263 500,00 Środki własne 46 500,00	10i	<p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu: 150 osób</p> <p>Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - 150</p> <p>Liczba uczniów biorących udział w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych: 160 osób</p> <p>Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach specjalistycznych: 55 osób</p>

			szkolnych. <u>Potencjały:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego					Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 2 sztuki
7.	Nowoczesna szkoła informacyjna i komunikacyjna	Gmina Złotniki Kujawskie	<u>Problemy:</u> Niewystarczające kompetencje zawodowe nauczycieli w zakresie wykorzystywania nowoczesnych technologii. Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjały:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego	III kw. 2016- IV kw. 2017	325 203,25	EFS: 276 422,76 Środki własne: 48 780,49	10i	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS - ok. 12 nauczycieli Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie - ok. 12 nauczycieli Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu - ok. 100 uczniów Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie - ok. 100 uczniów Liczba szkół w których pracownie

								<p>przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 sztuki</p> <p>Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 2 sztuki</p> <p>Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie – 2 szkoły</p>
8.	Wdrożenie świadomego wyboru kierunku kształcenia zawodowego dla uczniów gimnazjum w oparciu o nowoczesne metody diagnozowania predyspozycji i uzdolnień przyszłych pracowników	Gmina Janikowo	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające kształcenie w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych oraz umiejętności istotnych z punktu widzenia rynku pracy (przedsiębiorczości, kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej).</p>	I kw. 2016-III kw. 2018	156 520,00	EFS: 133 042,00 Środki własne: 23 478,00	10i	<p>Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu: 240 osób</p> <p>Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 1 sztuka</p>

			<p>Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjały:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na terenie powiatu inowrocławskiego</p>					
9.	Twoja wiedza – Twoja przyszłość II	Powiat inowrocławski	<p><u>Problem:</u> Niewystarczające dostosowanie kierunków kształcenia do aktualnych potrzeb lokalnego rynku pracy Niezadawalający stan infrastruktury edukacyjnej oraz wyposażenia obiektów szkolnych. <u>Potencjały:</u> Bogata oferta edukacyjna szkół na</p>	III kw. 2016 – III kw. 2018	913 300,29	<p>EFS: 776 305,25 Środki własne: 136 995,04</p>	10iv	<p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS: 9 sztuk</p> <p>Liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w zajęciach: 800 osób</p> <p>Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego</p>

			terenie powiatu inowrocławskiego					<p>doposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowe: 9 sztuk</p> <p>Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach od ukończenia nauki: 960 osób</p> <p>Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie: 196 osób</p>
10.	Park Wolności centrum aktywizacji społecznej	Gmina Gniewkowo	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura turystyczna oraz baza agroturystyczna. Niezadawalający stan techniczny dróg, w</p>	Kwiecień 2016-wrzesień 2018	5 149 000,00	<p>EFS: 2 336 650,00 EFRR: 2 040 000,00 Środki własne: 772 350,00</p>	9b	<p>Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 sztuka</p> <p>Długość przebudowanych dróg gminnych: 0,75km</p>

			<p>szczególności dróg zamiejskich. Wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet. <u>Potencjał:</u> Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura drogowa. Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p>					<p>Długość przebudowanych chodników: 0,2 km</p> <p>Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie: 1700 osób</p> <p>Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie: 300 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 1500 osób</p>
11.	Wzrost ożywienia społeczno-gospodarczego na obszarze rewitalizowanym Kruszwicy poprzez rozbudowę infrastruktury żeglarskiej na Jeziorze Gopło	Gmina Kruszwica	<p><u>Problem:</u> Niewystarczająco rozbudowana infrastruktura turystyczna oraz baza agroturystyczna <u>Potencjał:</u> Dobre warunki do uprawiania sportów wodnych</p>	Kwiecień 2016 – Grudzień 2020	2 343 493,00	<p>EFŚ: 291 969,00 EFRR: 1 700 000,00 Środki własne: 351 524,00</p>	9b	<p>Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 2 sztuki</p> <p>Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich: 1600m²</p>

			(wioślarstwo, żeglarstwo i sporty motorowodne					Wzrost Wskaźnik ożywienia społeczno- gospodarczego na obszarach miejskich: 1%
12.	Budowa skateparku przy ul. Piasta w Gniewkowie	Gmina Gniewkowo	<u>Problem:</u> Niewystarczająca promocja aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia wśród mieszkańców powiatu. Wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. <u>Potencjał:</u> Rozwijająca się infrastruktura sportowa. Dobrze rozwinięta sieć	Styczeń 2017- maj 2018	1 100 000,00	EFS: 209 000,00 EFRR: 726 000,00 Środki własne: 165 000,00	9b	Liczba utworzonych miejsc rekreacji: 1 sztuka Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem: 1 osoba Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem: 200 osób

			<p>samorządowych instytucji pomocy społecznej. Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>					
13.	Aktywni – Zintegrowani	PCPR w Inowrocławiu	<p><u>Problemy:</u> Niedostateczna liczba ofert pracy szczególnie dla osób niepełnosprawnych. Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. Utrzymująca się wysoka liczba dzieci w pieczy zastępczej. Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. <u>Potencjały:</u></p>	Styczeń 2016 – Grudzień 2017	1 999 580,00	EFS: 1 699 643,00 Środki własne: 299 937,00	9i	<p>Liczba osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego objętych wsparciem w projekcie: 80 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach projektu: 100 osób</p> <p>Liczba rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych projektem: 3 rodziny</p>

			<p>Nowatorskie w skali kraju rozwiązania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej – małe placówki opiekuńczo-wychowawcze.</p> <p>Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p>					<p>Liczba osób, które podjęły kontynuację nauki: 20 osób</p> <p>Liczba wychowanków z pieczy zastępczej objętych wsparciem w ramach projektów: 20 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu: 80 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu: 20 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu: 8 osób</p>
14.	Aktywni – Zintegrowani II	PCPR w Inowrocławiu	<u>Problemy:</u> Niedostateczna	Styczeń 2018 – Grudzień	1 999 580,00	EFS: 1 699 643,00	9i	Liczba osób posiadających

			<p>liczba ofert pracy szczególnie dla osób niepełnosprawnych. Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. Utrzymująca się wysoka liczba dzieci w pieczy zastępczej. Niewystarczające wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.</p> <p><u>Potencjały:</u> Nowatorskie w skali kraju rozwiązania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej – małe placówki opiekuńczo-wychowawcze. Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji</p>	2019		<p>Środki własne: 299 937,00</p>	<p>orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego objętych wsparciem w projekcie: 80 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach projektu: 100 osób</p> <p>Liczba rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych projektem: 3 rodziny</p> <p>Liczba osób, które podjęły kontynuację nauki: 20 osób</p> <p>Liczba wychowanków z pieczy zastępczej objętych wsparciem w ramach projektu: 20 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które</p>
--	--	--	--	------	--	--------------------------------------	--

			zawodowej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.					uzyskały kwalifikacje po zakończeniu programu: 80 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po zakończeniu programu: 20 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu: 8 osób
15.	Aktywni – Zintegrowani III	PCPR w Inowrocławiu	<u>Problemy:</u> Niedostateczna liczba ofert pracy szczególnie dla osób niepełnosprawnych. Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. Utrzymująca się wysoka liczba dzieci w pieczy zastępczej. Niewystarczające	Styczeń 2020 – Grudzień 2021	1 999 580,00	EFS: 1 699 643,00 Środki własne: 299 937,00	9i	Liczba osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego objętych wsparciem w projekcie: 80 osób Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach projektu: 100 osób

			<p>wsparcie dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.</p> <p><u>Potencjały:</u> Nowatorskie w skali kraju rozwiązania w zakresie opieki nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej – małe placówki opiekuńczo-wychowawcze.</p> <p>Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p>				<p>Liczba rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych projektem: 3 rodziny</p> <p>Liczba osób, które podjęły kontynuację nauki: 20 osób</p> <p>Liczba wychowanków z pieczy zastępczej objętych wsparciem w ramach projektu: 20 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po zakończeniu programu: 80 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po zakończeniu programu: 20 osób</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem</p>
--	--	--	---	--	--	--	---

								lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu: 8 osób
16.	Postaw na aktywność – aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu Gminy Pakość	Gmina Pakość „Ośrodek Pomocy Społecznej Stowarzyszenie Kraina Rozwoju”	<u>Problemy</u> Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. Wysoka stopa bezrobocia oraz utrzymujący się wśród osób bezrobotnych wysoki udział kobiet i osób w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy <u>Potencjały:</u> Realizację innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym	I kw. 2016-IV kw. 2018	400 000,00	EFS: 340 000,00 Środki własne: 60 000,00	9i	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu: 80 osób Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w ramach projektu: 40 osób
17.	Sieć Klubów Dziennego Pobytu w Gminie Janikowo	Gmina Janikowo	<u>Problemy</u> Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób	I kw. 2016-IV kw. 2018	1 731 000,00	EFS: 1 471 350,00 Środki własne: 259	9iv	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych

			wykluczonych społecznie. <u>Potencjały:</u> Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.			650,00		wsparciem w programie: 90 osób Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu: 3 sztuki Liczba utworzonych miejsc dziennego pobytu: 56 miejsc
18.	Rozwój specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych z terenu gminy Pakość	Gmina Pakość Ośrodek Pomocy Społecznej Stowarzyszenie Pomocna Dłoń	<u>Problemy</u> Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. <u>Potencjały:</u> Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym.	I kw. 2016-IV kw. 2018	200 000,00	EFS: 170 000,00 Środki własne: 30 000,00	9iv	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu: 1 sztuka Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie: 70 osób
19.	Centrum usług asystenckich i usług opiekuńczych nad osobami	Fundacja Ekspert Kujawy	<u>Problemy</u> Niewystarczająca oferta pomocy i opieki nad osobami	Styczeń 2016-Grudzień2018	1 000 000,00	EFS 850 000,00 Środki własne:	9iv	1) Liczba osób z niepełnosprawnościami i niesamodzielnych objęta wsparciem w

	niesamodzielnymi w powiecie inowrocławskim		starszymi. W dalszym ciągu niewystarczająca do potrzeb infrastruktura pomocy społecznej <u>Potencjały:</u> Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym			150 000,00		programie: 50 osób 2) Liczba osób przeszkolonych w zakresie świadczenia wysokiej jakości usług opiekuńczych 30 Wskaźnik produktu 1) Liczba godzin opieki nad osobami niesamodzielnymi 32.400 godzin opieki (tj. 30 osób x 30godzin x 36 miesięcy).
20.	Aktywność się opłaca - wsparcie w zakresie aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem z terenu Gminy Pakość	Gmina Pakość Ośrodek Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie Kraina Rozwoju	<u>Problemy:</u> W dalszym ciągu niewystarczająca do rosnących potrzeb mieszkańców powiatu infrastruktura ochrony zdrowia. Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie. Niewystarczające umiejętności do pełnienia roli rodzicielskiej. <u>Potencjały:</u>	I kw. 2019-IV kw. 2020	300 000,00	EFS: 255 000,00 Środki własne: 45 000,00	9iv	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu: 40 osób Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 40 osób Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do 30

			<p>Silnie rozwinięty ośrodek świadczeń specjalistycznych stacjonarnych i diagnostycznych usług zdrowotnych oraz rozbudowana infrastruktura ochrony zdrowia na terenie powiatu inowrocławskiego.</p> <p>Realizacja innowacyjnych projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>					lat objętych wsparciem w programie: 9 osób
21.	Aktywizacja społeczna i kulturalna uczestników Domu Dziennego Pobytu w Gniewkowie	Gmina Gniewkowo	<p><u>Problemy:</u> W dalszym ciągu niewystarczająca do potrzeb infrastruktura pomocy społecznej. Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie.</p> <p><u>Potencjał:</u> Realizacja innowacyjnych</p>	II kw. 2017-IV kw. 2019	160 000,00	EFS: 136 000,00 Środki własne: 24 000,00	9iv	<p>Liczba doposażonych pomieszczeń: 1 sztuka</p> <p>Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 30 osób</p> <p>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących</p>

			projektów w zakresie aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym					po zakończeniu projektu – 1 szt.
	PODSUMOWANIE				29 497 862,92	Dof. EFS	20 607 183,43	

Źródło: opracowanie własne

Tabela 53 Lista rezerwowa projektów finansowanych w ramach EFS

L.p.	Nazwa projektu	Nazwa beneficjenta		Okres realizacji	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI
1.	Rewitalizacja starej części miasta Kruszwicy – etap III	Gmina Kruszwica	<u>Problem:</u> Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturalny powiatu <u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw	Kwiecień 2017- Grudzień 2020	3 000 000,00	EFS: 200 000,00 Środki własne: 500 000,00 EFRR: 2 300 000,00	9b
2.	Osiedlowy park wypoczynku i rekreacji z drogami dojazdowymi i parkingami	Gmina Kruszwica	<u>Problem:</u> Niewystarczająco wykorzystany potencjał przyrodniczy, historyczny i	Styczeń 2016 – Grudzień 2017	2 000 000,00	EFS: 150 000,00 Środki własne: 350 000,00 EFRR: 1 500 000,00	9b

			kulturalny powiatu <u>Potencjał:</u> Silne tradycje kulturowe i historyczne oraz zasoby przyrodnicze Kujaw				
3.	Aktywizacja społeczna i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez utworzenie ośrodka sportowo - rehabilitacyjnego na obszarze zdegradowanym Kruszwicy	Gmina Kruszwica	<u>Problem:</u> Niewystarczające kompleksowe wsparcie dla osób wykluczonych społecznie <u>Potencjał:</u> Bogata oferta uzdrowiskowa	2018-2023	4 000 000,00	EFS: 300 000,00 Środki własne: 700 000,00 EFRR: 3 000 000,00	9b

Źródło: opracowanie własne

Tabela 54 Lista komplementarna projektów

Lp.	Nazwa projektu	Nazwa beneficjenta	Koszt całkowity	Termin realizacji
1.	Rozbudowa budynku gastronomicznego "Zajazd u Piasta Kołodzieja"	Zakład wielobranżowy Jerzy Rasala	6 150 000,00	2015-2018
2.	Udrożnienie rzeki Noteci i kanału Górnonoteckiego z Pakości do Kruszwicy (odcinkowo)	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Poznaniu	1 200 000,00	2017-2018
3.	Uruchomienie regularnej komunikacji publicznej na trasie: Inowrocław-Rojewo-Stara Wieś-Solec Kujawski- Bydgoszcz	Przedsiębiorstwo Transportowe Tomasz Sternal	1 143 900,00	2017-2018

4.	Uruchomienie regularnej komunikacji publicznej na trasie: Inowrocław-Rojewo-Jarki-Kąkol-Toruń	Przedsiębiorstwo Transportowe Tomasz Sternal	1 143 900,00	2017-2018
5.	Centrum Międzynarodowej Wymiany Młodzieży i Wolontariatu	Fundacja Ekspert-Kujawy	350 000,00	2016-2023
6.	Integracja Społeczna podopiecznych Domów Pomocy Społecznej w Parchaniu, Warzynie i Inowrocławiu	Fundacja Ekspert-Kujawy	495 000,00	2016-2018
7.	Hipoterapia szansą dla osób niepełnosprawnych z gminy Kruszwica	Fundacja Ekspert-Kujawy	496 000,00	2016-2018
8.	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli dla przedszkoli i nauczycieli kształcenia ogólnego i zawodowego w powiecie inowrocławskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	850 000,00	2016-2018
9.	Ośrodek Wsparcia Praktycznego Szkół Zawodowych w powiecie inowrocławskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	2 862 000,00	2016-2018
10.	Placówka Kształcenia Ustawicznego PERSPEKTYWA	Fundacja Ekspert-Kujawy	940 000,00	2015-2018
11.	Klub Integracji Społecznej dla mieszkańców powiatu inowrocławskiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	2 500 000,00	2016-2018
12.	Centrum Wspierania Rodziny w powiecie inowrocławskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	244 800,00	2016-2018
13.	Wsparcie praktyczne dla uczniów i nauczycieli branży budowlanej w powiecie inowrocławskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	1 292 000,00	2016-2018
14.	Rozszerzenie działalności Kujawskiego Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej w Powiecie Inowrocławskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	4 860 000,00	2016-2018
15.	Utworzenie działalności Inowrocławskiego Klastra Metalowego	Fundacja Ekspert-Kujawy	1 416 000,00	2016-2018

16.	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) w powiecie inowrocławskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	498 000,00	2016-2018
17.	Program aktywizacji zawodowej dla Powiatu Inowrocławskiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	3 500 000,00	2016-2018
18.	Uniwersytet Trzeciego Wieku - oferta aktywizacji społecznej seniorów z powiatu inowrocławskiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	300 000,00	2016-2018
19.	Mariaż języka z komputerem- szkolenia z zakresu ICT i języków obcych w powiecie inowrocławskim	Fundacja Ekspert-Kujawy	360 000,00	2016-2018
20.	Rehabilitacja dla najmłodszych	Centrum Medyczne SIRMED	2 386 508,00	2016-2018
21.	Pomocna dłoń dla osób starszych	Centrum Medyczne SIRMED	1 746 558,00	2016-2019
22.	Samodzielny rodzic	Centrum Medyczne SIRMED	1 035 138,00	2016-2020
23.	Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstwa PPHU "ASKAL" LAKS PIOTR	PPHU "ASKAL" LAKS PIOTR	1 045 500,00	2016-2017
24.	Wzmocnienie konkurencyjności przedsiębiorstwa Ośrodek Doradztwa Biznesowego Jarosław Napierała poprzez zakup sprzętu	Ośrodek Doradztwa Biznesowego Jarosław Napierała	615 000,00	2016
25.	Sieć wodno-kanalizacyjna na terenie gminy Kruszwica	Gmina Kruszwica	10 000 000,00	2015-2018
26.	Budowa sieci kanalizacyjnej na terenie Aglomeracji Kruszwica	Gmina Kruszwica	5 000 000,00	2016-2017
27.	Budowa Ośrodka Sportu Wodnych w Kruszwicy	Gmina Kruszwica	4 600 000,00	2017-2018
28.	Budowa obwodnicy Kruszwicy w ciągu drogi krajowej nr 62	Gmina Kruszwica	300 000 000,00	2016-2023

29.	Poprawa dostępu do usług społecznych poprzez utworzenie Centrum Wsparcia Rodziny	Gmina Kruszwica	1 500 000,00	2016-2020
30.	Budowa kanalizacji ściekowej na terenie Gminy Janikowo	Gmina Janikowo	6 340 000,00	2016-2020
31.	Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej w Janikowie	Gmina Janikowo	14 600 000,00	2017-2019
32.	Budowa kompostowni odpadów zielonych z terenów komunalnych i ogrodów oraz punktu przeładunkowego składowania odpadów segregowanych.	Gmina Janikowo	1 710 000,00	2016
33.	Budowa i modernizacja dróg na terenie Gminy Janikowo	Gmina Janikowo	3 000 000,00	2016-2020
34.	Zagospodarowanie terenu i rozwój bazy turystycznej poprzez budowę zaplecza sanitarno -socjalnego i parkingu nad Jeziorem Pakoskim w Janikowie	Gmina Janikowo	2 682 529,96	2015-2020
35.	Budowa ciągu komunikacyjnego łączącego ul. Piasta z ul. Inowrocławską wraz z modernizacją parkingów przy ul. Dreckiego i sklepie Miła, ciągów pieszych i drogowych oraz modernizacją nawierzchni ul. Dreckiego oraz chodnikiem przy ul. Inowrocławskiej	Gmina Gniewkowo	800 000,00	marzec 2017- październik 2017
36.	Modernizacja nawierzchni ul. 17 Stycznia wraz z modernizacją parkingu przy gimnazjum	Gmina Gniewkowo	500 000,00	marzec 2016- październik 2016
37.	Modernizacja nawierzchni ul. Piasta	Gmina Gniewkowo	700 000,00	marzec 2018- październik 2018
38.	Budowa parkingu dla autokarów przy drodze krajowej na potrzeby Szlaku Piastowskiego	Gmina Gniewkowo	350 000,00	marzec 2018- październik 2018
39.	Modernizacja nawierzchni ul. Paderewskiego	Gmina Gniewkowo	400 000,00	marzec 2019- październik 2019

40.	Modernizacja dróg osiedlowych Chrząstowo I	Gmina Gniewkowo	400 000,00	marzec 2017- październik 2017
41.	Modernizacja drogi Gniewkowo-Bąbolin	Gmina Gniewkowo	800 000,00	wrzesień 2015-sierpień 2016
42.	Modernizacja drogi gminnej Zajezerze-Suchatówka	Gmina Gniewkowo	500 000,00	marzec 2018- październik 2018
43.	Modernizacja drogi gminnej Gniewkowo-Wielowieś- Wierzchosławice	Gmina Gniewkowo	2 500 000,00	kwiecień 2016-sierpień 2016
44.	Kontynuacja prac wykopaliskowych w Gąskach oraz przygotowanie prezentacji i promocja miejsca wykopalisk w formie utworzonego skansenu	Gmina Gniewkowo	350 000,00	wrzesień 2017- wrzesień 2018
45.	Budowa budynku mieszkalnego, wielorodzinnego z lokalami socjalnymi przy ulicy Cmentarnej 2 w Gniewkowie	Gmina Gniewkowo	2 200 000,00	II kwartał 2015-II kwartał 2017
46.	Przebudowa kanalizacji ściekowej oraz remont sieci wodociągowej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 255 relacji Pakość- Strzelno	Gmina Pakość	3 920 000,00	II kwartał 2015 r. - III kwartał 2018 r.
47.	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej wraz z budową nawierzchni oraz przebudowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w ul. Różanej w Pakości.	Gmina Pakość	4 461 267,35	I kwartał 2015 r. - IV kwartał 2016 r.
48.	Budowa wielorodzinnego budynku z lokalami komunalnymi, w tym z lokalami socjalnymi oraz mieszkaniami chronionymi w Pakości	Gmina Pakość	2 200 000,00	II kwartał 2017 r. - II kwartał 2019 r.

49.	Utworzenie Punktu Wspierania Przedsiębiorczości w Pakości	Gmina Pakość	260 000,00	II kwartał 2016 r. - IV kwartał 2020 r.
50.	Objęcie terenów, stanowiących własność Gminy Pakość Pomorską Specjalną Strefą Ekonomiczną	Gmina Pakość	5 000 000,00	II kwartał 2016 r. - IV kwartał 2020 r.
51.	Budowa zakładu przetwarzania odpadów na składowisku odpadów komunalnych w m. Giebnia, gmina Pakość	Gmina Pakość	12 000 000,00	po 2018 r.
52.	Budowa obwodnicy Pakości	Gmina Pakość	60 000 000,00	po 2018 r.
53.	Program dofinansowania utylizacji i transportu zdemontowanych wyrobów zawierających azbest.	Gmina Pakość	150 000,00	I kwartał 2016 r. - IV kwartał 2018 r.
54.	Przebudowa systemu dróg lokalnych przebudowa drogi gminnej relacji Rybitwy - Gorzany	Gmina Pakość	1 500 000,00	I kwartał 2019 r.- IV kwartał 2020 r.
55.	Budowa boiska lekkoatletycznego w Dąbrowie Biskupiej	Gmina Dąbrowa Biskupia	732 931,32	marzec - lipiec 2018
56.	Warsztaty integracyjne dla mieszkańców Gminy Dąbrowa Biskupia	Gmina Dąbrowa Biskupia	300 000,00	2016-2020
57.	Warsztaty sportowe i rekreacyjne dla mieszkańców Gminy Dąbrowa Biskupia	Gmina Dąbrowa Biskupia	300 000,00	2016-2020

58.	Budowa ścieżek rowerowych na terenie gminy	Gmina Dąbrowa Biskupia	1 000 000,00	2016 - 2018
59.	Bliżej Kultury	Gmina Dąbrowa Biskupia	500 000,00	2016-2018
60.	Budowa Ośrodka Kultury wraz z doposażeniem	Gmina Dąbrowa Biskupia	2 000 000,00	marzec - październik 2018
61.	Przebudowa dróg lokalnych dla potrzeb publicznej komunikacji między powiatowej na trasie Rojewo - Solec Kujawski (węzeł S10)	Gmina Rojewo	4 000 000,00	2019
62.	Przebudowa dróg lokalnych dla potrzeb publicznej komunikacji między powiatowej na trasie Rojewo - Jarki - Kąkol	Gmina Rojewo	7 000 000,00	2018
63.	Budowa sieci kanalizacyjnej Rojewo-Ściborze	Gmina Rojewo	3 000 000,00	2018
64.	Budowa sieci kanalizacyjnej Rojewo-Liszkowo	Gmina Rojewo	5 000 000,00	2017
65.	Budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych dla Gminy Inowrocław	Gmina Inowrocław	1 000 000,00	2016-2017
66.	Budowa schroniska dla bezdomnych Zwierząt przy ul. Poznańskiej, Gmina Inowrocław - koncepcja architektoniczna	Gmina Inowrocław	5 000 000,00	
67.	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Balczewo	Gmina Inowrocław	467 400,00	2017-2018
68.	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Gnojno	Gmina Inowrocław	762 600,00	2016-2017
69.	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Jacewo	Gmina Inowrocław	301 350,00	2018-2019

70.	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Dziennice	Gmina Inowrocław	215 865,00	2017-2018
71.	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Jacewo	Gmina Inowrocław	415 125,00	2016-2017
72.	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Jacewo	Gmina Inowrocław	1 076 865,00	2018-2019
73.	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Orłowo	Gmina Inowrocław	276 750,00	2016-2017
74.	Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Sławęcinek i Gnojno	Gmina Inowrocław	771 825,00	2016-2017
75.	Budowa stacji podniesienia ciśnienia Latkowo	Gmina Inowrocław	159 900,00	2016-2017
76.	Budowa stacji podniesienia ciśnienia Słońsko	Gmina Inowrocław	159 900,00	2017-2018
77.	Budowa ścieżki rowerowej Inowrocław-Sławęcinek, wzdłuż drogi krajowej nr 25	Gmina Inowrocław	900 000,00	2015-2017
78.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Jaksice - Borkowo, wzdłuż drogi krajowej nr 25	Gmina Inowrocław	1 600 000,00	2016-2018
79.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Jaksice - Stefanowo, wzdłuż drogi krajowej nr 25	Gmina Inowrocław	1 400 000,00	2015-2017
80.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Latkowo - Szadłowice, wzdłuż drogi krajowej nr 15	Gmina Inowrocław	1 200 000,00	2017
81.	Budowa ścieżki pieszo-rowerowej Latkowo w kierunku Orłowa, wzdłuż drogi Powiatowej 2524C	Gmina Inowrocław	1 600 000,00	2018-2019
82.	Budowa ścieżki rowerowej na odcinku Tupadły - Krusza Zamkowa wraz z oświetleniem	Gmina Inowrocław	2 400 000,00	2016-2017
83.	Budowa ścieżki pieszo - rowerowej przy drodze wojewódzkiej nr 252 Jacewo - Marulewy	Gmina Inowrocław	1 000 000,00	2015-2016
84.	Budowa ścieżki pieszo - rowerowej Sikorowo - Inowrocław wzdłuż drogi powiatowej nr 2567C	Gmina Inowrocław	1 200 000,00	2017-2018
85.	Budowa przedszkola w miejscowości Jacewo	Gmina Inowrocław	4 030 000,00	2017-2020
86.	Doposażenie jednostek OSP na terenie gminy Inowrocław	Gmina Inowrocław	250 000,00	2016-2017
87.	Modernizacja SUW Jaksice	Gmina Inowrocław	147 600,00	2016-2017
88.	Modernizacja SUW Łojewo	Gmina Inowrocław	147 600,00	2017-2018

89.	Przebudowa drogi gminnej nr 150504C (ul. Powstańców Wielkopolskich), stanowiących dz. Nr 142/1 w m. Jaksice	Gmina Inowrocław	1 040 000,00	2015-2016
90.	Przebudowa drogi gminnej nr 150511C Orłowo - Gnojno (Chmalówka)	Gmina Inowrocław	1 125 000,00	2019-2020
91.	Przebudowa drogi gminnej nr 150513C Gnojno - Kłopot	Gmina Inowrocław	687 500,00	2018-2019
92.	Przebudowa drogi gminnej nr 150515C oraz drogi wewnętrznej stanowiącej działkę nr 72 w m. Słońsko	Gmina Inowrocław	893 750,00	2015-2016
93.	Przebudowa drogi gminnej nr 150525C Sikorowo - Jaronty - droga W252	Gmina Inowrocław	1 750 000,00	2015-2016
94.	Przebudowa drogi gminnej nr 150537C Batkowo - Popowskie Huby	Gmina Inowrocław	340 000,00	2015-2016
95.	Przebudowa drogi gminnej 150538C Krusza Podlotowa - Piotrkowice	Gmina Inowrocław	1 593 750,00	2017-2018
96.	Przebudowa drogi wew. Jaksice - Radłówek	Gmina Inowrocław	518 750,00	2015-2017
97.	Przebudowa drogi wew. Stanowiącej działkę nr 19/8 i 20/7 w m. Sławęcinek	Gmina Inowrocław	215 000,00	2015-2016
98.	Przebudowa drogi wew. Stanowiącej działkę nr 140/1, 18/1 i 27 w m. Sikorowo	Gmina Inowrocław	462 500,00	2015-2016
99.	Przebudowa drogi wew. Miechowice - Jacewo	Gmina Inowrocław	330 000,00	2016
100.	Przebudowa drogi wew. Orłowo - Więclawice wraz z przebudową fragmentu drogi wew. Stanowiącej dz. Nr 21 i 49 obręb Orłowo	Gmina Inowrocław	1 000 000,00	2018-2019
101.	Przebudowa drogi wewnętrznej Piotrkowice w kierunku Ludziska	Gmina Inowrocław	600 000,00	2016-2017
102.	Przebudowa drogi wewnętrznej Sławęcinek -Cieślin	Gmina Inowrocław	1 875 000,00	2016-2018
103.	Przebudowa Drogi wewnętrznej stanowiącej dz. nr 51 w m. Jaronty	Gmina Inowrocław	456 250,00	2015-2016
104.	Przebudowa drogi wewnętrznej stanowiącej dz. nr 275 w m. Tupadły	Gmina Inowrocław	200 000,00	2015-2016
105.	Przebudowa drogi wewnętrznej w m. Sikorowo (ul.Rzeczna)	Gmina Inowrocław	437 500,00	2017-2018

106.	Rekultywacja terenu składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Karczyn w Gminie Inowrocławiu	Gmina Inowrocław	1 865 913,38	2015-2016
107.	Termomodernizacja i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Inowrocław - budynki komunalne CIS Łojewo - Centrum Dziedzictwa Kujaw Zachodnich, Referat Promocji, lokale mieszkalne (budynek byłej Szkoły Podstawowej w Łojewie)	Gmina Inowrocław	300 000,00	2016-2017
108.	Termomodernizacja i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Inowrocław - budynki komunalne SP Turzany wraz z budynkiem świetlicy wiejskiej	Gmina Inowrocław	300 000,00	2017-2018
109.	Termomodernizacja i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Inowrocław - budynki komunalne - świetlica wiejska w Miechowicach	Gmina Inowrocław	200 000,00	2018-2019
110.	Termomodernizacja i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Inowrocław- budynki komunalne - budynkiem świetlicy wiejskiej w RadłóWKu	Gmina Inowrocław	200 000,00	2018-2019
111.	Termomodernizacja i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Inowrocław - budynki komunalne - "Pałac" Latkowo wraz ze świetlicą	Gmina Inowrocław	230 000,00	2017-2018
112.	Termomodernizacja budynków komunalnych Gminy Inowrocław - budynki komunalne Świetlica Wiejska i remiza Strażacka Gnojno	Gmina Inowrocław	250 000,00	2018-2019
113.	Termomodernizacja budynków komunalnych Gminy Inowrocław - Gimnazjum w Sławęcinku wraz z lokalami mieszkalnymi	Gmina Inowrocław	500 000,00	2016-2017
114.	Termomodernizacja budynków komunalnych Gminy Inowrocław - Gimnazjum w Żalinowie wraz z lokalami mieszkalnymi	Gmina Inowrocław	100 000,00	2016-2017
115.	Termomodernizacja budynków komunalnych Gminy Inowrocław - Szkoła Podstawowa w Orłowie	Gmina Inowrocław	300 000,00	2016-2017

116.	Rozbudowa wraz z termomodernizacją budynku Urzędu Gminy Inowrocław	Gmina Inowrocław	2 550 000,00	2016-2020
117.	Wprowadzenie energooszczędnego oświetlenia ulicznego w gminie Inowrocław	Gmina Inowrocław	800 000,00	2017-2019
118.	Zmiana systemu ogrzewania w świetlicy wiejskiej w m. Orłowo gm. Inowrocław	Gmina Inowrocław	80 000,00	2016-2017
119.	Rewaloryzacja zabytkowego parku w Kruszy Zamkowej	Gmina Inowrocław	350 000,00	2016-2017
120.	Rozbudowa przedszkola samorządowego w Górze	Gmina Inowrocław	510 000,00	2015-2016
121.	Aktywizacja społeczno - zawodowa osób zagrożonych i wykluczonych społecznie Gminy Inowrocław	Gmina Inowrocław	700 000,00	2015-2020
122.	Centrum Integracji Społecznej - nowoczesne i efektywne kształcenie	Gmina Inowrocław	300 000,00	2015-2020
123.	Centrum Kompetencji Społecznych	Fundacja Ekspert-Kujawy	50 000,00	2016-2018
124.	Centrum usług asystenckich i usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi zamieszkałymi w Gminie Inowrocław	Fundacja Ekspert-Kujawy	2 000 000,00	2016-2018
125.	Centrum Wspierania Rodziny w Gminie Inowrocław	Fundacja Ekspert-Kujawy	25 000,00	2016-2018
126.	Doposażenie biblioteki w Jaksicach	Gmina Inowrocław	20 000,00	2016-2016
127.	Kierunek Biblioteka	Gmina Inowrocław	15 000,00	2016-2016
128.	Kujawski Dom Seniora	Gmina Inowrocław	650 000,00	2016-2018
129.	Kujawskie Centrum Ginących Zawodów - obiekt edukacyjno - turystyczny	Gmina Inowrocław	500 000,00	2016-2017
130.	Łojewska Spółdzielnia Socjalna - utworzenie spółdzielni osób prawnych na terenie Gminy Inowrocław	Gmina Inowrocław	150 000,00	2015-2016
131.	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli - podnoszenie kwalifikacji i umiejętności pracowników przedszkoli i nauczycieli kształcenia podstawowego i gimnazjalnego w gminie Inowrocław	Fundacja Ekspert-Kujawy	170 000,00	2016-2018

132.	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) w Gminie Inowrocław	Fundacja Ekspert-Kujawy	290 000,00	2016-2018
133.	Placówka Kształcenie Ustawicznego PERSPEKTYWA w Gminie Inowrocław	Fundacja Ekspert-Kujawy	364 000,00	2015-2018
134.	Podniesienie poziomu zdawalności sprawdzianu szóstoklasisty i egzaminów gimnazjalnych	Gmina Inowrocław	100 000,00	2015-2020
135.	Poprawa dostępności dzieci i młodzieży do innowacyjnych metod nauczania i nowoczesnych technologii w edukacji	Gmina Inowrocław	500 000,00	2015-2020
136.	Program aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy, zamieszkałych w gminie Inowrocław	Fundacja Ekspert-Kujawy	2 400 000,00	2016-2018
137.	Promocja czytelnictwa w Gminie Inowrocław	Gmina Inowrocław	22 000,00	2017-2017
138.	Rozszerzenie działalności Kujawskiego Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej w Gminie Inowrocław	Fundacja Ekspert-Kujawy	1 180 000,00	2016-2018
139.	Rozwijanie uzdolnień uczniów poprzez rozszerzenie oferty dodatkowych zajęć pozalekcyjnych	Gmina Inowrocław	200 000,00	2015-2020
140.	Silna ekonomia społeczna - cykl szkoleniowy dla podmiotów ekonomii społecznej z terenu Gminy Inowrocław	Gmina Inowrocław	100 000,00	2015-2018
141.	Uniwersytet Trzeciego Wieku - oferta aktywizacji społecznej seniorów zamieszkałych w gminie Inowrocław	Fundacja Ekspert-Kujawy	300 000,00	2016-2018
142.	Utworzenie Domu Dziennego Pobytu wraz z wyposażeniem	Gmina Inowrocław	400 000,00	2016-2017
143.	Utworzenie działalności Inowrocławskiego Klastra Metalowego	Fundacja Ekspert-Kujawy	1 416 000,00	2016-2018
144.	Utworzenie mieszkania treningowego dla osoby niepełnosprawnej intelektualnie	Gmina Inowrocław	80 000,00	2015-2016
145.	Utworzenie Środowiskowego Domu Samopomocy	Gmina Inowrocław	900 000,00	2016-2020
146.	Utworzenie Warsztatów Terapii Zajęciowej	Gmina Inowrocław	900 000,00	2015-2016
147.	Wzrost świadomości ekologicznej poprzez rozbudowę sieci ekologicznych ścieżek edukacyjnych przy szkołach podstawowych	Gmina Inowrocław	100 000,00	2016-2020

148.	Zapewnienie usług opiekuńczych dla starszych osób w miejscu zamieszkania	Gmina Inowrocław	421 000,00	2015-2020
149.	W rodzinie siła	PCPR w Inowrocławiu	672 000,00	2016-2017
150.	W rodzinie siła II	PCPR w Inowrocławiu	672 000,00	2018-2019
151.	W rodzinie siła III	PCPR w Inowrocławiu	672 000,00	2020-2021
152.	Zwiększenie dostępności i jakości usług opiekuńczych świadczonych na rzecz osób starszych i z niepełnosprawnościami	DPS Inowrocław	130 000,00	2016-2018
153.	„ Aktywnie w Domu - aktywnie w środowisku ”	DPS w Ludzisku	120 000,00	2016-2018
154.	Działania terapeutyczne aktywizujące dla niepełnosprawnych mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Warzynie	DPS Warzyn	140 000,00	2016-2017
155.	Budowa siłowni zewnętrznej alternatywnego miejsca spotkań i aktywnego wypoczynku wraz z ogrodzeniem terenu	DPS Parchanie	220 000,00	2016-2017
156.	Rozbudowa infrastruktury Domu	DPS w Inowrocławiu	1 400 000,00	2016-2018
157.	Rewitalizacja parku otaczającego Dom Pomocy Społecznej w Ludzisku	DPS Ludzisko	700 000,00	2016-2018
158.	Rewitalizacja parku otaczającego Dom Pomocy Społecznej w Tarnówku	DPS Tarnówko	1 500 000,00	2016-2017
159.	Modernizacja zaplecza rehabilitacyjno-terapeutycznego i gospodarczego dla niepełnosprawnych mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Warzynie	DPS w Warzynie	3 120 000,00	2018-2020
160.	Modernizacja nawierzchni pieszo-jezdni i placów, wykonanie pochylni dla osób niepełnosprawnych	DPS w Warzynie	250 000,00	2016
161.	Budowa małej placówki opiekuńczo-wychowawczej	Ośrodek Wspierania Dziecka i Rodziny w Inowrocławiu	680 000,00	2017
162.	Zwiększenie dostępności i jakości świadczonych usług w Oddziale Intensywnej Terapii Szpitala Powiatowego w Inowrocławiu poprzez przystosowanie do aktualnie obowiązujących przepisów prawnych	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu	4 500 000,00	2017-2020

163.	Zwiększenie jakości świadczonych usług w Zakładzie Anatomii Patologicznej Szpitala Powiatowego w Inowrocławiu poprzez przystosowanie do aktualnie obowiązujących przepisów prawnych	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu	2 500 000,00	2017-2020
164.	Zwiększenie dostępności i jakości świadczonych usług w Bloku Operacyjnym Szpitala Powiatowego w Inowrocławiu poprzez przystosowanie do aktualnie obowiązujących przepisów prawnych	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu	8 500 000,00	2018-2020
165.	Centrum Zdrowia Psychicznego i Leczenia Uzależnień w Inowrocławiu	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu	22 500 000,00	2017-2020
166.	Zwiększenie jakości świadczonych usług w Zakładzie Mikrobiologii Szpitala Powiatowego w Inowrocławiu poprzez przystosowanie do aktualnie obowiązujących przepisów prawnych	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu	1 500 000,00	2017-2018
167.	Kompleksowa poprawa jakości w zakresie opieki nad matką i dzieckiem w okresie okołoporodowym na terenie powiatu inowrocławskiego	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu	6 500 000,00	2017-2019
168.	Podniesienie jakości świadczonych usług w ramach działalności Pomocy Doraźnej i Transportu Sanitarnego Szpitala Powiatowego w Inowrocławiu poprzez wybudowanie nowego pawilonu jako bazy dla prowadzenia tej działalności	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu	8 500 000,00	2017-2020
169.	Zwiększenie dostępności i jakości świadczonych usług w oddziale SOR Szpitala Powiatowego w Inowrocławiu poprzez przystosowanie do aktualnie obowiązujących przepisów prawnych	Szpital Wielospecjalistyczny im. dr. L. Błażka w Inowrocławiu	5 500 000,00	2017-2019
170.	Przebudowa ulicy Przemysłowej w ciągu drogi powiatowej nr 2548C Rybitwy - Janikowo	ZDP w Inowrocławiu	5 105 750,00	2016-2018
171.	Przebudowa ulicy 1 Maja w Janikowie w ciągu drogi powiatowej nr 2553C Cieślin - Kościelec - Janikowo	ZDP w Inowrocławiu	1 926 600,00	2017-2020
172.	Przebudowa drogi powiatowej Jaksice-Tuczno-Rybitwy nr 2507C wraz z przebudową mostu drogowego	ZDP w Inowrocławiu	9 677 500,00	2017-2020

173.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2407C Kołodziejewko-Kołodziejewo-Trląg	ZDP w Inowrocławiu	9 396 000,00	2017-2019
174.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2572C Bąkowo - Chróstowo	ZDP w Inowrocławiu	11 253 000,00	2018-2020
175.	Przebudowa drogi powiatowej Helenowo - Cieślin nr 2510C wraz z przebudową mostu	ZDP w Inowrocławiu	16 693 600,00	2018-2020
176.	Przebudowa ulicy Wiejskiej w Janikowie w ciągu drogi powiatowej nr 2561C Janikowo - Sielec - Kołuda Wielka	ZDP w Inowrocławiu	2 047 500,00	2017-2020
177.	Przebudowa ulicy Ks. Piotra Wawrzyniaka nr 3426C w Inowrocławiu	ZDP w Inowrocławiu	1 586 150,00	2017-2019
178.	Budowa drugiej jezdni ulicy Wojska Polskiego nr 3425C w Inowrocławiu	ZDP w Inowrocławiu	5 116 800,00	2017-2020
179.	Budowa drugiej jezdni ulicy al. Niepodległości nr 3410C w Inowrocławiu	ZDP w Inowrocławiu	5 799 040,00	2017-2020
180.	Przebudowa ulicy Mątewskiej nr 2567C w Inowrocławiu	ZDP w Inowrocławiu	3 950 700,00	2018-2020
181.	Przebudowa ulicy Solankowej nr 3418C w Inowrocławiu	ZDP w Inowrocławiu	2 934 000,00	2016-2018
182.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2535 Słońsko - Gąski	ZDP w Inowrocławiu	6 573 750,00	2017-2019
183.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2518C Czyste - Inowrocław	ZDP w Inowrocławiu	8 074 950,00	2016-2020
184.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2528C Murzynno - Żyroslawice - Opoczki - Przybranowo wraz z poszerzeniem	ZDP w Inowrocławiu	6 316 050,00	2019-2020
185.	Przebudowa drogi powiatowej nr 2541C Balczewo - Dziennice	ZDP w Inowrocławiu	8 041 800,00	2017-2018
186.	Budowa chodnika wraz ze ścieżką rowerowa w ciągu drogi powiatowej nr 3419C ulica Szymborska w Inowrocławiu od ulicy Makuszyńskiego do ulicy Dybalskiego	ZDP w Inowrocławiu	1 187 500,00	2016-2018
187.	Modernizacja Domu Rodziny Jana Kasprowicza/Oddział w Szymborzu wraz z zakupem instalacji systemu zabezpieczeń przed włamaniem, pożarem, kradzieżą i zniszczeniem.	Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu	630 000,00	2017-2018
188.	"Modernizacja drogi w Chlewiskach w kierunku Straszewa"	Gmina Dąbrowa Biskupia	1 600 000,00	2018

189.	Budowa drogi do Dziewy	Gmina Dąbrowa Biskupia	500 000,00	2018
190.	Budowa drogi do Głojkowa	Gmina Dąbrowa Biskupia	500 000,00	2018
191.	"Modernizacja drogi Brudnia - Modliborzyce"	Gmina Dąbrowa Biskupia	1 600 000,00	2018
192.	Budowa drogi w Niemojewie	Gmina Dąbrowa Biskupia	1 000 000,00	2018
193.	Budowa drogi w Parchankach	Gmina Dąbrowa Biskupia	400 000,00	2018
194.	Budowa drogi w Przybysławiu w kierunku na Sędzin	Gmina Dąbrowa Biskupia	800 000,00	2018
195.	Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2014-2020	LGD Czarnoziem na soli	42 000 000,00	2016-2020
196.	Doposażenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Pakości poprzez zakup hydraulicznego zestawu do ratownictwa drogowego	Gmina Pakość	65 000,00	2017
197.	Odrestaurowanie wnętrza kaplic: Kajfasz – Więzienie oraz Pożegnanie z Matką, wchodzących w skład Kalwarii Pakoskiej	Fundacja „Kalwaria Pakoska”	80 000,00	2016-2017
198.	Renowacja kościoła pw. św. Mikołaja i św. Konstancji w Gniewkowie	Gmina Gniewkowo	1 000 000,00	2016-2020
199.	Rekultywacja terenu przy Centrum Zarządzania Kryzysowego w Gniewkowie	Gmina Gniewkowo	100 000,00	2017
200.	Rozbudowa zaplecza technicznego siedziby OSP w Gniewkowie	Gmina Gniewkowo	350 000,00	2016
201.	Modernizacja i rozbudowa remizy OSP w Murzynku	Gmina Gniewkowo	150 000,00	2018
202.	Modernizacja remizy OSP w Szadłowicach	Gmina Gniewkowo	150 000,00	2017
203.	Budowa słonecznej suszarni osadów ściekowych, magazynu wysuszonego osadu oraz zagospodarowanie terenu wraz z dojazdem dla oczyszczalni ścieków w Mierzwinie	Gmina Złotniki Kujawskie	1 248 708,00	2015
204.	Przebudowa drogi gminnej Dąbrówka Kujawska - Krążkowo	Gmina Złotniki Kujawskie	1 250 000,00	2017-2018
205.	Przebudowa drogi gminnej Leszcze - Tuczno	Gmina Złotniki Kujawskie	1 500 000,00	2016-2017

206.	Przebudowa drogi gminnej Rucewko - Pęchowo	Gmina Złotniki Kujawskie	600 000,00	2020
207.	Przebudowa drogi gminnej Pęchowo - Będzitówek	Gmina Złotniki Kujawskie	2 250 000,00	2018
208.	Przebudowa ul. Wspólna w Tarkowie Górnym	Gmina Złotniki Kujawskie	600 000,00	2019
209.	Przebudowa ul. Średniej w miejscowości Tuczo	Gmina Złotniki Kujawskie	800 000,00	2018
210.	Budowa ścieżki rowerowej z miejscowości Złotniki Kujawskie do miejscowości Niszczewice	Gmina Złotniki Kujawskie	1 100 000,00	2019
211.	Budowa ścieżki rowerowej z miejscowości Złotniki Kujawskie do miejscowości Dąbrówka Kujawska	Gmina Złotniki Kujawskie	5 250 000,00	2020
212.	Termomodernizacja siedziby Ośrodka Sportu i Rekreacji w Złotnikach Kujawskich	Gmina Złotniki Kujawskie	600 000,00	2018
213.	Środowiskowy Dom Samopomocy w Palczynie	Gmina Złotniki Kujawskie	1 200 000,00	2016-2017
214.	Budowa hali sportowej przy OSiR w Złotnikach Kujawskich	Gmina Złotniki Kujawskie	900 000,00	2017
215.	Budowa boiska wielofunkcyjnego wraz z zagospodarowaniem terenu przy Szkole Podstawowej w Złotnikach Kujawskich	Gmina Złotniki Kujawskie	400 000,00	2016
216.	Budowa boiska wielofunkcyjnego wraz z zagospodarowaniem terenu przy Zespole Placówek Oświatowych w Tuczo	Gmina Złotniki Kujawskie	400 000,00	2016
217.	Stworzenie innowacyjnej aplikacji/ narzędzia IT usprawniającego zarządzanie projektami	Fundacja Ekspert Kujawy	600 000,00	2016-2017
218.	Poprawa bezpieczeństwa ludności oraz wzmocnienie zintegrowanych służb ratowniczych poprzez rozbudowę budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Kruszwicy	Gmina Kruszwica	450 000,00	2017-2018
219.	Modernizacja kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gniewkowie wraz z zagospodarowaniem terenu.	Gmina Gniewkowo	500 000,00	I kwartał 2017-IV kwartał 2017

220.	Wsparcie systemu bezpieczeństwa poprzez doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych na terenie Gminy Rojewo	Gmina Rojewo	200 000,00	I kwartał 2017 - IV kwartał 2019
221.	Realizacja partnerskich programów profilaktycznych w ochronie zdrowia	Powiat Inowrocławski, Gminy z terenu powiatu inowrocławskiego	2 000 000,00	2017-2020
Razem:			821 214 124,01 zł	

Źródło: opracowanie własne

8. WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W OBSZARZE

W wyniku realizacji projektów ujętych na liście podstawowej osiągnięte zostaną następujące wartości wskaźników realizacji strategii obszaru:

Tabela 55 Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze

Nazwa funduszu	PI	Wskaźniki planowane do osiągnięcia w ramach danego PI
EFRR	4c	<ul style="list-style-type: none"> • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 85 ton równoważnika CO₂/rok • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – powyżej 30% • Szacowany roczny spadek gazów cieplarnianych: 26 Mg/rok • Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków: 22 sztuki • Zmniejszeni rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – ok. 601,58 MWh/rok • Wzrost efektywności energetycznej powyżej: 25% • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI34) (tony równoważnika CO₂/rok – 50% CO₂/rok)
EFRR	4e	<ul style="list-style-type: none"> • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych: 1,9 Mg CO₂/rok • Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – tony równoważnika: 118,3 t CO₂/rok • Szacowany roczny spadek wartości emisji gazów cieplarnianych: 25% • Liczba punktów świetlnych w zabudowie mieszkaniowej i ciągach komunikacyjnych: 350 sztuk • Oszczędność energii elektrycznej: 50% • Długość wybudowanych ścieżek rowerowych: 34,5 km • Liczba wybudowanych obiektów „Bike&Ride”: 1 sztuka
EFRR	6b	<ul style="list-style-type: none"> • Odsetek ludności korzystającej z ulepszonej oczyszczalni ścieków: 0,33% • Liczba nowych, przydomowych oczyszczalni ścieków: 50 sztuk • Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków: 676 osób • Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w miejscowości Rucewo – Rucewko, Tarkowo – Górne, Dobrogościce – 100% • Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków cała aglomeracja – 5,29% • Liczba osób korzystających z nowej sieci kanalizacyjnej – 479 os. • Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków : 95% • Odsetek ludności korzystającej z przydomowych oczyszczalni ścieków w miejscowości Dąbrówka Kujawska: 100% • Liczba osób korzystających z przydomowych oczyszczalni ścieków – 197 osób
EFRR	6c	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zwiedzających muzea i oddziały w gestii samorządu gmin, powiatów i miast na prawach powiatu (osoby /1000 mieszkańców) : 119 osób/1000 mieszkańców • Liczba instytucji kultury objętych wsparciem: 1 sztuka • Liczba zwiedzających muzea i oddziały w gestii samorządu gmin,

		<p>powiatów i miast na prawach powiatu - ok. 1000 rocznie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób odwiedzających Centrum Kultury: 100 osób/m-c • Liczba zabytków nieruchomych objętych wsparciem: 1 sztuka • Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne: ok. 500 osób/rok
EFRR	9b	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 7 sztuk • Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich: 4400 m² • Wskaźnik ożywienia społeczno-gospodarczego na obszarach miejskich: 1% • Długość przebudowanych dróg gminnych: 1,25 km • Długość przebudowanych chodników: 0,2 km • Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie: 601 osób • Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 3400 osób • Liczba os objętych wsparciem w programie 1700 os. • Liczba utworzonych miejsc rekreacji: 1 sztuka
EFRR	10a	<ul style="list-style-type: none"> • Poziom zdawalności egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ i technikum: ok. 60% • Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów technikum: ok. 80% • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego wykorzystujących wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 4 sztuk • Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty objętych wsparciem: 10 sztuk • Liczba miejsc w objętej wsparciem infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej (CI35), w tym: Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 2211 osób • Poziom liczby uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego: 100% • Zdawalność egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie technik geodeta w kwalifikacji B. 34, B. 35, B. 36 w kolejnych latach – nie mniej niż 30% z każdej kwalifikacji • Liczba uczniów korzystających z pracowni w procesie dydaktycznym kształcenia zawodowego: 60 osób/rok szkolny • Poziom liczby uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego technik żywienia i usług gastronomicznych w kwalifikacji T.6 i T.15: 80% • Poziom liczby uczniów technikum przystępujących do egzaminu zawodowego technik informatyk w kwalifikacji E12, E13: 50% • Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym: 80% • Liczba dodatkowych miejsc w infrastrukturze przedszkolnej: 300 sztuk • Liczba adaptowanych pomieszczeń na przedszkole – 8 szt. • Liczba dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym – 50

		<ul style="list-style-type: none"> • Liczba pomieszczeń (sal szkoleniowych) dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych – 2 szt.
EFRR	9i	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności lub/i orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego objętych wsparciem w projekcie: 240 • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w ramach projektu: 300 osób • Liczba rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych projektem: 9 rodzin • Liczba osób, które podjęły kontynuację nauki: 60 osób • Liczba wychowanków z pieczy zastępczej objętych wsparciem w ramach projektu: 60 osób • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu: 320 osób • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu: 60 osób • Liczba osób zagrożonych ubóstwem ;lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek): 24 os. • Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie – 40 osób
EFRR	9iv	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie: 150 osób • Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu: 3 Kluby Dziennego Pobytu • Liczba utworzonych miejsc dziennego pobytu w Klubach Dziennego Pobytu: 56 os. • Liczba doposażonych pomieszczeń – 1 szt. • Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu 1 szt. • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi i świadczonymi w interesie ogólnym w programie – 70 os. • Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu - 40 osób • Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do 3 lat objętych wsparciem w programie – 9 osób
EFRR	10i	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu: 3720 osób • Liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, którzy zostali objęci programem: 150 os. • Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych programem : ok.58 os. • Liczba nauczycieli , którzy uzyskali kwalifikacje oraz nabyli kompetencje po opuszczeniu programu: 80 os. • Liczba szkół i placówek oświatowych wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 25 • Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 19

		<ul style="list-style-type: none"> • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie: 92 os. • Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 12 os. • Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS: 12 nauczycieli • Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie: 3957 os. • Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych: 24 • Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie: 27 • Liczba uczniów niepełnosprawnych, którzy przystąpili do zajęć logopedycznych i socjoterapeutycznych: 60 osób • Liczba uczniów rozwijających zainteresowanie: 48 • Liczba uczniów, biorących udział w zajęciach dydaktyczno-wyrównawczych: 184 os. • Liczba uczniów biorących udział w zajęciach korekcyjno-kompensacyjnych : 30 • Liczba uczniów uczęszczających w zajęciach specjalistycznych: 55 • Liczba dzieci uczęszczających na zajęcia pozalekcyjne: 300 • Liczba wyposażonych szkół: 4 • Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie: 300
EFRR	10iv	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS: 9 sztuk • Liczba uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe, którzy wzięli udział w zajęciach: 800 osób • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego: 9 sztuk • Liczba uczniów placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem, uczestniczących w kształceniu lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki: 960 osób • Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie: 196 osób

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektu

9. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

Strategia ORSG jest dokumentem zawierającym podstawowe kierunki rozwoju powiatu i gmin tworzących ORSG ujęte w cele strategiczne i operacyjne. System monitoringu stanowi ważny element mechanizmu wdrażania Strategii, służy śledzeniu postępów wdrażania, w oparciu o ustalone wskaźniki celów strategicznych, operacyjnych oraz planowanych działań. Dane pozyskiwane z systemu monitoringu umożliwią będą podejmowanie decyzji co do dalszych kierunków wdrażania Strategii, odpowiednio do zmieniających się czynników zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych.

Zgodnie z nowymi uwarunkowaniami polityki regionalnej w kraju, koniecznym i celowym działaniem w trakcie realizacji Strategii będzie tworzenie warunków dla ścisłej współpracy władz Powiatu z partnerami samorządowymi oraz prywatnymi i pozarządowymi.

W etap wdrażania Strategii, zaangażowane zostaną instytucje i podmioty, które będą mogły mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG. Oprócz jednostek samorządu terytorialnego będą to również organizacje pozarządowe, partnerzy społeczni i gospodarczy, przedsiębiorstwa, instytucje rynku pracy, lokalne grupy działania, szkoły, spółdzielnie, kościoły, etc.

System wdrażania Strategii

Wdrażanie Strategii, czuwanie nad jej realizacją i kontrolowanie jej przebiegu jest kluczem to tego, aby strategia mogła przynieść zaplanowane i długoterminowe efekty. Podstawą skutecznego wdrażania strategii rozwoju jest ciągła analiza ryzyk, reagowanie na wszelkie ewentualne zagrożenia w realizacji poszczególnych planowanych działań i zakładanych celów. Strategia jest dokumentem otwartym, umożliwiającym wprowadzenie zapisów wynikających ze zmieniających się warunków.

Skuteczne wdrożenie Strategii ma ogromne znaczenie dla osiągnięcia trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Realizacja działań ujętych w Strategii leży w gestii podmiotów odpowiedzialnych za ich wdrożenie, jako beneficjentów zadań zaplanowanych w niniejszym dokumencie.

Jednym z elementów wdrażania Strategii są działania informacyjno-promocyjne oraz stosowanie efektywnych kanałów komunikacji, które mają na celu propagowanie i upowszechnianie informacji na temat Strategii, jej założeń oraz realizacji zaplanowanych działań. Zarówno projekt Strategii jak i jego ostateczny kształt zostaną opublikowane na stronie sygnatariuszy porozumienia na rzecz rozwoju ORSG oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Także na etapie konsultacji społecznych projektu Strategii ORSG opinie i uwagi do jego treści mieszkańcy będą mogli zgłaszać za pośrednictwem formularza konsultacji.

Organem, który nadzoruje wdrażanie Strategii jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi po jednym upoważnionym przedstawicielu Stron Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG oraz przedstawiciel Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego i po jednym upoważnionym przedstawicielu LGD, środowiska gospodarczego oraz społecznego

z głosem opiniodawczo-doradczym. Przewodniczącym Komitetu Sterującego jest Starosta Inowrocławski.

Do zadań Komitetu Sterującego w zakresie prac nad Strategią przede wszystkim należy:

- zatwierdzanie Strategii i jej aktualizacji,
- przedkładanie Strategii do zaopiniowania IZ RPO oraz Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- zatwierdzanie listy projektów stanowiących integralną część Strategii i jej aktualizacji;
- zatwierdzenie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzenia IZ RPO.

Komitet realizuje swoje zadania zgodnie z Regulaminem pracy Komitetu Sterującego ORSG, określającym zasady oraz tryb jego pracy. Organem, który jest odpowiedzialny za wykonanie założeń Strategii jest Zarząd ORSG. W skład Zarządu wchodzi: Przewodniczący Zarządu oraz dwóch członków.

Do zadań Zarządu należy:

- przygotowanie na podstawie zasad wyboru projektów, wskazanych w Strategii, propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów i uzgodnienie ich w porozumieniu z Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz z IZ RPO;
- wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, jej aktualizacja, przedkładanie do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii;
- przygotowanie porządku obrad oraz projektów uchwał na posiedzenie Komitetu Sterującego;
- nadzór nad realizacją uchwał Komitetu Sterującego;
- reprezentowanie Stron Porozumienia w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi w sprawach związanych z opracowywaniem i wdrażaniem Strategii.

Szczegółowe zasady funkcjonowania Zarządu oraz Komitetu Sterującego określa regulamin, zatwierdzany przez Komitet ORSG.

System monitorowania Strategii

Dla efektywnej realizacji zapisów Strategii, niezbędne jest opracowanie skutecznego systemu monitoringu realizacji jego ustaleń. Monitoring ten polegał będzie na bieżącym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od realizatorów projektów w ramach Strategii. Proces ten będzie służył identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz ich ocenie pod kątem zgodności ze Strategią. Monitoring posłuży do śledzenia zdarzeń, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na osiągnięcie przyjętych celów rozwoju ORSG oraz pozwoli na podjęcie ewentualnych działań zapobiegawczo-naprawczych.

System monitorowania przewiduje:

- ocenę poziomu realizacji wskaźników zgodnie z matrycą logiczną Celów Tematycznych, Priorytetów Inwestycyjnych, jak i wybranymi wskaźnikami produktu i rezultatu oraz spełnienie przez wskaźniki warunków SMART,
- analizę i ocenę stopnia realizacji przyjętych celów oraz adekwatność doboru do nich wskaźników,
- analizę i ocenę harmonogramu wdrażania Strategii,
- dokonywanie odniesień do Strategii rozwoju województwa,
- monitoring ogólnego poziomu rozwoju obszaru,
- możliwość dokonywania korekt wartości wskaźników w procesie realizacji zamierzonych działań,
- analizę realizacji strategii w celu jej ewentualnej aktualizacji,
- wykonanie cyklicznych sprawozdań z realizacji Strategii ORSG.

Sprawozdawczość z monitoringu przeprowadzana będzie przez Zarząd Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego w formie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii. Będzie on przygotowany w oparciu o raporty cząstkowe sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG, zawierające informacje podmiotów zaangażowanych w jej realizację na temat przygotowywania i realizacji przedsięwzięć oraz osiągniętych lub planowanych wskaźników. Roczne raporty monitoringowe zatwierdzane będą przez Komitet Sterujący zgodnie z treścią zawartego Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG. Wnioski z systematycznego procesu monitorowania Strategii posłużą do ewentualnej aktualizacji Strategii i pozwolą na modyfikację oraz dokonywanie korekt wartości wskaźników poszczególnych zadań. Postęp prac w zakresie wdrażania założeń Strategii będzie podlegał również monitorowaniu przez IZ RPO w okresie kwartalnym do końca 2018 r., natomiast w okresie półrocznym po 2018 r.

10. KONSULTACJE SPOŁECZNE STRATEGII

Strategiczne zarządzanie rozwojem lokalnym jest procesem złożonym wymagającym zaangażowania wielu podmiotów i partnerskiego podejścia. W proces przygotowania Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego zostały zaangażowane wszystkie instytucje i podmioty, które mogą mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG. Proces konsultacji zaplanowano na etapie diagnozowania, formułowania wyzwań rozwojowych, kierunków działań, naboru propozycji projektów proponowanych do realizacji w ramach ORSG oraz na etapie projektu dokumentu.

Prace nad Strategią Obszaru Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego prowadzone były równolegle do prac nad Strategią Rozwoju Powiatu Inowrocławskiego do 2020 r., do udziału w których zaproszono samorządy z terenu powiatu inowrocławskiego, organizacje pozarządowe, Lokalną Grupę Działania „Czarnoziem Na Soli”, przedsiębiorców, szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne, zawodowe, ustawiczne, kluby sportowe, instytucje rynku pracy, instytucje pomocy społecznej, służby bezpieczeństwa publicznego.

Wypracowane wnioski zostały wykorzystane w pracach nad Strategią Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, co pozwoliło na zachowanie komplementarności obu dokumentów, identyfikację problemów rozwojowych oraz wskazanie możliwych narzędzi ich rozwiązania lub zniwelowania oraz sprecyzowanie wyzwań i potrzeb rozwojowych.

Informacje o pracach nad Strategią ORSG publikowano na stronie internetowej ORSG oraz na łamach „Tygodnika Powiatu i Gmin”. W pracach nad Strategią zaangażowani byli również partnerzy społeczno-gospodarczy uczestniczący w Komitecie Sterującym ORSG z głosem opiniodawczo-doradczym, tj. Lokalna Grupa Działania „Czarnoziem Na Soli”, Cech Rzemiosł Różnych w Inowrocławiu, Rada Organizacji Pozarządowych Powiatu Inowrocławskiego.

Częścią procesu planowania i przygotowania Strategii były warsztaty planowania strategicznego z udziałem samorządów i partnerów społeczno-gospodarczych oraz spotkania konsultacyjne prowadzone podczas trwającego naboru projektów-propozycji przedsięwzięć do Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego, które służyły omówieniu założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego oraz zasad przygotowania fiszek projektowych. W ramach prowadzonego naboru prowadzono również indywidualne konsultacje z potencjalnymi wnioskodawcami.

Warsztaty planowania strategicznego, w tym spotkania sygnatariuszy Porozumienia ORSG z udziałem partnerów społeczno-gospodarczych oraz spotkania konsultacyjne prowadzono w okresie od grudnia 2014 r. do maja 2015 r.

Podczas prac nad Strategią przeprowadzono warsztaty planowania strategicznego w następujących obszarach: Edukacja, Kultura i ochrona dziedzictwa kulturowego, Turystyka, Sport, Infrastruktura techniczna: drogowa, ochrony środowiska, Społeczeństwo informacyjne, Bezpieczeństwo publiczne, Zdrowie, Pomoc społeczna, Rynek pracy oraz w obszarach Gospodarka z uwzględnieniem rolnictwa i rozwoju sektora rolno-spożywczego i Współpraca wielosektorowa.

Celem warsztatów planowania strategicznego było wspólne wypracowanie wyzwań rozwojowych oraz wskazanie kierunków działań dla rozwoju Powiatu oraz Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego w perspektywie do 2020 r. w poszczególnych obszarach.

Każdy z warsztatów został poprzedzony prezentacją obrazu statystycznego powiatu w oparciu o dane z Głównego Urzędu Statystycznego i Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego, analizą Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 r. oraz prezentacją założeń Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. W wyniku warsztatów wskazano potencjały endogeniczne powiatu, zidentyfikowano potrzeby rozwojowe oraz wypracowano analizę SWOT Powiatu Inowrocławskiego i sformułowano wnioski w obszarze: Przestrzeń, Społeczeństwo i Gospodarka. Wnioski z diagnozy znajdują odzwierciedlenie w konstrukcji diagnozy, którą opracowano w układzie: Przestrzeń, Społeczeństwo i Gospodarka.

Warsztaty przeprowadzono z udziałem Eksperta ds. Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego.⁶⁵

W pracach nad Strategią ORSG wykorzystano również postulaty samorządów tworzących ORSG wypracowane podczas prac nad Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020 r., Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, Kontraktem Terytorialnym. Uwzględniono także postulaty mieszkańców zgłoszone podczas prac nad Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do 2020r, podczas których pytano mieszkańców w postaci badania ankietowego o potrzeby i wyzwania rozwojowe dla powiatu w perspektywie do 2020 r.

W marcu 2015 r. Komitet Sterujący Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego zaopiniował propozycję Analizy SWOT dla ORSG Powiatu Inowrocławskiego oraz propozycję Logiki Strategicznej Interwencji.

10 marca 2015 r. Komitet Sterujący ORSG przyjął tryb i zasady naboru projektów-propozycji przedsięwzięć do Strategii ORSG Powiatu Inowrocławskiego.

Zgodnie z przyjętym Trybem i zasadami naboru projektów, w wyniku prac nad Strategią zostały zidentyfikowane przedsięwzięcia i cele ważne z punktu widzenia rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, które będą realizowane w ramach polityki terytorialnej lub z wykorzystaniem innych możliwości finansowania.

Ogłoszenie o naborze zostało zamieszczone na stronie internetowej Powiatu Inowrocławskiego, w zakładce ORSG Powiatu Inowrocławskiego, na stronie internetowej gmin, sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju ORS Powiatu Inowrocławskiego oraz na stronie partnerów społeczno-gospodarczych, tj. Lokalnej Grupy Działania „Czarnoziem Na Soli”, Cech Rzemiosł Różnych w Inowrocławiu oraz Rady Organizacji Pozarządowych Powiatu Inowrocławskiego. Informacje o naborze zamieszczono również na łamach „Tygodnika Powiatu i Gmin”.

Wraz z ogłoszeniem o naborze zamieszczono Tryb i zasady naboru projektów zawierające propozycje kryteriów oceny projektów w ramach Polityki terytorialnej, formularz fiszki projektu oraz załącznik tj. Wykaz przykładowych wskaźników.

Integralną częścią ogłoszenia była wypracowana propozycja Analizy SWOT dla ORSG w obszarze: Przestrzeń, Społeczeństwo i Gospodarka oraz Logika strategicznej interwencji zawierająca propozycje wypracowanych problemów/potencjałów, celów oraz kierunków działań.

Zgłoszone projekty musiały odpowiadać na zidentyfikowane problemy i potencjały w ramach Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego, które zostały wypracowane podczas warsztatów planowania strategicznego z udziałem partnerów, sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Inowrocławskiego oraz partnerów społeczno-gospodarczych. Wnioskodawcy składając propozycje projektu mieli możliwość zaproponowania także

---

⁶⁵ Wnioski z warsztatów zostały zawarte w załączniku nr 10 do Strategii ORSG

nowego własnego problemu lub potencjału ORSG, który powinien zostać zidentyfikowany i jest istotny dla rozwoju ORSG.

Prowadzone szerokie konsultacje także w procesie naboru projektów pozwoliły na udział samorządów, partnerów społeczno-gospodarczych i wypracowanie projektów partnerskich.

Informacje o pracach nad Strategią oraz informacje na temat propozycji projektów zostały przekazane przez Sygnatariuszy Porozumienia na posiedzeniach Rad Gmin i Rady Powiatu.

Projekt dokumentu będzie przedmiotem konsultacji społecznych, które zostaną przeprowadzone za pośrednictwem stron internetowych wszystkich sygnatariuszy Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG oraz stron partnerów społeczno-gospodarczych, wchodzących w skład Komitetu Sterującego ORSG. Uwagi i propozycje zmian do dokumentu będzie można zgłaszać na formularzu konsultacji w formie pisemnej lub elektronicznej, uzasadniając swoje propozycje.

Strategia jest dokumentem, dla którego na etapie projektu należy rozstrzygnąć czy konieczne jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Decyzję o konieczności przeprowadzenia oceny wydaje Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska. W przypadku orzeknięcia o konieczności wydania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, informacja zostanie uzupełniona w niniejszej Strategii.

SPIS TABEL

TABELA 1. DROGI W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM	10
TABELA 2 CHARAKTERYSTYKA SIECI WODOCIĄGOWO-KANALIZACYJNEJ NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	14
TABELA 3 AGLOMERACJE ORSG UJĘTE W KRAJOWYM PROGRAMIE OCZYSZCZANIA ŚCIEKÓW KOMUNALNYCH	18
TABELA 4 ZMIESZANE ODPADY KOMUNALNE ZEBRANE NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	21
TABELA 5 ILOŚĆ ZINWENTARYZOWANYCH WYROBÓW AZBESTOWYCH NA TERENACH GMIN POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	22
TABELA 6 KORZYSTAJĄCY Z SIECI GAZOWEJ W GMINACH POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	24
TABELA 7 ZUŻYCIENIE ENERGII ELEKTRYCZNEJ W MIASTACH NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	24
TABELA 8 ENERGIA ELEKTRYCZNA W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2007-2013	25
TABELA 9 ISTNIEJĄCE ELEKTROWNIE WIATROWE NA TERENIE GMINY KRUSZWICA	26
TABELA 10 EMISJA I REDUKCJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA Z ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIE UCIAŹLIWYCH W 2013 R.	28
TABELA 11 ŚREDNIA LICZBA ZGŁOSZEŃ O BRAKU DOSTĘPU DO INTERNETU Z CAŁEGO POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W PRZELICZENIU NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW.....	30
TABELA 12 LICZBA LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI W 2013 R.	35
TABELA 13 LUDNOŚĆ POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO NA TLE KRAJU I WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO- POMORSKIEGO W LATACH 2009-2013	36
TABELA 14 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA NA 1 KM ² W REGONIE I W POWIECIE	36
TABELA 15 LICZBA URODZEŃ I ZGONÓW NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2007-2013	37
TABELA 16 STRUKTURA WIEKOWA WG GRUP EKONOMICZNYCH	38
TABELA 17 PROGNOZA DEMOGRAFICZNA DLA POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	38
TABELA 18 STOPA BEZROBOCIA W KRAJU, W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM, W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W ROKU 2014.....	39
TABELA 19 STOPA BEZROBOCIA W POWIECIE INOWROCŁAWSKIM W LATACH 2007-2014	40
TABELA 20 LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH W LATACH 2007-2014	40
TABELA 21 LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH Z PODZIAŁEM NA MIEJSCE ZAMIESZKANIA W LATACH 2007-2014 .	42
TABELA 22 LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO Z PRAWEM DO ZASIĘKU W LATACH 2007-2014.....	43
TABELA 23 UDZIAŁ OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LATACH 2008-2013	47
TABELA 24 OSOBY W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ.....	47
TABELA 25 LICZBA OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ KORZYSTAJĄCYCH ZE WSPARCIA OŚRODKA INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	49
TABELA 26 LICZBA PODMIOTÓW OPIEKI ZDROWOTNEJ NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO.....	55
TABELA 27 PODMIOTY OPIEKI ZDROWOTNEJ	55
TABELA 28 WSKAŹNIK ZDROWIA	56
TABELA 29 ANALIZA PORÓWNAWCZA PRZYCZYŃ ZGONÓW NA SKUTEK NOWOTWORÓW, CHUK I CHORÓB UKŁADU ODDECHOWEGO NA POZIOMIE KRAJU, WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO ORAZ POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH 2010-2012	58
TABELA 30 LICZBA PRZEDSZKOLI/PUNKTÓW PRZEDSZKOLNYCH ORAZ DZIECI UCZĘSZCZAJĄCYCH DO PRZEDSZKOLI/PUNKTÓW PRZEDSZKOLNYCH W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH ORSG POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO W LATACH SZKOLNYCH 2012/13, 2013/2014 ORAZ 2014/2015.....	64
TABELA 31 LICZBA SZKÓŁ PODSTAWOWYCH ORAZ LICZBA UCZNIÓW UCZĘSZCZAJĄCYCH DO PLACÓWEK SZKOLNYCH W LATACH 2012/2013, 2013/2014 ORAZ 2014/2015.....	65
TABELA 32 LICZBA SZKÓŁ GIMNAZJALNYCH ORAZ LICZBA UCZNIÓW UCZĘSZCZAJĄCYCH DO PLACÓWEK W LATACH 2012/2013, 2013/2014, ORAZ 2014/2015.....	66

TABELA 33 LICZBA UCZNIÓW UCZĘSZCZAJĄCYCH DO SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH DLA KTÓRYCH ORGANEM PROWADZĄCYM JEST POWIAT INOWROCŁAWSKI W CIĄGU OSTATNICH TRZECH LAT	67
TABELA 34 ZAWODY DEFICYTOWE W 2014 R.	71
TABELA 35 ZAWODY NADWYŻKOWE W 2014 R.	72
TABELA 36 LICZBA UCZNIÓW UCZĘSZCZAJĄCYCH DO SZKÓŁ SPECJALNYCH DLA KTÓRYCH ORGANEM PROWADZĄCYM JEST POWIAT INOWROCŁAWSKI W CIĄGU OSTATNICH TRZECH LAT	73
TABELA 37 KLUBY SPORTOWE NA TERENIE GMIN POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	91
TABELA 38 CZŁONKOWIE KLUBÓW SPORTOWYCH Z PODZIAŁEM NA POWIATY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO POMORSKIEGO W LATACH 2006-2012	91
TABELA 39 PODMIOTY WG SEKCJI I DZIAŁÓW PKD 2007	95
TABELA 40 PODMIOTY WG SEKCJI I DZIAŁÓW PKD 2007	98
TABELA 41 TERYTORIALNY WYMIAR WSPARCIA	113
TABELA 42 CELE ROZWOJOWE ORSG POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	121
TABELA 43 ZGODNOŚĆ STRATEGII ORSG Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI SZCZEBŁA WSPÓLNOTOWEGO	122
TABELA 44 SPÓJNOŚĆ STRATEGII ORSG POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI SZCZEBŁA KRAJOWEGO	123
TABELA 45 SPÓJNOŚĆ STRATEGII ORSG POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI SZCZEBŁA REGIONALNEGO	125
TABELA 46 SPÓJNOŚĆ STRATEGII ORSG POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI SZCZEBŁA LOKALNEGO	126
TABELA 47 LOGIKA INTERWENCJI STRATEGICZNEJ	132
TABELA 48 PRIORYTETY INWESTYCYJNE W RAMACH RPO WK-P NA LATA 2014-2020 ODNOSZĄCE SIĘ DO POZIOMU POWIATOWEGO POLITYKI TERYTORIALNEJ	147
TABELA 49 WARTOŚĆ PROJEKTÓW Z LISTY PODSTAWOWEJ W PODZIALE NA PRIORYTETY INWESTYCYJNE RPO WK-P 2014-2020	148
TABELA 50 LISTA PODSTAWOWA PROJEKTÓW FINANSOWANYCH W RAMACH EFRR	149
TABELA 51 LISTA REZERWOWA PROJEKTÓW FINANSOWANYCH W RAMACH EFRR	177
TABELA 52 LISTA PODSTAWOWA PROJEKTÓW FINANSOWANYCH W RAMACH EFS	187
TABELA 53 LISTA REZERWOWA PROJEKTÓW FINANSOWANYCH W RAMACH EFS	209
TABELA 54 LISTA KOMPLEMENTARNA PROJEKTÓW	210
TABELA 55 WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W OBSZARZE	228

SPIS WYKRESÓW

WYKRES 1 LICZBA I RODZAJ ZAREJESTROWANYCH STOWARZYSZEŃ W 2014 R.	93
WYKRES 2 ROZKŁAD PRZESTRZENNY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH NA TERENIE POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	97
WYKRES 3 WSKAŹNIK PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W LATACH 2007-2013 W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH POWIATU INOWROCŁAWSKIEGO	98